

Tabell 18. Omsättningen i löpande priser inom enskilda detaljhandeln 1946—1948.

(Socialstyrelsens statistik.)

Bransch	1947 (1946 = 100)	$\frac{1}{1}-\frac{30}{9}$ 1948 ($\frac{1}{1}-\frac{30}{9}$ 1947 = 100)	Bransch	1947 (1946 = 100)	$\frac{1}{1}-\frac{30}{9}$ 1948 ($\frac{1}{1}-\frac{30}{9}$ 1947 = 100)
Kött och charkuterivaror.	107·4	110·7	Bosättningsartiklar	108·2	129·7
Fisk	111·3	145·5	Möbler och mattor	114·5	114·1
Mjölk	110·2	102·7	Elektriska artiklar	109·4	100·3
Specerier och mjölk	106·4	102·5	Järnvaror	109·5	103·2
Enbart specerier	104·8	101·1	Cyklar och sportartiklar ..	118·2	102·1
Bageri- och konditoriprod.	106·6	121·1	Guldsmeds- o. urmakeriarb.	111·7	103·9
Frukt och konfektyrer....	106·6	99·7	Musik, konst, blommor och antikviteter	115·2	96·9
Diversehandel	107·3	104·2	Böcker och papper	104·2	119·0
Vävnader och sybehör....	113·5	109·8	Färger o. sjukvårdsartiklar	108·0	100·0
Herrkonfektion	114·3	116·3	Fotografiartiklar	120·8	103·5
Damkonfektion	116·0	124·5	Varuhus	114·6	137·1
Hattar	109·3	112·5	Postorderaffärer	109·9	113·2
Skrädderiarbeten	114·5	119·6	Summa	110·3	107·2
Päls- och skinnvaror	129·1	108·3			
Skodon	111·3	122·0			

Anmärkning: Uppgifterna för 1948 äro preliminära.

stegring i omsättningen för de varuhus, som delta i statistiken. Till stor del utgöras dessa av enhetsprisaffärer och liknande företag.

Socialstyrelsen insamlar även statistik från ett antal konsumtionsföreningar. För de tre första kvartalen 1948 jämfört med samma period 1947 ökade dessas totala omsättning med 12 procent.¹ Antalet butiker steg samtidigt med 5 procent.

5. Den offentliga konsumtionen.

Den offentliga konsumtionen, som kan sägas utgöra ett värdemässigt mått på offentliga myndigheters ianspråktagande av produktionsfaktorer för löpande verksamhet under året, utgjorde år 1948 11 procent av bruttonationalprodukten mot 9 procent år 1938/39. Investeringsutgifter ingå därvid icke i den offentliga konsumtionen, även om de skulle finansieras på de statliga och kommunala driftbudgeterna. Den offentliga konsumtionen kan delas upp på två huvuddelar, dels löner, d. v. s. betalning för de anställdas tjänster, dels inköp av varor och tjänster från företag av olika slag. I den senare gruppen ingå även hyror och arrenden. År 1948 beräknas 68 procent av den offentliga konsumtionen bestå av utbetalade löner och 32 procent av utgifter för varor och tjänster.

¹ Mer detaljerade uppgifter finnas för månaderna januari—juli i *Meddelanden från konjunkturinstitutet, Serie A: 16*, s. 42.

Det finns vissa svårigheter vid gränsdragningen mellan privat konsumtion och offentlig konsumtion. Viss konsumtion, som direkt består i tjänster till privata konsumenter, drives i offentlig regi och bekostas av offentliga myndigheter. Som exempel kan nämnas skolor, sjukhus m. m. Offentliga utgifter för sådana varor och tjänster ha helt räknats till offentlig konsumtion, även om de personer som komma i åtnjutande av motsvarande offentliga tjänster betala vissa avgifter (sjukhusavgifter m. m.). Det finns dock ett undantag. Kostnaden för de livsmedel som förbrukas vid offentliga sjukhus och inrättningar, har sökt dragas från den offentliga konsumtionen. Denna livsmedelskonsumtion ingår nämligen i den privata konsumtionen och för att undvika dubbelräkning har den uteslutits ur den offentliga konsumtionen (ett uteslutande ur privat konsumtion med uppdelning på delposter av livsmedel har statistiskt varit ogenomförbart). I nedanstående resonemang, där den offentliga konsumtionen särredovisas, användas dock siffror inklusive ovanstående livsmedelsförbrukning. Vissa ytterligare dubbelräkningar mellan privat och offentlig konsumtion kunna förekomma.

Den offentliga konsumtionen kan uppdelas i dels statlig, dels kommunal. Kommunal konsumtion kan hänföras till städer, landskommuner, municipalsamhällen och landsting. Den statliga konsumtionens andel i den offentliga konsumtionen var 1946 ca 50 procent, medan den år 1948 uppskattas till ca 42 procent. Denna utveckling hänger samman med att den kommunala konsumtionen — liksom övriga kommunala utgifter — expanderat kraftigt mellan 1946 och 1948. Den kommunala konsumtionen beräknas under denna period ha stigit med ca 50 procent mot ca 10 för den statliga. Underlaget för denna expansion av den kommunala konsumtionen är de starkt ökade skatteinkomsterna. Kommunernas inkomster av direkta skatter beräknas ha stigit med ca 25 procent mellan 1946 och 1947. Stegringen mellan 1947 och 1948 torde även vara avsevärd.

Vid beräkning av den *statliga konsumtionen* kan statens budgetredovisning utnyttjas. Det är närmast driftbudgeten, som härvid kommer i fråga. Driftbudgetens poster måste emellertid omgrupperas med hänsyn till deras realekonomiska innebörd. En sådan fördelning av driftbudgetens utgifter och även inkomster finnes införd i tabell 19.¹ På utgiftssidan i den realekonomiska grupperingen spela de fyra posterna offentlig konsumtion, direkta transfereringar, indirekta transfereringar och investeringar den största rollen. Som direkt transferering räknas alla monetära inkomstöverföringar, som gå direkt till andra sektorer av näringslivet, såsom kommuner, privata konsumenter o. dyl. Som indirekt transferering räknas endast de inkomstöverföringar, till andra sektorer, som verka via marknadsprisbildningen, t. ex. livsmedelsrabatter. Den största gruppen indirekta transfereringar består av utgifter i samband med subventionering av jordbruket.

¹ Den realekonomiska grupperingen av driftbudgetens inkomst- och utgiftsposter, som endast får betraktas som preliminär, har utförts av riksräkenskapsverket i samråd med konjunkturinstitutet.

Tabell 19. Realekonomisk fördelning av den statliga driftbudgetens inkomster och utgifter budgetåren 1946/47—1948/49.

	1946/47		1947/48		1948/49 Beräknat	
	Miljoner kronor	Pro- cent	Miljoner kronor	Pro- cent	Miljoner kronor	Pro- cent
I. Inkomster å driftbudgeten	3 606	100·0	4 438	100·0	4 915	100·0
Därav:						
1. Direkta skatter, betalade av						
a) fysiska personer	794	22·0	1 557	35·1	1 603	32·6
b) övriga	377	10·4	515	11·6	555	11·3
2. Indirekta skatter	1 895	52·6	1 900	42·8	2 174	44·2
3. Övriga inkomster	540	15·0	466	10·5	583	11·9
II. Utgifter å driftbudgeten ..	3 155	100·0	3 971	100·0	4 426	100·0
Därav:						
1. Offentlig konsumtion						
a) Löner	672	21·3	859	21·6	885	20·0
b) Hyror och arrenden	60	1·9	65	1·6	75	1·7
c) Inköp av varor och tjänster	409	13·0	314	7·9	268	6·0
2. Direkta transfereringar						
a) till privata sektorn	564	17·9	988	24·9	1 385	31·3
b) till kommuner	342	10·8	417	10·5	499	11·3
c) Statsskuld ränta	311	9·9	310	7·8	311	7·0
3. Indirekta transfereringar ..	281	8·9	396	10·0	339	7·7
4. Investeringar	421	13·3	470	11·8	499	11·3
5. Statlig utlåning	3	0·1	3	0·1	—	—
6. Avskrivningar	72	2·3	123	3·1	141	3·2
7. Övriga statsutgifter på driftbudgeten	20	0·6	26	0·7	24	0·5
III. Saldo av driftbudgetens inkomster och utgifter	+ 451		+ 467		+ 489	
(Förändring i driftbudgetens reservationer)	(+428)		(+3)		?	

De statliga driftutgifterna beräknas enligt tabell 19 ha ökat starkt mellan 1946/47 och 1947/48 (ca 25 procent) och uppskattas stiga ytterligare till 1948/49 (drygt 10 procent). Den statliga konsumtionens andel av de totala statsutgifterna på driftbudgeten beräknas ha sjunkit från 36 procent år 1946/47 till 28 procent år 1948/49. Av tabellen framgår emellertid, att löneandelen av de totala utgifterna varit relativt konstant, drygt 20 procent, vilket beror på lönesatsernas ökning. En stark stegring uppvisa de direkta transfereringarna, vilket sammanhänger med införandet av höjda folkpensioner och barnbidrag, vilka verka på ena halvåret budgetåret 1947/48 samt i full utsträckning budgetåret 1948/49. Procenttalen för de direkta transfereringarna till den privata sektorn visa närmare bestämt en ökning från

*Statsverkspropositionen: Bil. 1: Inkomsterna: Bih. 2:
Översikt över det ekonomiska läget 1949.*

18 procent 1946/47 till 31 procent 1948/49. De indirekta transfereringarna, d. v. s. subventionerna, nå under den här betraktade perioden ett maximum 1947/48 (10 procent), vilket beror på den relativt större subventioneringen till jordbruket under det dåliga skördeåret 1947/48.

Av nedanstående tablå framgår, hur den statliga konsumtionen procentuellt fördelar sig på vissa huvudtitlar:

Huvudtitel	Procenttal		
	1946/47	1947/48	1948/49
Försvär.....	36	38	38
Social och Inrikes.....	17	18	19
Kommunikation	6	5	4
Ecklesiastik	9	11	11
Jordbruk	3	3	4
Övriga	29	25	24
Total statlig konsumtion	100	100	100

Även den kommunala statistiken måste grupperas realekonomiskt, om man på samma sätt vill undersöka den *kommunala* konsumtionens betydelse för de kommunala utgifterna. Tyvärr visar den kommunala statistiken en stor eftersläpning i färdigställandet. Fullständiga uppgifter för alla kom-

**Tabell 20. Realekonomisk fördelning av kommunala inkomster och utgifter
1946—1947.**

(Exklusive affärsverk)

	1 9 4 6		1947	
	Miljoner kronor	Procent	Miljoner kronor	
I. Inkomster		1 810	100	2 160
Därav:				
1. Direkta skatter	1 030	57	1 300	
2. Indirekta skatter	20	1	20	
3. Statsbidrag	330	18	380	
4. Övriga inkomster	430	24	460	
II. Utgifter		1 930	100	2 390
Därav:				
1. Offentlig konsumtion				
a) Löner	760	39	960	
b) Inköp av varor och tjänster	390	20	500	
2. Direkta transfereringar				
a) till privata sektorn.....	200	10	240	
b) till staten	30	2	40	
c) skuldräntor	70	4	70	
3. Indirekta transfereringar	30	2	30	
4. Investeringar	420	21	500	
5. Kommunal utlåning	30	2	50	
III. Saldo av kommunala inkomster och utgifter.....		-120		-230

munala myndigheter finnas endast för år 1945, medan uppgifter saknas bl. a. för landskommunerna beträffande åren 1946 och 1947. Endast siffror över totala inkomster och totala utgifter finnas därför tillgängliga för dessa år. Vissa undersökningar ha dock företagits beträffande viktigare poster på ett urval landskommuner. Siffrorna i tabell 20 måste dock anses helt preliminära.¹

Den kommunala konsumtionen tog enligt tabell 20 år 1946 ca 60 procent av de kommunala utgifterna i anspråk och dominerar sålunda dessa. Som synes, ha utgifterna från kommunala myndigheter stigit starkt mellan 1946 och 1947, 24 procent.

¹ Till grund för de uppgifter rörande kommunernas finanser, som i denna översikt i olika sammanhang lämnats, ligger ett flertal olika beräkningar. De bestå, vad gäller städer och landsting år 1946, av preliminära sammanräkningar av de uppgifter rörande de kommunala finanserna för detta år, som lämnats till statistiska centralbyrån. Samma gäller städer och landsting år 1947. Dock har icke för detta år ett fullständigt material förelegat, varför en uppräknig med ledning av 1945 års kommunalstatistik företagits.

Senast publicerade, fullständiga uppgifter rörande landskommunerna avse år 1944. För 1945 föreligger emellertid en preliminär sammanräkning av landskommunernas finanser och för år 1946 och 1947 har vid statistiska centralbyrån en summering företagits av dessa kommuners totala inkomster och utgifter. Med ledning av de senare summorna har fördelningen av 1945 års löpande utgifter framräknats till 1946 och 1947. Landskommunernas utgifter utgjorde 1945 ca 25 procent av de totala kommunala utgifterna.

Utvecklingen av kommunernas finanser år 1947 och 1948 har uppskattats med ledning av uppgifter, som inhämtats från ett urval av cirka 270 stycken landskommuner, städer och landsting. Därjämte har för åren 1947 och 1948 en bearbetning av budgetmaterial gällande vissa städer och landsting företagits.

II. Sveriges ekonomi 1949.

1. Inledning.

En bedömning av den ekonomiska situationen vid ett visst tillfälle och av utsikterna under viss period framåt i tiden blir av helt olika karaktär beroende på det allmänna ekonomiska system, som är rådande. Om utvecklingen helt eller nära nog helt bestämmes av företagarnas fria initiativ, om priserna bestämmas av konkurrensen och produktionens omfattning och inriktning rättas efter marknadsförhållandena, medan samhällets åtgärder äro begränsade till ett minimum, blir framtidsbedömningen en prognos. Uppgifter rörande olika subjekts planer för den kommande perioden kunna tjäna till ledning för en sådan prognos. I stor utsträckning måste man dock lita till den analys av sammanhangen inom en automatiskt fungerande konkurrenshushållning, som möjliggöres av den inom den ekonomiska vetenskapen samlade och systematiserade erfarenheten. En sådan prognos kan vara av värde vid utformningen av samhällets åtgärder på de begränsade områden, där sådana förekomma. Men prognosen blir i så fall i betydande grad oberoende av dessa åtgärder och utformningen av prognosen kan betraktas som en från den ekonomiska politiken fristående forskningsuppgift.

I samma mån som samhällsåtgärder bli mera omfattande och i högre grad påverka hela den ekonomiska utvecklingen skiftar framtidsbedömningen karaktär. Kommer man över till en samhällstyp med en mera fullständig samhällelig reglering av den ekonomiska verksamheten, beror utvecklingen på de planer, som de bestämmande instanserna uppgöra. I stället för en prognos i sedvanlig mening träder en analys av de statliga myndigheters planer, som uppenbarligen måste förutsätta en direkt anknytning till den ekonomiska politiken.

Den allmänna samhällsstrukturen skiftar från land till land och från tid till annan. Verkligheten har att uppvisa en rikhaltig provkarta på tillstånd, som i allmänhet kunna karakteriseras som mellanting mellan en konkurrenshushållning och en centralt dirigerad ekonomi. I vårt land ha betydande förändringar ägt rum under de senaste årtiondena. Den statliga hushållningens omslutning har företett en successiv stegring och efter hand nått sådan omfattning, att den blivit en faktor av icke ringa betydelse för den allmänna utvecklingen. Det andra världskrigets påfrestningar möttes med ett flertal regleringsåtgärder. De senaste åren ha även medfört svårigheter, som föranlett samhällsingripanden av olika slag.

Denna utveckling återspeglar sig på ett intressant sätt i arten och innehållet av de ekonomiska analyser, som förekommit i anslutning till stats-

verkspropositionen. Ända fram till början av 1930-talet förekom i statsverkspropositionen praktiskt taget endast statsfinansiella resonemang och gjordes nära nog intet försök att ställa in budgetförslagen i något allmänare samhällsekoniskt sammanhang. Under depressionen i början av 1930-talet började en mera allmän analys av konjunkturläget anföras som en bakgrund till finansplanen. Dessa konjunkturanalysen svällde ut med tillkomsten av konjunkturinstitutet år 1937. För detta blev det från början en huvuduppgift att till statsverkspropositionen leverera en analys av det aktuella ekonomiska läget och de närmaste framtidsutsikterna. De redogörelser för det ekonomiska läget, som under krigsåren framlades, utformades i betydande utsträckning som en samling redogörelser för olika sidor av regleringshushållningen, utarbetade inom de olika centrala krismyndigheterna och byggda på dessas erfarenheter och planer. I och med att ett betydande mått av reglering och planering bibehålles inom näringslivet har konjunkturinstitutet vid sin framtidsbedömning stått inför nödvändigheten att i sina analyser bygga in olika led av från myndigheternas sida uppgjorda planer. På grund av den intima förbindelse, som därvidlag är ofrånkomlig mellan den centrala planeringen och analysen, har det befunnits ändamålsenligt att knyta framtidsbedömningen närmare till den planering av den allmänna ekonomiska politiken, som måste förekomma inom Kungl. Maj:ts kansli. Detta har skett därigenom att en delegation av inom departementen verksamma tjänstemän erhållit uppdrag att utarbeta en s. k. nationalbudget, vartill paralleller under de senaste åren funnits i ett flertal länder såsom Norge, Danmark, England, Nederländerna etc. För det här redovisade arbetet har en sådan arbetsfördelning organiserats mellan konjunkturinstitutet och nationalbudgetdelegationen, att institutet svarar för den i förra avdelningen redovisade analysen av utvecklingen 1946—1948, medan delegationen ansvarar för den i denna andra avdelning lämnade redogörelsen för planerna för 1949, vilken närmast kan betecknas som en nationalbudget.

I en ekonomisk ordning av den typ, som vi för närvarande ha i Sverige, måste en bedömning av den sannolika utvecklingen under ett kommande år med nödvändighet bygga på en blandning av prognos och planering. Regleringarna äro likväl av sådan omfattning, att de motivera uppgörandet av en nationalbudget. En sådan kan nämligen vara ett instrument för en bättre samordning mellan de planer, som måste uppgöras på ett flertal områden. Den kan tjänstgöra som ett medel att pröva de enskilda planernas inbördes förenlighet och därmed utgöra grundvalen för en ekonomisk politik, där olika åtgärder samverka och icke på ett planlöst sätt motverka varandra.

Det synes däremot angeläget att understryka, att vid uppgörandet av en nationalbudget ställning icke tages till frågan om graden av planering. Så snart samhällets åtgärder över huvud nå en viss omfattning, kan uppgörandet av en plan för dessa framstå som motiverat. I den mån nationalbudgeten kan bidra till en bättre allmän planering kan den snarast minska behovet av detaljregleringar och underlätta avskaffandet av sådana,

eftersom i tid vidtagna och på litet längre sikt inriktade åtgärder av relativt allmän natur ofta kunna förhindra uppkomsten av sådana akuta svårigheter (flaskhalsar) som eljest påkalla detaljregleringar.

Nationalbudgeten måste som redan framhållits vara en kombination av prognoser och planer. Redan däri ligger med nödvändighet ett osäkerhetsmoment: prognoserna kunna slå fel. Planerna kunna givetvis också modifieras. Förändringar kunna inträffa i viktiga faktorer såväl inom som utom landet, vilka påverka den ekonomiska utvecklingen, och de olika regleringarna måste därför handhavas med en betydande grad av smidighet och rörlighet. Av praktiska skäl är dock en viss administrativ stadga påkallad. Utformningen av årsprogram kan därvid ha en funktion att fylla, även om man från början är beredd att kvartalsvis eller halvårsvis revidera programmen och i särskilda fall göra avsteg från dem.

När en nationalbudget nu utarbetats för 1949 har man haft möjlighet att draga fördel av två tidigare försök. Det ena är det utkast till nationalbudget för 1948, som presenterades våren 1948 under beteckningen »Översikt över det ekonomiska läget 1948» och som föregicks av vissa preliminära kalkyler i anslutning till 1948 års statsverksproposition. Det andra är det fyraårsprogram, som utarbetats med anledning av begäran från organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete och som framlagts i oktober 1948. Nationalbudgeten för 1948 har i många avseenden tagits som utgångspunkt för det här redovisade arbetet. Med den förebilden ha planerna för 1949 kunnat påbörjas och slutföras vid en tidigare tidpunkt än föregående år; några uppgifter härom anföras nedan. I konjunkturinstitutets redogörelse i förra avdelningen för utvecklingen under 1948 har en jämförelse gjorts mellan den numera konstaterade utvecklingen under större delen av 1948 och de i utkastet till nationalbudget gjorda beräkningarna.

Fyraårsprogrammet är givetvis mera allmänt hållet. Dess värde för de nu utförda kalkylerna och för uppläggningsplanerna för den allmänna ekonomiska politiken ligger däri, att det ger perspektiv för bedömningen av det ekonomiska läget och riktlinjer för de fortsatta ansträngningarna.

Som nämnts måste nationalbudgeten innehålla element av såväl prognos som planering. I den aktuella situationen är utrikeshandelsplaneringen av grundläggande betydelse. Denna åter utgöres av en förening av en prognos för exporten och en plan för regleringen av importen. Visserligen ha vi för närvarande formellt en reglering av hela exporten och praktiskt taget hela importen. Men vad som begränsar exporten är likväl främst marknadsförhållanden och regleringssystem i köparländerna ävensom i viss utsträckning det svenska näringslivets leveransförmåga. Beträffande importen åter spelar andra länders leveransförmåga och avsättningsmöjligheterna på den svenska marknaden i regel en sekundär roll i förhållande till importlicensgivningen respektive avtalsmässiga åtaganden.

Ett uppdrag att utföra för utrikeshandelsplaneringen under 1949 erforderliga utredningar lämnades handelskommissionen redan i maj 1948. Med

stöd härav infortrade handelskommissionen från försörjningskommissionerna till augusti uppgifter över dessas beräkningar rörande importbehoven för 1949. Handelskommissionens sammanställningar härav och av exportprognoserna förelåg i sin första utformning i början av oktober. Efter ingående granskning från departementens sida och justeringar från handelskommissionen och försörjningskommissionerna fastställde Kungl. Maj:t den 3 december importplanen för 1949. Tidsordningen har medfört att direktiv om licensgivning för hårdvalutaområdet kunnat utfärdas i god tid ävensom att en sammanfattande översikt över de svenska önskemålen förelegat före påbörjandet av förhandlingar med ett flertal länder om handelsavtal för 1949. Det är givet att både skiljaktigheter beträffande den faktiska exportutvecklingen i förhållande till prognosen och resultatet av de bilaterala avtalsförhandlingarna kunna förorsaka modifikationer i den uppgjorda planen.

En redogörelse för exportberäkningarna och importplanen lämnas i kap. 2.

Till grund för importplanen ligga omfattande utredningar rörande importbehoven. I anslutning härtill ha försörjningsplaner utarbetats. Vissa uppgifter rörande några viktigare varuområden återgivas i kap. 3.

För produktionen och försörjningen under 1949 är arbetskraftsbehovens tillgodoseende en viktig fråga. I kap. 4 lämnas en redogörelse för utvecklingen på arbetsmarknaden under 1948 och för de uppgifter, som föreligga för 1949.

En del av investeringsverksamheten är föremål för kontroll genom byggnadsregleringen. Under de båda senaste åren har successivt utformats en form av planering för byggnadstillståndsgivningen, som resulterat i uppgörandet av en tillståndsbudget och beräkningar rörande den faktiska byggnadsverksamhet, som därigenom åstadkommes. För 1948 blev denna investeringsbudget färdig först in på våren samma år. För 1949 uppgjordes ett första allmänt utkast redan i augusti 1948. Sedan resultatet av den i början av augusti företagna inventeringen av byggnadsverksamhetens omfattning erhållits i oktober, har investeringsbudgeten kunnat genomarbetas mera i detalj. Genom här nämnda dispositioner ha både investeringsbudgeten och importplanen kunnat beaktas vid departementens beräkning av medelsförbrukning och anslagsbehov under innevarande och nästkommande budgetår. — En redogörelse för investeringsbudgeten ingår i kap. 5.

I samma kapitel göres vidare ett försök till en prognos beträffande omfattningen av övriga investeringar.

I det därpå följande kapitlet göras vissa beräkningar rörande konsumtionen under 1949. Viss belysning erhålles därvidlag genom de på olika områden föreliggande försörjningsplanerna. Från tillgångssidan kan den privata konsumtionen även uppskattas, om man från den förutsedda totala produktionen och importen drar vad som beräknas gå till investeringar, export och offentlig konsumtion. Resultatet kan därefter jämföras med en bedömning av den sannolika konsumtionsefterfrågan.

I det sista kapitlet göres ett försök att bedöma den allmänna samhälls-ekonomiska balansen på något längre sikt.

2. Utrikeshandeln 1949.

Efter den analys, som i första avdelningen gjorts beträffande Sveriges utrikeshandel under de senaste åren, och den redogörelse, som i föregående kapitel lämnats rörande utrikeshandelsplaneringens uppläggning för år 1949, kan framställningen i förevarande avsnitt begränsas till en direkt redogörelse för innebörden av de överväganden och resultat, som nåtts beträffande riktlinjerna för samhällets åtgärder på utrikeshandelns område under 1949. Det blir härvid närmast fråga om en redogörelse för innehållet i den importplan, som Kungl. Maj:t fastställde den 3 december 1948, och de utredningar, som föregingo detta beslut. Senare framkomna uppgifter — t. ex. rörande utrikeshandelns utveckling under de senaste månaderna 1948 och den med Storbritannien träffade handelsöverenskommelsen för 1949 — ha emellertid inarbetats i redogörelsen.

Inkomstsidan.

Utgångspunkten vid bedömningen av våra importmöjligheter under 1949 är storleken av de betalningsmedel, som kunna väntas vara tillgängliga under året. Dessa utgöres i första hand av inkomster genom vår varuexport, vidare av inkomster genom den svenska fraktfarten, övriga s. k. osynliga inkomster, såsom inkomster på grund av turist- och resandetrafiken, till Sverige inbetalade licensavgifter för patent, räntor etc. Slutligen har hänsyn fått tagas till storleken av på 1949 fallande kreditleveranser och särskilda betalningar ävensom till de utnyttjanden av svenska fordringar på utlandet, som kunnat bedömas såsom möjliga och lämpliga samt till den effekt, som under året kunnat påräknas av det europeiska ekonomiska samarbetet och det från amerikansk sida lämnade stödet till detta.

Den största posten utgöres av exportinkomsterna. Till stöd för beräkningarna ligger utvecklingen under 1948, varjämte uppgifter om exportutsikterna för 1949 inhämtats från branschorganisationer och enskilda företag. Bedömningen har omfattat såväl den svenska leveransförmågan som avsättningsmöjligheterna på de utländska marknaderna. Det säger sig självt att prisfrågan härvidlag reser speciella svårigheter. I stort sett har det ansetts naturligt att räkna med under hösten 1948 rådande priser, där aktuella tendenser i ena eller andra riktningen icke kunnat skönjas. I vissa fall har hänsyn likväl måst tagas till en förväntad prisutveckling, bl. a. med lägre priser på pappersmassa.

En sammanfattning av exportprognosen ges i tabell 1, till vilken följande kommentarer må knytas. Beträffande skogsindustriprodukterna har man räknat med kvantitativt samma eller för vissa varuslag något större export, men denna motväges av en prisnedgång, som verkar sänkande på de beräknade exportinkomsterna. För järnmalm liksom också för järn och stål förutses en något ökad utförsel, vilket också är fallet beträffande fartygsleveranserna. Beträffande maskiner och övrig export har i kalkylen upptagits

något lägre exportvärden än som erhållits under 1948. Till en del sammanhänger detta med att 1948 års export blivit större än man ännu så sent som vid beräkningstillfället räknade med. En viss reduktion av exporten kan måhända riskeras på grund av importrestriktioner i avnämarländerna eller som en följd av minskad leveransförmåga med hänsyn till nedskärningen av importen av i exportartiklar ingående utländska delar eller halvfabrikat. Även om sådan import inom den svenska importregleringen gives en särskild prioritet, är utrymmet för import speciellt från Nordamerika så snävt, att sådana konsekvenser kanske inte alltid kunna undvikas.

Tabell 1. Exporten 1947—1949.

	1947		1948 (beräknat)		1949 (prognos)	
	Milj. kr.	%	Milj. kr.	%	Milj. kr.	%
Livsmedel	123	3·8	130	3·3	125	3·3
Trävaror, pappersmassa, papper.....	1 715	52·9	2 000	51·3	1 805	48·1
Järnmalm, järn och stål	576	17·8	710	18·2	780	20·8
Maskiner och instrument	394	12·2	500	12·8	450	12·0
Transportmedel	178	5·5	240	6·2	310	8·3
Övrigt.....	254	7·8	320	8·2	280	7·5
Totalt	3 240	100	3 900	100	3 750	100

Det bör i detta sammanhang särskilt understrykas, att exportberäkningen här endast gjorts för att ingå i kalkylen över utrymmet för import under 1948, varvid inte minst med hänsyn till det nuvarande valutaläget stor försiktighet ansetts böra iakttagas. Den får därför icke uppfattas som någon målsättning för exportansträngningarna och än mindre som någon bedömning av vad vi över huvud skulle kunna åstadkomma. Det är uppenbart, att ju större framgång exportansträngningarna röna, dess mera vidgas utrymmet för import.

Totalt innebär 1948 års exportutveckling, som vida överträffat förväntningarna — ännu i den på våren publicerade »Översikt över det ekonomiska läget 1948» uppskattades 1948 års export till 3 675 miljoner kronor mot nu beräknat 3 900 miljoner kronor — en ökning av exportvolymen med 5 % och av exportpriserna med i medeltal 16 %. Den här redovisade exporten för 1949 förutsätter en viss ytterligare ökning av exportkvantiteterna, som synes kunna uppskattas till omkring 100 miljoner kronor i 1948 års priser. Denna kvantitetsökning mer än uppväges dock av den i kalkylen inräknade pris-sänkningen.

Bland övriga poster i bytesbalansen är *sjöfartens bidrag* för Sveriges del den mest betydande. Kalkylen får beträffande denna post olika utseende och innebörd allteftersom den kombineras med en importkalkyl i fobvärde eller i cifvärde. Räknar man importen cif, d. v. s. efter dess värde i svensk hamn, vilket överensstämmer med den svenska handelsstatistikens uppgif-

ter, så kommer att på bytesbalansens utgiftssida ingå hela kostnaden för hemtransporten till Sverige av vår import, varför på inkomstsidan skall medtagas som inkomst vad den svenska handelsflottan tjänar även på dylika transporter, som till en del sker för svenska beställare och avräknas i svensk valuta. I så fall erhålles ett netto för den svenska handelsflottans inkomster i utrikes sjöfart, som — beräknat efter de i sjöfartsstatistiken uppgivna bruttointkomsterna minskade med uppskattade kostnader i utlandet för hamnavgifter, lastning, bunkring, reparationer, sjöfolkets utgifter i främmande hamnar etc. — under efterkrigsåren uppgått till storleksordningen omkring 500 miljoner kronor. Räknas åter importen *fob*, vilket synes vanligt i internationella sammanhang och skett exempelvis i till Organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete lämnade uppgifter, skall som inkomst på sjöfartskontot endast upptagas vad den svenska handelsflottan tjänar på utfrakter från Sverige eller frakter mellan utrikes hamnar, men däremot inte på infrakter i samband med svensk import. På utgiftssidan skall däremot uppföras kostnaden för svensk användning av främmande tonnage i samband med hemtransporten av svensk import. I en sådan kalkyl skulle det för 1947 i cifikalkylen redovisade stora fraktnettot förbytas i ett underskott på ett hundratal miljoner kronor såsom visats i utredningen rörande det svenska fyraårsprogrammet (SOU 1948: 45). Detta sammanhänger dock främst med den exceptionellt stora importen av tunga varor, bl. a. kol, från Förenta staterna år 1947 och är icke normalt för vårt land. Nettot i ena eller andra riktningen har dock i allmänhet varit ganska blygsamt.

Den i konjunkturinstitutets redogörelse redovisade bytesbalansen för åren 1946—48 upptar importen *cif*. I denna har det på det ovan först nämnda sättet framkomna fraktnettot beräknats till 550 miljoner kronor 1946, 510 miljoner kronor 1947 och 460 miljoner kronor år 1948. Dessa belopp äro uttryck för en viss nedgång av fraktnivån och för linjetrafiken även i någon mån av frakttillgången. Därtill kommer att fartygens liggetider i hamnarna enligt uppgift ökats och kostnaderna i utlandet avsevärt stigit. Den svenska handelsflottans totala tonnage har samtidigt undergått en betydande ökning och uppläggningsen har hela tiden legat på en mycket låg nivå. Även för 1949 kommer handelsflottan att erhålla vissa ytterligare tillskott, vilka dock äro mindre än under de föregående åren. Det har med hänsyn härtill befunnits lämpligt att även för 1949 räkna med det för 1948 uppskattade fraktnettot om 460 miljoner kronor. Med hänsyn till handelsflottans ökning rymmer denna beräkning antagandet om en mindre ytterligare nedgång av fraktsatserna.

Fraktnettot kan även betraktas som sammansatt av två delar. Den ena skulle härvid vara det nettobelopp av utrikes sjöfart, som har sin rätta plats i en *fob*kalkyl, d. v. s. det som inkluderar endast utfrakter och frakter mellan utrikes hamnar för främmande beställares räkning. Detta netto bör närmast inflyta i utländsk valuta. Den andra delen skulle utgöras av kostnaden för den hemtransport av importvaror, som sker på svenska fartyg.

Den blir en korrigeringspost, som inte återfinnes i fobkalkylen men måste medtagas på inkomstsida, därför att den ingår på bytesbalansens utgiftsida, då importen upptages till cifvärde¹. I kalkylen för såväl 1948 som 1949 synas dessa båda delar bägge böra upptagas till samma belopp om cirka 230 miljoner kronor.

Sverige tillföres inkomster från utlandet även genom *utländska fartygs utgifter* vid besök i vårt land dels i form av hamnutgifter, dels för reparationer vid svenska varv. Särskilt reparationerna voro omedelbart efter kriget mycket omfattande men ha senare minskat. För närvarande torde dessa inkomster uppgå till omkring 50 miljoner kronor om året. I riksbankens sammanställningar rörande betalningsbalansen bruka de sammanräknas med fraktinkomsterna under rubriken sjöfartsnettot.

Övriga, s. k. osynliga poster på bytesbalansen innefatta inkomster och utgifter för räntor och utdelningar, utländska turisternas utgifter i Sverige och svenska turisternas utgifter i andra länder, betalningar för patenträttigheter, försäkringar etc. Saldot av dessa löpande betalningar har under de senaste åren varit ett underskott på 50—100 miljoner kronor. I konjunkturinstitutets uppställning av bytesbalansen för 1948 förutsattes detta underskott ha varit av samma storlek som landets inkomster av utländska fartygs utgifter i Sverige och beloppet för »övriga tjänster m. m., netto» — utöver handelsbalansens saldo och fraktnettot — har utförts med noll. För år 1949 synes man böra räkna med utländska fartygsutgifter i Sverige på cirka 50 miljoner kronor och ett underskott för övriga osynliga poster på cirka 60 miljoner kronor.

Man skulle sålunda på bytesbalansens inkomstsida för 1949 ha följande poster:

exportinkomster	3 750 miljoner kronor		
fraktnetto	460	»	»
utl. fartygsutgifter	50	»	»
övr. »osynliga», netto	— 60	»	»

Summa 4 200 miljoner kronor.

Enligt denna kalkyl står ett belopp av 4 200 miljoner kronor till förfogande för betalning av import under 1949. Om importen hålles inom en sådan ram, skulle bytesbalansen för 1949 gå jämnt ihop. Det belopp, som i den fastställda importplanen avsetts för import under 1949, uppgår också just till 4 200 miljoner kronor. Men bakom denna kalkyl ligger ett beaktande av ytterligare vissa faktorer, som måste redovisas innan framställningen övergår till en redogörelse för den planerade importens sammansättning.

Till betalningarna i förhållande till andra länder under 1949 beräknas nämligen komma vissa utgifts- och inkomstposter av mera speciell natur, vilka närmast höra hemma icke i en bytesbalans — som upptar löpande inkomster och kostnader — utan i en kapitalbalans. På minussidan stå där-

¹ Kostnaden för hemtransport av importvaror på utländskt tonnage är givetvis också inräknad i importvärdet, när detta anges cif.

Översikt över det ekonomiska läget 1949.

vid två poster, nämligen dels de betalningar, som Sverige har att fullgöra enligt Washingtonöverenskommelsen om avvecklingen av tyska tillgångar i Sverige m. m., dels krediter, som äro förenade med vissa exportleveranser. Kreditleveranserna ha beräknats till omkring 130 miljoner, varav allra största delen utgöres av svenska varvs krediter vid fartygsleveranser till Norge.

På den andra sidan stå vissa återbetalningar av efter kriget lämnade återuppbyggnadskrediter, närmast från Nederländerna, Frankrike och Polen. Vidare förutsattes ett utnyttjande av omkring 150 miljoner kronor av Sveriges gamla pundbehållning, av vilken efter 1949 års utgång dock beräknas kvarstå ett belopp av omkring 75 miljoner kronor (5 miljoner pund).

Slutligen har i kalkylen inräknats vissa dollarbelopp i form av Marshallkrediter. För budgetåret 1948/49 har Organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete i Paris rekommenderat amerikanska krediter till Sverige om tillhoppa 47 miljoner dollar, varav Sverige under andra halvåret 1948 från amerikansk sida beviljats 33 miljoner dollar (= 120 miljoner kronor) för tiden fram till och med första kvartalet 1949. I sitt program för andra året, 1949/50, till Parisorganisationen och till den amerikanska administrationen, har Sverige beräknat sitt dollarbehov — utöver vad som motsvaras av förutsedda exportinkomster m. m. — till 72 miljoner dollar (= 260 miljoner kronor). En del härav motsvaras dock av förutsedda överskott i handeln med länder i Europa. Enligt den överenskommelse rörande de intereuropeiska betalningarna av oktober 1948, som genom proposition nr 314 underställts riksdagen, har Sverige under 1948/49 förutsatts komma att uppvisa ett nettoöverskott i handeln med vissa europeiska länder, främst Norge, på 25 miljoner dollar. En häremot svarande del av de amerikanska krediterna till Sverige skall ges villkorlig form och anses betalad från svensk sida i och med fullgörandet av de exportleveranser, som resultera i det beräknade betalningsöverskottet. Även för 1949/50 torde en betydande del av de amerikanska krediter, som Sverige kan komma att erhålla, motsvaras av sådana betalningsöverskott på europeiska länder, vilka avräknas mot den amerikanska hjälpen. Vinsten härav för Sveriges del är — om man närmast tänker på fartygsleveranserna till Norge — dels att vi erhålla en omedelbar betalning i stället för att behöva lämna krediter, dels att vi erhålla denna betalning — eller egentligen ett däremot svarande värde — i den för oss för närvarande knappaste valutan, nämligen dollar.

Importplanen.

Den i importplanen upptagna importen har, som redan nämnts, anslagits till 4 200 miljoner kronor eller samma belopp som tidigare redovisats på bytesbalansens inkomstsida.

Om man först stannar vid importens totala omfattning, är det naturligt att utgå från en jämförelse med de närmast föregående åren. År 1947 nådde

importen en omfattning av 5 200 miljoner kronor och 1948 beräknas den komma att utgöra 4 800 miljoner kronor. I jämförelse med 1947 förutses sålunda 1949 års import innebära en minskning med 1 000 miljoner kronor och i jämförelse med 1948 en minskning med 600 miljoner kronor. I fråga om införda kvantiteter är nedgången ännu större, eftersom en viss prisstegring har ägt rum. Konjunkturinstitutet uppskattar denna till 6 % mellan 1947 och 1948. Under det andra halvåret 1948 synes prisutvecklingen på världsmarknaden i genomsnitt ha inneburit en viss stabilisering eller rentav nedgång. Kommerskollegii importprisindex har sålunda sjunkit från 281 i juni 1948 till 276 i oktober 1948. Även om läget för närvarande är ganska oklart med tendenser i både stigande och fallande riktning — priserna på metaller, plåt och ull ha t. ex. visat tendenser uppåt — synes man för närvarande knappast böra räkna annat än med oförändrat genomsnittligt prisläge för importen. Importvolymens nedgång skulle då utgöra cirka 12 å 13 % mellan 1947 och 1948 och ytterligare ungefär lika mycket mellan 1948 och 1949. Enligt konjunkturinstitutets beräkningar låg 1947 års importvolym inemot 30 % över förkrigsläget sådant detta karakteriseras av medeltalet för åren 1936—38. På grundval av de anförda beräkningarna skulle man för 1948 komma ned till ungefär 15 % över sagda nivå och 1949 åter skulle importen praktiskt taget överensstämma med 1936—38 års importvolym. Vid en sådan jämförelse må erinras om att importbehoven sedan tiden före krigsutbrottet å ena sidan ökat med hänsyn till att befolkning och sysselsättning, produktion och levnadsstandard i Sverige stigit, men å andra sidan åter reducerats på grund av den större självförsörjningsgrad, som uppkommit under inverkan av avspärrning, efter kriget utebliven tillförsel icke minst från Tyskland och på senare tid under importrestriktionernas skydd. Det är knappast möjligt att göra någon sammanvägning av dessa två omständigheter. Under importplaneringsarbetet vunna erfarenheter tyda emellertid på att det tillgängliga utrymmet för import under 1949 måste anses mycket knappt i förhållande till föreliggande importbehov vid ett upprätthållande av nuvarande sysselsättning och levnadsstandard. Det kan också erinras om att man i det svenska långtidsprogrammet siktar till att 1952/53 uppnå möjlighet att importera för 4 830 miljoner kronor, räknat i 1947 års prisnivå, eller för ungefär 5 100 miljoner kronor i 1948—49 års priser. Däremot ligger den nu för 1949 beräknade importen volymmässigt högre än vad man i slutet av 1947 eller ännu långt fram under första halvåret 1948 ansåg sig böra räkna med för år 1948 (omkring årsskiftet 1947—48 antogs importen 1948 få begränsas till cirka 4 miljarder kronor och ännu i »Översikt över det ekonomiska läget 1948» räknades med en import om 4,3 miljarder kronor samtidigt som importprisstegringen mellan 1947 och 1948 uppskattades till 10 %).

Inom ramen för den angivna totala importen har under de senaste åren försiggått en betydande förskjutning från färdiga konsumtionsvaror till bränslen, maskiner, råvaror och halvfabrikat. Importens värde som under-

Översikt över det ekonomiska läget 1949.

lag för produktion och försörjning torde därför mellan 1947 och 1948 ha undergått en förbättring. Praktiskt taget hela den värdemässiga nedgången i införseln mellan dessa båda år faller sålunda på konsumtionsvaror. För de elva första månaderna 1948 uppgick sålunda importen under de fyra första huvudgrupperna i handelsstatistiken, huvudsakligen innehållande livsmedel, till 780 miljoner kronor mot 870 miljoner kronor samma tid föregående år, d. v. s. till omkring 90 miljoner kronor mindre. Denna nedgång faller främst på frukt, konserver och andra mera lyxbetonade näringsämnen, medan en viss ökning av införseln av brödsäd föranleddes av 1947 års svaga skörd. Importen av spånadsämnen och arbeten därav sjönk samtidigt från 992 till 766 miljoner kronor eller med 226 miljoner kronor, varvid dock importen särskilt av bomull kraftigt ökades medan färdigfabrikat svarade för större delen av nedgången. Däremot har importen av mineraliska och fossila ämnen, där bränslena intaga den dominerande platsen, ökat från 688 till 887 miljoner kronor, och importen av maskiner, apparater och elektrisk materiel ökat från 447 till 482 miljoner kronor.

Det är naturligt att man i importplanen för 1949 sökt gå vidare på samma väg, som beträffs under 1948. Den erforderliga importbegränsningen har visserligen måst gå ut över de allra flesta varugrupper. Men därvid har man försökt att i första hand trygga försörjningen av bränslen, råvaror och viktiga förnödenheter, medan införseln av mera umbärliga varor särskilt starkt reducerats. En allmän översikt över den i importplanen förutsedda importens sammansättning ger följande tabell 2, där för jämförelsens skull motsvarande uppgifter rörande införseln under 1947 och 1948 även medtagits.

Tabell 2. Import 1947, beräknad import 1948 samt import 1949 enligt importplanen
Miljoner kronor, cif.

	Import 1947	Beräknad import 1948	Import enl. import- planen 1949
Livsmedel (inkl. gödningsmedel).....	880	830	707
Bränslen.....	670	840	873
Järn och stål	1 554	1 460	1 150
Metaller			
Maskiner, instrument, transportmedel, el. materiel, verkstadsförnödenheter			
Kemikalier.....	330	330	256
Smörjolja.....	34	30	11
Textilier.....	977	795	618
Läder	131	85	85
Gummi	70	75	63
Övrigt.....	576	355	¹ 437
Summa	5 222	4 800	4 200

¹ Denna siffra är icke fullt jämförbar med motsvarande siffra för föregående år, då häri ingår dels ett belopp för beredskapslagring, dels även en allmän reserv.

En diskussion av importplanens verkningar i fråga om försörjningen på viktiga varuområden följer i nästa kapitel. I detta sammanhang skola endast två synpunkter anföras. På detta stadium är den svenska importplanen närmast en utredning rörande våra importbehov. Det är alltfjämt osäkert, i vilken utsträckning de svenska önskemålen beträffande utrikeshandelns omfattning och sammansättning kunna förverkligas. Detta sammanhänger med utvecklingen av marknadsförhållandena i olika länder samt med resultatet av de förhandlingar om handelsavtal med ett flertal länder, som nu pågå eller förestå. Hänsynen till dessa förhandlingar begränsar också möjligheterna att på nuvarande stadium i detalj redovisa de uppgjorda planerna.

Redan vid beräkningarnas uppgörande har vidare viss hänsyn måst tagas till att möjligheterna att från olika länder erhålla önskvärda leveranser äro starkt växlande. En i och för sig relativt angelägen import, som måste betalas med dollar, kan sålunda få stå tillbaka, ehuru ett måhända mindre angeläget importbehov från annat land kan tillgodoses. I den totala importplanen har det sålunda icke varit möjligt att uteslutande utgå från importens angelägenhetsgrad utan hänsyn har redan från början i viss utsträckning måst tagas till de varierande möjligheterna att fullgöra betalning till säljarlandet. Nödvändigheten att i vissa fall köpa mindre angelägna varor jämte de för oss viktiga har också måst beaktas.

Utrikeshandelns länderfördelning.

Vid den svenska utrikeshandelsplaneringen har det under de senaste åren varit nödvändigt att uppdelat länderna i olika grupper. En naturligt avgränsad grupp har därvid varit sådana länder, med vilka handeln bedrivits på dollarbasis eller i förhållande till vilka alla överskott eller underskott i betalningarna kunna fritt omväxlas i dollar. Eftersom från svensk sida särskilt stor knapphet varit rådande på dollarvaluta i förhållande till våra importönskemål från dollarländerna, har denna grupp kommit att kallas hårdvalutaländer. En annan relativt naturligt avgränsad grupp har utgjorts av det område, gentemot vilket alla avräkningar kunna göras i engelska pund. En tredje grupp bildar slutligen flertalet övriga länder, med vilka handeln — i likhet med vad fallet numera är i fråga om handeln med Storbritannien — baserats på bilaterala handels- och betalningsavtal, vanligen konstruerade så att betalningarna i båda riktningarna avsetts att motsvara varandra men med särskilda ömsesidiga överdragningsrättigheter (swing funds) stipulerade, vilka kunna upptaga smärre differenser.

Svårigheter ha vållats av att betalningstekniken och betalningsläget gentemot olika länder från tid till annan skiftat karaktär. Grupperingen har därför knappast några fasta gränser. Under 1947 och första halvåret 1948 räknades sålunda till den första gruppen — hårdvalutaländerna — förutom hela den amerikanska kontinenten även Sovjet, Tyskland, Portugal, Schweiz, Turkiet, Grekland, Portugisiska Östafrika, Filippinerna och Japan, varjämte viss del av kol- och koksimporten från Polen förutsatte dollarbetalning och

Översikt över det ekonomiska läget 1949.

oljeimporten i betalningshänseende uppdelades efter särskilda regler. Under loppet av 1948 har som nedan närmare skall angivas handeln med ett flertal länder i Sydamerika omlagts på annan bas. För närvarande synes det naturligtast att inskränka dollarområdet till att praktiskt taget endast omfatta Förenta staterna och Kanada. Handeln med Schweiz regleras numera av ett handels- och betalningsavtal för tiden $\frac{1}{5}$ 1948— $\frac{30}{4}$ 1950, för vilken tid balans avses råda mellan betalningarna i båda riktningarna.

Sterlingområdet brukar vidare delas i ett inre sterlingområde, i första hand avseende moderlandet, och ett yttre, främst omfattande övriga delar av det brittiska samväldet utom Kanada.

Slutligen må erinras, att som förut nämnts samarbetet inom Parisorganisationen under året medfört en överenskommelse om viss avräkning av betalningsöverskott mellan de till organisationen anslutna länderna, varigenom ett steg tagits på vägen mot en multilateral handel inom Europa.

Under 1947 uppgick importen från det dåvarande *dollarområdet* till 2 791 miljoner kronor eller mer än hälften av den totala införseln. I den preliminära planen i december 1947 för importen från detta område under 1948 räknade man med en reduktion av denna import till 1 465 miljoner kronor och vid en revision i mars 1948 justerades detta belopp till 1 485 miljoner kronor. Under loppet av andra kvartalet 1948 inträffade två omständigheter, som helt kullkastade denna plan. För det första hade dollarbristen spritt sig till vissa sydamerikanska länder, vilka på grund därav införde importregleringar och upphörde med dollarlikvider. Den svenska hårdvalutaplanen för 1948, som byggde på ett visst dollaröverskott på exporten till Sydamerika, blev redan härigenom rubbad. För det andra uppstod vid mitten av året vissa avsättningssvårigheter på Förenta staterna för vår viktigaste exportartikel dit, nämligen pappersmassa. Dessa båda omständigheter gjorde det nödvändigt att för tredje kvartalet iakttaga en ytterst sträng restriktivitet i importlicensgivningen på Nordamerika. En ny importplan för detta begränsade dollarområde, slutande på en halvårsimport därifrån på 180 miljoner kronor, utarbetades därför och sattes i kraft. Denna har därefter tillämpats även för fjärde kvartalet 1948.

För 1949 äro utsikterna alltså jämt bekymmersamma. Under förutsättning av vissa fortsatta krediter av den art, varom tidigare talats, har man ansett sig kunna räkna med en import från Nordamerika på mellan 500 och 550 miljoner kronor. Då exportutsikterna på hårdvalutaländerna i dagens läge äro svåra att bedöma, kommer importplanen blott att ges giltighet för ett kvartal i sänder. Inom denna ram har dock endast mycket angelägen svensk import kunnat medtagas, nämligen oljor, maskiner, vissa kemikalier m. m. som icke kan erhållas från annat håll.

Handeln med *sterlingländerna* har under efterkrigsåren starkt ökat. Sålunda har importen stigit från ca 575 miljoner kronor 1946 till omkring 750 miljoner kronor 1947 och sannolikt över 1 300 miljoner kronor 1948.

Under de första efterkrigsåren hade Sverige ett avsevärt exportöverskott

gentemot sterlingländerna och ackumulerade därigenom pundtillgångar på omkring 330 miljoner kronor. Sedan pundet efter någon månads konvertibilitet gentemot dollarn under sommaren 1947 återgick till att bli en inkonvertibel valuta, inrättades den svenska handelspolitiken härefter. Ett avtal slöts hösten 1947 innebärande ett avsevärt svenskt importöverskott. Under 1948 har sedermera principöverenskommelse träffats om friställande av de tidigare ackumulerade pundtillgångarna. Det har dessutom varit möjligt använda pund som betalningsmedel vid köp och försäljningar till vissa länder utanför det egentliga sterlingområdet, varvid förutsatts att dessa transaktioner i princip skola balansera under året. Härigenom har pundet som betalningsmedel kommit att spela en större roll för Sveriges vidkommande än vad som framgår av de ovan återgivna siffrorna rörande importen från sterlingländerna. Dessa olika förhållanden bidraga till att den av dollarknappheten nödsakade begränsningen av importen från Nordamerika till avsevärd del kunnat finna en ersättning i import som betalats med pund sterling.

Den nyligen träffade överenskommelsen om varuutbytet med Storbritannien under 1949 innebär att importen kommer att kunna hållas på ungefär samma nivå som under 1948. Detta möjliggöres dels därigenom att man räknar med en utökning av exporten till Storbritannien med omkring 150 miljoner kronor upp till 800 miljoner kronor, dels genom ett fortsatt utnyttjande av de ackumulerade pundtillgångarna. Bland viktigare varor som erhållas från Storbritannien och yttre sterlingområdet, må nämnas kol, oljor, järn, stål, maskiner, ull, gummi, tenn, koppar, bomull, jute, spannmål, kakao, te, fetter.

Även med *övriga länder i Europa* har handeln starkt expanderat efter kriget. Mot en import 1946 om 1 410 miljoner kronor svarade 1947 en import om 2 065 miljoner kronor och under 1948 torde importen från den europeiska kontinenten komma att uppgå till drygt 2 200 miljoner kronor. Med utgångspunkt från den tidigare angivna totala exportkalkylen är det sannolikt att utvecklingen av handeln med ifrågavarande länder måste resultera i en mindre reduktion av importen. Tar man hänsyn till det successiva återupptagandet av handeln med Bizonen kommer detta att på andra punkter eventuellt medföra relativt kännbara begränsningar.

Mycket beror härvidlag av hur varuutbytet med *Syd- och Mellanamerika* kommer att utvecklas. 1947 nådde handeln med detta område sin hittills största omfattning med en import — exklusive mineraliska oljor — om närmare 500 miljoner kronor och en export om ej fullt 450 miljoner kronor. Till följd av valutasvårigheter gick handeln särskilt under andra halvåret 1948 starkt tillbaka och man kan för 1948 räkna med en totalimport om c:a 300 miljoner kronor samt en export om närmare 375 miljoner kronor. Ehuru avtal om varuutbyte på annan basis än dollarbetalningar numera träffats med Argentina och överenskommelser ingåtts eller äro under diskussion med andra sydamerikanska stater om för handeln lämpliga betalningsarrange-

mang, synes man — med hänsyn till den mycket låga exportnivån under andra halvåret 1948 och till de importrestriktioner som gälla oberoende av betalningssätt — icke böra räkna med att år 1949 kunna komma i närheten av 1947 års export och import.

3. Produktion och försörjning på vissa viktiga områden under 1949.

Den följande redogörelsen bygger i stort sett på antagandet att importen under 1949 kommer att hållas inom den ram, som angives i den s. k. importplanen. Någon annan utgångspunkt för bedömandet kan ej för närvarande tagas eftersom flera viktiga handelsavtal ännu ej slutits för nästa år. Man måste emellertid då också ha klart för sig att förskjutningar i importen kunna bli nödvändiga av bl. a. handelspolitiska skäl innebärande dels att råvaruimporten måste begränsas till förmån för mera förädlade varor, vilket om totalramen hålles medför en sämre försörjning än importplanen förutser. Det kan även inträffa att totalramen för importen spränges, vilket medför att importen blir för stor i förhållande till exportinkomsterna. De senare kunna emellertid även vara för lågt beräknade, i vilket fall ökat utrymme för import erhålles. Ett viktigt delprogram är importen från USA, eftersom den import, som förutsattes skola ske därifrån, icke kan föras över på andra länder.

Järn och stål. Den inhemska produktionen av handelsfärdigt valsat och smitt järn och stål har av industrikommissionen beräknats komma att stiga från ca 845 000 ton 1948 till 875 000 ton 1949. Ökningen torde vara relativt försiktigt beräknad, då den icke förutsätter någon större ökning av arbetarantalet vid järnbruken. Komma ansträngningarna att tillföra järnindustrien arbetskraft att snabbt ge resultat kan man därför möjligen räkna med att produktionen kommer att stiga ytterligare något. Jernkontoret räknar sålunda med att produktionen vid förbättrad tillgång på arbetskraft skall kunna stiga till 900 000 ton. Behovet av tackjärn och ferrolegeringar torde kunna tillgodoses för den planerade produktionsökningen. En reservation måste dock göras för att en under hösten 1949 inträdande brist på elektrisk kraft kan medföra en betydande produktionsminskning av såväl tackjärn som ferrolegeringar. Skrottillgången torde bli knapp, då det inhemska skrotfallet är otillräckligt och möjligheterna att inköpa skrot från andra länder för närvarande äro starkt begränsade.

Exporten av järn och stål, huvudsakligast kvalitetsmaterial, har beräknats kunna utökas från 92 000 ton 1948 till 125 000 ton 1949. Kvantitativt är sålunda ökningen i exporten av samma storleksordning som produktionsökningen.

De på grund av dollarbristen starkt begränsade importmöjligheterna från USA ha tillsammans med den allmänna begränsningen av importen medfört att importen av järn och stål (bortsett från bleckplåt) under 1949 måste skäras ned till c:a 500 000 ton mot en import av c:a 590 000 ton 1948 och

*Statsverkspropositionen: Bil. 1: Inkomsterna: Bih. 2:
Översikt över det ekonomiska läget 1949.*

650 000 ton 1947. Den totala tillförseln av järn och stål under 1949 jämfört med de senaste åren framgår av nedanstående sammanställning. Siffrorna avse 1 000 ton.

	Import ¹	Produktion	Export	Tillförsel till inhemska marknaden ¹
1946.....	469	830	85	1 209
1947.....	650	820	87	1 383
1948 ber.	590	845	92	1 343
1949 »	500	875	125	1 250

Liksom i fråga om andra varuområden måste en reservation göras för de justeringar av importen, som kunna framkomma som resultat av handelsavtalsförhandlingarna med olika länder.

Av sammanställningen framgår att tillförseln till inhemska marknaden under 1949 kommer att minska med inemot 100 000 ton i förhållande till 1948 och med 130 000 ton i förhållande till 1947.

För att belysa verkningarna av denna försämring i försörjningen har här nedan gjorts en preliminär fördelning av nedskärningen på de största förbrukarkategorierna: byggnadsverksamhet, skeppsvarv och mekaniska verkstäder. Med hänsyn till att förbrukningen inom de olika användningsområdena är mycket grovt uppskattad få siffrorna närmast betraktas som exempel.

	Ungefärlig tillförsel 1948 1 000 ton	Beräknad tillförsel 1949 1 000 ton
Byggnads- och anläggningsverksamhet ..	420	368
Varv	160 ²	180
Verkstäder	665	607
Övrig förbrukning.....	95	95
	1 340	1 250

Behovet av järn inom byggnadsverksamheten avser icke blott egentligt byggnadsjärn utan även det järn som i form av verkstadsprodukter av olika slag ingår i byggnader och anläggningar. Den här förutsedda besparingen av järn inom byggnadsverksamheten torde vara för högt beräknad, eftersom den förutsätter att den begränsning i den reglerade byggnadsverksamheten på 8 %, som man avser genomföra under nästa år, slår igenom i fråga om inköpen av alla slag av järnprodukter.

Varvens materialförsörjning är för närvarande rätt oviss. Den här angivna siffran förutsätter att leveranserna från USA för de norska båtarna gå något så när programenligt samt att importen från Bizonen icke blir reducerad i förhållande till hittills gällande planer. En försämring i för-

¹ Exkl. bleckplåt.

² Siffrorna avse totaltillförseln av valsat och smitt järn och stål vid varven och sålunda icke endast varvsmaterial i egentlig mening såsom plåt och profiler.

Översikt över det ekonomiska läget 1949.

hållande till vad som angivits i tabellen med 10 000—20 000 ton kan sålunda under ogynnsamma förhållanden komma att inträda.

För verkstadsindustrien skulle tillförseln av järn komma att minska med c:a 10 %. Det är givetvis svårt att exakt ange vilka verkningar detta kommer att få för produktionen. Då tillgången på järn redan nu är en trång sektion inom verkstadsindustrien torde det icke kunna undvikas att den genom importbegränsningen minskade tillförseln kommer att medföra en nedgång i produktionen. Det blir därvid ett svårt problem att fördela järnet på ett sådant sätt att samtidigt exporten kan ökas. Försörjningen med verkstadsvaror på den inhemska marknaden måste i så fall undergå en icke oväsentlig försämring.

Inom *metallområdet* medföra nedskärningarna i importen av *silver*, *koppar* och *aluminium* att produktionen av halvfabrikat kommer att få begränsas i förhållande till innevarande år. Samtidigt kommer importen av metallhalvfabrikat att skäras ned. Hur den totala tillförseln av halvfabrikat kommer att förändras framgår av nedanstående framställning.

	Total tillförsel		
	1947	1948 (ber.)	1949 (ber.)
Kopparhalvfabrikat.....	45 300	43 600	38 000
Mässinghalvfabrikat.....	32 000	30 000	28 500
Aluminiumhalvfabrikat ¹ ..	8 900	11 500	9 300

Bristen på järnmaterial i första hand plåt har lett till en ständigt ökad användning av aluminiumhalvfabrikat. Det aktuella behovet under 1949 har beräknats motsvara mer än 15 000 ton. I förhållande härtill blir behovstäckningen för 1949 ungefär 60 %. Den försämrade försörjningen i fråga om kopparhalvfabrikat kommer i första hand att drabba vissa i nuvarande läge mera umbärliga produkter såsom takplåt, blank koppartråd m. m.

Då uppgifter saknas om lagren av halvfabrikat, är det icke möjligt att bedöma i vilken omfattning den minskade tillförseln av metallhalvfabrikat kan elimineras genom en reduktion av lagren. En viss lagerökning torde emellertid ha ägt rum under 1947 och början av 1948 hos vissa förbrukare. Det är därför troligt att förbrukningen icke kommer att minska i fullt samma omfattning som försämringen i tillförseln.

I fråga om övriga metaller i första hand *zink* och *bly* beräknas behovet under 1949 kunna tillgodoses i ungefär samma omfattning som under innevarande år.

Importen av *bleckplåt* sker så gott som uteslutande från USA. Licensgivningen kommer därför att begränsas kraftigt under nästa år. Genom att till en del taga lagren i anspråk, beräknas konservindustriens behov av bleckplåtsemballage dock kunna tillgodoses till ca 80 %. En viss förbät-

¹ Bortsett från behovet av aluminiumtråd för tillverkning av aluminiumkabel, vilket tillgodoses i den omfattning, som erfordras för utbyggnaden av kraftöverföringslinjerna.

ring i försörjningen kan möjligen uppnås genom ökad export av konserver till USA.

Importen av maskiner har under de två senaste åren hållit sig på en i förhållande till förkrigstiden hög nivå. Förklaringen kan bl. a. sökas däri att importen under kriget varit starkt begränsad varigenom ett betydande ersättningsbehov uppstått av sådana maskiner, som icke alls eller endast i otillräcklig omfattning tillverkas inom landet. Behovet att rationalisera och mekanisera produktionen har därjämte varit stort icke minst på grund av bristen på arbetskraft. Stora utbyggnader av industrien ha även skett. För sitt rationella utnyttjande erfordra dessa maskiner, som i många fall icke tillverkas inom landet. Inom det elektriska området ha de långa leveranstiderna inom landet lett till att inköp gjorts från andra länder. För år 1949 ha betydande nedskärningar i importen företagits. Förhållandet belyses av nedanstående sammanställning. Siffrorna avse miljoner kronor.

		I m p o r t	
		1—3 kvart.	ber.
	1947	1948	1949
Maskiner inom grupp XVI A	284	219	226
Maskiner inom grupp XVI B (el.)	239	162	172
	523	381	398

I importsiffrorna ingå maskindelar till betydande belopp. Med maskindelar avses härvid dels ersättningsdelar för den i gång varande maskinparken, dels delar och detaljer, som ingå i verkstadsindustriens produktion. Då detta behov måste tillgodoses i första hand för att förhindra en nedgång i produktionen bli nedskärningarna i importen av färdiga maskiner starkare än vad ovanstående siffror ge vid handen.

Verkningarna av en nedskärning av maskinimporten är avsevärt svårare att överblicka än en försämrad försörjning av industriråvaror. Effekten på de investeringar, som planeras för 1949, ingår i beräkningarna i kap. 5 nedan.

Importen av bilar och sammansättningsdelar har skurits ned till ungefär en femtedel av importen under 1947. Detta kommer bl. a. att leda till att produktionen och sysselsättningen vid bilsammansättningsfabrikerna kommer att minska kraftigt, såvida icke andra tillverkningar kunna tagas upp.

Textil- och läderområdet. Totala importen inom textilområdet uppgick år 1947 till c:a 1 miljard kronor, varav dock en betydande del föranledde en lagerökning inom produktion och handel, men har i importplanen för 1949 skurits ned till omkring 620 miljoner kronor. Man har därvid sökt att i första hand tillgodose industriens behov av råvaror och garner, varemot importen av färdigvaror såsom vävnader, trikåvaror och färdig konfektion kraftigt begränsats. Inom bomullsområdet har importen av bomullsgarner skurits ned kraftigt i förhållande till innevarande år. Man har därvid förutsatt

att importminskningen skall kunna kompenseras genom ökad produktion vid bomullsspinnerierna inom landet. Om den tendens i fråga om produktionen, som under sista tiden framträtt, blir bestående synes det icke vara uteslutet att den avsedda produktionsökningen kan uppnås. Även importen av ull har nedskurits.

Tillförseln av färdiga textilvaror för beklädnads- och heminredningsändamål genom inhemsk produktion och import kommer emellertid totalt sett att bli ungefär densamma som 1947. I förhållande till nuvarande nivå innebär detta en försämring med c:a 10 %. Då lagren äro relativt betydande torde detta icke behöva leda till någon allmän knapphet på textilvaror.

Tillgången på råvaror för skoindustrien torde komma att medge samma produktion av skodon som under år 1948. Inom övriga grenar av lädervaruindustrien kommer en viss försämring i försörjningen med läder och skinn i förhållande till innevarande år att inträda, vilket kan leda till svårigheter att upprätthålla produktionen på nuvarande nivå.

Importen av *rågummi* kommer att medge en större produktion av gummivaror än under innevarande år. Gummifabrikernas utbyggda kapacitet kommer emellertid icke att kunna utnyttjas i full utsträckning. Därvid är även importen av kemikalier och cord, som till en betydande del sker från USA, av betydelse. Bildäcksförsörjningen blir så knapp att nuvarande stränga restriktioner i fråga om inköp av personbildäck måste bibehållas oförändrade under nästa år.

Sågtimmer och sågade trävaror. Vid 1948 års slut väntas inom landet finnas i lager ca 70 miljoner flottningskubikfot sågtimmer av furu och gran och ca 550 000 standards sågade trävaror. Motsvarande lager vid 1948 års början var för sågtimmer 112 miljoner flottningskubikfot och för sågade trävaror ca 600 000 standards. De väsentligt mindre lagren vid innevarande års slut anses ur praktisk synpunkt utgöra minimilager.

Den möjliga sågtimmerfångsten under avverkningsåret 1948/49 har inom bränslekommissionen bedömts till 350 miljoner flottningskubikfot, som motsvarar ett sågutbyte av 1 165 000 standards. Under gynnsammaste förhållanden skulle sistnämnda kvantitet sålunda under år 1949 bli tillgänglig för export och för tillgodoseende av det inhemska behovet. Som jämförelse kan nämnas, att under år 1947, som får anses som ett ur produktionssynpunkt gott år, uppgick tillverkningen av sågade trävaror till 1 115 000 standards.

Av sågverksproduktionen under år 1949 har bränslekommissionen förutskickat, att omkring 600 000 standards sågade varor av alla slag skulle kunna disponeras för export, utan eftersättande av anspråken på tillfredsställande täckning av inomlandsbehovet, som med hänsyn till förutsedd begränsning av byggnadsverksamheten kan väntas nedgå under år 1949.

Rundvirke av olika slag för export. Exporten av props, som under år 1948 utgjort omkring eller drygt 200 000 m³ väntas under 1949 komma att uppgå

till lägst 500 000 m³f, varav redan försålts ca 470 000 m³f till samma priser som uppnåddes under år 1948. Enligt träffade dispositioner ha innevarande års avverkningar av props förlagts till södra Sverige, där tillgången på medelgrovt virke bedömes vara relativt bättre än inom övriga delar av landet.

Massaved. Lagerställningen beträffande massaved är för södra och mellersta Sverige god, svagare för industrierna i Norrland. Massaindustriernas lager vid årsskiftet 1948/49 torde komma att utgöra ca 17 miljoner m³t, därav ca 11 miljoner m³t i lager vid eller i närheten av industrierna. Årsförbrukningen av massaved för framställning av pappersmassa och board uppgår numera till 17—18 miljoner m³t. Inom mellersta och norra Sverige ha avverkningarna av massaved under sommaren och hösten 1948 pågått i stor omfattning och under gynnsamma betingelser.

Under förutsättning av att väderleks- och snöförhållandena under vintern bli ur avverknings- och utdrivningssynpunkt gynnsamma eller normala bör kunna räknas med en relativt god råvaruförsörjning för massaindustrierna under nästkommande år.

Pappers- och annan massa. Produktionen av kemisk massa var under år 1947 2 185 000 ton och väntas under år 1948 öka till omkring 2 300 000 ton. Lagren av sådan massa utgjorde per $\frac{1}{2}$ 1947 241 000 ton, per $\frac{1}{2}$ 1948 170 000 ton och torde per $\frac{1}{2}$ 1949 bli omkring 300 000 ton.

Av mekanisk massa torde under vart och ett av åren 1947 och 1948 ha framställts 600 000—650 000 ton.

Bränsle. Importen av bränslen har under år 1948 i stort sett kunnat ske utan andra störningar än dem, som förorsakats av dels nödvändigheten att spara valuta i dollar och belgiska francs, dels knapphet på koks, olja och tanktonnage under första kvartalet 1948.

Bristen på dollarvaluta har nödvändiggjort synnerligen kraftiga reduktioner i förbrukningen av eldningsolja. Oljeinstallationerna stegrades kraftigt fram till hösten 1947. Oljebehovet nådde då sitt maximum, vilket väsentligt översteg totalkonsumtionen under kalenderåren såväl 1947 som 1948. Trots avsevärt ökad koksimport har denna ännu icke varit tillräckligt stor för att täcka det oransonerade behovet. En stegvis förbättring av inköpsmöjligheterna har dock ägt rum under året. Om denna tendens blir bestående, föreligga förutsättningar för att alla behov skulle kunna täckas under bränsleåret 1949/50, om erforderlig europeisk valuta kan ställas till förfogande. I fråga om stenkol är behovstäckningen redan nu fullständig för industriens vidkommande. Frågan om hävandet av regleringen är aktuell i fråga om stenkol men måste ännu betraktas avvaktande i fråga om koks.

Bensinkonsumtionen, som under år 1947 kraftigt ökades, har under år 1948 gått ned på grund av minskat transportbehov, prishöjning och ransonerering. Prishöjningen och ransonereringen trädde i kraft $\frac{1}{4}$, respektive $\frac{20}{100}$, 1948.

Importen framgår av nedanstående tablå.

V a r u s l a g	Måttenhet: för fasta bränslen 1 000 ton och för flytande 1 000 m ³		
	1946	1947	1948
Stenkol inkl. stybb o. antracit	2 496	4 489	5 100
Koks inkl. stybb	1 019	883	1 700
Brunkolsbriketter	70	682	180
Mörka raffinerade oljor	789	1 860	1 900
Bensin	535	907	753
Fotogenprodukter	151	173	212
Råolja	471	579	585

Brännvedsavverkningen under tiden $\frac{1}{10}$ 1947— $\frac{30}{100}$ 1948 uppgick till ca 8 miljoner m³ t. Kvantiteten motsvarar i stort sett förkrigsförbrukningen och det beräknade totala vedbehovet. Vedregleringen har kunnat hävas, ehuru vissa lokala svårigheter förutsättas kunna uppkomma framför allt på vissa tätorter inom Norrland, där brännvedsförsörjningen påverkas av massaindustriens råvaruanskäffning, som numera även omfattar klena barrvedssortiment och lövved.

Elektrisk kraft. Krafransoneringen 1947/48 medförde en stagnation i den sedan länge fortgående ökningen av landets förbrukning av elektrisk kraft. Ransoneringen för industrien hävdes den 1 april 1948. Därefter ökades kraftförbrukningen för industriens del bl. a. på grund av mycket stora leveranser av överskottskraft under vårflo den. Uppenbarligen förelåg en tendens från industriens sida att hämta igen vad man förlorat under ransoneringen. Detta gäller särskilt den mycket betydande förbrukningen för elektro kemiska och elektrotermiska ändamål. En viss avmattning skedde sedermera på grund av försämrade vattentillgång, men industriens förbrukning låg ännu under september 1948 7 % högre än 1946 och ej mindre än 14 % över 1947 års värde. Under oktober 1948 översteg industriförbrukningen 1946 års värde med blott 1 %. Vid jämförelsen måste dock hänsyn tagas till att förbrukningen i oktober 1946 var exceptionellt hög på grund av särskilt gynnsam vattentillgång.

Industriens förbrukning av elektrisk kraft överstiger de högsta tidigare motsvarande månadsvärdena, men den ligger icke fullt så högt som enligt tidigare gjorda prognoser. Orsaken härtill är svår att exakt bedöma, men svårigheterna med material och arbetskraft torde ha haft ett visst inflytande. Vidare förefaller det som om de under ransoneringen 1947/48 nödtvungna sparsamhetsåtgärderna i viss utsträckning bibehållits. Slutligen ha leveranserna av överskottskraft varit inskränkta.

På grund av otillräcklig nederbörd under sommaren bedömdes kraftförsörjningsläget under juli—augusti 1948 ganska pessimistiskt och man var då inställd på att en elransonering kunde bli nödvändig. I likhet med föregående år utfärdades också förbud mot att använda elektrisk kraft för el

kaminer samt reklam- och skyltfönsterbelysning. Vidare igångsattes en propagandakampanj för att spara ström.

Kraftförsörjningsläget har sedermera successivt förbättrats. Vid årsskiftet 1948/49 var sålunda risken för en energiransonering övervunnen. Även den befarade bristen i maskineffekt under dagtid har hittills uteblivit. Elrestriktionerna kunde därför mildras att endast omfatta förbud mot användning av elkaminer och varmvattenberedare under dagtid och man har hopp om att de helt skola försvinna i början av år 1949. Vid exceptionellt stark kyla föreligger dock fortfarande risk för kortvariga effektsvårigheter.

Orsaken till att kraftförsörjningsläget så avsevärt förbättrats är följande.

Vattentillgången har under hösten varit god, särskilt i landets norra delar. Härigenom har magasinläget undergått en väsentlig förbättring varjämte kraftstationer med dåliga regleringsmöjligheter icke behövt komplettera produktionen med inköp av kraft från det allmänna nätet. Vidare har den totala förbrukningen varit något lägre än beräknat. För industriens del har orsakerna härtill redan berörts. För övrig förbrukning har elrestriktionerna jämte allmänhetens elsparande varit av väsentlig betydelse.

Utsikterna för kraftförsörjningen fram till vårflo den 1949 te sig sålunda relativt gynnsamma. Tyvärr ha generatorleveranserna blivit ytterligare försenade i förhållande till vad man räknat med under föregående år. De nytillkommande kraftverken synas därför icke bli tillräckliga för att täcka den fortgående ökningen av kraftförbrukningen. Man måste därför räkna med att kraftförsörjningssvårigheter kunna uppstå under hösten 1949. Deras omfattning blir i första hand beroende av nederbörden men givetvis också av den fortsatta belastningsutvecklingen.

Även på längre sikt kunna svårigheter befaras på grund av förseningarna i utbyggnadsprogrammet. Bränslekommissionen har därför ansett sig böra begära, att lagen om reglering av förbrukningen av elektrisk kraft förlänges att gälla under fem år.

Slutligen kan nämnas, att den totala förbrukningen av elektrisk kraft under 1948 beräknas uppgå till 12 200 millioner kWh mot 11 500 millioner under 1947 och 12 100 under 1946. För 1949 har man uppskattat förbrukningen till 13 900 millioner kWh. Sistnämnda siffra är givetvis osäker, då den baserar sig på vissa antaganden om bl. a. krafttillgång och konjunkturläge, vilka måhända icke komma att visa sig riktiga.

4. Arbetsmarknaden.

Arbetskraftstillgångarna och deras utnyttjande.

I konjunkturinstitutets rapport över det ekonomiska läget hösten 1947 beräknades antalet män i åldern 15—65 år öka med 4 000 och antalet kvinnor minska med 2 000 under 1948. Den minskade yrkesverksamheten bland kvinnorna på grund av giftermål antogs kompenseras av tillskott av förvärvsarbete bland kvinnor i samband med den fortgående överflyttningen från jordbruk till stadsnäringar. Ett tillskott på 5 000 årsarbetare beräknades uppstå genom minskning av värnpliktstiden och förskjutning av inryckningstiden. Vidare räknades med ett mindre tillskott av partiellt arbetsföra. Dessa beräkningar torde i stort sett visat sig vara riktiga. Den kvinnliga yrkesverksamheten synes dock icke fått det tillskott av kvinnor från jordbruksbefolkningen, som beräknades. Å andra sidan torde emellertid yrkesverksamheten bland kvinnorna på en del orter med låg yrkesverksamhet ha ökat. Vidare har avgången på grund av giftermål förmodligen varit något mindre än beräknat.

Beträffande den utländska arbetskraften beräknades i konjunkturrapporten icke något nettotillskott under 1948. Ett stort sådant uppkom emellertid. Från årsskiftet t. o. m. september har nämligen antalet arbetsanmälda utlänningar ökat med icke mindre än drygt 17 000. Inflyttningen var särskilt stor under tredje kvartalet. Under hela 1947 uppgick ökningen till omkring 9 000.

Arbetskraftstillgångarna ha utnyttjats intensivt. Arbetslösheten inom fackförbunden i procent av medlemsantalet har såsom framgår av följande tablå under 1948 legat på samma låga nivå som under 1947.

	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.
1947 ...	4.2	5.1	4.3	2.7	1.8	1.8	1.7	1.6	1.6	1.7	2.4	4.5
1948 ...	4.4	4.2	3.8	2.3	1.7	1.9	1.9	1.7	1.8	1.9	.	.

Omsättningen av arbetskraft har under året visat sjunkande tendens. Procentuella antalet under en vecka avgångna arbetare enligt socialstyrelsens statistik framgår av följande tablå.

	febr.	maj	aug.	nov.
1947	0.8	1.3	1.3	0.9
1948	0.7	1.1	1.1	.

Även om en viss minskning av rörligheten sålunda inträtt, är den dock alltså vid många arbetsplatser så hög, att den föranleder svårartade produktionsstörningar. Rörligheten är liksom tidigare störst bland kvinnorna. Såväl bland männen som kvinnorna är det de yngre ogifta som ha den största rörligheten.

I vad mån en förändring av säsongväxlingarna inträtt är icke möjligt att kvantitativt bedöma. Det förefaller dock troligt, att sugningen till de säsong-

betonade arbetsområdena var svagare under sommaren 1948 än under sommaren 1947, vilket medverkat till att dämpa överrörligheten. Denna uppfattning motiveras bl. a. av att sysselsättningsökningen inom byggnadsverksamheten under sommaren 1948 varit mindre än året förut. Sysselsättningsminskningen inom en så typisk säsongindustri som torvindustrien har även varit markant. Vidare har den stora tillförseln av utländsk arbetskraft i icke ringa grad gått till säsongarbeten, såsom jordbruk samt hotell- och restaurangrörelse.

Frånvarofrekvensen är i stort sett oförändrad. Enligt en särskild undersökning av socialstyrelsen var sålunda frånvaron på lördagarna i aug. 1947 10,1 % för männen och 15,9 % för kvinnorna. Motsvarande siffror för aug. 1948 voro 10,0 och 16,0. Utvecklingen är mycket olikartad vid skilda företag. Vid ett stort antal företag har frånvaron utan på förhand begärd permission år 1948 stigit, vilket medfört stora svårigheter, då nödvändiga omplaceringar av personalen icke kunnat förberedas.

Arbetsintensiteten förefaller att ha ökat vid många företag. Såsom bevis härför kan anföras stegrade ackordsförtjänster vid oförändrade ackord och arbetsmetoder. Den avtagande rörligheten torde ha medverkat till den stegrade arbetsintensiteten.

Dispositionen av arbetskraften.

Vid ett försök att klargöra, hur arbetskraftstillgångarna under 1948 disponerats, synes det vara förändringarna i jämförelse med 1947, som ha störst intresse, och därvid är det vissa områden, som i första hand påkalla uppmärksamhet.

Ett utmärkande drag för arbetsmarknadsutvecklingen under 1948 har varit, att bättre balans mellan tillgång och efterfrågan på arbetskraft åstadkommits. Detta hindrar icke, att alltså ett stort otillfredsställt behov av arbetskraft föreligger. Tre gånger under år 1948 ha inventeringar av antalet hos den offentliga arbetsförmedlingen anmälda lediga platser företagits. Det bör uppmärksammas, att inventeringssiffrorna icke utgöra ett mått på arbetskraftsbristen. I desamma ingå nämligen i betydande omfattning dels arbetsanställningar av mycket kortvarig natur och dels platser, som omedelbart kunde tillsättas med tillgängliga arbetssökande.

Några jämförelser med 1947 finnas icke, när det gäller denna statistik. Av socialstyrelsens statistik beträffande behovet av ytterligare arbetskraft inom två månader framgår emellertid att en minskning av det otillfredsställda behovet inträtt inom den egentliga industrien. Medan enligt denna statistik arbetskraftsbristen i procent av antalet sysselsatta i aug. 1947 var 7,5, var den i aug. 1948 5,4, sålunda en relativt stark nedgång. Det bör emellertid understrykas, att statistiken är ganska otillförlitlig, vilket dock icke hindrar, att den riktigt återger tendensen. Liksom tidigare finnes det största otillfredsställda behovet av arbetskraft inom metallindustrien, särskilt vid skepps-

Tabell 3. Antalet hos den offentliga arbetsförmedlingen anmälda lediga platser.

Hela näringslivet.

Näringsgren	20/10—1948			20/5—1948	15/9—1948
	manl.	kvinnl.	S:a	S:a	S:a
Jordbruk	2 878	364	3 242	5 168	1 499
Skogsbruk	14 244	—	14 244	13 785	14 932
Industri och hantverk	20 061	12 312	32 373	38 784	25 965
Samfärdsel	910	77	987	1 393	829
Handel	761	3 716	4 477	10 343	3 265
Förvaltning, arbetsledning m. m.	864	987	1 851	4 687	1 857
Hälsovård och sjukvård	118	1 454	1 572	3 607	1 286
Husligt arbete	1	13 310	13 311	15 615	9 461
Annat arbete	1 847	645	2 492	3 566	738
Summa	41 684	32 865	74 549	96 948	59 832

varv, järnbruk och elektroteknisk industri, men även textil- och beklädnadsindustrien samt gummivarufabrikerna ha stort behov av ytterligare arbetskraft. I det följande lämnas en översikt beträffande läget inom olika näringar.

Jordbruk. Knapphet på arbetskraft råder alltså inom denna näringsgren. Vintern 1947/48 fanns dock i de sydligaste länen ett överskott av manliga arbetare, som sökte årsanställning. Det totala underskottet, vilket är mest markant beträffande tillfälliga manliga arbetare, har minskat något i jämförelse med 1947. Underskottet av kvinnlig arbetskraft är i stort sett oförändrat.

Den minskade efterfrågan på fast anställda arbetare beror bl. a. på att jordbrukarna på grund av de höjda lantarbetarlönerna söka klara sig med mindre lejd arbetskraft. Vidare har den fortskridande mekaniseringen — främst kännetecknad av ett ökat antal skördetröskor och traktorer — nedbringat arbetskraftsbehovet. Genom att samköp av dyrare maskiner blivit vanligare har mekaniseringen kommit att beröra även de mindre bruksdelarna. Minskade djurbesättningar och i enstaka fall omläggning till kreaturslöst jordbruk samt övergång till mindre arbetskrävande grödor och arbetsmetoder medverka även till att nedbringa behovet av arbetskraft.

Tillgången på arbetskraft har gynnsamt påverkats av bl. a. höjda löner och förbättrade bostäder. Konkurrensen om arbetskraften, särskilt från byggnads- och anläggningsverksamhet, vedavverkning samt torvindustri har blivit mindre. Övergången till andra näringar försvåras även av den allmänna bostadsbristen, särskilt i städer och samhällen. Flyttningen mellan olika gårdar har minskat. I någon mån beror detta på att arbetarna — i och med statsystemets avskaffande — själva få stå för hela flyttningskostnaden.

Betydande arbetskraftstillskott har tillförts jordbruket genom minskningen och omläggningen av värnpliktstiden. Även det sedvanliga s. k. skörde-

uppehållet i värnpliktstjänstgöringen och tillskottet av skolungdom samt annan tillfällig arbetskraft har varit betydelsefullt. Den danska arbetskraften har utgjort ett värdefullt tillskott, särskilt i Skåne.

Skogsbruk. De ovanligt svåra väderleksförhållandena under den gångna vintern medverkade till att sysselsättningen inom denna näring då blev lägre än under näst föregående vinter. Även under sommaren har sysselsättningen i skogen varit mindre än motsvarande tid 1947, vilket i många områden bl. a. torde bero på minskad tillgång på välbelägen vedskog. Flottningsarbetet har haft en gynnsam säsong. Från fjolåret kvarliggande virke har sålunda kunnat nedflottas. Arbetet i skogarna skulle under hösten 1948 ha kunnat komma i gång tidigare än vanligt, tack vare att avtalsförhandlingarna slutfördes avsevärt tidigare än förr om åren. Enär virkesköpen i regel icke avslutades samtidigt, förtogs dock i hög grad effekten av de tidigare avtalsuppgörelserna.

Industri och hantverk. Inom industri och hantverk kan konstateras en stigande sysselsättning. Av särskilt intresse är att de större företagen år 1948 haft lättare än under 1947 att hävda sig i konkurrensen om arbetskraften. De procentuella förändringarna i antalet anställda arbetare inom industriföretag av olika storlek enligt socialstyrelsens sysselsättningsstatistik för tolv månadersperioderna aug. 1946—aug. 1947 och aug. 1947—aug. 1948 framgå av följande sammanställning.

	Antal arbetare						
	1-10	11-50	51-100	101-200	201-500	501-1 000	över 1 000
Förändring i procent 1946—47	+ 9·3	+ 1·4	- 2·0	- 1·7	- 2·5	- 2·6	- 3·7
Förändring i procent 1947—48	+ 8·3	- 0·9	+ 2·5	+ 0·3	+ 2·4	+ 1·6	+ 3·5

Det är som synes en markant förbättring, som inträtt för de större företagen från 1947 till 1948. För hela industrien blir stegringen 2,0 %.

De lediga platserna inom industrien fördelade på olika industrigrupper framgå av tabell 4.

Som tidigare påpekats äro icke dessa siffror ett mått på arbetskraftsbristen, men de ge dock en uppfattning om vilka industrier, som ha möjligheter att mottaga ytterligare arbetskraft. Som synes är efterfrågan på yrkesvan arbetskraft procentuellt sett mest framträdande inom träindustrin. Inom kemisk-teknisk, pappers- och grafisk samt jord- och stenindustri avsåg mer än 1/2 av de lediga platserna icke yrkesvan arbetskraft.

Inom malmbrytning och metallindustri, som svarade för närmare hälften av de lediga platserna i industrien, var det järnbruken, varven och den elektrotekniska industrien, som visade det största behovet av ytterligare arbetskraft, trots att speciellt de båda sistnämnda branscherna kunde uppvisa avsevärda utökningar av sin personalstyrka.

Inom hela industrien utgör bristen på bostäder ett av de svåraste hindren

Tabell 4. Antalet hos den offentliga arbetsförmedlingen anmälda lediga platser den 20/10 1948.

Industri och hantverk.

Industrigrupp	Lediga platser	Därav icke yrkesvana (%)	Antal bostäder i % av lediga platser
Malmbrytning och metallindustri.....	14 601	51	17
Jord- och stenindustri	992	81	31
Träindustri	1 407	39	23
Pappers- och grafisk industri	1 265	86	11
Livsmedelsindustri	1 148	62	15
Textil- och beklädnadsindustri	8 540	59	10
Läder-, hår- och gummivaruindustri.....	2 020	71	10
Kemisk-teknisk industri.....	400	93	10

för överföring av arbetskraft. En del gruvor kunna dock icke, trots att tillgång till familjebostäder finnes, erhålla underjordsarbetare. Vid norrbotten-gruvorna har man emellertid kunnat utöka arbetsstyrkan trots att det vid dessa gruvor råder bostadsbrist. Vid järnbruken har en relativt livlig bostadsproduktion ägt rum, vilket säkerligen torde ha bidragit till att järnbruken i september 1948 hade omkring 1 000 fler arbetare än vid samma tidpunkt 1947.

Någon egentlig arbetslöshet kan inte konstateras inom metallindustrien. Friställda arbetare — bl. a. inom bilindustrien — ha utan större svårighet kunnat beredas sysselsättning inom andra branscher.

Byggnadsämnesindustrierna ha i en del fall haft avsättningssvårigheter, vilka dock icke ännu annat än i undantagsfall haft någon inverkan på sysselsättningen. Torvproduktionen gick ner ytterligare under den låga nivån år 1947, och uppskattningsvis kan nedgången i sysselsättningen jämfört med 1947 beräknas till 25 %. Inom träindustrien ha speciellt trähusfabrikerna haft avsättningssvårigheter, som medfört sysselsättningsstörningar. Vissa tendenser i samma riktning ha gjort sig gällande för snickeri- och möbelfabrikerna.

Nyetableringen inom industrien tiden $\frac{1}{2}$, 1947— $\frac{30}{6}$, 1948. Från den 1 juli 1947 till den 30 juni 1948 nyetablerades enligt en av arbetsmarknadsstyrelsen verkställd utredning 658 industriföretag. Under motsvarande tid 1946/47 beräknas att 1 000 nya företag startade. I den senare siffran ingår dock en uppskattning av antalet företag, för vilka uppgifter icke erhållits. Därest hänsyn tages härtill, kan antalet nytillkomna industriföretag under 1947/48 uppskattas till 800—850 eller 15—20 % mindre än under 1946/47. Antalet sysselsatta i de nya företagen kan uppskattas till 7 000 à 7 500 eller 25 à 30 % mindre än 1946/47. Kvinnornas andel av de sysselsatta inom de nya

företagen har stigit med 4,4 % från 33,8 till 38,2 % och förvaltningspersonals andel med 2,2 % från 7,9 till 10,1 %.

Betydelsefulla förskjutningar ha ägt rum i branschfördelningen. Sålunda har metallindustriens andel av de sysselsatta vid de nyetablerade företagen minskat med 10 % i jämförelse med 1946/47 och träindustriens med 8 %, under det att textil- och beklädnadsindustriens andel ökat med 10 % samt jord- och stenindustriens med 3 %.

De minsta företagen ha såsom framgår av följande sammanställning kraftigt ökat sin andel såväl av antalet företag som av antalet sysselsatta.

	Procentuell fördelning av antalet sysselsatta i nystartade företag av olika storleksordning					
	0—10		11—50		51—	
	47/48	46/47	47/48	46/47	47/48	46/47
Antal företag	81·3	69·0	17·5	26·6	1·2	4·4
Antal sysselsatta . . .	45·3	26·3	43·5	40·6	11·2	33·1

Förskjutningen mot den lägsta storleksgruppen är ett uttryck för det förhållandet, att ingen nyetablering av större företag förekommit under den senaste perioden och att nyetableringen av medelstora företag minskat.

En undersökning har också utförts rörande utvecklingen för de företag, som startade 1946/47. Av 371 undersökta företag visade det sig, att 27 med 202 sysselsatta nedlagt verksamheten. Av de nedlagda företagen hade inte mindre än 20 högst 6 sysselsatta. 9 av de nedlagda företagen tillverkade artiklar för byggnadsindustrien. Det var sålunda främst de minsta företagen och särskilt sådana som arbetade för byggnadsindustrien, som hade svårt att klara sig.

Byggnadsverksamhet. Arbetsmarknadsstyrelsen vidtager två gånger årligen inventeringar rörande antalet sysselsatta inom den reglerade byggnadsverksamheten. Resultatet av dessa inventeringar återges här med reservation för felkällor, vilkas betydelse det icke varit möjligt till fullo bedöma. Hit hör frågan om inventeringarnas fullständighet vid olika tidpunkter, sysselsättningsrubbningar förorsakade av semester o. d.

Enligt ifrågavarande inventeringar minskade antalet byggnadsarbetare från 130 100 den 1 febr. 1947 till 127 300 den 30 jan. 1948, alltså en minskning med ca 3 000. Den 1 aug. 1947 var antalet 197 600, d. v. s. en säsonguppgång från februari till augusti 1947 med inmot 70 000 man. Inventeringen den 2 aug. 1948 visar, att antalet arbetare i den reglerade byggnadsverksamheten då var 152 000, alltså en nedgång från motsvarande tidpunkt 1947 med icke mindre än 45 600. Den stora säsonguppgången 1947 liksom den lägre siffran för 1948 bör ses mot bakgrunden av att under sommaren 1947 osedvanligt många arbetare från andra yrkesområden voro tillfälligt sysselsatta inom byggnadsverksamheten. Den ringa arbetslösheten bland de organiserade byggnadsarbetarna och den ringa nedgången i byggnadsfackförbundens medlemsantal vittna också härom, även om en del arbetare, som

övergått till annan verksamhet, bibehållit medlemskap i byggnadsfackförbund. Räknat i årsarbetare kan nedgången i tillståndsberoende byggnadsverksamhet från 1947 till 1948 knappast ha medfört större minskning av sysselsättningen än ca 20 000 man. Det är emellertid icke osannolikt, att den icke tillståndsreglerade byggnadsverksamheten i form av underhålls- och reparationsarbeten med högst 3 man varit större 1948 än 1947 och sålunda uppsugit en del av de byggnadsarbetare, som under 1948 friställts genom begränsningen i den tillståndsreglerade byggnadsverksamheten, varför nedgången inom byggnadsverksamheten i dess helhet kan ha varit mindre. Den minskning i den totala sysselsättningen av byggnadsarbetare, som förekommit under 1948, har främst ägt rum under sommarhalvåret, vilket medfört en betydligt mindre säsonguppgång än under 1947. Minskningen i sysselsättningen mellan 1 nov. 1947 och 1 nov. 1948 torde ha varit av storleksordningen 5 000 man. Jämför i övrigt nästa kapitel.

Samfärdsel. Inom denna näringsgren ha blott mindre förskjutningar ägt rum under år 1948 trots bensinransoneringen och den begynnande krympningen av utrikeshandeln. Järnvägs-, spårvägs- och omnibustrafiken beräknas ha ökat arbetsstyrkan med närmare 2 000 man samt post och telegraf med omkring 3 500. Inom den yrkesmässiga lastbils- och personbilstrafiken torde antalet sysselsatta ha minskat med ett par tusen man. Sjöfarten har inte ökat sin sysselsättning lika starkt som under 1947, men ökningen torde dock ha uppgått till närmare 1 000 man, under det att stuveriverksamheten minskat med omkring 500. Antalet sysselsatta inom lufttrafiken beräknas ha nedgått med ca 300 man.

Handel. En fortsatt mindre sysselsättningsstegring torde ha förekommit, koncentrerad till detaljhandeln och huvudsakligen beroende på nyetableringen i nya bostadsområden. Möjligen har en mindre sysselsättningsstegring uppträtt inom handeln i övrigt, betingad av bättre rekryteringsmöjligheter. Inom importhandeln ha mot slutet av året som en följd av importbegränsningen tendenser till en sysselsättningsminskning uppträtt. För hotell- och restaurangrörelsen har den utländska arbetskraften varit av stor betydelse, speciellt för de mest svårrekryterade yrkena samt säsongföretagen.

Allmän förvaltningstjänst m. m. Personalen inom den samhällseliga förvaltningen torde ha tillväxt ytterligare. Knapphet i tillgången på kvalificerad personal råder alltså. Sålunda föreligga stora svårigheter att anskaffa erforderlig lärarpersonal. Den förbättring av tillgången på biträden till sjukhusen, som de höjda lönerna år 1947 medförde, består alltså och har ytterligare accentuerats. Sanatorier, sinnessjukhus och vårdanstalter på landsbygden ha dock svårt att erhålla biträdespersonal i önskvärd utsträckning. Tillgången på examinerade sjuksköterskor är otillräcklig och har aktualiserat frågan om organiserad invandring av utländska sådana.

Husligt arbete. Tillgången på arbetskraft har minskat ytterligare. Behovet av hemvårdarinnor är alltså synnerligen framträdande. Efterfrågan på deltidsanställd och tillfällig hemhjälp har ökat.

Löneutvecklingen 1948.

De beräkningar rörande löneutvecklingen 1948, som offentliggjordes i »Översikt över det ekonomiska läget 1948» med ledning av avtal m. m., kunna ännu endast delvis verifieras. Statistiska uppgifter om lönerna 1948 föreligga tillsvidare endast för skogsarbetare (dagsförtjänster vintern 1947/48), industriarbetare m. fl. (timförtjänster under en avlöningsperiod vardera av de tre första kvartalen) och industritjänstemän (månadslöner i september).¹

Det visar sig att för skogsarbetarna den faktiska stegringen utgjort, som beräknat, 10 % för huvudgruppen, huggare, men endast 3 % för körare. Detta reducerar inkomstberäkningen endast något tiotal miljoner kronor.

För industriarbetarna beräknades något över 7 % högre genomsnittligt löneläge än 1947, detta under förutsättning att någon »glidning» i lönenivån vid sidan av avtalen inte skulle inträffa efter februari 1948. Med ledning av statistiken synes timförtjänstläget för 1948 dock få beräknas ha legat närmare 9 % högre än 1947. Det är dock tydligt, att löneglidningen under årets lopp småningom avsaktats eller helt upphört. Stegringen från maj till augusti utgjorde 1948 endast 0,3 % mot 1,5 % föregående år. Med hänsyn till arbetsmarknadsläget torde man kunna räkna med att någon nämnvärd lönestegring inte heller kommit till stånd under resten av året.

För industritjänstemännen synes lönestegringen enligt preliminära uppgifter ha blivit 7 % från september 1947 till september 1948. Med hänsyn till inverkan av indextillägget fr. o. m. maj 1947 m. m. torde man emellertid även i detta fall få räkna med att årsgenomsnittet ligger 9 % över 1947 års nivå i stället för i prognosen beräknade 7 %.

Även för arbetare inom byggnadsverksamhet, handel och samfärdsel föreligger statistik på samma sätt som för industriarbetare, men siffrorna äro här så osäkra, att de inte kunna tillmätas någon betydelse. Någon anledning att frångå den på avtal och andra lönebestämmelser grundade prognosen synes icke föreligga för dessa eller övriga löntagargrupper.

Totalresultatet av en på nu nämnda fakta grundad beräkning av löneinkomsterna 1948 skulle innebära en ökning av storleken 75 miljoner kronor för industrins arbetare och tjänstemän i förhållande till den våren 1948 gjorda kalkylen. Härtill kommer å ena sidan inverkan av en icke förutsedd immigration, som torde ha betytt något tiotusental årsarbetare utöver det beräknade, innebärande en ökning av inkomstsumman med omkring 50 miljoner kronor. Å andra sidan har dock sysselsättningsminskningen i byggnadsfacken blivit något större än beräknat. Totalt synes lönesumman med hänsyn till nämnda faktorer få beräknas till omkring 100 miljoner kronor

¹ I sistnämnda fallet preliminära siffror från socialstyrelsen, i övrigt offentliggjorda uppgifter i Sociala Meddelanden.

mer än i prognosen. Reservation måste givetvis göras för möjligheten av avvikelser från prognosen även på områden som ännu inte kunnat studeras statistiskt.

Prognos för 1949.

Det är icke möjligt att med säkerhet bedöma sysselsättningsutvecklingen under 1949. För närvarande synes det emellertid vara mest troligt, att en hög sysselsättning kommer att känneteckna arbetsmarknaden under året och att ett otillfredsställt behov av arbetskraft alltså kommer att föreligga inom vissa områden. Detta hindrar icke, att sysselsättningssvårigheter kunna uppstå på en del orter och inom vissa yrken. Särskilt kunna störningar, som föranleda driftsinskränkningar, inträffa på grund av nödvändigheten att minska importen från vissa länder. Emellertid torde importbegränsningen stimulera till ersättningsproduktion och därmed ökad sysselsättning. I de fall sysselsättningsminskningen drabbar företag på orter med ett icke differentierat näringsliv, kunna svårbemästrade sysselsättningsproblem uppstå.

För jordbruket del beräknas den förbättring i arbetskraftstillgången, som inträtt under 1948, komma att bestå under 1949. Detta antagande motiveras bl. a. av att konkurrensen från vedavverkningen, torvindustrien och byggnadsverksamheten icke torde komma att skärpas utan snarare att ytterligare försvagas. Möjligen kan det bli svårigheter att tillgodose det ökade behov av ladugårdspersonal, som den av den gynnsamma fodersituationen föranledda minskade nedslaktningen kan medföra. Under de två senaste åren har en nedgång i utflyttningen från jordbruket till stadsnäringarna inträtt. Det får betraktas som antagligt, att utflyttningssiffrorna komma att sjunka ytterligare under år 1949.

Skogsbruket förmodas komma att upprätthålla en i jämförelse med år 1948 oförändrad sysselsättning.

Vid flertalet industrier är ordertillgången tillräcklig för hela nästkommande år. Undantag härifrån äro främst företag — särskilt smärre sådana — med tillverkning för byggnadsverksamheten. Mest bekymmersamt synes för närvarande läget vara för trähusfabrikerna. Även möbelfabrikerna ha i jämförelse med föregående år en minskad ordertillgång.

För att uppnå den eftersträfvade produktionsökningen och förbättra handelsbalansen är det en angelägen uppgift att söka underlätta rekryteringen av arbetskraft till ur dessa synpunkter betydelsefulla industrier. Detta kan bl. a. ske genom att prioritera bostadsbyggandet m. m. på vissa orter. Ett sådant byggnadsprogram måste emellertid genomföras utan att ortens byggnadsarbetarkår ökas genom rekrytering av arbetskraft från de företag, som den ökade byggnadsverksamheten avser att tjäna. I annat fall kan det

omedelbara resultatet bli motsatt det åsyftade. Lämpligast synes vara att söka få till stånd en överflyttning av arbetskraft från orter, där byggnadsarbetare bli friställda på grund av investeringsbegränsningarna.

För att underlätta övergången till de industrier, inom vilka en produktionsökning synes särskilt angelägen, har arbetsmarknadsstyrelsen bemyndigat arbetsförmedlingarna att till vissa arbetstagare bevilja resebidrag och bidrag till flyttning av familj och bohag. I samråd med överstyrelsen för yrkesutbildning ämnar arbetsmarknadsstyrelsen utvidga den omskolningsverksamhet, som f. n. bedrivs. Syftet är även här att stimulera överflyttningen av arbetskraft från överskottsområdena till särskilt viktiga industrier.

Såsom framgår av vad som i kap. 5 anföres angående investeringsverksamheten 1949 beräknas den med särskilda byggnadstillstånd bedrivna byggnadsverksamheten komma att minska med omkring 8 % i förhållande till 1948. Samtidigt skall en säsongutjämning eftersträvas genom en byggnadstillståndsgivning, som syftar till att stimulera vinterbyggandet. Detta torde — liksom under 1948 — medverka till att skapa bättre balans på hela arbetsmarknaden.

För landtransport och lufttrafik samt telegraf- och telefonväsen förefaller en minskad sysselsättning vara sannolik. Under förutsättning att tillgängligt tonnage kan utnyttjas i samma utsträckning som under 1948, kan en mindre sysselsättningsstegring på grund av handelsflottans ökning och den nya sjöarbetstidslagen förutses inom sjöfarten. Allmän förvaltningstjänst kan förmodas komma att kräva ett obetydligt tillskott av arbetskraft.

I tillgången på arbetskraft till husligt arbete kan man inte räkna med någon lättnad. Tvärtom förefaller fortsatt minskning av antalet sysselsatta sannolik.

Genom åldersutvecklingen kan ingen större förändring i den totala arbetskraftstillgången emotes under år 1949. Ej heller finnas några outnyttjade arbetskraftsreserver av betydelse. I vilken utsträckning utländsk arbetskraft kommer att invandra till vårt land är mycket svårt att i förväg bedöma. Även om en fortsatt nettoinvandring förefaller att vara mest sannolik, är en nettoutvandring tänkbar, främst genom att danskar och norrmän återvända till sina hemland. Ett organiserat överförande av utländsk arbetskraft är f. n. endast aktuellt beträffande ett mindre antal sjuksköterskor och gruvarbetare.

Det är icke möjligt att med det statistiska material, som finnes tillgängligt, år för år kvantitativt ange sysselsättningsutvecklingen inom mer än enstaka näringsgrenar. Ett noggrant studium av förskjutningarna på arbetsmarknaden kan endast göras på grundval av de vart femte år verkställda folkräkningarna. En redogörelse för förskjutningarna mellan 1940 och 1945 lämnades i konjunkturrapporten hösten 1947. Däri gjordes också vissa uppskattningar av utvecklingen under 1946 och 1947 samt i vissa av-

Översikt över det ekonomiska läget 1949.

seenden en prognos för 1948. På grundval av detta material har här gjorts en sammanfattande arbetskraftsbalans för 1948 jämte en prognos för 1949, varvid den siffermässiga preciseringen dock får tagas med stor reservation.

Tabell 5. De totala arbetskraftstillgångarnas utveckling 1948—1949.

Siffrorna avse ökning och minskning i antalet förvärvsarbetande personer — bortsett från omflyttning mellan näringsgrenarna — från den 1 nov. 1947 —1 nov. 1948 resp. från 1 nov. 1948—1 nov. 1949.

	1947—1948	1948—1949
Genom åldersutvecklingen förändrad arbetskraftstillgång.....	+ 2 000	+ 2 000
Utländsk arbetskraft.....	+ 19 000	?
Avgång genom giftermål.....	— 8 000	— 6 000
Förut ej förvärvsarbetande.....	+ 8 000	+ 6 000
Totalsumma	+ 21 000	+ 2 000

Tabell 6. Beräknade förändringar i antalet förvärvsarbetande 1948—1949.

	$\frac{1}{11}$ 1947— $\frac{1}{11}$ 1948	$\frac{1}{11}$ 1948— $\frac{1}{11}$ 1949
Jordbruk med binäringar.....	— 13 000	— 10 000
Industri och hantverk.....	+ 28 000	+ 17 000
Byggnadsverksamhet.....	— 5 000	— 7 000
Samfärdsl.....	+ 3 000	— 1 000
Handel (inkl. banker, restauranger etc.).....	+ 6 000	+ 3 000
Allmän förvaltningstjänst etc.....	+ 3 000	+ 1 000
Husligt arbete (utom jordbruk).....	— 1 000	— 1 000
Totalsumma	+ 21 000	+ 2 000

5. Investeringarna 1949.**Investeringsbudget för tillståndsgregerad byggnads- och anläggningsverksamhet.***Utfallet av 1948 års investeringsbudget.*

1947 års investeringsbudget för byggnads- och anläggningsarbeten var utformad som en *tillståndsbudget*. Den angav sålunda omfattningen av de byggnadsföretag, för vilka byggnadstillstånd planenligt kunde beviljas under 1947. Den för 1948 upprättade investeringsbudgeten omfattade förutom en tillståndsbudget även en *realbudget för byggnads- och anläggningsverksamhet inom ramen av särskilda tillstånd*. Realbudgeten avsåg den faktiska byggnadsverksamhet, som beräknades äga rum vid tillståndsgivning i enlighet med det uppställda programmet. De summor, som ingingo i realbud-

geten, motsvarade alltså de beräknade kostnaderna för arbeten, som under 1948 skulle komma att utföras dels vid sådana byggnadsföretag, för vilka byggnadstillstånd beviljats före ingången av 1948, och dels vid byggnadsföretag, som förutsattes erhålla byggnadstillstånd under 1948.

För år 1948 var det nödvändigt att hålla tillståndsbudgeten vid ett avsevärt lägre belopp än realbudgeten (1 455 miljoner kronor mot 2 065 miljoner kronor). Ännu vid utgången av 1947 förelåg nämligen en betydande balans av icke utnyttjade byggnadstillstånd. Balansen utgjordes till en del av byggnadstillstånd, för vilka icke erhållits igångsättningstillstånd, men motsvarades i övrigt av en abnorm tillväxt i sammanlagda återstående kostnader vid pågående, avbrutna och uppskjutna byggnadsföretag. Då realbudgeten för 1948 års byggnadsverksamhet bl. a. åsyftade en fortsatt avveckling av dessa tillståndsreserver, var det nödvändigt att utforma tillståndsbudgeten synnerligen restriktivt. Sedan reserverna av outnyttjade tillstånd blivit avvecklade, skulle tillståndsgivningen kunna hållas mera i nivå med den löpande byggnadsverksamheten.

Enligt en beräkning, som tillkom i samband med förberedelsearbetet till 1948 års investeringsbudget, skulle värdet av 1947 års faktiska byggnadsverksamhet inom ramen av särskilda tillstånd ha uppgått till 2 380 miljoner kronor. Härvid inberäknades emellertid sådan nyproduktion av bostäder, som ännu under 1947 kunde bedrivas med tremanna- och andra generella tillstånd. Övrig byggnadsverksamhet, som under 1947 bedrivits med tremannatillstånd, uppskattades vid samma tillfälle till 160 miljoner kronor. Sådan byggnadsverksamhet, som numera inbegripes under särskilda tillståndsplaner, skulle alltså sammanlagt ha uppgått till 2 540 miljoner kronor under 1947. Uppgifter, som sedermera framkommit, göra troligt, att denna uppskattning blivit något för hög. Med hänsyn härtill samt till den osäkerhet, som måste vidlåda beräkningen, synes rimligast att ange värdet av här berörda byggnadsverksamhet till 2,5 miljarder kronor. Härutöver synes ha bedrivits byggnads- och anläggningsarbeten med andra generella tillstånd för närmare 800 miljoner kronor. Byggnads- och anläggningsarbeten utanför byggnadsregleringens ram (i huvudsak underhålls- och reparationsarbeten) torde ha varit av ungefärligen samma storleksordning. Det totala värdet av 1947 års byggnads- och anläggningsverksamhet skulle sålunda ha uppgått till ca 4,2 miljarder kronor.¹

Såsom framgår av tabell 7, fixerades totalsumman för 1948 års realbudget till 2 065 miljoner kronor. I detta belopp ingingo emellertid icke sådana med tremannatillstånd utförda arbeten, som avsågo annat ändamål än nybyggnad av bostäder. För dylika arbeten under 1948 beräknades en total kostnad på ca 80 miljoner kronor. Sammanlagt skulle alltså byggnadsverk-

¹ Det *minimivärde* för 1947 års totala byggnads- och anläggningsverksamhet, som tidigare angivits (3,6 miljarder kronor), innebar så vitt nu kan bedömas en avsevärd underskattning. I ett senare avsnitt av detta kapitel skall skillnaden mellan tillståndsberoende och total byggnads- och anläggningsverksamhet närmare analyseras.

samheten under särskilda tillstånd och tremannatillstånd 1948 planénligt uppgå till 2 145 miljoner kronor, vilket i förhållande till omfattningen av motsvarande byggnadsverksamhet 1947 (enligt den våren 1948 föreliggande beräkningen å 2 540 miljoner kronor) skulle innebära en besparing med ca 400 miljoner kronor. Enligt den preliminära beräkning, som redovisas i tabell 7, har den faktiska tillståndsberoende byggnadsverksamheten under 1948 uppgått till 2 080 miljoner kronor, vilket är 65 miljoner kronor mindre än som upptagits i realbudgeten för detta år. I jämförelse med den uppskattning av 1947 års tillståndsberoende byggnadsverksamhet, som nu framstår som rimligast (2,5 miljarder kronor), har nedgången i denna verksamhet dock ej blivit nämnvärt större än enligt målsättningen, d. v. s. ca 400 miljoner kronor.

Bland mera anmärkningsvärda olikheter mellan realbudget och beräknad byggnadsverksamhet må nämnas, att industriens byggnadsverksamhet synes ha blivit lägre än som förutsattes (250 miljoner kronor mot 280 miljoner kronor), medan man däremot för kraft- och belysningsverk kommer fram till en högre siffra än i realbudgeten (120 miljoner kronor mot 95 miljoner kronor). Det beräknade värdet för bostadsbyggandet stämmer väl överens med realbudgeten. I fråga om bostadshusens färdigställande har emellertid förelegat någon tendens till eftersläpning i förhållande till programmet. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter under 1948 har sannolikt blivit 2 000 å 3 000 färre än som motsvarar den uppställda målsättningen (55 500 lägenheter).

Tillståndsgivningen under 1948 har i stort sett följt tillståndsbudgeten för detta år. Formellt torde ett överskridande av tillståndsramen ha ägt rum i fråga om bostäder. Det fastställda tidsschemat för bostadsbyggenas igångsättning har emellertid följts synnerligen noga. Vid årsskiftet torde däremot i större utsträckning än som ursprungligen planerats ha förekommit byggnadsföretag med igångsättnings- eller byggnadstillstånd, som ännu icke blivit påbörjade. Förekomsten av denna tillståndsreserv har beaktats vid uppgörandet av tillståndsplanen för 1949.

För andra kvotområden än bostäder har den sammanlagda tillståndsgivningen tämligen exakt följt planen. Härvid bortses från byggnadstillstånd om tillhoppa 8,5 miljoner kronor för vägarbeten med s. k. dold arbetskraft samt ett deltillstånd om 15 miljoner kronor för Stockholms spårvägars arbeten vid tunnelbanebygget i Stockholm. För gatukontorets arbeten under samma byggnadsetapp meddelades byggnadstillstånd år 1944. Frånsett detta speciella tillstånd har den till 2 miljoner kronor fixerade kvoten för spårvägsbyggnader överskridits med 12 miljoner kronor. Större överskridanden ha vidare förekommit i fråga om kraft- och belysningsverk (7 miljoner kronor), hotell- och förvaltningsbyggnader (6 miljoner kronor) samt skolor och kyrkor (netto 2 miljoner kronor). De största besparingsposterna återfinnas under kvoterna sjuk- och hälsovård (7 miljoner kronor), kommunala väg- och gatuarbeten (7 miljoner kronor), vatten- och

**Tabell 7. Utfallet av 1948 års investeringsbudget för byggnads-
och anläggningsarbeten.**

	Realbudget 1948 Milj. kr.	Beräknad byggnads- verksamhet 1948. (Samtliga tremanna- arbeten inberäknade) Milj. kr.
A. Bostäder	1 150	1 140
Därav för nybyggda bostäder	1 040	1 040
B. Jordbruk, skogsbruk och fiske.....	55	55
C. Egentlig industri	280	250
D. Kraft- och belysningsverk	95	120
E. Handel	35	40
F. Samfärdsl	105	105
G. Förvaltning, sociala ändamål, sjuk- och hälso- vård m. m.	85	90
H. Skolor, kyrkor, övriga samlingslokaler	100	110
I. Väg- och gatuarbeten, vatten och avlopp m. m.	140	140
J. Militära arbeten	20	30
Samtliga	2 065	
Tremannaarbeten (utom nybyggnad av bostäder)...	80	
Summa	2 145	2 080

avloppsledningar (6 miljoner kronor) samt egentlig industri (3 miljoner kronor).

Den i tabell 7 återgivna preliminära beräkningen av 1948 års tillståndsberoende byggnadsverksamhet grundar sig på en sammanställning av löpande byggnadstillståndsstatistik samt uppgifter, som framkommit genom inventeringar av pågående byggnadsarbeten, varav den senaste företagits per 2/3 1948. Det är något oklart, hur år från år inträffade kosthadsförändringar inverka på en dylik kalkyl. Härav följer, att det i sin tur är osäkert, huruvida den framräknade minskningen i tillståndsberoende byggnadsverksamhet med ca 400 miljoner kronor motsvaras av en lika stor förändring i byggnadsvolym, vilket skulle vara fallet vid kalkylering i fasta priser. För den händelse kalkylen närmast skulle gälla löpande priser, skulle minskningen i byggnadsvolym vara något större än 400 miljoner kronor.

Oberoende av vilket alternativ som är det riktigaste, blir volymförändringen i tillståndsberoende byggnads- och anläggningsverksamhet från 1947 till 1948 av ungefärligen samma storleksordning som den minskning i total byggnadsverksamhet, som enligt konjunkturinstitutets beräkning inträffat mellan dessa bägge år. Räknat i 1947 års priser har nämligen för denna verksamhet angivits en nedgång med ca 400 miljoner kronor. Bägge kalkylerna äro behäftade med avsevärd osäkerhet. Med undantag för vissa viktiga områden äro de emellertid baserade på helt olika uppgiftsmaterial.

För en viktig del av 1948 års icke tillståndsberoende byggnadsverksamhet, nämligen reparations- och underhållsarbeten, har konjunkturinstitutet i

Översikt över det ekonomiska läget 1949.

brist på aktuella uppgifter förutsatt oförändrad byggnadsvolym. För den händelse sysselsättningen vid reparations- och underhållsarbeten ökat under 1948, torde begränsningen av den totala byggnads- och anläggningsverksamheten ha blivit mindre än 400 miljoner kronor, räknad i 1947 års priser.

En avsevärd minskning i kvarstående arbetsuppgifter med utfärdade byggnadstillstånd ha enligt byggnadsinventeringarnas utsago inträtt sedan föregående sommar. Återstående kostnader vid byggnadsföretag med särskilda byggnads- eller igångsättningstillstånd (utom kraftverk) ha nämligen sjunkit med drygt 600 miljoner kronor mellan $\frac{1}{8}$ 1947 och $\frac{2}{8}$ 1948. För pågående, avbrutna och uppskjutna byggnadsföretag ha de återstående kostnaderna under denna tid minskat från 1 638 miljoner kronor till 1 195 miljoner kronor, samtidigt som reserven av byggnadsföretag, som erhållit byggnads- men ej igångsättningstillstånd, sjunkit från 438 till 269 miljoner kronor.

Som en följd av nedskärningen av byggnadsverksamheten har antalet arbetare sysselsatta med byggnadsarbete undergått en avsevärd minskning. Mellan inventeringarna $\frac{1}{8}$ 1947 och $\frac{2}{8}$ 1948 har antalet redovisade arbetare, verksamma inom av regleringen berörda byggnadsföretag, minskat från 198 000 till 152 000 eller med 23 %.

Emellertid kan minskningen av antalet sysselsatta byggnadsarbetare av vissa skäl ha varit mindre än inventeringsresultaten utvisa. Det är bl. a. icke osannolikt, att antalet byggnadsarbetare, verksamma med reparationsarbeten utanför regleringen, ökat sedan föregående sommar. Även om tillbörlig reservation göres för den överskattning av nedgången i antalet sysselsatta byggnadsarbetare, som härigenom kan ha uppstått, måste minskningen ha varit högst betydande. Såsom följande siffror utvisa, har den mest markerade begränsningen av sysselsättningen (37 %) förekommit inom de mindre tätorterna, vilka som regel icke äro kvotorter. Genom den friställning av arbetskraft, som sålunda ägt rum, torde inte minst industriens rekrytering av arbetare ha underlättats.

Tabell 8. Antal sysselsatta inom byggnadsverksamheten enligt byggnadsinventeringarna den $\frac{1}{8}$ 1947, $\frac{30}{1}$ 1948 och $\frac{2}{8}$ 1948. Fördelning efter ortsgrupp.

(Redovisningen avser även sysselsättning i kraft av generella tillstånd.)

Ortsgrupp	Antal sysselsatta		
	$\frac{1}{8}$ 1947	$\frac{30}{1}$ 1948	$\frac{2}{8}$ 1948
Orter med över 100 000 invånare	20 100	16 900	16 400
, , 30 000—100 000 invånare	17 000	11 700	13 000
, , 3 000—30 000 invånare	49 200	35 900	36 200
Övriga tätorter	35 600	15 700	22 500
Ren landsbygd	76 600	49 000	63 900
Hela riket	198 500	129 200	152 000

Minskningen i byggnadsverksamheten sedan 1947 avser framför allt bostäder (antalet lägenheter i pågående, avbrutna och uppskjutna byggnadsföretag utgjorde $\frac{2}{8}$ 1948 47 000 jämfört med 62 000 $\frac{1}{8}$ 1947) och speciellt en- och tvåfamiljshus på icke kvotorter. Eftersom byggnadssäsongen för dylika hus i särskilt hög grad är förlagd till sommarhalvåret, är det givet, att en sålunda utformad nedskärning av byggnadsverksamheten kommer att ge kraftigare utslag under sommaren än som motsvarar den genomsnittliga begränsningen under året i dess helhet. Sysselsättningsminskningen inom byggnadsverksamheten under sommaren 1948 i förhållande till sommaren 1947 synes i stor utsträckning ha avsett sådan icke organiserad arbetskraft, som under vinterhalvåret brukar vara verksam inom andra näringsområden.¹ Räknat i årsarbetare måste därför nedskärningen av byggnadsverksamheten vara avsevärt lägre än de 46 000 man, som en jämförelse mellan augustiinventeringarna utvisar, även för den händelse att dessa verkligen skulle exakt registrera den totala byggnadsarbetarkårens förändring mellan inventeringstillfällena. På grundval av det uppgiftsmaterial, som nu står till buds, är det synnerligen vanskligt att närmare precisera minskningen från 1947 till 1948 av antalet årsarbetare sysselsatta inom byggnadsverksamheten. Den beräknade nedgången i tillståndsreglerad byggnadsverksamhet bör ha friställt ca 20 000 årsarbetare. Därest syssel-

Tabell 9. Antal sysselsatta inom byggnadsindustrin enligt byggnadsinventeringarna den $\frac{1}{8}$ 1947 och $\frac{2}{8}$ 1948. Fördelning efter byggnadsområde.
(Redovisningen avser även sysselsättning i kraft av generella tillstånd.)

Byggnadsområde	Antal sysselsatta	
	$\frac{1}{8}$ 1947	$\frac{2}{8}$ 1948
Bostadshus.....	101 500	64 500
Enfamiljshus	46 900	28 000
Tvåfamiljshus.....	12 500	6 900
Övriga.....	42 100	29 600
Jordbruk, skogsbruk, fiske	9 000	8 500
Industri	28 000	21 000
Kraft- och belysningsverk	5 200	8 300
Samfärdsel (utom vägar)	24 700	21 500
Handel	2 400	1 900
Förvaltning, sociala byggnader m. m.	3 500	3 200
Skolor, kyrkor, övriga samlingslokaler	4 700	5 800
Vägar o. gator, vatten o. avlopp m. m.	18 300	16 100
Militära arbeten.....	1 200	1 200
Summa	198 500	152 000

¹ Den fackligt organiserade byggnadsarbetarkåren har i själva verket endast minskat med 1 500 man eller från 205 000 till 203 500 mellan $\frac{1}{8}$ 1947 och $\frac{2}{8}$ 1948. Det är emellertid en allmänt vitsordad erfarenhet, att många byggnadsarbetare i det längsta stå kvar i sitt gamla fack och i detta syfte erlägga medlemsavgift till byggnadsfackföreningen även i sådana fall, där de tillsammans tagit sysselsättning utanför byggnadsfacket.

Översikt över det ekonomiska läget 1949.

sättningen vid reparations- och underhållsarbeten utanför regleringen ökat under 1948, torde nedgången totalt sett ha blivit lägre än 20 000.

Som framgår av tabell 9, har mera betydande begränsning av sysselsättningen vid sidan om bostadsbyggandet förekommit framför allt inom industribyggena.

Investeringsbudgeten för 1948 års byggnads- och anläggningsverksamhet åsyftade förutom en viss nedskärning av den löpande byggnadsverksamheten även en återgång till mera normala byggnadstider, vilket i sin tur förutsatte en allmän förbättring av marknadsläget i fråga om byggnadsmaterial. En sådan förbättring synes numera ha inträtt. Sålunda är försörjningen med cement och tegel fullt tillfredsställande, och även beträffande armeringsjärn har läget förbättrats — trots minskad tillförsel till den inhemska marknaden. I fråga om radiatorer har eftersläpningen på förtursberättigade leveranser kunnat minskas från 4 à 5 månader vid årsskiftet 1947/48 till för närvarande 2 à 3 månader. Ehuru tilldelningen av plåt till radiatorfabrikerna reducerats, torde med nuvarande materialtilldelning vara möjligt att till försommaren komma i kapp eftersläpningen, vilken hittills inverkat ogynnsamt på byggnadstakten. I fråga om smidda rör har förbättringen i marknadsläget varit mindre framträdande. Smidda rör utgör för närvarande en av de trängsta sektionerna på marknaden för byggnadsmaterial.

Som en följd av det förbättrade marknadsläget i fråga om byggnadsmaterial finns det anledning att förutsätta, att byggnadstiderna för nu pågående byggnadsföretag komma att bli avsevärt förkortade, även om en dylik tendens ännu inte hunnit göra sig gällande till fullo i fråga om redan avslutade byggen.

För bostäder synas emellertid byggnadstiderna ha kulminerat för sådana byggnadsföretag, som påbörjades under våren 1947. Den genomsnittliga byggnadstiden inom medelstora orter hade för större bostadshus, som igångsattes i april 1947, stigit till inte mindre än 16 månader, att jämföra med 6 månader i genomsnittlig byggnadstid för motsvarande byggnadsföretag påbörjade under april 1944. För större bostadshus, som igångsattes under oktober 1947 i Stockholm, Göteborg och Malmö, utgjorde emellertid den genomsnittliga byggnadstiden 9,7 månader, vilket är nära 2 månader mindre än motsvarande genomsnitt för bostäder påbörjade i oktober 1946.

Tabell 10. Inkomna ansökningar om byggnadstillstånd under januari—juni 1945—1948.

Miljoner kronor.

	Bostäder	Industri- byggnader	Totalt
1945.....	661	321	1 352
1946.....	800	365	1 695
1947.....	842	251	1 719
1948.....	554	145	1 234

Ehuru nedgången i byggnadsverksamheten under 1948 framtvingats genom restriktiv byggnadstillståndsgivning, kunna tecken anföras, som tyda på en avmattning av investeringsviljan inom byggnadsområdet. Sålunda ha inkomna ansökningar om byggnadstillstånd under första halvåret 1948 legat på betydligt lägre nivå än under första halvåret 1947.

Utom i fråga om industribyggnader framträder den minskade byggnadsviljan särskilt starkt med avseende på bostäder utanför kvotorterna. Under perioden juli 1947—juni 1948 inkommo ansökningar om sammanlagt ca 14 000 dylika bostadslägenheter, att jämföra med en tillståndsgivning under juli 1946—juni 1947 om sammanlagt ca 23 500 lägenheter.¹

Då inkomna ansökningar om byggnadstillstånd under 1948 fortfarande avsett betydligt högre belopp än den samtida tillståndsgivningen, var behållningen av inneliggande icke avgjorda ansökningar per $\frac{1}{10}$ 1948, såsom framgår av tabell 11, alltså synnerligen betydande. Sammanlagt motsvarade denna behållning mer än ett års tillståndsgivning av nu aktuell omfattning.

Tabell 11. Inneliggande icke avgjorda ansökningar om byggnadstillstånd per $\frac{1}{10}$ 1948.

Byggnadstyp	Antal ansökningar	Byggnads- kostnad i milj. kr.	Antal lägenheter (nybyggnad)
Nybyggnad av bostäder	11 261	1 284.2	51 648
inom kvotorter.....	5 896	1 065.0	42 327
utom kvotorter.....	5 365	219.2	9 321
Om- o. tillbyggnad, rep. o. underhåll av bostäder.	3 333	37.5	—
Jordbruk, skogsbruk o. fiske	1 102	16.4	—
Industri	1 051	231.2	—
Kraft- och belysningsverk.....	71	116.6	—
Samfärdsl (utom vägbyggnad)	567	82.4	—
Handel	439	66.0	—
Byggnader för förvaltning, sociala ändamål m. m.	425	141.4	—
Skolor, kyrkor, övriga samlingslokaler m. m.....	893	237.5	—
Vägar o. gator, vatten o. avlopp m. m.	1 012	198.0	—
Militära arbeten	52	5.3	—
Summa	20 206	2 416.5	51 648

1949 års investeringsbudget.

För 1949 har, liksom skedde för 1948, fastställts såväl en realbudget som en tillståndsbudget för den reglerade byggnads- och anläggningsverksamheten. Realbudgeten tar sikte på ytterligare någon minskning av den löpande byggnadsverksamheten i förhållande till 1948 (från 2 080 miljoner kronor till 1 920 miljoner kronor eller med 8 %) medan däremot tillståndsbudgeten ökar från 1 540 miljoner kronor 1948 till 1 840 miljoner

¹ På grund av omläggningar i statistiken kunna fullt jämförbara siffror endast erhållas genom vissa approximationer. Osäkerheten i beräkningen kan emellertid endast röra sig om några procent.

Tabell 12. Investeringsbudget 1949 för byggnads- och anläggningsarbeten.

Miljoner kronor.

	Beräknad byggnads- verksamhet 1948	Realbudget 1949	Tillståndsbudget	
			1948	1949
A. Nybyggnad av bostäder	1 040	990	785	970
B. Jordbruk, skogsbruk, fiske	55	50	{ ¹ 35 10	45
C. Egentlig industri	250	200	175	140
D. Kraft- och belysningsverk	120	120	50	175
E. Handel, inkl. kvm.-kvot för affärslokaler etc. inrymda i bostadshus	{ ² 40 20	45	{ ² 35 20	{ ² 25 20
F. Samfärdsel	105	80	60	63
G. Förvaltning, fängelser, brandstationer, so- ciala ändamål, sjuk- och hälsovård	90	75	60	50
H. Skolor, kyrkor, övriga samlingslokaler	110	95	80	80
I. Väg- o. gatuarbeten, broar, vatten- o. av- loppsledn., vattenverk m. m.	140	130	120	116
J. Militära byggnader	30	25	20	20
K. Diversekvot. (rep., underhålls-, till- o. om- byggnadsarbeten å bostäder samt smärre arbeten av annat slag)	80	100	90	100
L. Reservkvot (för andra ändamål än nybygg- nad av bostäder)	—	10	—	36
Summa	2 080	1 920	1 540	1 840

Uppdelningen av beräknad byggnadsverksamhet 1948 ansluter sig i ovanstående tabell i möjligaste mån till nu aktuella kvotområden men överensstämmer å andra sidan inte helt och hållet med den fördelning, som tillämpats i tabell 7.

kronor 1949. I dessa planer och beräkningar inbegripes numera all sådan byggnadsverksamhet, som hittills bedrivits med tremannatillstånd.

Den ytterligare begränsning av den reglerade byggnadsverksamheten, som planerats för 1949, har, förutom av allmän-ekonomiska skäl, ansetts nödvändig bl. a. med hänsyn till den minskning i tillgången på byggnadsjärn, som förutses för detta år. Förbrukningen under 1949 torde komma att minska även i fråga om sådana byggnadsmaterial, varpå det för närvarande icke råder brist. I fråga om arbetskraft kan 1949 års byggnadsprogram tänkas medföra en minskning i sysselsättningen vid reglerad byggnadsverksamhet motsvarande inemot 10 000 årsarbetare.

Nedskärningen av byggnadsverksamheten 1949 skall enligt planen beröra alla kvotområden utom kraft- och belysningsverk.³ De största besparingarna beräknas inträffa i fråga om bostäder, industri och samfärdsel.

¹ Tremannatillstånd.

² Kvm.-kvot för affärs- och kontorslokaler etc. inrymda i bostadshus.

³ Att realbudgeten 1949 för diversekvotens byggnadsområde fastställts till 100 milj. kr., innebär i realiteten ingen ökning i förhållande till 1948. Den siffra på 80 milj. kr. för beräknad byggnadsverksamhet, som upptagits i tabellen, innefattar nämligen inte arbeten med tremannatillstånd, som under 1948 bedrivits inom byggnadsområdena C—J och som i tabellen även redovisas på dessa områden.

För att byggnadsverksamheten skall kunna begränsas till den i realbudgeten angivna omfattningen, blir enligt beräkning nödvändigt att under 1949 förlägga tyngdpunkten av tillståndsgivningen till andra halvåret. Enligt en uppgjord framsläppningsplan skola kvoterna för egentlig industri, handel, samfärdsel, förvaltning, skolor och kyrkor samt väg- och gatuarbeten endast uttagas med omkring en tredjedel under första halvåret och med två tredjedelar under andra halvåret 1949. För bostadsbyggandet har uppgjorts en särskild igångsättningsplan, enligt vilken ungefärligen 40 % av all igångsättning av nya bostadsbyggen under 1949 får förläggas till första halvåret. Att tyngdpunkten i tillståndsgivningen sålunda förlägges till andra halvåret, torde även ur arbetsmarknadssynpunkt vara en fördel, eftersom den säsongmässiga uppgången i sysselsättningen inom byggnadsverksamheten dämpas och möjligheterna att bereda sysselsättning under vintern 1949/50 i motsvarande mån bli större.

Under 1948 har byggnadsregleringen undergått vissa organisatoriska förändringar av betydelse även för utformningen av 1949 års investeringsbudget. Sålunda övertogo länsarbetsnämnderna fr. o. m. 1 juli 1948 beslutanderätten i fråga om tillståndsärenden avseende bostäder samt byggnader för jordbruk, skogsbruk och fiske. Då byggnadstillstånd enligt lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete endast kunde beviljas av Kungl. Maj:t eller arbetsmarknadsstyrelsen, utfärdades generellt byggnadstillstånd för ifrågasvarande byggnadsföretag, varefter det ankommit på länsarbetsnämnderna att i varje särskilt fall bevilja, avslå eller bordlägga ansökningar om igångsättningstillstånd.

Övergången till en mera decentraliserad handläggning av tillståndsärendena var inte avsedd att medföra någon rubbning av den planerade tillståndsgivningen, varför det blev nödvändigt att i större utsträckning än som tidigare varit fallet spjälka upp de fastställda tillståndskvoterna i särskilda länskvoter. Sådana läns- eller Ortsbestämda tillståndskvoter hade före 1 juli 1948 tillämpats främst i fråga om nybyggnad av bostäder. Fr. o. m. 1 juli 1948 förekomma särskilda länskvoter även i fråga om byggnader för jordbruk, skogsbruk och fiske. Vidare ha för varje län upprättats s. k. diversekvoter avsedda att reglera tillståndsgivningen för s. k. tremannaarbeten samt för ombyggnad, tillbyggnad och underhåll av bostäder. I fråga om nybyggnad av bostäder äga länsarbetsnämnderna beslutanderätt även i sådana fall, där bostadshusen även äro avsedda att inrymma butiks-, kontors-, lagerlokaler o. d. Länsarbetsnämndernas handlingsfrihet i detta avseende är emellertid begränsad inom ramen för en länsvis uppdelad s. k. kvm-kvot, vilken anger omfattningen (räknad i kvm) av de nytillkomna kontors-, butiks-, lagerlokaler o. d., som få inrymmas i bostadshus inom respektive län.

Under hösten 1948 har vidtagits sådan förändring i lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete, att även länsarbetsnämnderna kunna bemyndigas meddela byggnadstillstånd. Det generella byggnadstillståndet för bostäder

Översikt över det ekonomiska läget 1949.

samt byggnader för jordbruk, skogsbruk och fiske har därför upphävts fr. o. m. 1 jan. 1949, varefter särskilda tillstånd numera åter tillämpas för ifrågakvarande byggnadsföretag.

Som en följd av ovan berörda organisatoriska förändringar återfinnas de nya specialkvoterna diversekvot och kvm-kvot i den nu framlagda tillståndsplanen. I fråga om diversekvoten innebär detta i sak den förändringen, att motsvarigheten till tremannaarbeten (fr. o. m. 1 jan. 1949 smärre byggnadsarbeten med särskilda tillstånd) redan från början äro inbegripna i 1949 års investeringsbudget. I fråga om kvm-kvoten är förändringen i huvudsak av formell natur och innebär en överflyttning av vissa lokaler från bostadskvoten till handelns kvot.

Bostäder. Under 1948 genomfördes en avsevärd reduktion av den löpande byggnadsverksamheten för bostadsändamål, utan att denna nedskärning i motsvarande mån återverkade på lägenhetstillskottet. Att detta kunde vidmakthållas i så hög grad, som blev fallet, kan förklaras av att ett förhållandevis stort antal lägenheter vid ingången av år 1948 befunno sig tämligen nära sin fullbordan. Vid ingången av 1949 är emellertid behållningen av utförda byggnadsarbeten vid pågående bostadsbyggen betydligt lägre än den var vid 1948 års början, varför lägenhetstillskottet under 1949 måste komma att pressas ned mera i nivå med de löpande insatserna av material och arbete. Ehuru den fastställda planen endast beräknas innebära en minskning i löpande bostadsbyggnadsverksamhet mellan 1948 och 1949 om 50 miljoner kronor (från 1 040 miljoner kronor till 990 miljoner kronor) uppskattas detta medföra en nedgång i lägenhetstillskott från ca 55 000 1948 till ca 43 000 1949. Härvid förutsättes, att bostadsproduktionen under 1949 följer nedan angivna tidsschema.

*Pågående, igångsatta och färdigställda lägenheter 1949.**Kvotorter.*

1949	Pågående	Igångsatta	Färdiga
1 jan./1 kv.	26 000	7 000	4 000
1 april/2 kv.	29 000	3 000	6 000
1 juli 3 kv.	26 000	8 000	12 000
1 okt./4 kv.	22 000	15 000	11 000
Summa		33 000	33 000
1950			
1 jan.	26 000		

Icke kvotorter.

1949			
1 jan./1 kv.	5 500	1 500	1 000
1 april/2 kv.	6 000	5 000	2 000
1 juli/3 kv.	9 000	2 000	3 500
1 okt./4 kv.	7 500	500	3 500
Summa		9 000	10 000
1950			
1 jan.	4 500		

Antalet lägenheter i pågående byggen 1949 är ännu inte med säkerhet känt. Igångsättningen av bostadsbyggen under 1948 kan ha motsvarat planen, samtidigt som antalet inflyttningsfärdiga lägenheter kan ha blivit något lägre än enligt programmet för detta år. Antalet lägenheter i pågående byggnadsföretag 1 januari 1949 skulle i så fall ha varit större än som angivits i ovanstående schema. Under sådana förutsättningar skulle eftersläpningen i antalet inflyttningsfärdiga lägenheter under 1948 förmodligen komma att inhämtas under 1949. Planen för igångsättning av bostadsbyggen 1949 skall emellertid inte påverkas av en eventuell skillnad mellan beräknat och faktiskt antal lägenheter i pågående byggen 1 januari 1949.

Den sannolika hushållstillväxten i kvotorterna under 1949 har av bostadsstyrelsen angivits till 33 000, varför inom denna ortsgrupp ett nettotillskott av lägenheter av motsvarande omfattning eller ett bruttotillskott på 35 000 à 36 000 lägenheter skulle ha erfordrats under 1949 för att förhindra skärpning av bostadsbristen.

Byggnader för jordbruk, skogsbruk och fiske. Den fastställda lantbrukskvoten (45 miljoner kronor) ger utrymme för en tillståndsgivning av samma storleksordning som 1948, då kvotutrymmet under särskilda tillstånd uppgick till 35 miljoner konor och under tremannatillstånd till ca 10 miljoner kronor. Till och med första halvåret 1947 beviljades ansökningar om byggnadstillstånd för jordbrukets behov med få undantag omgående. Den sammanlagda årliga tillståndsgivningen under särskilda tillstånd och tremannatillstånd uppgick då till ca 60 miljoner kronor. Den nu framlagda tillståndsplanen innebär alltså för jordbrukets del en fortsatt restriktivitet i tillståndsgivningen, vilken ytterligare skärpts genom den s. k. familjebyggarregelns upphävande.

Å andra sidan har en viss utdrygning av kvotutrymmet för lantbruksbyggnader ägt rum därigenom att torrlägningsföretag med statsbidrag samt dikningsarbeten för skogs- eller jordbruksfastighets eget behov fr. o. m. 1 januari 1949 ej äro underkastade tillståndstvång.

Egentlig industri. Ehuru inkomna ansökningar om byggnadstillstånd för industrien under första halvåret 1948 representerat ett avsevärt lägre belopp än under samma period 1947 och 1946 (145 miljoner kronor, att jämföra med 251 miljoner kronor 1947 och 365 miljoner kronor 1946) har inströmningen av ansökningar om tillstånd allttjämt varit större än den samtidiga tillståndsgivningen. Den 1 oktober 1948 uppgick antalet icke avgjorda ansökningar om byggnadstillstånd för industriändamål till 1 050, motsvarande ett kostnadsbelopp av ca 230 miljoner kronor.

Industriens tillståndskvot för 1949 har fixerats till 140 miljoner kronor. Fördelningen på olika industrigrupper framgår av tabell 13. Som en jämförelse återgives även en sammanfattning av industriföretagens till kommerskollegium redovisade önskemål om byggnadstillstånd under 1949. Härvid är att märka, att de företag, som lämnat uppgift till kommerskollegium, inte torde representera mera än ca $\frac{2}{3}$ av industriens samlade önskemål om byggnadstillstånd.

Tabell 13. Tillståndsbudget samt önskemål om tillstånd för industriens byggnads- och anläggningsarbeten 1949.

I n d u s t r i	Tillståndsbudget 1949	I kommerskollegii statistik redovisade önskemål om bygg- nadstillstånd under 1949
	Miljoner kronor	
I. Malmbrytning o. metallindustri	67·0	127·8
II. Jord- o. stenindustri	5·0	11·7
III. Träindustri	15·0	17·9
IVa. Pappersindustri	14·0	33·7
IVb. Grafisk industri	3·0	10·7
V. Livsmedelsindustri	12·0	49·8
VI. Textil- o. beklädnadsindustri	12·0	25·1
VII. Läder-, hår- o. gummivaruindustri	3·0	8·0
VIII. Kemisk-teknisk industri.....	7·0	13·9
IX. Byggnader för småindustri, byggnadsindustri m. m.	2·0	—
Summa egentlig industri	140·0	298·1

För flertalet industrigrupper motsvara de fastställda kvoterna ungefärligen hälften av det till kommerskollegium anmälda tillståndsbehovet. För träindustrien föreligger en avsevärt gynnsammare relation mellan anmält tillståndsbehov och kvotutrymme. 1948 års kvot för träindustri har emellertid till en mycket betydande del tagits i anspråk för oförutsedda behov, nämligen återuppbyggnad efter bränder. I förhållande till investeringsviljan ha livsmedelsindustri och grafisk industri erhållit det snävaste kvotutrymmet. I dessa fall motsvara nämligen de fastställda kvoterna ungefärligen en fjärdedel av de till kommerskollegium anmälda önskemålen om byggnadstillstånd.

Kraft- och belysningsverk. Av realbudgetens kostnadsbelopp på sammanlagt 120 miljoner kronor falla 50 miljoner kronor på vattenfallsstyrelsens arbeten. Ett lika stort belopp beräknas för större icke statliga kraftverksbyggen, varefter återstår ca 20 miljoner kronor för reparationer och mindre byggnadsarbeten samt arbeten vid elverk och gasverk.

Av den för 1949 disponibla tillståndskvoten på sammanlagt 175 miljoner kronor ha icke mindre än 144 miljoner kronor reserverats för täckande av förut ej beviljade kostnader vid kraftverksbyggnader, som hittills endast erhållit tillstånd för delar av totalkostnaden. Återstoden av 1949 års tillståndskvot. (31 miljoner kronor) torde ge utrymme för aktuella sjöregleringar samt därutöver för reparationer och mindre byggnadsarbeten etc. i samma utsträckning som under 1947 och 1948. Med hänsyn till ovissheten om när nya kraftverksbyggen kunna förses med erforderlig maskinutrustning, har avgörande ännu icke träffats, huruvida några större sådana företag skola meddelas byggnadstillstånd under 1949. Realinvesteringarna sam-

ma år bli endast i obetydlig grad påverkade av eventuella byggnadstillstånd under 1949 för dylika kraftverksbyggen, eftersom det under detta år endast kan bli fråga om förberedelsearbeten, som böra bedrivas i tämligen långsam takt.

Byggnader för handel. Tillståndskvoten för 1949 har fördelats på följande huvudgrupper.

	Milj. kr.
Affärs- och kontorslokaler samt lagerbyggnader för handel	19
Hotell och restauranger samt teatrar, biografer och andra nöjeslokaler	6
Kvm-kvot för affärslokaler m. m. inrymda i bostadshus	20
Summa	45

Kvoterna för de två första kvotområdena äro lägre än som gällde för 1948. Kvotutrymmet för hotell, restauranger etc. torde icke ge utrymme för några ytterligare storhotell. Översatt i reala termer innebär den till 20 miljoner kronor upptagna kvm-kvoten ett medgivande att i våningsplan av bostadshus anordna sammanlagt 60 000 kvm nytillkomna butiks-, kontors-, lagerlokaler m. m.

Samfärdsl (utom vägar). För 1949 års tillståndskvot har fastställts följande uppdelning.

	Milj. kr.
Järnvägar, statliga och övriga	26
Spårvägar	9
Serviceanläggningar för biltrafik m. m.	5
Hamnar och farleder	7
Civil lufttrafik	3
Post, telegraf, radio m. m.	13
Summa	63

Liksom föregående år har kvotsättningen genomgående varit restriktiv. Järnvägsstyrelsen har för järnvägarnas del framfört kvotönskemål på sammanlagt 43 miljoner kronor, medan telegrafstyrelsen och generalpoststyrelsen för sina verk begärt tillståndskvoter på sammanlagt 29 miljoner kronor. Beträffande kvoten för spårvägar må framhållas, att Stockholms spårvägar under 1949 ansett sig behöva tillstånd om sammanlagt 34,5 miljoner kronor för byggnadsarbeten sammanhängande med tunnelbanan. Vid fixeringen av tillståndskvoten för luftfart har förutsatts, att arbetena med storflygplatsen vid Halmsjön t. v. komma att avbrytas under 1949.

Byggnader för förvaltning, sociala ändamål m. m. ha tilldelats följande kvoter.

	Milj. kr.
Statliga och kommunala förvaltningsbyggnader, fängelser, brandstationer ...	10
Sociala byggnader	5
Byggnader för sjuk- o. hälsovård	35
Summa	50

Översikt över det ekonomiska läget 1949.

Ålderdomshem, som tidigare förts under sociala byggnader, förutsätts i fortsättningen komma att belasta bostadskvoten.

Inneliggande icke avgjorda ansökningar om byggnadstillstånd för förvaltningsbyggnader och brandstationer representera numera ett belopp av ca 70 miljoner kronor. Enligt socialstyrelsen föreligga angelägna byggnadsbehov i fråga om sociala byggnader för drygt 44 miljoner kronor. Medicinalstyrelsen har angivit det årliga behovet av tillstånd för byggnader för sjuk- och hälsovård till ca 100 miljoner kronor.

Tillståndsbudgeten för *skolor, kyrkor, övriga samlingslokaler* framgår av följande uppställning.

	Milj. kr.
Ecklesiastikdepartementet:	
Folkskolor och högre folkskolor	38·0
Yrkesskolor, tekniska läroverk, seminarier och folkhögskolor	9·0
Allmänna läroverk och högre kommunala skolor	7·0
Universitet, högskolor, fristående forskningsinstitut, folkbibliotek och muséer m. m.	9·0
Kyrkor, församlingshem, krematorier, kyrkogårdar m. m.	3·0
Jordbruksdepartementet:	
Lantmannaskolor, högskolor, forskningsinstitut m. m.	4·5
Handelsdepartementet:	
Högskolor, forskningsinstitut m. m.	1·5
Socialdepartementet:	
Samlingslokaler	4·0
Badhus, tvättinrättningar, idrottshus, idrottsplatser	4·0
Summa	80·0

Lika litet som föregående år ge de nu fastställda kvoterna möjlighet att tillgodose mer än en ringa del av föreliggande byggnadsprojekt. Inneliggande icke avgjorda ansökningar för folkskolebyggnader representera ett värde av 135 miljoner kronor. Motsvarande belopp utgöra för yrkesskolor etc. ca 33 miljoner kronor, för lantmannaskolor ca 14 miljoner kronor, för allmänna läroverk ca 18 miljoner kronor samt för universitet etc. ca 26 miljoner kronor. För aktuella byggnadsbehov under de närmaste åren kunna anföras siffror av en annan och mera betydande storleksordning.

För *vägar, anläggningsarbeten m. m.* skall gälla följande tillståndsbudget.

	Milj. kr.
Arbeten för det statliga vägväsendet ¹	23
Kommunala väg- och gatuarbeten m. m.	34
Enskilda vägar	3
Vatten- och avloppsledningar	55
Andra anläggningsarbeten	1
Summa	116

Det statliga vägväsendets kvot kommer att till övervägande del tagas i anspråk för brobyggnader samt tillfartsvägar till broar. Tillståndskvoter av nu

¹ Exkl. förstärknings- och förbättringsarbeten samt beläggningar.

fastställd storleksordning för kommunala väg- och gatuarbeten samt vatten- och avloppsledningar ha bedömts såsom ofrånkomliga med hänsyn till omfattningen av den tätortsbebyggelse, för vilken tillståndsplanen ger utrymme.

För *militära byggnader* 1949 har anslagits samma tillståndskvot som för 1948 eller 20 miljoner kronor.

Diversekvoten på sammanlagt 100 miljoner kronor är avsedd att utnyttjas för reparations-, underhålls-, till- och ombyggnadsarbeten å bostäder samt för mindre byggnadsarbeten inom andra kvotområden.

Fr. o. m. 1 januari 1949 skola länsarbetsnämnderna med få undantag avgöra byggnadstillståndsärenden i sådana fall, där byggnadskostnaderna beräknas understiga 20 000 kronor. Denna tillståndsgivning kommer att belasta diversekvoten. Under 1948 ha särskilda byggnadstillstånd, som beviljats för dylika byggnadsföretag inom andra byggnadsområden än bostäder samt jordbruk, skogsbruk och fiske, belastat motsvarande rikskvoter och ej diversekvoten. Till det angivna beloppet 100 miljoner kronor kommer därför att läggas en mindre förstärkning av diversekvoten, som kommer att motvägas av en lika stor inknappning av de i tabell 12 under C—I redovisade rikskvoterna.

Reservkvoten är disponibel för oförutsedda byggnadsbehov (dock ej för nybyggnad av bostäder). Bl. a. torde utrymme inom denna kvot få beredas för oförutsedda och ur exportsynpunkt angelägna industribyggnadsföretag, som ej kunna tillgodoses inom industriens egen kvot.

Utsikter för den totala investeringsverksamheten.

Tillståndsberoende investeringar och totala investeringar 1948.

En plan för den *totala* investeringsverksamheten under ett kommande år kan utformas efter olika principer. Ett alternativ är att upprätta en sammanfattning över de skilda investeringsprojekt, som företag, verk och inrättningar ha planerat att genomföra under det ifrågavarande året. I en situation, där dessa planer sammanslagna ta sikte på en investeringsverksamhet, som är större än de reala resurserna tillåta, är det givet, att en realistisk investeringsplan inte kan utarbetas enbart efter detta tillvägagångssätt. Är investeringsviljan större än de reala investeringsmöjligheterna, bör det å andra sidan vara möjligt att på förhand ange storleksordningen av den totala investeringsvolymen, därest man i tid kan överblicka tillgången på byggnadsråvaror, arbetskraft och andra investeringsförnödenheter. En sålunda utformad investeringsprognos bleve med nödvändighet en volymprogno och skulle i och för sig intet utsäga om den förutsedda investeringsvolymens värde i den avsedda periodens löpande priser.

En investeringsplan kan även tänkas utformad som ett av statsmakterna antaget investeringsprogram och eventuellt ange riktlinjerna för en strävan från statsmakternas sida att reglera investeringsverksamhetens omfattning och inriktning. Den investeringskontroll, som nu bedrivs med det uttalade

syftet att begränsa investeringsverksamheten, påverkar även dennas inriktning, såtillvida som de investeringsreglerande myndigheterna äro tvungna att avgöra vilka investeringsprojekt som skola beviljas tillstånd resp. avslås. Alltjämt svara emellertid enskilda företag samt kommunala verk och inrättningar, liksom i viss mån även statliga myndigheter och företag, för investeringsinitiativen inom sina respektive områden. Den statliga investeringskontrollen är i huvudsak av negativ eller utväljande karaktär. Investeringskontrollens räckvidd är dessutom i viss mån begränsad. En allmän investeringsprognos för 1949 kan därför inte enbart baseras på kännedom om riktlinjerna för den statliga investeringskontrollen. Det är dessutom nödvändigt att känna till, vilka investeringsområden som äro beroende resp. oberoende av statlig kontroll, samt vilka planer och möjligheter som föreligga med avseende på investeringar inom de oberoende sektorerna.

I tabell 14 redovisas den av konjunkturinstitutet beräknade totala investeringsverksamheten 1948 med uppdelning på byggnadsreglerings kvotområden. Ett av syftena med denna uppläggning av tabellen har varit att underlätta en översikt över den statliga investeringskontrollens verkningsområden.

Statens egen investeringsverksamhet är i tabellen särredovisad under huvudposterna *jordbruk, skogsbruk och fiske, samfärdsel, skolor och kyrkor* samt *väg- och gatuarbeten etc.* Därutöver svarar staten för samtliga militära investeringar samt vidare för följande beräknade investeringsbelopp under nedan angivna rubricering; *bostäder* 3 miljoner kronor; *egentlig industri* 70 miljoner kronor; *kraft- och belysningsverk* 163 miljoner kronor samt *förvaltning etc.* 56 miljoner kronor. Sammanlagt har den statliga investeringsverksamheten under 1948 uppgått till omkring 1 446 miljoner kronor eller 21 % av den totala.

En speciell form av samhällskontrollerad investeringsverksamhet representeras av de kommunala investeringarna. Förutom de i tabell 14 särredovisade posterna under rubrikerna *samfärdsel, skolor och kyrkor* samt *vägar och gator* ombesörja kommunerna hela den i tabellen redovisade investeringsverksamheten i fråga om *vatten- och avloppsledningar* samt *vattenverk*.¹ På kommunerna faller vidare hela den icke statliga delen av de under beteckningen *förvaltning etc.* redovisade investeringarna (under 1948 ca 212 miljoner kronor). Inom gruppen *kraft- och belysningsverk* ha under 1948 förekommit kommunala investeringar för ca 71 miljoner kronor (kraftverk, elverk och gasverk) och inom *egentlig industri* för 2 miljoner kronor (reparationsverkstäder m. m.). Slutligen ha kommuner och kommunala bolag under 1948 bedrivit bostadsbyggande för 234 miljoner kronor. Tillhopa ha kommuners och kommunala bolags investeringar under 1948 beräknats uppgå till 977 miljoner kronor, vilket motsvarar 14 % av årets totala investeringsverksamhet. Att de kommunala investeringarna onekligen företräda en form av samhällskontrollerad investeringsverksamhet

¹ Vatten- och avloppsledningar anläggas i viss utsträckning i enskild regi. Ifrågavarande investeringar ha inte kunnat inräknas i tabell 14.

Statsverkspropositionen: Bil. 1: Inkomsterna: Bih. 2:
Översikt över det ekonomiska läget 1949.

Tabell 14. Total bruttoinvestering 1948.
Uppdelning på byggnadsregleringens kvotområden.

Miljoner kronor.

B = Total bruttoinvestering.

U = Underhåll och reparationer.

N = Ny- och ombyggnadsverksamhet resp. ny- och ersättningsanskaffning.

T = Tillståndsberoende byggnadsverksamhet.

	Byggnader och anläggningar				Övrigt			Summa		
	B	U	N	T	B	U	N	B	U	N
<i>Bostäder</i>	1 506	490	1 016	1 120	—	—	—	1 506	490	1 016
<i>Jordbruk, skogsbruk och fiske</i> ..	262	177	85	55	272	29	243	534	206	328
statligt (domänverket)	13	4	9	(5)	12	6	6	25	10	15
privat	249	173	76	(50)	260	23	237	509	196	313
<i>Egentlig industri</i>	753	181	572	250	1 200	422	778	1 953	603	1 350
<i>Kraft- och belysningsverk</i>	350	30	320	120	89	20	69	439	50	389
<i>Handel (endast byggnader)</i>	60	—	60	60	—	—	—	60	—	60
<i>Samfärdsel</i>	430	186	244	105	909	397	512	1 339	583	756
statlig: postverket	5	1	4	(4)	4	2	2	9	3	6
telegrafverket ..	151	44	107	(16)	66	13	53	217	57	160
statens järnvägar	154	96	58	(20)	152	80	72	306	176	130
luftfartsverket o. ABA	14	—	14	(12)	24	5	19	38	5	33
kommunal: spårvägar, busslinjer o. hamnar	67	19	48	(36)	90	33	57	157	52	105
privat: enskilda järnvägar	27	17	10	(2)	24	15	9	51	32	19
motorfordon ...	—	—	—	¹ (15)	316	164	152	316	164	152
handelsflottan ..	—	—	—	—	233	85	148	233	85	148
flottleder	12	9	3	—	—	—	—	12	9	3
<i>Förvaltning etc.</i>	196	44	152	90	72	15	57	268	59	209
sjuk- och hälsovård, sociala ändamål	104	16	88	(60)	—	—	—	104	16	88
förvaltning och diverse ändamål	92	28	64	(30)	72	15	57	164	43	121
<i>Skolor och kyrkor</i>	125	27	98	110	7	—	7	132	27	105
statliga	14	1	13	(13)	—	—	—	14	1	13
kommunala	111	26	85	(97)	7	—	7	118	26	92
<i>Väg- och gatuarbeten</i>	348	140	208	140	9	2	7	357	142	215
vägar och gator	252	128	124	(80)	—	—	—	252	128	124
statliga	166	97	69	(85)	—	—	—	166	97	69
kommunala	86	31	55	(45)	—	—	—	86	31	55
vatten- och avloppsledningar, vattenverk	96	12	84	(60)	9	2	7	105	14	91
<i>Militära investeringar</i>	51	17	34	30	320	—	320	371	17	354
Summa	4 081	1 292	2 789	2 080	2 878	885	1 993	6 959	2 177	4 782
därav: statliga	768	277	491	(220)	678	119	559	1 446	396	1 050
kommunala	807	164	643	(540)	170	58	112	977	222	755
enskilda	2 506	851	1 655	(1 320)	2 030	708	1 322	4 536	1 559	2 977

¹ Bilserviceanläggningar hänförs inom byggnadsregleringen till gruppen samfärdsel. Jfr noten å nästa sida.

innebär, emellertid ingalunda, att den kommunala investeringsplaneringen i speciell grad är präglad av investeringsbegränsande synpunkter. För närvarande föreligger en stark expansionsvilja inom den kommunala investeringssektorn. En av den statliga byggnadsregleringens viktigaste verkningar har i själva verket blivit, att de kommunala investeringarna hållas nere på en betydligt lägre nivå än den av kommunerna eftersträfvade.

Då den totala beräknade investeringsverksamheten i tabell 14 redovisas uppdelad på byggnadsregleringens kvotområden,¹ har avsikten härmed varit att i någon mån bidra till att belysa den statliga byggnadsregleringens möjligheter att utöva effektiv kontroll över privat och annan investeringsverksamhet. Av en jämförelse mellan tillståndsberoende byggnads- och anläggningsverksamhet och total byggnads- och anläggningsverksamhet torde utan vidare framgå, att underhålls- och reparationsarbeten i mycket ringa utsträckning äro av tillståndsberoende natur. Mera uppseendeväckande kan det måhända förefalla, att den totala ny- och ombyggnadsverksamheten (2 789 miljoner kronor) beräknats uppgå till ett belopp 700 miljoner kronor större än den totala tillståndsberoende verksamheten (2 080 miljoner kronor). I och för sig är det följdriktigt, att en sådan skillnad föreligger. Ehuru praktiskt taget all ny- och ombyggnadsverksamhet under 1948 varit underkastad tillståndstvång, har en icke oväsentlig del av denna verksamhet kunnat försiggå i kraft av generella tillstånd. Som exempel på viktiga typer av arbeten, som kunnat utföras med generella tillstånd, kunna anföras elektriska distributionsanläggningar (varibland vattenfallsverkets stamlinjebyggnader), telegrafverkets arbeten med landskablar och lokalnät samt belägnings- och förstärkningsarbeten inom det statliga vägväsendet. Av stor betydelse är vidare ett generellt tillstånd för kommuner att med fast anställda kommunalarbetare utföra arbeten av en kostnad om högst 10 000 kronor i varje särskilt fall. Det är emellertid ingalunda säkert, att ny- och ombyggnadsarbeten i kraft av generella tillstånd under 1948 uppgått till ett fullt så högt belopp som ca 700 miljoner kronor. Denna siffra har framkommit som skillnaden mellan total ny- och ombyggnadsverksamhet samt tillståndsberoende byggnadsverksamhet enligt två av varandra oberoende beräkningar.

Eftersom bägge de jämförda kalkylerna äro behäftade med avsevärd osäkerhet, kan en del av skillnaden ha uppkommit genom beräkningsfel. Vid uppskattningen av den totala byggnads- och anläggningsverksamheten finnas för den industriella byggnadsverksamhetens del uppgifter att tillgå endast från större och medelstora företag, som äro inbegripna i kommerskol-

¹ På enstaka punkter har det varit svårt eller omöjligt att erhålla en med byggnadsregleringens kvotområden kongruent uppspaltning av den totala investeringsverksamheten. Sålunda är fördelningen av kommunala investeringar mellan samfärdsel å ena sidan samt förvaltning och diverse ändamål å den andra synnerligen osäker. Bilserviceanläggningar hänföras inom byggnadsregleringen till gruppen samfärdsel men ha icke kunnat medtagas i de under denna rubrik redovisade totala investeringarna. eftersom det inte varit möjligt att bryta ut ifrågasvarande anläggningar ur handel och egentlig industri, där de ingå som delposter.

legii investeringsstatistik. För att siffror skulle kunna erhållas för värdet av det totala industribyggandet, har det därför varit nödvändigt att räkna upp de belopp, som framkommit genom kommerskollegii statistik. Då de hållpunkter, som förelegat för en sådan uppräknings, varit tämligen osäkra, *kunna* de härigenom framräknade värdena för den totala industriella byggnads- och anläggningsverksamheten ha blivit överdrivna (ehuru även motsatsen är tänkbar). Uppskattningen av industriens ny- och ombyggnader torde få omges med en osäkerhetsmarginal på ca 100 miljoner kronor. För *kraft- och belysningsverk* kan motsvarande marginal anslås till ca 50 miljoner kronor. Däremot finns det knappast någon anledning att misstänka, att totalvärdena för byggnads- och anläggningsverksamhet blivit väsentligt överskattade inom de av stat och kommun dominerade grupperna *samfärdsel, förvaltning etc., skolor och kyrkor, väg- och gatuarbeten samt militära byggnader*.

Å andra sidan kan man inte bortse från möjligheten av att de bägge jämförda beräkningarna avse tämligen olika kostnadsnivåer. Beräkningen av den tillståndsberoende byggnadsverksamheten utgår ytterst från de i ansökan om byggnadstillstånd redovisade kostnadsbeloppen, och det är mer än osäkert, om de korrektionsposter, som införts i kalkylen för att täcka skillnaden mellan ansökningskostnad och faktisk kostnad, varit tillräckliga. Beräkningen av den totala ny- och ombyggnadsverksamheten utgår däremot i fråga om flera områden ifrån bokförda kostnader. Vidare torde förekomma, att den kostnad, som uppgives vid ansökan om byggnadstillstånd, ej inbegriper kostnaderna för vissa tillbehör, som i efterhand bokföras som byggnadskostnader.

Av den beräknade totala ny- och ombyggnadsverksamheten om ca 2 790 miljoner kronor, vilken under 1948 — med undantag för vissa smärre poster — varit underkastad tillståndstvång och följaktligen bör ha försiggått i kraft av särskilda eller generella tillstånd, svarar staten för ca 490 miljoner kronor, kommunerna för ca 640 miljoner kronor samt enskilda för ca 1 660 miljoner kronor.

Annan investeringsverksamhet än byggnads- och anläggningsverksamhet avser i stort sett investeringar i verkstadsprodukter (maskiner, fartyg, fordon, krigsmateriel). För ny- och ersättningsanskaffning av dylik utrustning har under 1948 nedlagts ett belopp på i runt tal 2 000 miljoner kronor, varav på statliga affärsverk och försvaret faller ca 560 miljoner kronor, på kommunala verk och inrättningar ca 110 miljoner kronor samt på den enskilda sektorn ca 1 320 miljoner kronor. De stora posterna inom denna sektor avse industri- och lantbruksmaskiner, fartyg och motorfordon.

Även dessa investeringar äro i viss utsträckning direkt beroende av statliga regleringsåtgärder. Vid pass 25 % av de maskiner m. m., varom här är fråga, utgöres av import. Denna del av investeringsverksamheten kan således till sin omfattning påverkas genom importregleringen. Emellertid är denna reglering inte speciellt inriktad på att åstadkomma investeringsbe-

Översikt över det ekonomiska läget 1949.

gränsning, vilket givetvis inte utesluter, att valutaskäl och hänsyn till försörjningen med råvaror kunna föranleda begränsning av maskinimporten, som även återverkar på de inhemska investeringsmöjligheterna. Av liknande skäl kunna dessa även i viss mån begränsas genom en sådan utformning av råvarutilldelningen, som på bekostnad av produktionen för hemmamarknad gynnar exportproduktionen. Privata investeringar av här berörd typ måste i viss utsträckning vara beroende av läget på penning- och kapitalmarknaden. Från statsmakternas sida föreligger en strävan att genom kreditrestriktioner på indirekt väg utöva en återhållande verkan på just den del av den privata investeringsverksamheten, som inte är direkt beroende av byggnadsregleringen.

Industriens och kommunernas investeringsplaner för 1949.

Eftersom den statliga kontrollen över investeringsverksamheten inte är fullständig, måste kommuners och enskildas investeringsplaner utgöra en av utgångspunkterna för en bedömning av 1949 års faktiska investeringsverksamhet. Sådana planer föreligga numera sammanställda för industriens och kommunernas investeringar under 1949. Inom egentlig industri föreligger alltså en viss vilja till investeringsexpansion. Företag, som lämnat uppgift om sina investeringsplaner för år 1949, äro inriktade på att i förhållande till år 1948 öka sina investeringsutgifter med 8 %.¹ En förutsättning för att detta program skall kunna genomföras, är emellertid, att enbart dessa företag, som till kommerskollegium inlämnat uppgifter om sina investeringsplaner, före utgången av 1949 erhålla byggnadstillstånd för sammanlagt 298 miljoner kronor. Vid den tillståndsgivning, som industrien enligt tillståndsbudgeten kan påräkna under 1949, torde en viss investeringsminskning komma att inträda.

Tendensen hos industriens investeringsplaner för 1949 är oenhetlig. Medan jord- och stenindustri samt kemisk-teknisk industri äro inriktade på investeringsminskning, ha övriga industrigrenar planerat större eller mindre ökning av sina investeringar under 1949. Även kraft-, belysnings- och vattenverk äro inställda på ökade investeringsutgifter under detta år. Det är framför allt pappers- och grafisk industri samt livsmedelsindustri som för 1949 planerat stark ökning av investeringsverksamheten (39 % resp. 74 %).

Mot den i genomsnitt tämligen oförändrade investeringsbenägenhet, som numera föreligger för industriens del, kontrastera kommunernas investeringsönskemål för 1949. Kommuner och kommunala bolag, som under 1948 verkställt investeringar för ca 980 miljoner kronor, ha nämligen för 1949 redovisat investeringsplaner om sammanlagt 1 480 miljoner kronor, vilket skulle innebära en stegring med ytterligare 51 %. En del av denna uppgång är att hänföra till en planerad ökning av det kommunala bostads-

¹ Den planerade ökningen av investeringsvolymen kan ha varit något lägre än 8 %, eftersom kostnadsnivån under hösten 1948, då de ifrågavarande uppgifterna redovisades, var något högre än i genomsnitt för året.

byggandet, men såsom tabell 15 visar, är en mycket avsevärd del av investeringsökningen inriktad på skolor, sjukhus samt vatten och avlopp. På den sistnämnda punkten torde planerna i väsentlig utsträckning avse sanering av äldre bebyggelseområden, som nu sakna vatten- och avloppsledningar. Den kommunala investeringsviljan är emellertid starkast på de områden, där beroendet av byggnadsregleringen är störst. För skolor och sjukhus får man med hänsyn härtill räkna med något minskad investering och för vatten och avlopp med oförändrad utbyggnad under 1949. I fråga om andra investeringar än byggnader och anläggningar är den kommunala expansionsviljan tämligen måttlig (ökning från 171 miljoner kronor till 184 miljoner kronor eller med 8 % mellan 1948 och 1949).

Tabell 15. Kommunal ny- och ombyggnadsverksamhet 1948 och 1949.

(Bostäder, kraft- och elverk samt investeringar i kommunala bolag ej inberäknade.)

	Beräknade kostnader 1948	Planerade utgifter 1949
	Miljoner kronor	
Förvaltningsbyggnader.....	10·4	28·2
Skolor	83·8	166·3
Sjukhus och sociala byggnader..	80·2	155·2
Vägar och gator ¹	70·8	87·8
Vatten, avlopp, vattenverk	84·5	153·7
Diverse	31·5	58·5
Summa	361·2	649·7

Allmän investeringsprognos för 1949.

I följande sammanfattning av den sannolika investeringsverksamheten 1949 bildar planen för den tillståndsberoende byggnadsverksamheten utgångspunkten. Därest inte särskilda skäl föreligga att antaga annorlunda, förutsättes att såväl underhålls- och reparationsarbeten som byggnadsverksamhet i kraft av generella tillstånd förblir oförändrad under 1949. Utsikterna för den icke tillståndsberoende investeringsverksamheten ha förutom av industriens och kommunernas investeringsplaner kunnat bedömas med ledning av inom kommunikationsdepartementet upprättade planer över medelsförbrukningen för investeringsändamål inom de statliga affärsverken samt vägväsendet. En liknande plan för den sannolika medelsförbrukningen å försvarets materielanslag har upprättats inom försvarsdepartementet. Uppgifter beträffande väntade leveranser av fartyg till svenska handelsflottan från inhemska och utländska varv ha erhållits från valutakontoret. Slutligen har importplanens utformning beaktats vid bedömningen av investeringsutsikterna såväl i fråga om motorfordon som industrimaskiner.

¹ Tunnelbanebygget i Stockholm har i denna uppställning redovisats under vägar och gator.

Tabell 16. Allmän investeringsprognos för 1949.

Miljoner kronor.

	1 9 4 9			Förändring 1948—1949		
	Byggnader och anläggningar	Övrigt	Summa	Byggnader och anläggningar	Övrigt	Summa
<i>Bostäder</i>	1 456	—	1 456	— 50	—	— 50
<i>Jordbruk, skogsbruk och fiske</i>	257	272	529	— 5	— 5	— 10
<i>Egentlig industri</i>	683	1 180	1 863	— 70	— 20	— 90
<i>Kraft- och belysningsverk</i>	366	111	477	+ 16	+ 22	+ 38
<i>Handel</i>	45	—	45	— 15	—	— 15
<i>Samfärdsel</i>	405	792	1 197	— 25	— 117	— 142
statlig	319	244	563	— 5	— 2	— 7
kommunal	57	95	152	— 10	+ 5	— 5
privat: motorfordon	—	276	276	—	— 40	— 40
handelsflottan	—	153	153	—	— 80	— 80
övrigt	29	24	53	¹ (—10)	—	¹ (—10)
<i>Förvaltning etc.</i>	181	77	258	— 15	+ 5	— 10
sjuk- och hälsovård, sociala ändamål	94	—	94	— 10	—	— 10
förvaltning och diverse ändamål....	87	77	164	— 5	+ 5	—
<i>Skolor och kyrkor</i>	110	7	117	— 15	—	— 15
<i>Väg- och gatuarbeten etc.</i>	338	9	347	— 10	—	— 10
vägar och gator: statliga	160	—	160	— 6	—	— 6
kommunala	82	—	82	— 4	—	— 4
vatten- och avloppsledningar, vattenverk.....	96	9	105	—	—	—
<i>Militära investeringar</i>	46	345	391	— 5	+ 25	+ 20
Summa	3 887	2 793	6 680	— 194	— 90	— 284

Den allmänna investeringsprognos, som återges i tabell 16, pekar på en minskning av investeringsverksamheten under detta år i förhållande till 1948 med inemot 300 miljoner kronor, eller närmare bestämt med 284 miljoner kronor. Dessa siffror få givetvis omges med en avsevärd osäkerhetsmarginal. Av den uppskattade investeringsminskningen hänför sig 194 miljoner kronor till byggnads- och anläggningsverksamhet och 90 miljoner kronor till övrig investeringsverksamhet.

För de flesta huvudområden har det inte förefallit motiverat att räkna med någon annan förändring av den totala byggnads- och anläggningsverksamheten än som planerats för den tillståndsberoende byggnadsverksamheten. Undantag ha emellertid gjorts för grupperna *egentlig industri* samt *kraft- och belysningsverk*.

Vid sammanställning av industriens egna investeringsplaner och planerna för tillståndsgivningen för industriändamål framstår en minskning av

¹ Bilserviceanläggningar.

industriens byggnadsverksamhet med 70 miljoner kronor som sannolik, även för den händelse den s. k. reservkvoten främst kommer industrien till godo. Minskningen av industribyggandet skulle därmed bli 20 miljoner kronor större än som beräknats enbart för de tillståndsberoende industribyggena. För kraft- och belysningsverk planeras en viss ökning i byggnads- och anläggningsarbeten, och dessa planer torde vara förenliga med den uppgjorda byggnadstillståndsplanen. För samtliga byggnads- och anläggningsarbeten vid kraft- och belysningsverk har således i tabell 16 angivits en ökning med 16 miljoner kronor, ehuru den tillståndsberoende delen av denna verksamhet beräknats komma att bli oförändrad under 1949.

I investeringsbudgeten för den tillståndsberoende byggnadsverksamheten under 1949 redovisas en kalkylmässig ökning för diversekvotens område med 20 miljoner kronor, vilken inte har någon direkt motsvarighet i tabell 16. Härvid har förutsatts, att den minskning i total byggnadsverksamhet, som kan väntas uppkomma till följd av den s. k. familjebyggarregelns upphävande, bör vara av åtminstone denna storleksordning. — Då de förutsedda förändringarna i den under beteckningen *samfärdsel* redovisade byggnadsverksamheten i tabell 16 redovisas något mera ingående än i investeringsbudgeten, må framhållas, att minskningen inom den statliga sektorn i främsta rummet sammanhänger med avbrytandet av arbetena med storflygplatsen. Bland de kommunala posterna är det främst hamnbyggnaderna, som beräknas minska under 1949.

I fråga om andra investeringar än byggnader och anläggningar avse de största minskningsposterna motorfordon samt fartyg. I det förra fallet är en minskning av investeringarna med 40 miljoner kronor sannolik till följd av minskad import. Handelsflottans nyanskaffning av fartyg under 1949 väntas minska med 80 miljoner kronor. En minskning i anskaffningen av jordbruksmaskiner med ca 5 miljoner kronor förefaller sannolik med hänsyn till en beräknad inskränkning i importen av traktorer under 1949. Vidare har kalkylerats med en minskning på 20 miljoner kronor i industriens maskinanskaffning, medan däremot kraft- och belysningsverk skulle öka motsvarande investeringar med ett något större belopp. För kommunala investeringar av annat slag än byggnader och anläggningar beräknas en ökning med 10 miljoner kronor, varav hälften hänföres till *samfärdsel* och hälften till *förvaltning etc.* På försvarets materialbeställningar har slutligen beräknats en ökning i medelförbrukningen under 1949 med ca 25 miljoner kronor. Vid en väsentlig avmattning av investeringskonjunkturen inom den privata sektorn torde emellertid industriens leveranser till försvaret komma att påskyndas, i vilken händelse man finge räkna med en ytterligare stegring av medelförbrukningen.

Hela nettominskningen av investeringsverksamheten under 1949 kan beräknas falla på den privata sektorn. För kommunernas del kan expansion i bostadsproduktionen (på bekostnad av det privata bostadbyggandet) beräknas uppväga den minskade byggnadsverksamheten för skolor, sjukhus, gator och hamnar.

Den statliga investeringsverksamheten kan beräknas undergå en obetydlig ökning, som förklaras av den beräknade uppgången i de militära investeringarna samt utbyggnaden av Norrbottens järnverk. För de statliga kommunikationsverken förutses däremot någon minskning av investeringsutgifterna under 1949.

6. Konsumtionen 1949.

Tillgången.

I anslutning till i tredje kapitlet ovan lämnade uppgifter rörande grundvalarna för försörjningen på olika områden skulle det måhända vara möjligt att vara för vara, område för område beräkna den tillgång, som under 1949 kan stå till förfogande för konsumtionen. I största korthet ter sig bilden sålunda.

Beträffande *livsmedlen* har livsmedelskommissionen i anslutning till i tabell 17 i förra avdelningen lämnade uppgifter utfört en uppskattning av konsumtionen under regleringsåret 1948/49, d. v. s. för tiden fram till den 1 september 1949. I denna beräkning har hänsyn tagits dels till verkställda kalkyler rörande den inhemska jordbruksproduktionen under innevarande regleringsår, dels till den planerade importen på livsmedelsområdet. Den totala livsmedelskonsumtionen förväntas bli praktiskt taget av samma omfattning under 1948/49 som kalenderåret 1948. Å ena sidan skulle konsumtionen av mjöl och bröd förete viss ökning, sedan ransoneringen nu hävts. En ökning förutses även för ägg. Å andra sidan blir tillgången något mindre beträffande en del importvaror av mera umbärlig art såsom frukt, nötter etc.

Försörjningsläget för återstoden av 1949 blir givetvis främst beroende av årets skörd. Vid någorlunda normala väderleksbetingelser synes man böra räkna med att kunna upprätthålla åtminstone samma konsumtion under 1949/50 som under 1948/49.

Beträffande *beklädnadsvaror* sammanhänger försörjningen främst med införseln av råvaror, garn och vävnader. En redogörelse för importplanen och dess konsekvenser har lämnats i kapitlen 2 och 3 ovan. Tillförseln har på detta område varit väsentligt större efter än före kriget. Under 1947 nådde importen en omfattning av omkring 1 miljard kronor. Härav stannade dock enligt tillgängliga statistiska uppgifter inte mindre än omkring 350 miljoner kronor inom produktion och distribution i form av en ökning av lagren. Under 1948 ha konsumenternas inköp, räknade i oförändrade priser, enligt i förra avdelningen återgivna beräkningar stigit med omkring 10 % i förhållande till föregående år. Detta synes också ungefär svara mot tillförseln under 1948, varför lagren vid årets slut skulle kunna antagas vara ungefär oförändrade i förhållande till läget vid årets början.

Importplanen för 1949 förutser visserligen en något större införsel av textilråvaror men en ytterligare minskning av importen av halvfabrikat och färdiga textilvaror. Enligt inom industrikommissionen verkställda beräk-

ningar skulle detta möjliggöra en tillförsel, som svarar mot en konsumtion av praktiskt taget samma omfattning som år 1947 och sålunda innebär en nedgång i förhållande till 1948. Vid importplanens uppgörande har man dock räknat med att någon lagerminskning skulle kunna äga rum på detta område, varför konsumtionen i stort sett skulle kunna upprätthållas.

Importplanens inskränkningar på läderområdet ha övervägande lagts på annat än sådan import, som har betydelse för skoförsörjningen. Denna beräknas därför bli ungefär lika stor under 1949 som under 1948.

Det tredje stora konsumtionsområdet representeras av *bostäderna*. Här kommer visserligen tillskottet av nya lägenheter enligt den i det föregående presenterade investeringsbudgeten att under 1949 stanna vid omkring 43 000 lägenheter mot cirka 53 000 lägenheter 1948. Det årliga tillskottet är dock naturligen jämförelsevis litet i förhållande till det totala bostadsbeståndet. Tillskottet under 1949 kan beräknas öka allmänhetens bostadsutgifter med inemot 70 miljoner kronor.

En genomgång av denna typ, som går i detalj på olika områden, skulle ställa sig alltför omständlig och när man kommer till andra områden än de ovan nämnda är det statistiska material, varpå en redogörelse skulle kunna bygga, bristfälligt eller helt obefintligt. Det synes därför lämpligast att söka komma fram till en uppfattning om det totala konsumtionsutrymmet på en mera *indirekt* väg på samma sätt som skedde i »Översikt över det ekonomiska läget 1948». Metoden är härvid den, att man utifrån en uppskattning av de totala tillgångarna, sådana de framgå av den inhemska produktionen och av importen, undersöker hur dessa kunna förväntas fördela sig på olika användningsområden: export, investeringar av olika slag, offentligt och privat konsumtion. För flertalet av dessa användningsområden har den föregående framställningen redan innehållit vissa beräkningar. Den pedagogiska metoden, när denna uppläggning väljes, kan sägas vara den, att konsumtionen betraktas som restpost i totalkalkylen. Framställningssättet innebär dock intet omdöme om arten av den konkurrens, som i verkligheten föreligger mellan de olika användningsområdena. Det rör sig i första hand om en formell analys av vad konsekvenserna för konsumtionens vidkommande skulle bli, om planerna på övriga områden genomfördes. Först om man därefter genom andra överväganden, närmast en analys av konsumtionsefterfrågan, kan göra troligt, att en konsumtion av sådan storlek kan förutses, har man fått ett uttryck för att de på olika områden föreliggande planerna äro i detta avseende inbördes förenliga.

Utgångspunkten för de följande resonemangen är den försörjningsbalans för 1948, som uppgjorts av konjunkturinstitutet och som ingår i tabell 2 i första avdelningen ovan. Beräkningarna för 1949 göras i första hand i 1948 års priser. Med hänsyn härtill begagnas tills vidare som en första approximation samma belopp för de båda korrektionsposterna indirekta skatter och subventioner för 1949 som för 1948.

Av de båda övriga posterna på tillgångssidan, bruttonationalprodukten och importen, har den senare redan i det föregående behandlats. Som framgått därav har man att räkna med en minskning av importen från 4 800 miljoner kronor 1948 till 4 200 miljoner kronor 1949, d. v. s. med 600 miljoner kronor. Då man för närvarande knappast har anledning att räkna med någon påtaglig prisförändring vare sig i ena eller andra riktningen, kunna dessa belopp anses uttryckta i samma priser.

Den avgörande faktorn är emellertid bruttonationalprodukten. Med hänsyn till tidigare erfarenheter torde man kunna räkna med en viss successiv produktivitetstegring. Enligt tidigare beräkningar inom konjunkturinstitutet steg den reala bruttonationalprodukten mellan 1929 och 1939 med omkring 40 %. En del därav förklaras av en ökning av den produktiva befolkningen och därmed följande ökning av sysselsättningen. Per capita av den produktiva befolkningen steg bruttonationalprodukten under samma tid med cirka 25 % eller med 2,3 % per år. Under krigsåren inträffade otvivelaktigt en viss nedgång: på grund av avspärrningen och den av denna framkallade ersättningsproduktionen, användningen av vedbränsle m. m., på grund av beredskapen, på grund av missväxterna åren 1940 och 1941 etc. Mot slutet av kriget inträffade därefter en återhämtning, som de senaste åren fortsatt. På grund av de stora prisförskjutningar som inträtt, är det knappast möjligt att med någon högre grad av precision beräkna den reala produktionsstegringen sedan åren närmast före kriget. I konjunkturinstitutets kalkyler i första avdelningen av förevarande arbete har däremot en jämförelse gjorts mellan åren 1946, 1947 och 1948. Då bruttonationalprodukten dessa år uttryckts i konstanta priser (1946 års priser), har framträtt en stegring av 740 miljoner kronor eller cirka 3 % mellan 1946 och 1947 och en stegring med 450 miljoner kronor eller inemot 2 % mellan 1947 och 1948. Uppgifterna för det sistnämnda året äro likväl ännu preliminära och resultatet kan mycket väl komma att ändras, då en mera slutlig beräkning göres. En ytterligare stegring av bruttonationalprodukten år 1948 kan därvid framkomma. Av den sålunda redovisade produktionsstegringen under de senaste åren förklaras endast en mindre del av ökning i sysselsättningen medan större delen måste vara uttryck för en stegring av produktiviteten, av avkastningen per arbetare.

Även under 1949 bör en viss ytterligare produktionsstegring kunna påräknas. De omständigheter, som verka i sådan riktning, kunna förtjäna en något utförligare analys.

Som framgått av ett föregående kapitel, är någon mera påtaglig ökning av den totala arbetskraftstillgången icke att förutse, bortsett från den invandring utifrån, som sker spontant och svårigen kan beräknas. Det må dock nämnas, att antalet arbetsanmälda utlänningar ökade med 17 000 under de tre första kvartalen 1948 och totalt uppgick till 87 000 den 1 oktober 1948.

Av betydelse för produktionsresultatets storlek är vidare frågan, var

arbetskraften kommer att sättas in. Under 1948 har sysselsättningen inom den av särskilda byggnadstillstånd beroende byggnads- och anläggningsverksamheten nedbringats med omkring 20 000 årsarbetare och under sommarmånadernas högsäsong har minskningen jämfört med samma tid föregående år varit ännu större. En icke ringa del av den friställda arbetskraften torde ha sugits upp inom industrien, som därigenom erhållit en lättnad i sina svårigheter att erhålla arbetskraft till viktiga produktionsuppgifter. En något bättre balans har därigenom uppkommit på arbetsmarknaden.

Den för det byggnadsreglerade området uppgjorda investeringsbudgeten innefattar en ytterligare nedskärning av byggnads- och anläggningsverksamheten under 1949, varigenom kanske ytterligare 10 000 årsarbetare friställas för annat arbete. Emellertid föreligger ett behov av mera arbetskraft till vissa industrigrenar, bl. a. järnbruken. På de vägar, som i arbetsmarknadskapitlet kort antytts, hoppas man kunna få angelägna sådana arbetskraftsbehov bättre tillgodosedda.

Under den högkonjunktur på arbetsmarknaden, som rått efter kriget, ha tendenser uppkommit till överrörlighet hos arbetskraften, frånvarofrekvensen har stigit och klagomål har anförts på många håll över en nedgång i arbetsintensiteten. I vissa avseenden har den under 1948 minskade spänningen haft gynnsamma verkningar också på dessa områden. Omflyttningarna ha visat en nedgång men äro likväl alltför av onormal omfattning. Frånvarofrekvensen har förblivit hög. Förhandlingar och samarbete mellan arbetsmarknadens partsorganisationer torde kunna bidra till att råda bot mot missförhållandena.

Den i förhållande till tillgången alltför stora efterfrågan, som varit rådande i vårt land under och efter kriget, har otvivelaktigt verkat hämmande på produktivitetens utvecklingen — varvid dock bör ihåggas, att den motsatta ytterligheten, nämligen en efterfrågan, som varit så svag, att en väsentlig del av produktionskapaciteten förblivit oanvänd, skulle ha medfört ett ännu sämre förhållande mellan produktionsresultat och tillgängliga produktionsmedel. Det är icke möjligt att ge något kvantitativt mått på den produktivitetens stegring, som överkonjunkturen hållit tillbaka. Det kan blott allmänt konstateras, att den är ett resultat inte blott av överrörligheten på arbetsmarknaden utan även av andra faktorer, t. ex. knappheten på vissa produktionsförnödenheter samt allehanda lokala och allmänna flaskhalsar, som bl. a. betingas av att det ofta är svårt att erhålla arbetskraft och materiella produktionsmedel för angelägen produktion.

Det regleringsväsende, som förekommit sedan krigsåren, medför även vissa hämningar för produktivitetens stegringen. Under 1948 ha vissa steg mot dess avskaffande tagits. Ransoneringen av mjöl och bröd slopades den 2 oktober med hänsyn till årets goda spannmålsskörd. Den för jordbruket betydelsefulla fodermedelsregleringen hävdes också på hösten 1948. Nedskärningen av byggnadsverksamheten har medfört en bättre balans mellan

tillgång och efterfrågan på byggnadsmaterial. Härigenom har bl. a. ransonereringen av murtegel kunnat upphävas, tillämpade förturssystem vid leverans av värmedledningspannor, elektriska spisar och gasspisar kunnat avskaffas samt vissa lättnader kunnat genomföras beträffande ransonereringen av standardcement. Vidare har vedregleringen upphävts för efter den 1 september 1948 avverkad ved. Dessa åtgärder ha medfört att krisadministrationen kunnat i viss utsträckning begränsas.

En annan produktionsstegrande faktor är den omfattande investeringsverksamhet, som ägt rum under de senaste åren. Industriens och jordbrukets maskinanskaffningar ha varit större än någonsin. Även om detta till en del sammanhänger med under krigstiden eftersatta återanskaffningsbehov, synes det svenska näringslivet för närvarande undergå en genomgripande mekaniserings- och rationaliseringsprocess. Vissa faktorer ha under efterkrigstiden medfört att de fulla fördelarna härav ännu inte kommit till synes. Efter en viss inkörningstid måste dessa investeringar förväntas resultera i en betydande produktivitetsstegring.

Slutligen måste i detta sammanhang uppmärksamheten fästas vid jordbruksproduktionen, som givetvis påverkas av skördens växlingar. Det relativt svaga skördeutfallet år 1947 innebar givetvis en minskning av den vegetabiliska produktionen detta år, men har vad den animaliska produktionen beträffar sträckt sina verkningar också över 1948. Även om återhämtningen av kreatursstammen efter utslaktningarna på hösten 1947 gått i långsammare takt än vad som tidigare beräknats, synes man ha att räkna med en stigande animalisk produktion under 1949 även om detta års skörd inte skulle nå upp till samma storlek som 1948 års skörd. Under någorlunda normala väderleksbetingelser bör man därför ha rätt att räkna med något större bidrag till nationalprodukten från jordbruket under år 1949 än under år 1948.

Den viktigaste faktor, som under 1949 kan komma att verka i motsatt riktning, är otvivelaktigt importnedskärningen. Denna kan medföra råvaruknapphet på vissa punkter, den kan ge upphov till nya flaskhalsar inom produktionen, den kan stimulera till en föga effektiv ersättningsproduktion. Det är svårt att bedöma, hur långt man behöver befara dylika ogynnsamma verkningar. Beträffande den importbegränsning, som ägt rum mellan 1947 och 1948, synes allmänt kunna sägas, att den kunnat bäras utan nämnvärda menliga verkningar på den svenska produktionen. I stort sett har ju också importen av bränslen och flertalet råvaror ökats från 1947 till 1948, medan begränsningen i första hand legat på färdigfabrikat och i stor utsträckning på sådana av mera umbärlig art. Också för 1949 har man som tidigare framhållits sökt att främst trygga den viktiga bränsle- och råvaruförsörjningen och lägga den ytterligare nedskärningen på färdiga produkter. Särskilt för sådana produkter, som endast kunna erhållas mot dollarbetalning, har dock en så hård begränsning måst företagas, att även mycket angelägna produktiva behov fått sitta emellan, bl. a. i fråga om maskinimporten. I vissa fall

torde de ogynnsamma verkningarna av importnedskärningen först efter hand komma att visa sig.

Vid en bedömning av den samlade effekten av de här omnämnda faktorerna har det befunnits rimligt att räkna med att de produktionsstegrande faktorerna under 1949 väga över men att importbegränsningen kanske likväl medför en viss uppbromsning av ökningstakten. Den totala produktionsökningen uppskattas därför till 400 miljoner kronor uttryckt i 1948 års priser. Detta är något mindre än den produktionsökning, som synes ha inträtt under 1948 och av konjunkturinstitutet beräknats till 450 miljoner kronor i 1946 års priser, motsvarande cirka 500 miljoner kronor i 1948 års priser. Den för 1949 förutsedda produktionsstegringen utgör en uppgång av endast cirka $1\frac{1}{2}$ %, d. v. s. mindre än vad som tidigare betraktats som normal framstegstakt. Det är givet att en uppskattning av denna art måste vara osäker och att både gynnsammare och ogynnsammare alternativ kunna tänkas.

Liksom beträffande den till grund för importplanen liggande exportberäkningen är denna produktionsberäkning försiktig och får inte uppfattas som uttryck för vad som med ökade produktionsanstängningar under någorlunda gynnsamma betingelser bör kunna uppnås. I samma mån som dessa förbättra resultatet, vidgas utrymmet för investeringar och konsumtion.

På den totala försörjningsbalansens tillgångssida skulle sålunda, om den ovan gjorda kalkylen håller, en minskning av importen med 600 miljoner kronor motvägas av en ökning av den inhemska produktionen med 400 miljoner kronor, varför det sammanlagda resultatet sålunda skulle bli en minskning med 200 miljoner kronor mellan 1948 och 1949.

Den disponibla tillgången användes för export, investeringar och konsumtion.

För exporten har en beräkning redan verkställts i samband med utarbetandet av importplanen. Som framgått av redogörelsen i kapitel 2 ovan innesluter exportprognosen för 1949 en ökning av exportkvantiteterna uttryckt i 1948 års priser med cirka 100 miljoner kronor, vilken dock mer än motväges av en i kalkylen inräknad prissänkning. I detta sammanhang, där kalkylen över tillgångarnas disposition göres i 1948 års priser, är det dock endast den ökade exportvolymen som behöver beaktas.

Beträffande investeringarna har en ingående beräkning redovisats i ett särskilt kapitel. Den byggnads- och anläggningsverksamhet, som förutsätter särskilda byggnadstillstånd, beräknas enligt investeringsbudgeten komma att minska med 160 miljoner kronor mellan 1948 och 1949. Härtill kommer en minskning med ca 35 miljoner kronor på annan byggnadsverksamhet, närmast sådan som utföres med s. k. generella tillstånd. I fråga om övriga investeringar äro kalkylerna med nödvändighet något osäkrare. En minskning av dessa med tillhoppa omkring 90 miljoner kronor har bedömts såsom sannolik, varvid den största reduktionen ligger på anskaffningen av

bilar och fartyg. Med hänsyn till kreditrestriktionerna kan beräkningen av investeringsminskningen kanske rundas av uppåt till cirka 300 miljoner kronor.

Beträffande den offentliga konsumtionen innebära de beräkningar, som ligga till grund för finansplanen för 1949/50, att den statliga konsumtionen torde bli ungefär oförändrad mellan 1948 och 1949.

Svårare är det att få en uppfattning om den av kommunerna planerade konsumtionen. För nationalbudgetdelegationen har en särskild utredning företagits under medverkan av konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån. Vid undersökningen ha uppgifter i november 1948 inhämtats från landsting, städer, municipalsamhällen och landskommuner rörande deras dåvarande beräkningar av dels utgifterna under 1948, dels utgifterna under 1949. Vid bearbetningen ha uppgifter kunnat användas för 19 landsting med omkring 75 % av samtliga landstings utgifter, för 86 städer med omkring 95 % av städernas utgifter och för ett antal landskommuner med tillhoppa omkring 25 % av samtliga landskommuners utgifter. De erhållna uppgifterna ha proportionerats upp till att motsvara samtliga landstings, städers och övriga kommuners totala utgifter. Enligt utredningen planera kommunerna att väsentligt öka sina investeringar i byggnader och anläggningsarbeten. Dessa planer komma emellertid att i stor utsträckning begränsas av byggnadstillståndsgivningen. Beträffande kommunernas investeringar i byggnader och anläggningar samt av annan art hänvisas i övrigt till föregående kapitel. Kommunernas lönekostnader (utom för byggnadsarbetare m. fl.) beräknas stiga från 981 miljoner kronor 1948 till 1 062 miljoner kronor 1949 och övriga utgifter, dock icke fondavsättningar och för inköp av kapitalföremål, från 1 106 miljoner kronor 1948 till 1 319 miljoner kronor 1949. De båda sistnämnda posterna skulle sålunda tillhoppa öka med nära 300 miljoner kronor. En viss del härav torde motsvara eftersläpande löne- och prisstegringar m. m. Det är vidare möjligt att kommunerna i viss utsträckning beräknat sina utgifter i överkant för att ha en säkerhetsmarginal. Även om utgiftsstaterna för 1949 redan äro fastställda, kunna utgifterna likväl komma att bli lägre än sålunda beräknats. Särskilt torde detta bli fallet, om kommunerna följa av statsmakterna framförda vädjanden om återhållsamhet i utgiftspolitik. Härvid måste förutsättas inte endast att nya anslag blott undantagsvis beviljas utan även att största sparsamhet iakttages vid användningen av nu beräknade anslagsposter. I här förevarande sammanhang, där den offentliga konsumtionen skall uttryckas i från 1948 oförändrade priser, har det befunnits rimligt att räkna med en ökning av denna post med 120 miljoner kronor från 2 880 miljoner kronor 1948 till 3 000 miljoner kronor 1949.

Om det slutligen förutsättes, att lagerhållningen under 1949 varken ökar eller minskar, kan utrymmet för den privata konsumtionen framräknas. Kalkylen, som översiktligt återgivits i tabell 17, ger till resultat, att den privata konsumtionen skulle behöva begränsas med blott 20 miljoner kronor.

*Statsverkspropositionen: Bil. 1: Inkomsterna: Bih. 2:
Översikt över det ekonomiska läget 1949.*

Tabell 17. Försörjningsbalans för 1948 och 1949 i 1948 års priser.

Miljoner kronor.

	1948	1949 (i 1948 års priser)	
<i>Tillgång.</i>			
1. Bruttonationalprodukt till produktionskostnad	25 380	25 780	+ 400
1a. <i>Plus</i> Indirekta skatter	2 060	¹ 2 060	—
1b. <i>Minus</i> Subventioner	— 390	¹ — 390	—
2. Import	4 800	4 200	— 600
3. Summa tillgång (brutto)	31 850	31 650	— 200
<i>Realiserad efterfrågan.</i>			
4. Inhemsk bruttokapitalbildning	6 960	6 660	— 300
5. Lagerförändringar ..	100	—	— 100
6. Export av varor och tjänster	4 360	4 460	+ 100
7. Privat konsumtion	17 550	17 530	— 20
8. Offentlig konsumtion	2 880	3 000	+ 120
9. Summa realiserad efterfrågan	31 850	31 650	— 200

Beräkningen kan givetvis inte göra anspråk på någon högre grad av precision. Det synes därför rimligast att uttrycka resultatet på det sättet, att *det torde finnas utrymme för praktiskt taget samma totala reala konsumtion under 1949 som under 1948*. Detta styrkes även därav, att någon minskning av lagren, närmast inom textilbranschen, snarast får anses förutsatt i de upprättade försörjningsplanerna och torde kunna ske utan nämnvärda olägenheter. En sådan lagerminskning var tänkt redan år 1948, men synes under detta år inte ha kommit till stånd.

Ser man på innebörden av de sålunda upprättade kalkylerna för dispositionen av våra tillgångar åren 1947, 1948 och 1949, så kan man säga att konsumtionen stabiliserats i stort sett på den redan 1947 uppnådda nivån — vilken i och för sig ligger relativt högt och innebär en real levnadsstandard per konsumtionsenhet minst 10 % över förkrignivån — medan effekten av den stegvis genomförda importbegränsningen till väsentlig del neutraliserats genom produktionsökningen och i övrigt i första hand fått bäras av investeringarna och främst av byggnadsverksamheten.

Under åren 1946—48 har för Sveriges del en negativ investering ägt rum, som inte är inräknad i de föregående kalkylerna, nämligen underskottet i bytesbalansen, som täckts av en förbrukning av en betydande del av valutareserven. En del av särskilt 1947 års stora investeringsvolym kan sålunda anses finansierad av valutareserven. Närmast som ett räkneexempel ha de inhemska investeringarna, inklusive lageruppyggnaden, i nedanstående tablå minskats med respektive års underskott i bytesbalansen.

¹ Med hänsyn till att kalkylen avser 1948 års priser ha indirekta skatter och subventioner här upptagits rent formellt med samma belopp för 1949 som för 1948.

Översikt över det ekonomiska läget 1949.

	1946	1947	1948	1949
		miljoner kronor		
Totala bruttoinvesteringar (inkl. lagerökning) . .	6 110	7 360	7 060	6 660
Underskott i bytesbalansen	90	1 440	440	—
Differens	6 020	5 920	6 620	6 660

Om man så vill, kan man betrakta denna differens som ett mått på den investeringsverksamhet som under ifrågavarande år har finansierats av inhemskt bruttosparande, inkluderande såväl budgetöverskott som företags och enskildas sparande. Det är endast rimligt, att denna restserie företer mindre variationer. Det skall dock understrykas, att denna kalkyl rymmer åtskilligt godtycke.

Konsumtionsefterfrågan.

Den i det föregående genomförda analysen av 1949 års konsumtionsvarutillgång har konsekvent hållits i 1948 års priser. Därmed avses det för året genomsnittliga prisläget. Detta är ungefär 6 % högre än genomsnittsnivån för 1947. En del av stegringen motsvaras av de under året införda nya eller förhöjda indirekta skatterna. Stegringen har inträffat successivt under första halvåret 1948. Om man utgår från riksbankens indextal för konsumtionspriserna i Sverige, vilket numera helt beräknas av socialstyrelsen och närmast är avsett att vara ett uttryck för prisförändringen för den totala konsumtionen i landet, så steg detta indextal (aug. 1939 = 100) från ett medeltal för 1947 om 152 och ett läge i december 1947 om 154 till 164 i september 1948. För oktober 1948 redovisas samma siffra. Om man antar, att den sålunda uppnådda nivån blir bestående för de återstående månaderna 1948 och för hela 1949, får man för årsmedeltalet 1948 siffran 162 (egentligen 161,7) och för 1949 164. Även om prisrörelsen uppåt helt upphör, skulle man sålunda för 1949 erhålla en genomsnittlig prisnivå, som ligger 1 1/2 % högre än genomsnittet för 1948. Det gäller här ett beräknings-tekniskt beaktande av en redan inträffad prisstegring.

Tages på anförst sätt hänsyn till att den under 1948 redan inträffade prisstegringen antages bli bestående för hela kalenderåret 1949, skulle den i 1948 års priser kalkylerade konsumtionsvarutillgången få höjas med 1 1/2 % eller cirka 260 miljoner kronor för att bli uttryckt i löpande priser. En del härav kan anses svara mot den ökade avkastningen av den indirekta beskattningen, där de av 1948 års riksdag beslutade ändringarna, som endast delvis påverkade intäkterna under kalenderåret 1948, nu förutsättas gälla hela kalenderåret 1949. Totalbeloppet för intäkterna av indirekta skatter med avdrag för subventioner beräknas stiga med omkring 100 miljoner kronor från 1948 till 1949.

På efterfrågesidan kunna, såvitt nu kan bedömas, icke lika stora förändringar förväntas mellan 1948 och 1949 som mellan 1947 och 1948. Under loppet av 1947 hade så starka inkomststegringar inträffat, att dessa — även

om inga ytterligare lönestegringar skulle förekomma — kunde beräknas medföra en högst avsevärd inkomststegring mellan 1947 och 1948. Vidare trädde vid ingången av 1948 en serie betydande reformer i kraft: den nya folkpensioneringen, barnbidragen, omläggningen av den direkta statsskatten. Inkomststegringen och reformerna beräknades vardera medföra en köpkraftsökning av miljardstorlek. Ännu i de kalkyler, som gjordes fram på våren 1948 och återgivits i »Översikt över det ekonomiska läget 1948», var det, trots att en serie motverkande åtgärder beaktats, inte möjligt att räkna med annat än att spänningen mellan tillgång och efterfrågan på konsumtionsområdet och därmed inom hela landets ekonomi skulle komma att skärpas under 1948. I konjunkturinstitutets analys i förra avdelningen av föreliggande arbete göres en jämförelse mellan prognoserna och det nu emottedda utfallet av den ekonomiska utvecklingen under 1948, som likväl måste karakteriseras som en oförtydbar förskjutning mot en bättre samhällsekonomisk balans. Till detta resultat har bl. a. det förhållandet bidragit, att nedskärningen av importen under 1948 blivit väsentligt mindre än som förutsågs. Prisstegringen synes också under året ha blivit något, men endast obetydligt, större än förväntat. Men även sedan dessa och vissa andra faktorer beaktats, kvarstår en differens mellan den på förhand beräknade konsumtionsefterfrågan och den realiserade, vilken differens icke kunnat förklaras.

Hittills framkommet material tyder icke på att beräkningen av löntagarnas inkomstökning varit för hög. Som framgått av vad som anförts i kap. 4 i denna avdelning ovan, har uppgången av lönesumman från 1947 till 1948 snarare varit 100 miljoner kronor större än som beräknats. De sociala anordningarna ha även föranlett större utbetalningar än som tidigare förutsågs, bl. a. har ett särskilt tillägg till folkpensionerna tillkommit. Däremot är det möjligt, att utvecklingen under 1948 medfört viss inkomstminskning för en del företagare. Vinstutsikternas försämring och vissa skattestegringar — bl. a. för aktiebolagen — kunna ha föranlett minskad konsumtionsefterfrågan från andra än löntagarna.

En bidragande förklaring till att efterfrågeökningen 1947—48 blivit mindre än beräknat är också att preliminärskattebetalningen under 1947, såsom det numera visat sig, var för liten. Under 1948 torde felet i preliminärskattebetalningen av olika skäl ha blivit betydligt mindre, något som alltså måste ha reducerat den under 1948 disponibla inkomsten i förhållande till 1947.

I den mån dessa förklaringar icke räcka, skulle på indirekt väg kunna slutas, att en oförutsedd sparandeökning inträffat (utöver den ökning av sparandet, som redan låg innesluten i efterfrågekalkylen). Skulle detta vara fallet, kunde man tyda detta så, att kulmen numera nåtts på inhämtandet av under krigsåren och avspärrningstiden eftersatta anskaffningsbehov särskilt av varaktiga konsumtionsvaror, måhända delvis med hjälp av under kriget uppsamlade sparmedel, något som varit ägnat att temporärt hålla nere nettosparandet.

Ett sparande kan även uppkomma därigenom att konsumenterna på grund av varubrist hindras från att använda sina medel för avsedda ändamål och i stället för att ge ut dem på andra ting vänta på en förbättring av tillgången på vad de önska köpa. Ett av sådan anledning framkommet sparande, som i viss utsträckning torde ha förefunnits under krigsåren, kan sägas utöva en latent efterfrågan, vilken när som helst kan aktualiseras. Det synes dock tveksamt om denna faktor kan lämna något nämnvärt bidrag till förklaringen av den sparandeökning, som må ha ägt rum under 1948.

En annan faktor, som kan ha utövat visst inflytande på sparandet, är den psykologiska omsvängning som kunnat konstateras bl. a. i anslutning till förskjutningen i läget på arbetsmarknaden. Sedan hösten 1947 har efterfrågetrycket på arbetsmarknaden lättat och från många håll har omvittnats, att löntagarna visat sig mera angelägna än under de närmast föregående åren att säkra sina anställningsförhållanden; detta har ju som ovan nämnts kunnat förmärkas i en minskning av omflyttningen på arbetsmarknaden. En sådan omtanke om framtiden, som börjat betraktas som något mera oviss, kan även utgöra motiv för ökat sparande.

Utvecklingen av konsumtionsefterfrågan mellan 1948 och 1949 kan icke erbjuda en lika dramatisk förändring, som den som förelåg mellan 1947 och 1948. De sociala bidragen komma att under 1949 utgå efter i huvudsak samma grunder som för 1948. Totalbeloppet av folkpensioner och barnbidrag kommer sålunda icke att förändra sig med mer än det ringa belopp, som sammanhänger med ökningen i antalet pensionärer och barn, vilken från ett år till ett annat icke är särskilt stor.

Löneutvecklingen har under loppet av 1948 varit betydligt lugnare än under 1947, varför det inte finnes tillnärmelsevis lika mycket av eftersläpande lönestegring härvidlag (av den art som förut antytts på prissidan) som mellan 1947 och 1948. De i början av år 1948 träffade avtalsuppgörelserna för de stora löntagargrupperna medförde en lönestegring på i genomsnitt cirka 6 %, vilken gällt för praktiskt taget hela kalenderåret 1948. Endast enstaka större grupper ha senare erhållit löneförbättringar, vilka dock väga relativt lätt i detta sammanhang. Den löneglidning uppåt utöver den avtalsmässiga lönestegringen, vilken under de närmast föregående åren varit betydande, har under 1948 saktat av eller upphört. Den genomsnittliga lönenivån vid 1948 års slut torde därför endast med någon procent skilja sig från årsmedeltalet.

Vidare har man såvitt nu kan bedömas icke att räkna med nämnvärda avtalsjusteringar i början av 1949. Landsorganisationen, tjänstemännens centralorganisation, statstjänstemännens riksförbund m. fl. löntagarsammanslutningar ha tillstyrkt en generell prolongation av gällande kollektivavtal för kalenderåret 1949 på villkor att inkomststabiliseringen omfattar alla grupper i samhället. Med hänsyn härtill torde knappast nämnvärda undantag från den deklarerade linjen komma att godtagas.

Inkomststabiliseringen utesluter däremot inte sådana löneuppflyttningar, som för vissa tjänstemannagrupper vanligen förekomma efter tjänsteår. Över huvud är det närmast fråga om en stabilisering av de allmänna grunderna för lönesättningen, icke en fastlåsning av de individuella lönerna. Framför allt torde man böra räkna med att den produktionsökning, som ovan förutsatts, i viss utsträckning kommer att medföra höjda inkomster inte bara för företagen utan också för löntagarna. Vid ackordssystem sker ju detta automatiskt, när produktiviteten stiger. Man synes kunna förvänta att en produktivitetstegring icke föranleder någon jämkning nedåt av ackordssatserna.

Inte minst med hänsyn till sistnämnda omständigheter måste man räkna med någon ytterligare ökning av löntagarnas totala inkomstsumma. Det har dock bedömts som sannolikt, att denna uppgång stannar vid högst 3 %, vilket motsvarar ett belopp av omkring 400 miljoner kronor.

Från inkomstökningen för löntagarna måste avdragas vad som går till skatt. För de på inkomstökningen belöpande direkta skatterna (marginalskatt) synes man knappast böra räkna med mindre än omkring 25 %. Detta medför sålunda ett avdrag på 100 miljoner kronor, varför den av inkomststegringen föranledda efterfrågeökningen begränsas till 300 miljoner kronor.

Hur mycket som i en kalkyl av denna art skall avräknas för sparande, är väsentligt svårare att avgöra. De faktorer, som i det föregående diskuterats, vilka kunna ha föranlett ett ökat sparande under 1948, kunna göra sig gällande även under 1949. Därtill kommer att den stabilisering av priser och inkomster, som nu eftersträvas, är ägnad att — om den kan framgångsrikt fullföljas — främja sparandet. Detta påverkas emellertid också av de i följande stycke behandlade skatteinbetalningarna.

I det föregående har de direkta skatternas effekt beaktats vad inkomstökningen beträffar. Verkningarna av den indirekta beskattningen och subventionerna ingå i den ovan omnämnda uppräknings med hänsyn till redan inträffad prisstegring. Konsumtionsefterfrågan måste emellertid också röna inverkan av de inbetalningar av från 1947 återstående skatt, som skola verkställas under loppet av 1949. Enligt föreliggande beräkningar kunna restskattebetalningarna under 1949 upptagas till ett nettobelopp av åtminstone 600 miljoner kronor, varav minst 200 miljoner kronor torde komma på löntagare. En del härav torde komma att erläggas av tidigare besparingar eller i motsvarande grad minska det löpande sparande, som eljest skulle ha ägt rum under 1949. För många löntagare måste man dock räkna med att restskattebetalningarna inkräkta på de konsumtionsutgifter, som de eljest skulle ha haft. Med hänsyn härtill måste den ovan framkomna efterfrågeökningen på 300 miljoner kronor ytterligare reduceras med kanske ett hundratal miljoner kronor.

Hänsyn måste vidare tagas till den efterfrågan på konsumtionsområdet, som kommer från andra samhällsgruppers sida. I den mån dessas inkomster

erhållas i form av utdelningar från bolag o. dyl., föreligger i allmänhet en viss tidsförskjutning mellan inkomstens förvärvande för företaget och dess användning hos aktieägaren. Med hänsyn till att företagsvinsterna under 1948 knappast stigit utan snarare visat tendens att nedgå och till gällande lagstiftning om utdelningsbegränsning, synes man härvidlag icke ha att räkna med några inkomstökningar under 1949.

Den föregående kalkylen innesluter vissa faktorer, som påverka inkomstutvecklingen för företagen och företagarna. I den mån prisstabiliseringen kan fullföljas och i den mån en viss nedgång som förutsetts inträffar för exportpriserna, torde företagsvinsterna totalt knappast komma att stiga under 1949, även om utvecklingen torde bli ganska ojämn.

Som framgått av det föregående kommer vidare under 1949 en betydande del av restskattebetalningarna på andra grupper än löntagarna. En mera preciserad kalkyl om i vilken utsträckning restskattebetalningarna härvidlag komma att inkräkta på sparandet, torde knappast erfordras.

Med hänsyn till vad som här anförts beträffande såväl inkomstförändringarna som restskatterna för andra än löntagarna, synes det ganska klart att man i varje fall inte bör räkna med att dessa folkgrupper under 1949 öka sina konsumtionsutgifter. Om en förändring inträder, måste denna snarast förväntas gå i riktning mot en minskning.

Om den föregående analysen på samma sätt som skedde i »Översikt över det ekonomiska läget 1948» sammanfattas i en tablå över faktorer, som öka respektive minska det s. k. efterfrågeöverskottet, skulle denna få följande utseende. Uppgifterna, uttryckta i miljoner kronor, avse därvid förändringen från 1948 till 1949.

Faktorer som öka efterfrågeöverskottet.

	milj. kr.
Minskning av import och ökning av export.....	700
Inkomstökning för löntagarna	400
Ökad offentlig konsumtion	120
Summa	1 220

Faktorer som minska efterfrågeöverskottet.

	milj. kr.
Produktionsökning.....	400
Redan inträdd prisstegring på konsumtionsområdet	260
Investeringsminskning	300
Upphörande lagerökning	100
Marginalskatt på löntagarnas inkomstökning	100
Summa	1 160

Restskatt (netto 600 milj. kr.) i den utsträckning den inte går ut över sparande (tidigare eller löpande).....	minst 60
Summa	1 220

De flesta posterna i denna uppställning ha i det föregående utförligt diskuterats. Därutöver må endast några kommentarer göras.

Förändringen i fråga om utrikeshandeln kan betraktas som summan av en importminskning på 600 miljoner kronor (importen har ju förutsatts nedgå från 4 800 till 4 200 miljoner kronor) och en kvantitativ exportökning på 100 miljoner kronor (i 1948 års priser). Detta motsvarar vad som ovan angivits (t. ex. i tabell 17). Beloppet 700 miljoner kronor kan emellertid också anses utgöra täckning för 1948 års underskott i bytesbalansen, 450 miljoner, ökat med vad som erfordras för att kompensera en förutsedd försämring av exportpriserna (i relation till importpriserna), här beräknat till omkring 250 miljoner kronor.

Produktionsökningen är givetvis inte utan vidare ägnad att minska efterfrågeöverskottet, eftersom den även är förenad med viss inkomstökning. Denna har dock redan inräknats i inkomstökningen för löntågarna.

I den redan inträdda prisstegringen på konsumtionsvarorna äro förändringarna i fråga om den indirekta beskattningen och subventionerna inräknade.

Under 1948 synes en lagerökning om 100 miljoner kronor netto ha ägt rum. Förutsattes att lagren under 1949 hållas totalt sett oförändrade, bortfaller motsvarigheten till föregående års ökning. Denna post kommenteras ytterligare i det följande.

I tablån har restskattebetalningarnas effekt på konsumtionsefterfrågan upptagits till endast 60 miljoner kronor. Sålunda skulle jämvikt inträda mellan kalkylens öknings- och minskningsposter, om restskatten påverkar konsumtionsefterfrågan med endast en tiondel av sitt totala belopp. Det synes dock utan vidare klart, att det sålunda insatta beloppet för dessa skattebetalningars effekt måste vara mycket försiktigt upptaget och ligga väsentligt i underkant.

Sammanfattningsvis skall starkt understrykas, att hela denna kalkyl rymmer så många osäkerhetsmoment, att den inte får pressas alltför hårt. På nästan varje punkt ha bedömanden måst göras, för vilka underlaget måste vara bristfälligt. Andra alternativ kunna mycket väl tänkas. Kalkylen kan därför knappast sägas vara mera än en illustration till en utveckling av Sveriges ekonomi under 1949, som på grundval av nu föreliggande material ter sig sannolik.

Under alla de förutsättningar, på vilka denna kalkyl bygger, skulle den totala tillgången för konsumtionsändamål reallt sett — d. v. s. räknad i oförändrade priser — bli praktiskt taget lika stor under 1949 som under 1948. Vid den i slutet av 1948 rådande prisnivån skulle de faktorer, som under 1949 tendera att minska efterfrågeöverskottet, snarast väga över dem, som tendera att öka detsamma.

Ett par ytterligare reservationer skola tillfogas.

Beräkningarna utgå från det resultat, som i efterhand kunnat framräk-

nas för utvecklingen under 1948, och avse i huvudsak förändringarna under 1949 i jämförelse därmed. Då det som i förra avdelningen av detta kapitel gäller en kalkyl rörande de reala tillgångarnas storlek och en tänkt disposition av dessa, synas i huvudsak inga invändningar kunna resas här emot. Jämförelsen mellan tillgången och efterfrågan i den senare avdelningen åter förutsätter däremot att bokslutet för 1948 innehåller någonting mera än en formell balans och att inte från 1948 kvarstå sådana spänningar mellan tillgång och efterfrågan på olika områden, som äro ägnade att påverka utvecklingen under 1949. Med hänsyn härtill synes det angeläget att något närmare klargöra, på vilka vägar den i prognosen för 1948 förutsedda spänningen under årets lopp utjämnats och i vad mån denna utjämning kan sägas vara endast tillfällig och influera på efterföljande period.

På tillgångssidan har importen och produktionen under 1948 blivit större än beräknats. I fråga om importen har detta delvis varit möjligt genom att vissa tillgångar utnyttjats. Sedan dessa förbrukats, måste importen anpassas till disponibla inkomster. Så har skett i importkalkylen för 1949.

Produktionsökningen under 1948 är inte i och för sig av sådan art, att den ger upphov till nya spänningar under 1949, eftersom den inte möjliggjorts genom en lagerförtäring utan lagren under 1948 i stället *totalt sett* snarast undergått någon ökning. Detta hindrar dock inte, att på vissa punkter en akut knapphet i förhållande till behoven framträtt, varvid »flaskhalsar» uppkommit, som kunna försvåra produktionen under det kommande året.

På efterfrågesidan har en del av spänningen utjämnats genom höjningen av indirekta skatter och genom prisstegring. Därmed har en viss efterfrågan neutraliserats. Någon följdverkan för det följande året kan knappast uppstå i annan form än därigenom att den inträdda prisstegringen tages som utgångspunkt för krav på ytterligare inkomsthöjningar.

Har ett efterfrågeöverskott neutraliserats av ökat sparande åter, hänger frågan om de vidare konsekvenserna samman med arten av detta sparande. Är det en ökning av sparandet, som kan tänkas bli bestående på längre sikt, så är efterfrågeöverskottets neutralisering att betrakta som definitiv. Gäller det däremot ett sparande, som uppkommit rent temporärt i avvaktan på att tillfälle skall erbjuda sig att köpa önskade föremål, ligger häri en latent efterfrågan, som kan utöva ett visst fortsatt tryck på efterfrågesidan. Endast i detta fall behöver man tala om, att den i förändringskalkylen beräknade spänningen för en kommande period måste ökas med hänsyn till en eftersläpande spänning från den föregående.

En annan reservation måste anknytas till resonemanget om lagerutvecklingen. Vid behandlingen av tillgångssidan kan det vara rimligt att räkna med en sådan lagerförändring, som försörjningsmyndigheterna bedöma som antagbar. Vid diskussion om spänningen mellan tillgång och efterfrågan åter, måste i analysen inbyggas hänsyn till de reaktioner från företagarnas

sida, som knyta sig till förändringar i lagerhållningen. I konjunkturutvecklingen spela ofta förändringarna i lagerhållningen en betydande roll. I den mån företagarna räkna med försämrad avsättning eller fallande priser, kunna de vara benägna att minska sina lager och komma kanske därigenom att påskynda prisutvecklingen. Förväntas en prisstegring, önska företagarna öka sina lager, varigenom pristendensen uppåt förstärkes. Att ett år i förväg beräkna företagarnas lagerdisposition torde resa oöverstigligen svårigheter. Man måste därför här nöja sig med att påpeka problemet.

Saken saknar inte aktualitet för bedömningen av den ekonomiska utvecklingen i Sverige under 1949, även om möjligheterna till variationer i lagerhållningen åtminstone på vissa områden begränsas av lagrens ringa storlek. I den mån förväntningarna i allmänhet röra sig med tanken på en fortsatt prisstegring etc., kan en strävan efter en lagerökning göra sig gällande, som i och för sig är ägnad att skärpa eller upprätthålla en spänning mellan tillgång och efterfrågan, som kanske vid en mera neutral framtidsbedömning från företagarnas sida, redan skulle vara hävd. Om å andra sidan prisfallsförväntningar breda ut sig, kan en väsentlig ökning av utbudet i förhållande till den föreliggande efterfrågan för en tid göra sig gällande. Företagarnas framtidsbedömning härvidlag kan i ett visst läge — t. ex. sådant som de föregående beräkningarna antyda för Sveriges vidkommande under 1949 — komma att få en avgörande konjunkturbestämmande effekt. Utvecklingen under 1949 rymmer bl. a. med hänsyn härtill möjligheter till en omsvängning i den allmänna konjunktursituationen.

7. Den samhällsekonomiska balansen.

Den redogörelse för de på olika områden uppgjorda planerna, som lämnats i de föregående kapitlen, kan sägas bilda ett sammanhängande program för uppnåendet av en inre och yttre balans under 1949. Det förhållandet, att planerna gå ihop på det sätt som visats här, får dock inte föranleda alltför stor tillfredsställelse. Kalkylen har kunnat bringas att lämna en sådan överensstämmelse, endast därigenom att effekten av de relativt hårda åtgärder, som vidtagits på flera punkter, beaktats. Den yttre balansen är en balans på en på längre sikt alltför låg importnivå. En sådan nedskärning kan temporärt genomföras. Men detta kan endast ske genom en reglering, som i och för sig framstår som mycket litet önskvärd och som våra ansträngningar böra inriktas på att få bort så snart som detta låter sig göra. I det fyraårsprogram, som förelagts Organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete i Paris ha riktlinjer uppdragits för en utveckling, som bör vara möjlig att genomföra och som skulle innebära att Sverige 1952/53 skulle ha råd med en import, tillräcklig för att göra den allmänna regleringen på detta område överflödig. Icke heller detta program pekar emellertid på någon lösning av vårt dollarproblem, därest konvertibiliteten mellan andra valutor och dollarn vid den tiden ännu icke blivit återställd, varför en reglering av im-

porten från dollarområdet kan bli nödvändig även sedan det allmänna behovet av en sådan reglering upphört. Vidare måste det internationella varuutbytet över huvud ha frigjorts från de bilaterala bindningarna, för att Sverige skall vara i stånd att häva regleringen av sin utrikeshandel.

Enligt den bedömning, som ligger bakom det svenska långtidsprogrammet, skulle en större utrikeshandel än den, som innefattas i planerna för 1949, medföra betydande ekonomiska fördelar. I det trängda valutaläge, vari Sverige nu befinner sig, har utrymme i vissa fall inte kunnat erhållas ens för import av ur produktivitetssynpunkt mycket angelägen art. Detta gäller speciellt i fråga om sådana produkter, som endast kunna inköpas mot dollarbetalning. Detta utgör på en gång motiv för att inrikta ansträngningarna i dagens läge mot en exportökning, som skulle vidga ramen för våra importmöjligheter, och för utnyttjande av tillgängliga krediter eller andra reserver, som kunna mobiliseras, för att brygga över de svårigheter som resa sig, innan ännu exportökningen hunnit ge tillräckliga resultat eller pågående utbyggnader vid järnbruken minskat våra importbehov av järn. — Utrymme har för 1949 icke heller kunnat beredas för en i och för sig mycket önskvärd återuppgygnad av valutareserven.

Långtidsprogrammet innehåller vad som avsetts att vara en realistisk prognos av vad vi böra kunna åstadkomma i fråga om exportökning fram till 1952/53. Det har därvid bedömts som möjligt att öka exportvolymen med 25 % i förhållande till 1947 års omfattning. En del av den sålunda förutsedda ökningen har kunnat åstadkommas redan under loppet av 1948 eller kunnat förutses under 1949. Beträffande skogsindustriprodukterna ha sålunda exportkvantiteterna kunnat stegras i stort sett upp till fyraårsplanens slutsiffror. Beträffande järnmalmsexporten är läget likadant. Fartygsleveranserna stiga successivt och torde redan 1949 nå en maximinivå. För verkstadsindustrien i övrigt har under 1948 registrerats en exportökning om cirka 30 %, till någon del dock sannolikt innefattande en viss prisstegring. I exportprognosen för 1949 har man dock snarast utgått från någon minskning av exporten på detta område jämfört med 1948. I fråga om järn och stål och en del andra områden har utvecklingen gått sakta framåt.

Den kalkylmässiga jämvikten på den inre marknaden har kunnat åstadkommas för 1949 endast genom en hårdhänt beskärning av investeringsverksamheten inom byggnadsregleringens ram, genom betydande budgetöverskott, genom priskontroll och regleringar på vissa områden etc. En så stram kontroll synes knappast kunna upprätthållas på längre sikt. Uppgiften måste därför vara att åstadkomma förutsättningar för dess avveckling.

Den viktigaste faktorn härvidlag utgör produktionen. Visserligen är en produktionsökning ensam icke tillräcklig för att förbättra förhållandet mellan efterfrågan och varutillgång. Produktionsökningen innebär visserligen förbättrad tillgång på varor, men samtidigt öka inkomsterna i samma utsträckning. Produktionsresultatet och inkomstbildningen äro ju endast samma sak, sedd från två olika sidor. Men av varje inkomstökning, torde någon

del sparas. En relativt betydande del kommer vidare att ta form av ökade skatter, vilka — om statens och kommunernas utgifter inte stiga i samma takt — innebära ett sparande. Genom skatterna och sparandet åstadkommes därför automatiskt en reduktion av den effektiva efterfrågan i förhållande till varutillgången vid en produktionsökning.

Den spänning, som under efterkrigstiden rått mellan varutillgång och efterfrågan, kan från en annan sida sett betraktas som resultatet av en spänning mellan investerings- och sparbenägenheten. Medan investeringsviljan varit livlig, beroende på ett flertal såväl långfristiga som kortfristiga faktorer, synes sparbenägenheten ha visat sig otillräcklig. Bland de faktorer, som stimulerat till investeringar kan man nämna från krigstiden eftersatta behov, önskan att följa den i vissa krigsförande länder snabba tekniska framstegstakten, den från krigstiden kvardröjande goda likviditeten, bortfallet av den tyska konkurrensen etc. I den mån från krigstiden ackumulerade investeringsbehov avverkas, synes det naturligt att räkna med en viss avmattning av investeringsviljan. Varje högkonjunktur brukar nå en punkt, där en sådan avmattning gör sig gällande, vilken kan utlösa ett omslag i den allmänna utvecklingen. Vissa tecken tyda på att den svenska efterkrigshögkonjunkturen ur denna synpunkt nu nått eller kanske redan passerat sin kulmen.

Också på sparandets sida kunna liknande tendenser spåras. Önskan att efter kriget ta igen eftersatta anskaffningsbehov särskilt beträffande varaktiga nyttigheter, kläder, textilier, möbler, husgeråd, hushållsmaskiner etc., kan för en tid ha hållit nere sparandet, men i samma mån som dessa behov nå viss mättnad, mattas intensiteten i efterfrågan av och sparandet stiger ånyo.

Av skäl sådana som framgå av det nu anförda, kan en under en tid be driven hårdhänt investeringskontroll komma att bli överflödigt på grund av konjunkturutvecklingens egen inneboende dynamik. Å andra sidan får omslaget inte överdramatiseras. Investeringskontrollen innebär själv att investeringsverksamheten sprides över en längre tidsperiod och kan sägas medföra att högkonjunkturen manglas ut i tiden. I den mån investeringsinitiativen minska på andra områden, kan utrymme komma att erhållas för de nu genom byggnadsregleringen hårt beskurna byggnads- och anläggningsarbetena. Dessa utgöra sålunda en investeringsreserv, som lätt kan tillgripas om så skulle erfordras. I Sveriges nuvarande läge föreligga en mångfald investeringsönskemål, som tränga sig fram med sådan intensitet, att problemet emellertid för lång tid framåt synes vara att åstadkomma ett sparande som är tillräckligt stort för att medgiva önskvärda investeringar.

Också på denna punkt är en produktionsstegring ägnad att minska de spänningar, som råda inom den svenska ekonomien. En sänkning av den en gång uppnådda konsumtionsstandarden framkallar givetvis motstånd. Som framgått av de ovan anförda översikterna av vår ekonomi, har ett bevarande av den 1947 uppnådda konsumtionsnivån möjliggjorts bl. a. genom att

investeringarna under de senaste åren skurits ned. På kort sikt har detta låtit sig göra, varvid även det förhållandet förtjänar beaktas, att 1947 års investeringsverksamhet nått en osedvanligt stor omfattning. I samma mån som produktionen ytterligare ökar, skapas emellertid därigenom utrymme för ökade investeringar utan att den omedelbara konsumtionen behöver inskränkas.

I detta sammanhang förtjänar sambandet mellan sparandet och investeringarnas omfattning att understrykas. Den nedskärning, som nu företagits beträffande bostadsbyggande m. m., kan sägas utgöra ett alternativ till en konsumtionsinskränkning, åstadkommen antingen genom större frivilligt sparande eller genom tvångssparande via beskattningen eller regleringar. Sparpropagandan skulle genom en anknytning t. ex. till byggnadsverksamheten och bostadsbristen kunna konkret åskådliggöra det samband som här råder och därmed få en positiv prägel.

En sådan uppläggnings skulle även vara motiverad därav, att en standardhöjning i vårt land under den närmaste framtiden i relativt stor utsträckning torde komma att inrikta sig på investeringskrävande områden. Detta gäller särskilt den rad av byggnadsbehov, som för närvarande bromsas genom den direkta investeringskontrollen, byggnadsregleringen. Hit hör förutom själva bostadsbyggandet med allt vad som står i direkt samband därmed — vägar och gator, ledningsnät för vatten och avlopp, gas, elektrisk kraft och telefon m. m. — bl. a. sjukhusvårdens och skolväsendets byggnadsbehov.

Uppgiften på några års sikt är sålunda trefaldig: att åstadkomma en tillräcklig *produktionsökning*, att *öka exporten* för att därigenom vidga importutrymmet och att *öka sparandet* så att föreliggande investeringsbehov bättre kunna tillgodoses. Sker detta, så skapas därmed också automatiskt förutsättningar för en inskränkning av sådana regleringar, som för närvarande måste användas på ett för medborgarna kännbart och besvärande sätt som importregleringen och byggnadsregleringen m. m.

Innehåll.

	Sid.
I. Sveriges ekonomi 1946—1948	1
1. <i>Den allmänna utvecklingen</i>	1
Inledning	1
De offentliga utgifterna	2
De privata utgifterna	4
De reala bruttoutgifterna	5
Försörjningsbalansen 1946—1948 i löpande priser	5
Försörjningsbalansen 1946—1948 i 1946 års priser	7
Utfallet av nationalprognosen för 1948	9
Den samhällsekonomiska balansen	12
2. <i>Utrikeshandeln</i>	14
3. <i>Investeringsutvecklingen</i>	20
4. <i>Den privata konsumtionen</i>	27
5. <i>Den offentliga konsumtionen</i>	35
II. Sveriges ekonomi 1949	41
1. <i>Inledning</i>	41
2. <i>Utrikeshandeln 1949</i>	45
Inkomstsidan	45
Importplanen	49
Utrikeshandelns länderfördelning	52
3. <i>Produktion och försörjning på vissa viktiga områden under 1949</i>	55
4. <i>Arbetsmarknaden</i>	63
Arbetskraftstillgångarna och deras utnyttjande	63
Dispositionen av arbetskraften	64
Löneutvecklingen 1948	70
Prognos för 1949	71
5. <i>Investeringarna 1949</i>	73
Investeringsbudget för tillstånd reglerad byggnads- och anläggningsverksamhet	73
Utfallet av 1948 års investeringsbudget	73
1949 års investeringsbudget	80
Utsikter för den totala investeringsverksamheten	88
Tillståndsberoende investeringar och totala investeringar 1948	88
Industriens och kommunernas investeringsplaner för 1949	93
Allmän investeringsprognos för 1949	94
6. <i>Konsumtionen 1949</i>	97
Tillgången	97
Konsumtionsefterfrågan	105
7. <i>Den samhällsekonomiska balansen</i>	112

Anm. Avd. I har utarbetats inom konjunkturinstitutet av fil. lic. I. Ohlsson (kap. 1 och 5), fil. kand. G. Ohlin (kap. 2.), fil. lic. L. Lindberger (kap. 3) och fil. kand. M. Lindstrand (kap. 4),

Avd. II har utarbetats för nationalbudgetdelegationen av fil. lic. G. Cederwall (kap. 1—3, 6—7), byråsekreterare O. Petersson — under medverkan av fil. kand. G. Rehn — (kap. 4) och fil. lic. L. Lindberger (kap. 5). Uppgifterna i kap. 3 ha erhållits från respektive försörjningskommissioner.

Bihang 3.

PM

angående den statsfinansiella utvecklingen.

Tab. 1. Statens inkomster och utgifter budgetåren 1939/40—1947/48.

Inkomster.		Utgifter.	
Budgetåret 1939/40.			
	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomsttitlar ..	1 849	Driftbudgetens utgiftstitlar ...	2 514
Statslån	991	Kapitalinve-	
		stingar	366 milj. kr.
		avgår avskriv-	
		ningar	42 » » 324
		Fonders och diverse medels netto-	
		uttag från statsverkets och	
		riksgäldskontorets checkräk-	
		ningar	103
		Diverse avräkningskonton	13
	2 840		
Kassamedelsförbrukning	114		
Summa	2 954	Summa	2 954
Budgetåret 1940/41.			
	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomsttitlar ..	2 037	Driftbudgetens utgiftstitlar ...	3 414
Statslån	1 545	Kapitalinve-	
Fonders och diverse medels net-		stingar	464 milj. kr.
toinsättningar å statsverkets		avgår avskriv-	
och riksgäldskontorets check-		ningar	54 » » 410
räkningar	94	Diverse avräkningskonton	28
	3 676		
Kassamedelsförbrukning	176		
Summa	3 852	Summa	3 852

*Statsverkspropositionen: Bil. 1: Inkomsterna: Bih. 3:
Statsfinansiella utvecklingen m. m.*

Budgetåret 1941/42.

	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomsttitlar ..	2 268	Driftbudgetens utgiftstitlar ...	3 604
Statslån	1 757	Kapitalinve-	
Fonders och diversemedels net-		tingar	481 milj. kr.
toinsättningar å statsverkets		avgår avskriv-	
och riksgäldskontorets check-		ningar	77 " "
räkningar	124	Diverse avräkningskonton	404
	4 149		156
Kassamedelsförbrukning	15		
Summa	4 164	Summa	4 164

Budgetåret 1942/43.

	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomsttitlar ..	2 704	Driftbudgetens utgiftstitlar ...	4 037
Statslån	1 805	Kapitalinve-	
Fonders och diversemedels net-		tingar	466 milj. kr.
toinsättningar å statsverkets		avgår avskriv-	
och riksgäldskontorets check-		ningar	91 " "
räkningar	6		375
Diverse avräkningskonton	3		4 412
	4 518	Kassamedelsökning	106
Summa	4 518	Summa	4 518

Budgetåret 1943/44.

	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomsttitlar ..	3 106	Driftbudgetens utgiftstitlar ...	4 072
Statslån	1 042	Kapitalinve-	
Fondmedel, insatta i riksgälds-		tingar	546 milj. kr.
kontoret, som i samband med		avgår avskriv-	
kapitalbudgetens omläggning		ningar	85 " "
salderats mot resp. fonders			461
kapitalskulder	442		
Fonders och diversemedels net-			
toinsättningar å statsverkets			4 533
och riksgäldskontorets check-		Kassamedelsökning	102
räkningar	31		
Diverse avräkningskonton	14	Summa	4 635
Summa	4 635		

Budgetåret 1944/45.

	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomsttitlar ..	3 251	Driftbudgetens utgifttitlar....	4 103
Statslån	1 179	Kapitalinveste-	
Diverse avräkningskonton	95	ringar	787 milj. kr.
		avgår avskriv-	
		ningar	181 » » 606
		Fonders och diversemedels netto-	
		uttag från statsverkets och	
		riksgäldskontorets checkräk-	
		ningar	24
	4 525		
Kassamedelsförbrukning	208		
Summa	4 733	Summa	4 733

Budgetåret 1945/46.

	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomsttitlar ..	3 528	Driftbudgetens utgifttitlar....	3 329
Statslån	242	Kapitalinveste-	
Fonders och diversemedels netto-		ringar	543 milj. kr.
insättningar å statsverkets		avgår avskriv-	
och riksgäldskontorets check-		ningar.....	203 » » 340
räkningar	242	Diverse avräkningskonton	128
			3 797
		Kassamedelsökning	215
Summa	4 012	Summa	4 012

Budgetåret 1946/47.

	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomsttitlar ..	3 606	Driftbudgetens utgifttitlar ...	3 155
Statslån.....	1 225	Kapitalinveste-	
		ringar	753 milj. kr.
		avgår avskriv-	
		ningar.....	92 » » 661
		Fonders och diversemedels net-	
		touttag från statsverkets och	
		riksgäldskontorets checkräk-	
		ningar	43
		Diverse avräkningskonton	142
	3 831		
Kassamedelsförbrukning	170		
Summa	4 001	Summa	4 001

¹ I detta belopp ingår en till riksbanken överlämnad förbindelse på 182 miljoner kronor i samband med överföring till riksgäldskontoret av en vid apprecieringen av den svenska kronan uppkommen bokföringsförlust. Den egentliga statsskuldökningen under budgetåret 1946/47 utgjorde sålunda endast 43 miljoner kronor.

*Statsverkspropositionen: Bil. 1: Inkomsterna: Bih. 3:
Statsfinansiella utvecklingen m. m.*

Budgetåret 1947/48.

	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomstitlar ..	4 438	Driftbudgetens utgiftstitlar....	3 971
Statslån.....	67	Kapitalinve-	
Diverse avräkningskonton	151	ringar 498 milj. kr.	
		avgår avskriv-	
		ningar 124 » »	374
		Fonders och diversemedels net-	
		touttag från statsverkets och	
		riksgäldskontorets checkräk-	
		ningar	320
	4 656		
Kassamedelsförbrukning	9		
Summa	4 665	Summa	4 665

Anm. Med kassamedelsförbrukning avses i tabellen disposition av medel å statsverkets och riksgäldskontorets checkräkningar i riksbanken resp. i affärsbankerna, oavsett ändamålet. Kassamedelsökning betecknar tillskott till samma räkningar, oavsett om detta härrör från transaktioner redovisade över budgeten eller från betalningar vid sidan av denna. Termerna användas i samma betydelse i tab. 4.

Tab. 2. Inkomster och utgifter på driftbudgeten under budgetåren 1939/40—1947/48. (Miljoner kronor.)

Budgetår	Driftbudgeten		
	Inkomster	Utgifter	Överskott (+) resp. underskott (—)
1939/40	1 849	2 514	— 665
1940/41	2 037	3 414	— 1 377
1941/42	2 268	3 604	— 1 336
1942/43	2 704	4 037	— 1 333
1943/44	3 106	4 072	— 966
1944/45	3 251	4 103	— 852
1945/46	3 528	3 329	+ 199
1946/47	3 606	3 155	+ 451
1947/48	4 438	3 971	+ 467

Tab. 3. Förändringar i statens upplåning under budgetåren 1939/40—1947/48. (Miljoner kronor.)

Budgetår	Fonde- rad stats- skuld	Tillfällig statsskuld			Summa (kol. 2 + 3 + 4)	Reinves- terade kapital- medel ³	Summa redo- visad stats- skuld (kol. 6 + 7)
		Obliga- tions- lån	Skattkamar- växlar m. m.				
			Summa	därav mot likvid i främman- de valuta ¹			
1	2	3	4	5	6	7	8
1939/40	395	—	166	156	561	430	991
1940/41	1 192	—	331	175	1 523	22	1 545
1941/42	1 280	—	349	115	1 629	128	1 757
1942/43	1 060	500	— 44	— 105	1 516	289	1 805
1943/44	1 061	—	236	— 50	1 297	³ — 255	1 042
1944/45	998	— 500	290	— 311	788	391	1 179
1945/46	1 090	—	— 696	— 130	394	— 152	242
1946/47	— 125	—	^{4,5} 1 005	—	880	⁵ — 655	⁴ 225
1947/48	— 398	—	450	—	52	16	68
Summa	6 553	—	2 087	150	8 640	214	8 854
Statsskulden den 30 juni 1939.....	2 009	—	150	150	2 159	475	2 634
Statsskulden den 30 juni 1948.....	8 562	—	2 237	—	10 799	689	11 488

¹ Växelkredit 1 och 2 i riksbanken.² Medel tillhöriga statsinstitutioner och fonder inlånade direkt eller genom riksbanken.³ Detta belopp innefattar å ena sidan en ökning med 187 milj. kr. och å andra sidan en minskning med 442 milj. kr., vilken senare är hänförlig till den i tab. 1 angivna salderingen i samband med kapitalbudgetens omläggning per den 30 juni 1944. Då denna minskning av statsskulden om 442 milj. kr. endast är av formell natur har hänsyn icke tagits till densamma i de följande tabellerna.⁴ Se not 1 till tab. 1.⁵ I beloppet 1 005 miljoner kronor ingå 700 miljoner kronor i skattkamarväxlar, som överlämnats till riksbanken vid den partiella avvecklingen av riksbankens konförfordran på riksgäldskontoret under rubriken »Till riksgäldskontorets förfogande ställda belopp». Motsvarande belopp ingår som minuspost i kol. 7.

Tab. 4. Statsupplåningens placering.

(Miljoner kronor.)

	1939/ 40	1940/ 41	1941/ 42	1942/ 43	1943/ 44	1944/ 45	1945/ 46	1946/ 47	1947/ 48
Utgiftsoverskott å riksstaten	989	1 787	1 740	1 708	1 427	1 458	141	210	— 93
Transaktioner vid sidan av riksstaten	116	— 66	32	— 9	— 45	— 71	— 114	185	169
Summa utgiftsoverskott	1 105	1 721	1 772	1 699	1 382	1 387	27	395	76
<i>Upplåning:</i>									
på marknaden:									
skattkammарväxlar	—	—	5	10	63	140	— 211	27	98
övrig upplåning	405	1 161	848	1 081	1 005	609	1 067	— 252	— 417
hos affärsbankerna:									
skattkammарväxlar	—	100	195	90	162	417	— 451	— 465	158
övrig upplåning	—	62	411	520	113	— 171	81	— 535	— 233
hos riksbanken:									
tillfällig upplåning	—	25	55	— 80	4	104	38	1 923	445
valutakrediter	156	175	115	— 105	— 50	— 311	— 180	—	—
riksgäldskontorets förbin- delse ¹	—	—	—	—	—	—	—	182	—
hos statsinstitutioner och fonder:									
direkt av riksgäldskon- toret	72	30	97	119	90	111	11	17	110
genom riksbankens för- medling	358	— 8	31	170	97	280	— 163	— 672	— 94
<i>Kassamedelsförbrukning:</i>									
räkningar i riksbanken ...	120	189	— 7	— 111	— 84	191	— 193	203	— 4
andra bankräkningar	— 14	— 13	22	5	— 18	17	— 22	— 33	13
Summa	1 105	1 721	1 772	1 699	1 382	1 387	27	395	76

¹ Jfr not 1 till tab. 1.

Anm. »Utgiftsoverskott å riksstaten» motsvarar underskottet å driftbudgeten ökat med kapitalinvesteringarna, exkl. avskrivningar, (jfr tab. 1 och 2). »Transaktioner vid sidan av riksstaten» utgör saldot av övriga i tab. 1 angivna poster med undantag av beloppen för statslån och kassamedelsförändringar.

I tabellens andra del har verkställt en uppdelning av statsskuldökningen för resp. år, varvid summan av upplåningen på marknaden, hos affärsbankerna och hos riksbanken samt riksgäldskontorets förbindelse motsvarar i kol. 6 i tab. 3 redovisade belopp, medan beloppen för upplåningen hos statsinstitutioner och fonder korrespondera mot kol. 7 i tab. 3. I tab. 1 angivna belopp för »Statslån» motsvara summan av under upplåning i tab. 4 upptagna belopp, och de i de båda tab. angivna beloppen för »Kassamedelsförbrukning» korrespondera likaledes (minustecknen ange kassamedelsökning).

Tab. 5. Riksbankens transaktioner och utvecklingen av tillgången på betalningsmedel.

(Miljoner kronor.)

	1939 /40	1940 /41	1941 /42	1942 /43	1943 /44	1944 /45	1945 /46	1946 /47	1947/ 48
Nettoresultatet av riksbankens samtliga guld- och valuta-transaktioner.....	- 961	+ 602	+ 254	+ 193	+ 365	+ 76	+ 330	- 1960	- 446
Nettoförändringar å statliga myndigheters checkräkningar i riksbanken (exkl. clearingmedel)	+ 402	+ 110	+ 47	+ 17	- 7	+ 284	- 338	¹ - 162	- 126
Växelkrediter	+ 156	+ 175	+ 115	- 105	- 50	- 311	- 130	—	—
Nettoresultatet av riksbankens köp och försäljningar av obligationer m. m. (exkl. växelkrediter)	+ 5	+ 48	+ 11	- 100	+ 49	+ 115	+ 38	¹ + 2072	+ 807
Rediskonterade växlar.....	+ 203	- 201	- 3	—	—	—	—	—	+ 17
Lån och krediter till kreditinstitut	+ 199	- 160	- 37	- 1	—	—	+ 19	- 2	- 12
Lån och krediter till andra än kreditinstitut med avdrag för insättningar å bunden räkning.....	+ 83	- 97	- 116	- 99	- 104	- 19	+ 69	+ 144	- 2
Andra transaktioner med marknaden	+ 11	- 30	+ 8	- 11	+ 31	+ 15	- 9	+ 8	- 35
Summa	+ 98	+ 447	+ 279	- 106	+ 284	+ 160	- 21	+ 100	+ 203
Utelöpande sedlar	+ 419	- 29	+ 257	+ 263	+ 257	+ 219	+ 51	+ 122	+ 207
Affärsbankernas m. fl. tillgodohavanden å checkräkning hos riksbanken.....	- 321	+ 476	+ 22	- 369	+ 27	- 59	- 72	- 22	- 4
Summa	+ 98	+ 447	+ 279	- 106	+ 284	+ 160	- 21	+ 100	+ 203

¹ Jfr not 5 till tab. 3.

Anm. »Nettoförändringar å statliga myndigheters checkräkningar i riksbanken (exkl. clearingmedel)» motsvarar summan av de i tab. 4 angivna posterna »Reinvesterade kapitalmedel: genom riksbankens förmedling» samt »Kassamedelsförbrukning: räkningar i riksbanken» (omfattande endast statsverkets och riksgäldskontorets checkräkningar) *plus* förändringarna å övriga statliga myndigheters checkräkningar *plus* riksgäldskontorets förbindelse (jfr not 1 till tab. 1) *minus* förändringarna av beloppet vid varje tidpunkt i riksbanken inestående clearingmedel. Ifrågavarande tre korrigeringsposter ha icke ansetts vara av sådant intresse, att de här särskilt specificerats. Förändringarna i behållningen av clearingmedel ha i tab. 5 frändragits, emedan de i förevarande sammanhang böra redovisas under köp och försäljning av guld och valutor.

»Nettoresultatet av riksbankens köp och försäljningar av obligationer m. m.» innefattar även i tab. 4 angivna »Tillfällig upplåning hos riksbanken».

»Andra transaktioner mot marknaden» motsvaras av sådana förändringar i riksbankens balansräkning vilka var för sig äro av underordnad betydelse och icke utan vidare kunna hänföras till någon av de tidigare i tabellen specificerade transaktionerna.

Plustecknen i tabellens första del ange, att den registrerade förändringen medfört ett utflöde av betalningsmedel från riksbanken, minustecknen ange att förändringarna medfört en indragning av betalningsmedel till riksbanken. I tabellens andra del ange plus- och minustecknen ökning resp. minskning i betalningsmedelsförsörjningen.

Bihang 4.

**Sammanställning över
behållningar å riksstatsanslag vid utgången av budgetåret 1947/48.
Driftbudgeten.**

Anslagsgrupp	Reservation 30/6 1947	Reservation 30/6 1948	Ökning (+) Minskning (—) under budget- året 1947/48
	Milj. kr.	Milj. kr.	Milj. kr.
Materielanskaffning m. m. under IV ht.....	864	709	— 155
Anslag till marknadsreglerande åtgärder un- der V ht	39	18	— 21
Bostadsbyggnadssubventioner under V ht ..	75	85	+ 10
Vägenslag under VI ht	140	200	+ 60
Anslag till internationellt återuppbyggnads- arbete under VII ht	118	111	— 7
Anslag till jordbruksregleringen under IX ht	100	90	— 10
Anslag till landsbygdens elektrifiering under IX ht.....	7	9	+ 2
Anslag till civilförsvaret under XI ht.....	12	12	—
Reservationer å medel för avskrivningar av nya kapitalinvesteringar.....	223	294	+ 71
Övriga reservationer å driftbudgeten	142	194	+ 52
Summa	1 720	1 722	+ 2

Kapitalbudgeten.

Anslagsgrupp	Outnyttjat belopp 30/6 1947	Outnyttjat belopp 30/6 1948	Ökning (+) Minskning (—) under budget- året 1947/48
	Milj. kr.	Milj. kr.	Milj. kr.
Statens affärsverksfonder	249	261	+ 12
Riksbanksfonden	—	5	+ 5
Luftfartsfonden	25	31	+ 6
Statens allmänna fastighetsfond	80	96	+ 16
Försvarets fonder	193	192	— 1
Lånefonder för bostadsbyggande	743	828	+ 85
Fonder för kreditgivning till utlandet.....	983	1 014	+ 31
Övrig statlig utlåningsverksamhet	66	90	+ 24
Fonden för statens aktier	—	28	+ 28
Fonden för förlag till statsverket	10	14	+ 4
Övriga diverse kapitalfonder	37	28	— 9
Summa	2 386	2 587	+ 201

Anm. Reservationer å anslag för avskrivning av nya kapitalinvesteringar ingå även i de outnyttjade beloppen å kapitalbudgetanslagen; denna dubbelredovisning har föranletts av tekniska skäl.

Bilaga 2 till
1949 års statsverksproposition.

Utgifter å driftbudgeten.

För flera huvudtitlar gemensamma frågor.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Drottningholms slott den 3
januari 1949.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGHT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK, ANDERSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, föredrager vissa för flera huvudtitlar gemensamma frågor och anför därvid.

1. Avlöningsanslagen m. m.

Personalstaterna. Löneregleringsarbetet. Vid upprättandet av riksstatsförslaget för nästa budgetår har på samma sätt som för innevarande budgetår beaktats nödvändigheten att strängt hushålla med arbetskraften. Sådana anslagsbehov, som innebära ökad bindning av arbetskraft vid den offentliga förvaltningen utan motsvarande besparing på andra håll, ha bedömts särskilt restriktivt. För tillmötesgående av krav på personalökning har genomgående fordrats övertygande utredning om att ökningen är nödvändig med hänsyn till nuvarande arbetsuppgifter som icke kunna åsidosättas eller för angelägna nya uppgifter. Därvid har beaktats i vad mån förhållandena kunnat medge en inskränkning av verksamheten i någon del eller annan standardsänkning för någon tid framåt. Där ett val kunnat föreligga mellan tjänster av olika slag och med olika lönegradsplacering, har man sökt undvika att nu inrätta tjänster, rörande vilkas lönegradsplacering utredning pågår.

Det ekonomiska läget har motiverat en synnerlig återhållsamhet i fråga om höjd löneställning för särskilda befattningshavare eller grupper av befattningshavare. Härvid har man haft att taga hänsyn icke blott till nödvändigheten att begränsa statsutgifterna utan också till lönefrågornas sammanhang med den allmänna löne- och prisutvecklingen. Såsom ett led i strävandena att bevara penningvärdet ha olika samhällsgrupper anslutit sig till tanken på en allmän stabilisering av inkomstnivån. Detta innebär att man icke påyrkar ett genomförande i nuvarande läge av de förbättringar i lönevillkoren, som man anser i och för sig vara motiverade. Vid upprättandet av riksstatsförslaget för nästa budgetår har i konsekvens härmed prövningen av frågor om förbättrade avlöningsförhållanden för särskilda befattningshavare eller grupper av befattningshavare regelmässigt ansetts böra uppskjutas till en senare tidpunkt. Det anförda gäller även för fall, i vilka med stöd av slutförda utredningar eller av statsmakterna tidigare gjorda uttalanden en förbättring av löneställningen i och för sig kan anses väl motiverad. I detta sammanhang må slutligen framhållas, att stabiliseringen av lönenivån icke avses skola innebära något avsteg från författningsreglerad eller sedvanlig beföringsgång.

Vid personalstaternas upprättande ha icke-ordinarie tjänster ansetts kunna ordinariesättas i något ökad omfattning. Vidare har en ombildning av extra anställning eller arvodesanställning till extra ordinarie anställning i några fall ansetts kunna förordas.

Såsom i det föregående omnämnts ha löneregleringar eller andra revisioner av löneförhållandena icke synts böra genomföras under nästa budgetår. Att härmed icke avses ett ställningstagande i sak till de olika förslag, som efter slutförda utredningar föreligga till prövning, är efter det anförda uppenbart. Om det för övrigt beträffande något sådant förslag skulle vid fortsatt beredning finnas att betydande fördelar ur organisatoriska eller andra synpunkter skulle vinnas, i händelse principbeslut i ämnet fattades vid 1949 års riksdag, torde det få upptagas till övervägande huruvida förslag till dylikt beslut bör föreläggas riksdagen.

Beträffande vissa föreliggande frågor, vilka beröra personalgrupper inom skilda förvaltningsområden eller eljest äro av större räckvidd, må i detta sammanhang erinras om följande.

På sätt i fjolårets statsverksproposition anfördes, avgav 1944 års personalutredning den 24 oktober 1947 betänkande angående reglering av anställningsförhållandena för ingenjörspersonal samt vissa andra särskilda befattningshavargrupper. Betänkandet föranledde icke något förslag till 1948 års riksdag. Sedermera har personalutredningen, i anledning av särskilt uppdrag, den 21 juni 1948 avlämnat utredning och förslag angående beföringsgång för rekryteringspersonal med högre skoglig utbildning. Såväl ovanberörda betänkande som sistnämnda förslag ha ansetts böra underkastas ytterligare beredning.

Med skrivelse den 22 september 1948 har 1947 års biträdesutredning överlämnat en promemoria angående villkor och förutsättningar för anställan-

de av biträden i vissa lönegrader inom den civila statsförvaltningen. Promemorian har varit föremål för remissbehandling. De i promemorian föreslagna grunderna för biträdespersonalens lönegradsplacering ha avsetts skola närmare prövas i samband med en allmän översyn av lönegradsplaceringen för nämnda personal inom de särskilda verken, vilken översyn bör avse jämväl försvaret. Med hänsyn härtill har det ansetts lämpligast att ställningstagandet till de i promemorian behandlade problemen sker först senare i ett sammanhang.

Frågan om löneställningen för laboratoriebiträden och vissa andra biträden har varit föremål för utredning genom en inom finansdepartementet tillkallad utredningsman, vilken den 11 oktober 1948 avgivit förslag i ämnet. Förslaget, som undergått remissbehandling, har ansetts böra underkastas ytterligare beredning.

Sista etappen av tjänsteförteckningsrevisionen för försvarsväsendet, vilken etapp omfattat lönegradsplacering m. m. för personal med avlönning från sakanslag, har under år 1948 i allt väsentligt slutförts.

1941 års lärarlönesakkunniga ha av Kungl. Maj:t erhållit uppdrag att dels utarbeta förslag till avlöningsreglemente för övningslärare i anslutning till de i propositionen 1948: 136 (jfr r. skr. 1948: 390) föreslagna principerna, dels ock verkställa översyn av 1942 års kyrkomusikerutrednings förslag till nyorganisation av kyrkomusikerbefattningarna och därvid överarbeta de framlagda författningsförslagen. Enligt särskilda Kungl. Maj:ts beslut ha lärarlönesakkunniga ock att verkställa utredning och avgiva förslag rörande reglering av anställnings- och avlöningsförhållandena för lärare vid folkhögskolor och lantmannaskolor samt för vissa lärare vid statsunderstödda sinnesslöanstalter. De angivna uppdragen torde komma att slutföras i början av år 1949. De sakkunnigas löneutredningsarbete torde därefter komma att inriktas på avlönings- och tjänstgöringsförhållandena för arbetslärare vid läroanstalterna för blinda och dövstumma, vilket uppdrag givits de sakkunniga genom Kungl. Maj:ts beslut den 10 december 1948.

Frågor rörande avlöningsstaternas uppställning m. m. I 1941 års statsverksproposition föreslog Kungl. Maj:t riksdagen bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad chefen för finansdepartementet vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor förordat, medgiva överskridande under budgetåret 1941/42 av genom riksdagens beslut maximerade anslagsposter till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, eller till avlöningar till icke-ordinarie personal. Enligt skrivelse 1941: 17 lämnade riksdagen det sålunda föreslagna bemyndigandet. Detta hade, fränsett vissa kristidsförhållanden som nu icke äro aktuella, funnits påkallat med hänsyn till att den omläggning av avlöningsstaterna för allmänna civilförvaltningens myndigheter, som genomfördes från och med budgetåret 1941/42, medförde en överflyttning till förenämnda maximerade anslagsposter av vissa avlöningskostnader, som tidigare be-

lastat förslagsvis anvisade poster. Bemyndigandet har sedermera årligen förlängts.

Då riksdagen i skrivelse 1946: 16 förlängde bemyndigandet för budgetåret 1946/47, framhöll riksdagen önskvärldheten av att frågan rörande fortsatta förlängningar av bemyndigandet omprövades; riksdagen utgick ifrån att detta spörsmål komme att ägnas uppmärksamhet vid det övervägande av avlöningsstaternas uppställning, som av andra skäl syntes framstå som erforderligt under det pågående utredningsarbetet i skilda lönefrågor. I 1947 års statsverksproposition (För flera huvudtitlar gemensamma frågor) och i propositionen 1948: 225 anfördes, att det ifrågavarande bemyndigandet för Kungl. Maj:t att medge överskridande av maximerade anslagsposter utgjort en nödvändig förutsättning för 1941 års omläggning av avlöningsstaterna, vilken bland annat åsyftat att säkerställa önskvärd kontroll i vissa hänseenden över anslagsdispositionen. I sistnämnda proposition underströks, att ifrågavarande ordning innebure en ur riksdagens synpunkt mycket effektiv kontroll över medelsdispositionen, då förutsättningarna för de överskridanden, vartill bemyndigandet berättigade, vore snävt fastställda och beloppet av överskridandena kunde räknemässigt fastställas. Det framhölls vidare, att dessa överskridanden icke hade någon betydelse ur finansplanesynpunkt, då de vore av ringa storlek i förhållande till de normala variationerna i medelsförbrukningen under förslagsposterna. De reella olägenheter, som vore förknippade med den nuvarande ordningen, vore i stället att hänföra till det förhållandet att den väl mycket inskränkte myndigheternas rörelsefrihet och gäve upphov till ett stort antal ärenden i departementen med ibland ganska omständlig revision av statberäkningarna. De av riksdagen lämnade bemyndigandena ha erhållit karaktären av provisorium i avbidan på resultatet av en utredning av frågan om avlöningsstaternas uppställning.

I 1947 års statsverksproposition begärdes vidare bemyndigande för Kungl. Maj:t att i enlighet med vad i statsverkspropositionen förordats under budgetåret 1947/48 medgiva det överskridande av maximerade anslag och anslagsposter, som påkallades med hänsyn till den allmänna löneregleringen eller regleringen av befordringsgången för biträdes- och amanuenspersonal. Enligt skrivelse 1947: 56 lämnade riksdagen det sålunda begärda bemyndigandet. Detta påkallades dels med hänsyn till att avlöningsposterna i riksstatsförslaget för budgetåret icke kunnat beräknas efter exakta grunder, då den närmare innebörden och tillämpningen av de nya avlöningsbestämmelserna icke kunnat i alla avseenden förutses, dels med hänsyn till att motsvarande förhållanden gällde beträffande den närmare tillämpningen av den reglerade befordringsgången för biträdes- och amanuenspersonal. Ett motsvarande bemyndigande har sedermera lämnats för budgetåret 1948/49. I propositionen 1948: 225 anfördes här- om, att en förlängning främst erfordrades beträffande den reglerade befordringsgången, vars verkningar i övergångshänseende icke kunnat slutgiltigt regleras så tidigt, att anslagsberäkningarna kunnat exakt anpassas

därefter. Även den allmänna löneregleringen inrymde övergångsfrågor, vilkas slutreglering syntes kunna rubba förutsättningarna för statberäkningarna på en eller annan punkt. Även om detta bemyndigande gällde, att beloppen av ifrågavarande överskridanden kunde räknemässigt fastställas och att bemyndigandet sålunda hade en övervägande formell innebörd.

De särskilda utredningsmän, som den 28 maj 1948 tillkallats inom finansdepartementet för att verkställa utredning angående avlöningsstaternas uppställning, ha numera avgivit förslag i ämnet, innefattat i en den 15 december 1948 dagtecknad promemoria. Det är min förhoppning att det skall visa sig möjligt att förelägga 1949 års riksdag förslag i fråga om ändrad uppställning av avlöningsstaterna, i vilket fall riksdagens beslut i ämnet skulle kunna läggas till grund för statbehandlingen för budgetåret 1950/51. För budgetåret 1949/50, då nuvarande regler för anslagsdispositionen förutsättas alltjämt skola gälla, torde bemyndiganden av ifrågavarande innebörd icke kunna undvaras. Såväl ett sådant bemyndigande, som gällt alltsedan 1941, som bemyndigandet i fråga om reglerad befordringsgång måste anses utgöra erforderliga komplement till gällande regler för anslagsdispositionen, bland annat med hänsyn till att de vid statberäkningarna icke alltid förutsebara kostnaderna för icke-ordinarie personal, vilken ersätter ordinarie personal, enligt dessa regler normalt skola avföras från maximerad post. Även det bemyndigande, som avser den allmänna löneregleringen, synes böra förlängas, mindre med anledning av själva löneregleringen än med hänsyn till att vissa merkostnader kunna komma att belasta maximerad anslagspost till följd av den omräkning av löneturen, som skall ske för personal, vilken den 1 juli 1947 eller dessförinnan befordrats till högre tjänst — även högre extra ordinarie tjänst — än som motsvarar slutstadiet i reglerad befordringsgång för amanuenser m. fl.

I enlighet med vad som uttalats vid tillkomsten av 1941 års bemyndigande bör riksdagen hållas underrättad om den utsträckning, i vilken bemyndigandet tages i anspråk. För sådant ändamål torde uppgifter i ämnet avseende budgetåret 1947/48 få överlämnas till vederbörande riksdagsutskott.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) besluta, att det Kungl. Maj:t senast för budgetåret 1948/49 lämnade bemyndigandet att medgiva överskridande av genom riksdagens beslut maximerade anslagsposter till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, eller till avlöningar till icke-ordinarie personal skall efter utgången av budgetåret 1948/49 äga fortsatt giltighet under budgetåret 1949/50,

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med vad i det föregående förordats under budgetåret 1949/50 medgiva det

överskridande av genom riksdagens beslut maximerade anslag och anslagsposter, som påkallas med hänsyn till den allmänna löneregleringen eller regleringen av befordringsgången för biträdes- och amanuenspersonal.

2. För flera huvudtitlar gemensamma anslagsberäkningar.

Ersättning till statens allmänna fastighetsfond. I annat sammanhang denna dag anmäles förslag till stat för statens allmänna fastighetsfond. Erforderliga anslag till ersättning till fastighetsfonden beräknas därvid till sammanlagt 29 816 000 kronor. Det torde få ankomma på vederbörande departementschefer att under respektive huvudtitlar anmäla dessa ersättningsanslag, vilka enligt vad av statförslaget framgår böra upptagas till följande belopp.

Andra huvudtiteln:	Kronor	Kronor
Ersättning till fångvårdsstyrelsens delfond	660 000	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	719 000	1 379 000
Tredje huvudtiteln:		
Ersättning till beskickningsfastigheternas delfond . .	1 636 000	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	218 000	1 854 000
Fjärde huvudtiteln:		
Ersättning till slottsbyggnadernas delfond	50 000	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	561 000	611 000
Femte huvudtiteln:		
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond		1 272 000
Sjätte huvudtiteln:		
Ersättning till slottsbyggnadernas delfond	414 000	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	1 369 000	1 783 000
Sjunde huvudtiteln:		
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	876 000	
Ersättning till generaltullstyrelsens delfond	132 000	1 008 000
Ättonde huvudtiteln:		
Ersättning till slottsbyggnadernas delfond	29 000	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	7 456 000	
Ersättning till Uppsala universitets delfond	627 000	
Ersättning till Lunds universitets delfond	658 000	8 770 000
Nionde huvudtiteln:		
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond		2 152 000
Tionde huvudtiteln:		
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	940 000	
Ersättning till lotsstyrelsens delfond	303 000	1 243 000

Elfte huvudtiteln:	Kronor	Kronor
Ersättning till medicinalstyrelsens delfond	4 794 000	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	2 701 000	
Ersättning till Uppsala universitets delfond	434 000	
Ersättning till karolinska sjukhusets delfond	1 079 000	9 008 000
Tolfte huvudtiteln:		
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond		622 000
Femtonde huvudtiteln:		
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond		114 000

Ersättning till statens domäners fond för upplåten mark. I enlighet med de grunder, som av 1939 års lagtima riksdag godkänts, äro i riksstaten för innevarande budgetår under andra, femte, åttonde, nionde och elfte huvudtitlarna uppförda särskilda förslagsanslag å tillhopa 103 900 kronor till ersättning åt statens domäners fond för sådan å fonden bokförd egendom, som disponeras för vissa för domänstyrelsens verksamhet främmande ändamål, såsom fångvård, socialvård och undervisningsverksamhet samt försöksverksamhet på jordbrukets område. Ersättningarna till domänfonden äro i princip att jämställa med ersättningsanslagen till fastighetsfonderna och representera alltså endast en formell, av redovisningsskäl motiverad omföring av medel inom budgetens ram.

Denna redovisningsform tillämpas f. n. beträffande följande kronoegendomar.

Hall i Stockholms län, viss del av Skenäs kungsgård i Östergötlands län, Lockerud i Skaraborgs län, Sörbyn i Västerbottens län, Smälteryd och Ollestad i Älvsborgs län, Skogsgård i Hallands län, Orretorp och Tjusbol i Värmlands län samt Pihle i Malmöhus län, vilka nyttjas för fångvårdsändamål; viss del av Troxhammar nr 4 och 6 i Stockholms län, som nyttjas för skoländamål inom barna- och ungdomsvården;

Broby gård i Uppsala län och Mogård i Östergötlands län, som nyttjas för dövstumundervisningen;

viss del av Nyckelby i Stockholms län samt Flaken i Blekinge län, Mosslanda i Kristianstads län och Öjebyn i Norrbottens län, vilka nyttjas såsom försöksgårdar; samt

Vilhelmsro i Jönköpings län, som disponeras av statens anstalt för fallandesjuka, och Dagöholm i Södermanlands län, som nyttjas för alkoholistvårdsändamål.

Frågan om utsträckt tillämpning av denna redovisningsform har underkastats utredning av domänstyrelsen, över vars förslag socialstyrelsen, byggnadsstyrelsen och riksräkenskapsverket avgivit utlåtanden, varefter ärendet återremitterats till domänstyrelsen för kompletterande utredning. I vad rör frågan om den rättsliga vården av ifrågavarande fastigheter har ärendet remitterats till f. d. generaldirektören L. Berglöf för att tagas i övervägande vid fullgörande av honom lämnat uppdrag att utreda frågan om den rättsliga vården och förvaltningen av kronans fasta egendom.

För budgetåret 1949/50 bör ersättning utgå till statens domäners fond för

upplåtelse av de egendomar, vilka i det föregående angivits. Vidare bör i anslaget under femte huvudtiteln inräknas ersättning, som föranledes av att vissa delar av kronoegendomen Lövsta i Södermanlands län med ett å domänfonden bokfört värde av 42 000 kronor upplåtits för Lövstahemmet, anstalt för själsligt abnorma manliga skyddshemselever m. m. Ersättningsanslaget under nionde huvudtiteln bör även uppräknas med hänsyn till att ett område av egendomen Hammarby nr 1 och 2 samt av f. kronojägarebostället Åsen, Uppsala län, överförts från medicinalstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond till domänfonden för att därå redovisas med ett värde av 30 000 kronor bland egendomar, disponerade för särskilda administrativa ändamål. Erforderliga anslag till ersättning till statens domäners fond för upplåten mark ha med ledning av från domänstyrelsen inhämtade uppgifter för nästkommande budgetår beräknats till sammanlagt 95 300 kronor, varvid vissa justeringar gjorts med hänsyn till belastningen. Det torde få ankomma på vederbörande departementschefer att under resp. huvudtitlar anmäla dessa ersättningsanslag, vilka enligt nyssnämnda beräkning böra upptagas med följande belopp, nämligen under andra huvudtiteln med 40 700 kronor, under femte huvudtiteln med 2 800 kronor, under åttonde huvudtiteln med 14 500 kronor, under nionde huvudtiteln med 26 800 kronor samt under elfte huvudtiteln med 10 500 kronor.

Planering av allmänna arbeten. I syfte att upprätta och bibehålla en reserv av arbeten, vilka kunna tillgripas i händelse av en ogynnsam utveckling på arbetsmarknaden, har riksdagen under senare budgetår anvisat medel under de olika huvudtitlarna. Med hänsyn till beräknade reservationer ha anslag till ifrågavarande ändamål å riksstaten för innevarande budgetår uppförts med endast formella belopp av 100 kronor. Vid ingången av nämnda budgetår redovisade reservationer uppgå till sammanlagt 11,5 miljoner kronor.

Arbetsmarknadsstyrelsen har efter samråd med vederbörande myndigheter beräknat medelsbehovet för nästa budgetår. Resultatet av denna beräkning har styrelsen med skrivelse den 8 november 1948 redovisat till Kungl. Maj:t. Styrelsen har uttalat, att de i 1948 års statsverksproposition (Bil. 2, s. 10) återgivna synpunkterna på planeringsarbetet alltjämt torde vara normerande, varför styrelsen vid beräkningen av ifrågavarande anslagsbehov utgått från dessa synpunkter. Med hänsyn till förefintliga behållningar å tidigare anvisade anslagsmedel skulle enligt styrelsens beräkningar under samtliga ifrågavarande huvudtitlar, med undantag av nionde huvudtiteln, anslag till planering av allmänna arbeten behöva uppföras med allenast formella belopp för nästa budgetår. I fråga om medelsbehovet under sistnämnda huvudtitel har bl. a. anförts, att till vederbörande myndigheters förfogande ställts ett belopp av tillhoppa 5 634 400 kronor, medan anslag anvisats med sammanlagt 5 775 200 kronor. Till Kungl. Maj:ts förfogande stode alltså fortfarande ett belopp av 140 800 kronor. Av ifrågakommande myndigheter hade endast skogsstyrelsen anmält behov av planeringsmedel för innevaran-

de och nästa budgetår, nämligen med respektive 60 000 kronor och 75 000 kronor eller med sammanlagt 135 000 kronor. Det nu anmälda behovet av ytterligare medel skulle sålunda kunna tillgodoses genom anlitande av till Kungl. Maj:ts förfogande stående, icke disponerad del av anslaget. För det fall att förändringar i arbetsmarknadsläget skulle motivera att planering utöver den nu beräknade behövde utföras borde emellertid visst belopp vara omedelbart disponibelt därför. Med hänsyn härtill syntes anslaget under nionde huvudtiteln till planering av allmänna arbeten böra uppföras med 50 000 kronor.

Mot arbetsmarknadsstyrelsens förslag har jag ingen annan erinran än att även för nionde huvudtiteln torde vara tillräckligt att endast ett formellt belopp anvisas.

Jag förordar, att för nästa budgetår under andra, fjärde, femte, sjätte, åttonde, nionde och tionde huvudtitlarna anslag under förevarande rubrik upptagas med formella belopp av 100 kronor. Det torde ankomma på vederbörande departementschefer att anmäla ifrågavarande anslagsäskanden.

Rörligt tillägg. De i statens löneplansförordning angivna grundlönebeloppen skola enligt 4 § förordningen höjas och sänkas i visst förhållande till pristal, fastställda på grundval av beräkningar över de allmänna levnads-kostnaderna. Bestämmelserna i nämnda paragraf ha emellertid icke satts i kraft. Ursprungligen stadgades, att de skulle träda i kraft den 1 juli 1948, såvida ej Kungl. Maj:t och riksdagen annorlunda särskilt beslutade. Avsikten härmed var att hålla vägen öppen för en särskild reglering — efter förhandlingar med personalens huvudorganisationer — innebärande tillämpning, i varje fall för budgetåret 1947/48, av ett fast, för hela budgetåret bestämt procenttal för höjning av lönerna. Ett sådant fast procenttal, 12 procent, blev fastställt för budgetåret 1947/48 (prop. 1947: 300, r. skr. 1947: 442). Sedan nya förhandlingar kommit till stånd, har beslut fattats (prop. 1948: 276, r. skr. 1948: 416), dels att bestämmelserna i 4 § löneplansförordningen skola träda i kraft den dag, Kungl. Maj:t och riksdagen besluta, dels ock att de i förordningen angivna grundlönebeloppen under senare halvåret 1948 skola — utom för visst fall, som ej blivit aktuellt — höjas enligt samma grunder som under budgetåret 1947/48. Bestämmelserna härom innefattas i förordningen den 30 juni 1948, nr 553, och kungörelsen samma dag, nr 554. Regleringen för tiden efter utgången av år 1948 har förutsatts skola bli beroende av nya förhandlingar. Intill dess beslut i ämnet meddelats, skola de hittillsvarande grunderna provisoriskt tillämpas.

Samma regler, som gälla för höjning och sänkning av grundlön enligt statens löneplansförordning, äro tillämpliga beträffande höjning och sänkning av pensionernas grundbelopp.

Jag torde senare under riksdagen få anmäla frågan om den höjning av grundlöner enligt löneplansförordningen och av pensioners grundbelopp, som bör tillämpas efter utgången av år 1948. Till grund för beräkningarna i

riksstatsförslaget för nästa budgetår har lagts samma procenttal som det nu gällande, 12 procent.

Under nästa budgetår kommer vidare rörligt tillägg å 15 procent att utgå å löner enligt civila avlöningsreglementet och de övriga löneförfattningar, i vilka löneavvägningen skett efter samma grunder som enligt nämnda reglemente. Detta är främst fallet beträffande lönerna till statliga och vissa kommunalanställda övningslärare.

Dyrtidstillägg. Vid de löne- och pensionsregleringar, som kommit till stånd år 1939 och därefter, har kompensation för levnadskostnadsstegring beretts på annat sätt än i form av dyrtidstillägg. Under innevarande budgetår utgår därför dyrtidstillägg endast i jämförelsevis ringa omfattning. Detsamma kommer att gälla under nästa budgetår. Dyrtidstillägg torde böra beredas befattningshavare, som icke berörts av de under senare år genomförda löne-regleringarna, d. v. s. huvudsakligen professorer m. fl. vid universiteten och de medicinska högskolorna samt enstaka befattningshavare på gammal löne-stat.

I gällande bestämmelser angående dyrtidstillägg ifrågasätter jag icke någon ändring. Den av 1946 års riksdag för budgetåret 1946/47 beslutade maximeringen av tillägget till visst indextal (skr. nr 16) torde alltså böra gälla även för nästa budgetår (jfr prop. 1940 L: 286 och r. skr. 1940 L: 399).

På samma sätt som under innevarande budgetår böra förekommande dyrtidstilläggsutgifter i fortsättningen regelmässigt bestridas från vederbörligt avlönings- eller statsbidragsanslag med allenast de undantag, som föranledas av att under åttonde huvudtiteln fortfarande böra upptagas särskilda anslag till dyrtidstillägg för befattningshavare i statens tjänst och för lärare vid vissa statsunderstödda undervisnings- m. fl. anstalter.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva, att dyrtidstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1949/50 må i huvudsaklig överensstämmelse med av mig i det föregående förordade grunder utgå enligt de närmare föreskrifter, som meddelas av Kungl. Maj:t;

dels ock besluta, att utgifterna för dyrtidstillägg skola, där ej särskilt anslag för ändamålet är anvisat, bestridas från de anslag eller andra medel, av vilka utgifterna i övrigt för vederbörandes avlönning bestridas.

Kristillägg. Med ikraftträdandet av 1947 års allmänna lönereglering och den samtidigt därmed verkställda omregleringen av tjänste- och familjepensionerna har området för kristilläggen väsentligt inskränkts. Under innevarande budgetår utgår sålunda kristillägg å löner, utom till präster, endast till vissa relativt små personalgrupper, däribland professorer m. fl. vid universiteten,

vissa övningslärare vid statliga och kommunala skolor samt lärare vid privatläroverk, folkhögskolor och lägre lantbruksundervisningsanstalter.

De gällande kristilläggsgrunderna ha antagits av 1947 och 1948 års riksdagar. Enligt dessa grunder äro kristilläggen anslutna till det nya rörliga tillägget — d. v. s. till höjningen av de i statens löneplansförordning angivna grundlönebeloppen — på så sätt, att riksdagen fastställt de procenttal för kristilläggen, som skola motsvara förekommande procenttal för det rörliga tillägget. Då det rörliga tillägget fastlås, har detta medfört en motsvarande fixering av kristillägget. Kristillägg utgick under budgetåret 1947/48 och utgår jämväl under senare halvåret 1948 efter 24,4 procent. För närmare upplysningar om de gällande kristilläggsgrunderna torde få hänvisas till 1947 års statsverksproposition, bilagan För flera huvudtitlar gemensamma frågor, s. 81—83, samt prop. 1948: 276.

Kristilläggsgrunderna för tiden efter utgången av år 1948 böra bli be- roende av de beräkningsgrunder för rörligt tillägg, som komma att gälla. Jag torde därför få ånyo anmäla frågan om kristilläggsgrunderna i sam- band med frågan om det rörliga tillägget.

Från och med budgetåret 1947/48 ha de särskilda huvudtitelsanslagen till kristillägg borttagits, dock med undantag för anslaget under åttonde huvudtiteln. Ändring häri ifrågasättes icke för nästa budgetår. Från nyss- nämnda anslag under åttonde huvudtiteln skola bestridas huvudsakligen kristillägg å löner till vissa befattningshavare vid universiteten och de medi- cinska högskolorna samt till vissa övningslärare.

Provisoriskt lönetillägg. För budgetåret 1948/49 utgår provisoriskt lönetill- lägg till vissa befattningshavare, som icke omfattats av 1947 års allmänna lönereglering, huvudsakligen vissa lärare i övningsämnen vid statliga och kommunala skolor, ett jämförelsevis ringa antal befattningshavare med s. k. oreglerad avlöning jämte dyrtidstillägg och kristillägg samt präster och be- fattningshavare vid vissa statsunderstödda institutioner, såsom folkhög- skolor och lantbruksundervisningsanstalter. Det provisoriska lönetillägget utgår efter olika grunder för olika kategorier av befattningshavare. För vissa befattningshavargrupper — såsom professorer m. fl. vid universiteten, präster samt lärare vid folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter — upptogs vid 1947 och 1948 års riksdagar frågorna om provisoriskt löne- tillägg i särskild ordning. Så torde böra ske även i år. Frågan om proviso- riskt lönetillägg till professorer m. fl. vid universiteten och de medicinska högskolorna torde böra upptagas i samband med anslagsäskandena för veder- börliga avlöningar. I övrigt torde grunderna för provisoriskt lönetillägg un- der nästa budgetår lämpligen böra upptagas i samband med frågan om det rörliga tillägg, som bör utgå för tiden efter 1948 års utgång.

Den på det statsunderstödda kommunala undervisningsväsendet belöpan- de kostnaden för provisoriskt lönetillägg torde liksom tidigare böra bestridas av statsmedel i samma utsträckning som andra kontanta avlöningsförmåner

åt de anställda. Dessa statsverkets utgifter komma på grund av ordningen för utbetalning av statsbidrag att belasta riksstaten för budgetåret 1950/51.

Kostnaderna för provisoriskt lönetillägg under nästa budgetår torde lämpligen, i vad de belasta statsverket, i allmänhet böra bestridas av de anslag eller andra medel, från vilka vederbörandes löner utbetalas. Emellertid kommer riksstaten för nästa budgetår av nyss angivet skäl även att belastas med statsverkets utgifter för de provisoriska lönetillägg, som under innevarande budgetår utgå vid det statsunderstödda skolväsendet. För åttonde huvudtiteln beräknas dessa kostnader till ungefär 1,1 miljoner kronor. För bestridande härav och av huvudtitelns kostnader för provisoriskt lönetillägg åt statliga befattningshavare under nästa budgetår har under åttonde huvudtiteln upptagits ett särskilt anslag, som preliminärt beräknats till 2,4 miljoner kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Hans Wenker.

1949 års statsverksproposition.

Första huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Drottningholms slott den 3 januari 1949.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK, ANDERSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler härefter de frågor, som tillhöra regleringen för budgetåret 1949/50 av utgifterna under riksstatens första huvudtitel, innefattande anslagen till hov- och slottsstaterna, och anför därvid följande.

A. Kungl. hovstaten.

[1.] 1. **Kungl. Maj:ts hovhållning.** Anslaget till Kungl. Maj:ts hovhållning bör i riksstaten för nästa budgetår upptagas med oförändrat belopp, 800 000 kronor. I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kungl. Maj:ts hovhållning* för budgetåret 1949/50 anvisa ett anslag av 800 000 kronor.

[2.] 2. **Förstärkning av anslaget till Kungl. Maj:ts hovhållning.** Då de till Kungl. Maj:ts hovhållning anslagna medlen äro i behov av enahanda förstärkning som för innevarande budgetår eller med ett belopp av 150 000 kronor, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förstärkning av anslaget till Kungl. Maj:ts hovhållning* för budgetåret 1949/50 anvisa ett anslag av 150 000 kronor.

[3.] 3. Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hovhållning och handpenningar för Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessan. Ifrågavarande anslag bör i riksstaten för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp, 192 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hovhållning och handpenningar för Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessan* för budgetåret 1949/50 anvisa ett anslag av 192 000 kronor.

[4.] 4. Förstärkning av anslaget till Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hovhållning m. m. Då de till Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hovhållning m. m. anslagna medlen äro i behov av samma förstärkning som för innevarande budgetår, eller med 125 000 kronor, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förstärkning av anslaget till Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hovhållning m. m.* för budgetåret 1949/50 anvisa ett anslag av 125 000 kronor.

[5.] 5. Hennes Kungl. Höghet Hertiginnan av Västerbotten. Anslaget till Hennes Kungl. Höghet Hertiginnan av Västerbotten bör för nästa budgetår uppföras med samma belopp som i gällande riksstat, 100 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Hennes Kungl. Höghet Hertiginnan av Västerbotten* för budgetåret 1949/50 anvisa ett anslag av 100 000 kronor.

[6.] 6. Hans Kungl. Höghet Hertigen av Västergötland. Anslaget till Hans Kungl. Höghet Hertigen av Västergötland bör i riksstaten för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp, 26 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Hans Kungl. Höghet Hertigen av Västergötland* för budgetåret 1949/50 anvisa ett anslag av 26 000 kronor.

[7.] 7. Underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten. Med stöd av framställning i ämnet från chefen för husgerådskammaren har riksmarskalksämberet i skrivelse den 15 november 1948 hemställt, att ifrågavarande anslag måtte för budgetåret 1949/50 uppföras med oförändrat belopp, 56 400 kronor. I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten* för budgetåret 1949/50 anvisa ett anslag av 56 400 kronor.

[8.] 8. **Förstärkning av anslaget till underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten.** Riksmarskalksämbetet har i sin förberörda skrivelse den 15 november 1948, under åberopande av nyssnämnda framställning från chefen för husgerådskammaren, hemställt, att ifrågavarande förstärkningsanslag måtte för budgetåret 1949/50 uppföras med oförändrat belopp, 69 400 kronor. I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förstärkning av anslaget till underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten* för budgetåret 1949/50 anvisa ett anslag av 69 400 kronor.

[9.] 9. **Kungl. hovstallets utfodring.** Riksmarskalksämbetet har i sin skrivelse den 15 november 1948 hemställt, att anslaget till kungl. hovstallets utfodring måtte för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp, 45 000 kronor. I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kungl. hovstallets utfodring* för budgetåret 1949/50 anvisa ett anslag av 45 000 kronor.

B. Kungl. slottsstaten.

[10.] 1. **Polis-, lys- och renhållning samt brandväsendet vid de kungl. slotten.** Med stöd av från ståthållarämbetena på de kungl. slotten lämnade uppgifter angående medelsbehovet för nästkommande budgetår har riksmarskalksämbetet i sin skrivelse den 15 november 1948 hemställt, att ifrågavarande anslag måtte för budgetåret 1949/50 uppföras med oförändrat belopp, 619 000 kronor. I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Polis-, lys- och renhållning samt brandväsendet vid de kungl. slotten* för budgetåret 1949/50 anvisa ett anslag av 619 000 kronor.

[11.] 2. **Ved och kol för de kungl. slotten.** Med stöd av framställning från ståthållarämbetena på de kungl. slotten har riksmarskalksämbetet i sin skrivelse den 15 november 1948 hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår

uppföras med oförändrat belopp, 428 000 kronor. I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ved och kol för de kungl. slotten* för budgetåret 1949/50 anvisa ett anslag av 428 000 kronor.

Vid bifall till de av mig framställda förslagen kommer första huvudtitelns slutsumma för budgetåret 1949/50 att uppgå till 2 610 800 kronor, eller till samma belopp som för innevarande budgetår.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Hans Wenker.

Register

till

Första huvudtiteln för budgetåret 1949/50.**A. Kungl. hovstaten.**

Sid.		Kronor
1	Kungl. Maj:ts hovhållning.....	800 000
1	Förstärkning av anslaget till Kungl. Maj:ts hovhållning.....	150 000
2	Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hovhållning och handpenningar för Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessan.....	192 000
2	Förstärkning av anslaget till Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hovhållning m. m.....	125 000
2	Hennes Kungl. Höghet Hertiginnan av Västerbotten.....	100 000
2	Hans Kungl. Höghet Hertigen av Västergötland.....	26 000
2	Underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten.....	56 400
3	Förstärkning av anslaget till underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten.....	69 400
3	Kungl. hovstallets utfodring.....	45 000
Säger för kungl. hovstaten		1 563 800

B. Kungl. slottsstaten.

3	Polis-, lys- och renhållning samt brandväsendet vid de kungl. slotten.....	619 000
3	Ved och kol för de kungl. slotten.....	428 000
Säger för kungl. slottsstaten		1 047 000
Summa		2 610 800.

Bilaga 4 till 1949 års statsverksproposition.

Andra huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Drottningholms slott den 3 januari 1949.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK, ANDERSSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, redogör för de frågor som tillhöra regleringen för budgetåret 1949/50 av utgifterna under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet, och anför därvid följande.

Inledande anmärkning.

I samband med behandlingen vid 1948 års riksdag av de förslag till ändringar i riksdagsordningen, som framlagts i propositionen nr 244, ägnades även uppmärksamhet åt frågan om en förenkling av propositionerna i anslagsfrågor, främst statsverkspropositionen. Riksdagen fann därvid särskild vikt böra tilläggas ett av 1946 års sakkunniga för utredning rörande riksdagens arbetsformer uttalat önskemål att de för statsverkspropositionen grundläggande petitaframställningarna gäves sådan form att de underlättade propositionsarbetet inom Kungl. Maj:ts kansli. Därigenom borde arbetsbördan inom Kungl. Maj:ts kansli kunna minskas, varjämte budgetpropositionerna bleve mera lättillgängliga och övriga propositioner kunde komma riksdagen tillhanda tidigare under sessionen (särsk. utsk. utl. nr 1 s. 11).

Med anledning härav ha de myndigheter, vilka avgiva anslagsframställningar inom justitiedepartementets förvaltningsområde, anmodats att ut-

forma dessa på sådant sätt att de underlätta departementets arbete och främja korthet, klarhet och överskådlighet i de anslagspropositioner som skola tillställas riksdagen. Samtidigt ha meddelats vissa närmare anvisningar rörande framställningarnas utformning. De vidtagna åtgärderna ha lett till en avsevärd förenkling av anslagsframställningarna. I anslutning härtill har en motsvarande förenkling försöksvis genomförts beträffande avfattningen av andra huvudtiteln. Bl. a. ha myndigheternas anslagsyrkanden i regel sammanfattats till en i tabellform gjord sammanställning och motiven ha därvid återgivits i form av kortfattade kommentarer till tabellens olika punkter.

Sammandrag av huvudtitelns innehåll.

Tillräckliga erfarenheter ha ännu ej vunnits för att bedöma i vad mån den nyligen fastställda domstolsorganisationen motsvarar den nya rättegångsordningens krav. De allmänna domstolarnas organisation bibehålles därför tills vidare i princip oförändrad. Förslag framläggas emellertid om delning av Södra Roslags, Södertörns samt Bräkne och Listers domsagor.

Den omfattande utbyggnaden av landets vattenkrafttillgångar har medfört stora påfrestningar på vattendomstolsorganisationen. Utredning pågår om inrättande av en särskild vattendomstol för Nedre Norrland m. m.

Krighsrätterna ha upphört den 1 januari 1949. Krigsrättsanslagen ha där-
för utgått ur huvudtiteln.

Fångvårdsstyrelsens organisation har varit föremål för översyn. Anslags-
äskanden för styrelsen framläggas i särskild proposition.

Fångvårdens omdaning i straffverkställighetsreformens anda fortgår. På grund av läget på byggnadsmarknaden kan någon nybyggnad av anstalter dock ej ifrågakomma för närvarande. Förslag framläggas emellertid om moderniseringsarbeten inom den nuvarande organisationens ram samt om utrustning av nya verkstäder m. m.¹ För den högre fångvårdspersonalen föreslås, i anslutning till tidigare lönereglering för personalen i lägre lönegrader, en provisorisk löneförbättring. Personal med specialutbildning i socialvård föreslås för de större ungdomsanstalterna.

Utredning har verkställts i syfte att åstadkomma en mera effektiv kriminalvård i frihet. Denna fråga, som är av mycket stor betydelse, kommer att föreläggas riksdagen så snart det statsfinansiella läget medgiver.

Vid bifall till de av mig framlagda förslagen skulle huvudtitelns slutsumma ökas från 38,38 miljoner kronor till 38,76 miljoner kronor.

¹ Delvis under kapitalbudgeten.

A. Justitiedepartementet m. m.

[1.] 1. Avlöningar till statsråden utan departement m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	206 800	203 700
1948/49 (statsliggaren s. 117)	222 700	
1949/50 (förslag)	222 700	

Under detta anslag har i gällande riksstat beräknats bl. a. ett belopp av 40 000 kronor för arbetet i samband med nationalbudgeten m. m. (II ht 1948 s. 1). Kostnaderna för detta arbete böra från och med nästa budgetår överföras till anslag under tolfte huvudtiteln. I stället torde kostnaderna för avlöning av den expertis som kan behöva anlitas i samband med regleringen av investeringsverksamheten och samordningen av den ekonomiska politiken böra bestridas från förevarande anslag. Vidare bör till detta anslag överföras avlöningskostnaden för ett extra ordinarie kanslibitråde som nu avlönas från ecklesiastikdepartementets avlöningsanslag men som sedan flera år tjänstgör såsom skrivbiträde och sekreterare åt statsministern.

Anslaget uppföres på grund av det anförda med oförändrat belopp.

Därest riksdagen ej framställer erinran häremot, torde kostnaderna för reglering av investeringsverksamheten m. m. få bestridas från anslaget redan under innevarande budgetår.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Avlöningar till statsråden utan departement m. m.* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 222 700 kronor.

[2.] 2. Justitiedepartementet: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	579 700	528 800
1948/49 (statsliggaren s. 117) ..	596 000	
1949/50 (förslag)	545 500	

I enlighet med förslag av decentraliseringsutredningen har beslutanderätten i vissa grupper mindre ärenden med detta budgetårs ingång överflyttats från justitiedepartementet till andra myndigheter. Detta gäller bl. a.

huvuddelen av ärendena angående äktenskapsdispens och tillstånd till fastighetsförvärv. Tidigare har beslutanderätten i ärenden angående fakultativ villkorlig frigivning tillagts fängvårdsstyrelsen, varjämte ärenden angående tillämpning av utlänningslagstiftningen överflyttats till inrikesdepartementet (II ht 1948 s. 2 f.) Ehuru vissa andra ärendesgrupper, t. ex. domstolsärendena, företett ökning, ha nämnda förändringar medfört en arbetsminskning som, såvitt nu kan bedömas, möjliggör en begränsning av departementets personal. Jag föreslår därför, att anslaget nedräknas med avlöningskostnaderna för 2 andre kanslisekreterare, 2 amanuenser och 2 icke-ordinarie biträden för skriv- och kontorsgöromål. Amanuensjtjänsterna och biträdestjänsterna kunna indragas. Kanslisekreterartjänsterna åter äro uppförda på ordinarie stat och kunna ej indragas, enär befattningarna äro besatta med ordinarie innehavare. Dessa inneha emellertid vikariatslöneförordnande på högre icke-ordinarie tjänster och vikarier för dem ha ej förordnats.

Såsom e. o. tjänstemän i högre lönegrad än Ce 24 upptager departementets personalförteckning 1 kansliråd och 2 förste kanslisekreterare. Kanslirådet förestår medborgarskapsbyrån, de båda förste kanslisekreterarna tillhöra statssekreteraravdelningen. Kanslirådet och åtminstone en av de båda förste kanslisekreterarna böra överföras till ordinarie stat. Så bör även ske beträffande 2 e. o. kansliskrivare samt 1 e. o. kontorist. Samtliga dessa tjänster motsvara ett stadigvarande behov. I överensstämmelse med gällande grunder för biträdespersonalens befordringsgång böra dessutom 2 biträden för skriv- och kontorsgöromål befordras till ordinarie kontorsbiträden.

Den föreslagna personalbegränsningen medför ett minskat anslagsbehov av 50 500 kronor. Överförandet av vissa tjänster till ordinarie stat föranleder ej annan ändring beträffande anslagsberäkningen än att avlöningskostnaderna för ifrågavarande befattningshavare överföras från icke-ordinarieposten till ordinarieposten.

Anslaget beräknas sålunda:

avlöning till departementschefen oförändrat 27 600 kronor;
 avlöningar till ordinarie tjänstemän 309 700 (+ 40 100) kronor;
 avlöningar till icke-ordinarie personal 152 700 (— 83 600) kronor;
 rörligt tillägg 55 500 (— 7 000) kronor.

Anslaget uppföres alltså med (27 600 + 309 700 + 152 700 + 55 500) 545 500 (— 50 500) kronor.

I personalförteckningen vidtagas erforderliga ändringar.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande personalförteckning för justitiedepartementet:

Personalförteckning.

Befattning	Lönegrad
Tjänstemän å ordinarie stat.	
1 statssekreterare	Cr 17
1 expeditionschef	Cr 14
3 byråchefer för lagärenden	Cr 10
3 kansliråd	Ca 33
3 förste kanslisekreterare	Ca 29
5 andre kanslisekreterare	Ca 24
1 registrator	Ca 19
2 kansliskrivare	Ca 15
1 kontorist	Ca 13
1 förste expeditionsvakt	Ca 11
3 kanslibiträden	Ca 11
2 expeditionsvakter	Ca 9
5 kontorsbiträden	Ca 8

För tjänstgöring i statsrådsberedningen.

1 förste expeditionsvakt	Ca 11
1 expeditionsvakt	Ca 9

Extra ordinarie tjänsteman
i högre lönegrad än Ce 24.

1 förste kanslisekreterare	Ce 29;
----------------------------------	--------

b) fastställa följande avlöningsstat för justitiedepartementet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1949/50:

Avlöningsstat.

1. Avlöning till departementschefen	kronor	27 600
2. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>föreslagsvis</i>	»	309 700
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal ..	»	152 700
4. Rörligt tillägg, <i>föreslagsvis</i>	»	55 500

Summa kronor 545 500;

c) till *Justitiedepartementet*: *Avlöningar* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 545 500 kronor.

[3.] 3. Justitiedepartementet: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	101 500	152 500
1948/49 (statsliggaren s. 118) ..	101 500	
1949/50 (förslag)	108 500	

Under budgetåret 1947/48 har detta anslag överskridits med ett jämförelsevis betydande belopp. Detta beror till väsentlig del på att anslaget i samband med rättegångsreformens ikraftträdande belastats med vissa oförutsedda utgifter avseende expenser för annat än eget behov samt publikationstryck. Dessa utgifter ha till större delen varit av engångsnatur. På grund av ökade kostnader för blankettryck bör emellertid det till expenser för annat än eget behov nu anvisade beloppet, 8 000 kronor, uppräknas till förslagsvis 15 000 kronor. Anslaget skulle alltså höjas med 7 000 kronor till 108 500 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Justitiedepartementet*: *Omkostnader* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 108 500 kronor.

[4.] 4. Justitiedepartementet: Svensk författningssamling.

	Anslag	Nettoutgift
1945/46	200 000	210 900
1946/47	200 000	205 700
1947/48	200 000	298 500
1948/49 (statsliggaren s. 118) ..	200 000	
1949/50 (förslag)	200 000	

Anslaget uppföres med oförändrat belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Justitiedepartementet*: *Svensk författningssamling* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 200 000 kronor.

[5.] 5. Lagberedningen.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	70 000	71 900
1948/49 (statsliggaren s. 119)	70 000	
1949/50 (förslag)	55 000	

Under år 1948 har lagberedningen fortsatt arbetet med revision av jordabalken. En närmare redogörelse för detta arbete har lämnats i beredningens årsberättelse.

På grund av förefintlig reservation kan anslaget nedsättas till 55 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lagberedningen* för budgetåret 1949/50 anvisa ett reservationsanslag av 55 000 kronor.

[6.] 6. Ombuden för tillsyn av tryckta skrifter.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	17 000	16 200
1948/49 (statsliggaren s. 119)	17 000	
1949/50 (förslag)	17 000	

Anslaget uppföres med oförändrat belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ombuden för tillsyn av tryckta skrifter* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 17 000 kronor.

B. Justitiekanslersämbetet och riksåklagarämbetet.**Justitiekanslersämbetet.**

[7.] 1. Justitiekanslersämbetet: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
$\frac{1}{1}-\frac{30}{6}$ 1948	59 100	58 400
1948/49 (statsliggaren s. 120) ..	106 200	
1949/50 (förslag)	106 200	

I enlighet med förslag av justitiekanslersämbetet (skr. 30/8 1948) uppföres anslaget med oförändrat belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Justitiekanslersämbetet: Avlöningar* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 106 200 kronor.

[8.] 2. Justitiekanslersämbetet: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
$\frac{1}{1}-\frac{30}{6}$ 1948	4 000	3 600
1948/49 (statsliggaren s. 121)	8 000	
1949/50 (förslag)	8 000	

I enlighet med förslag av justitiekanslersämbetet (skr. 30/8 1948) uppföres anslaget med oförändrat belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Justitiekanslersämbetet: Omkostnader* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 8 000 kronor.

Riksåklagarämbetet.**[9.] 3. Riksåklagarämbetet: Avlöningar.**

	Anslag	Nettoutgift
$\frac{1}{1}-\frac{30}{6}$ 1948	43 100	41 700
1948/49 (statsliggaren s. 121) ..	181 500	
1949/50 (förslag)	183 100	

Yrkanden.

Riksåklagarämbetet (skr. 19/8 1948) hemställer, att anslaget höjes med 2 000 kronor.

	Ökning
1. Arvoden till ledamöter i nämnd för prövning av frågor om åtals- eftergift	400
2. Omräkning	1 600
	2 000.

Motiv.

1. Strafflagberedningen har föreslagit, att riksåklagaren erhåller rätt att eftergiva åtal i vissa fall. Vid prövningen skulle i viss utsträckning deltaga en lekmanannämnd. Därest förslaget upphöjes till lag, komma medel att erfordras till arvoden åt nämndens ledamöter.

2. Sedan tjänsterna hos riksåklagarämbetet tillsatts, har det visat sig att vissa av de nya befattningshavarna varit berättigade till högre löneklassplacering än som förutsatts vid anslagets beräkning.

DEPARTEMENTSCHEFEN.

Riksåklagarämbetet inrättades den 1 januari 1948 men har trätt i full verksamhet först under innevarande budgetår. För första halvåret 1948 upptog ämbetets stat endast en del av de tjänster, som ansetts erforderliga för den fullt utbyggda organisationen. Då avlöningsanslaget i gällande riksstat beräknades till belopp motsvarande anslagsbehovet för denna fullt utbyggda organisation, förutsattes, att de tjänster som inrättades från och med den 1 juli 1948 — 2 byråchefer, 1 förste byråsekreterare, 2 amanuenser och 1 biträde för skriv- och kontorsgöromål — skulle tillsättas först sedan klarhet vunnits, att behov av dem förelåg (II ht 1948 s. 10). De nya tjänsterna ha på grund härav tillsatts successivt och den ena av byråchefstjänsterna hålls fortfarande obesatt.

Strafflagberedningens förslag om inrättande av en nämnd för prövning av frågor om åtalsetftergift är jag ej beredd att taga ställning till i detta sammanhang. I varje fall bör man ej räkna med några utgifter för detta ändamål under nästa budgetår. Riksåklagarämbetets begäran om anslagshöjning bör därför tillgodoses endast såvitt avser uppräknade av anslaget på grund av att vissa tjänstemän placerats i högre löneklass än som beräk-

nats. Av det härför erforderliga beloppet, 1 600 kronor, bör 1 300 kronor tilläggas anslagsposten till icke-ordinarie personal och 300 kronor posten till rörligt tillägg. Anslaget uppföres med (181 500 + 1 600) 183 100 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) fastställa följande avlöningsstat för riksåklagarämbetet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1949/50:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	kronor	122 000
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal..	»	43 300
3. Rörligt tillägg, förslagsvis	»	17 800
Summa kronor		183 100;

b) till *Riksåklagarämbetet*: *Avlöningar* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 183 100 kronor.

[10.] 4. Riksåklagarämbetet: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
$\frac{1}{1} - \frac{30}{8}$ 1948	5 700	7 300
1948/49 (statsliggaren s. 121)	14 000	
1949/50 (förslag)	14 000	

Yrkanden.

Riksåklagarämbetet (skr. 19/8 1948) hemställer, att anslaget höjes med 1 000 kronor.

	Ökning
1. Ökade resekostnader till följd av höjda biljettpriser på järnvägarna	500
2. Ökade utgifter för papper och tidningar på grund av pappersskatten	500
	1 000.

DEPARTEMENTSCHEFEN.

Tillräcklig erfarenhet saknas ännu för att bedöma i vad mån riksåklagarämbetets omkostnadsanslag motsvarar det faktiska behovet. Anledning föreligger därför ej att nu räkna upp anslaget för de relativt obetydliga utgiftsökningar som ämbetet åberopat. Anslaget uppföres alltså med oförändrat belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksåklagarämbetet*: *Omkostnader* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 14 000 kronor.

C. Domstolarna.

Högsta domstolen m. m.

[11.] 1. Högsta domstolen m. m.: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	1 916 700	1 845 400
1948/49 (statsliggaren s. 122)	1 830 600	
1949/50 (förslag)	1 770 000	

Anslaget avser avlöningar till såväl högsta domstolens ledamöter som befattningshavare vid nedre justitierevisionen.

Yrkanden.

Nedre justitierevisionen (skr. 1/9, 13/10 1948) hemställer, att anslaget nedsättes med 38 691 kronor.

	Ökning	Minskning
1. Minskat antal extra revisionssekreterare:		
6 revisionssekreterare, 6 månader		54 923
2. 1 telefonist Ca 8	5 232	
3. Omräkning	11 000	
	16 232	54 923
	—38 691	

Motiv.

1. I enlighet med därom gjorda uttalanden i fjolårets statsverksproposition (II ht s. 39, 43) beräknas antalet extra revisionssekreterare kunna nedsättas från 15 till 9 i samband med att balansen i högsta domstolen avarbetas. Vid beräkningen av årets anslag utgick man från att denna personalminskning skulle kunna genomföras med ingången av år 1949. Huruvida de förutsättningar beträffande arbetsbördan under senare hälften av innevarande budgetår, varpå sagda uttalanden grunda sig, komma att i allo föreligga, kan för närvarande ej med visshet förutsägas. Ej heller föreligga för närvarande andra eller säkrare bedömningsgrunder för beräkningen av arbetsbördan och därmed behövliga antalet extra revisionssekreterare för nästkommande budgetår än de som varit vägledande vid anslagsberäkningen för innevarande budgetår. Med hänsyn härtill hemställs, att föreskrift om maximering av icke-ordinarieposten — sådan föreskrift har meddelats av Kungl. Maj:t — tills vidare icke meddelas.

I detta sammanhang framhåller nedre revisionen, att det i gällande statupptagna antalet icke-ordinarie skrivbiträden beräknats med hänsyn till såväl ett minskat antal revisionssekreterare som vissa förenklingar i promemoieskrivningen (jfr II ht s. 42, 43). Därutinnan har någon ändring

ännu ej ägt rum, varför antalet skrivbiträden för närvarande synes alltför lågt och ägnat att medföra oskäligt betungande av de anställda.

Nedre revisionen, som beaktat uppmaningen att på icke rättsbildad personal överflytta göromål som icke kräva juridisk utbildning, hemställer emellertid — med hänsyn till den korta tid som förflutit sedan den nya arbetsordningen trädde i kraft och svårigheten att bedöma vilken överflyttning som lämpligen bör ske på sådan personal — att i avbidan på den fullständiga övergången till nya rättegångsordningen och därvid vunna erfarenheter jämväl under budgetåret 1949/50 få hava fyra amanuenser anställda (jfr II ht 1948 s. 41).

2. I högsta domstolens nya ämbetslokaler skall finnas en telefonväxel. För dess betjänande erfordras en telefonist.

3. Uppräkningen avser dels automatiska utgiftsökningar på grund av löneklassuppflyttningar och ändrad tillämpning av bestämmelserna om reglerad befordringsgång, dels ock höjning av nu anvisade medel till övertidsersättningar och extra skrivhjälp.

Yttranden.

Statskontoret.

I framställningen påyrkas, att i fortsättningen föreskrift icke meddelas om maximering av anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal, varvid såsom skäl åberopas svårigheten att på förhand beräkna personalbehovet. Statskontoret kan icke finna, att nämnda svårighet — vilken icke torde vara sällan förekommande inom statsförvaltningen — utgör skäl för avsteg från eljest i förevarande hänseende tillämpade principer.

Statskontoret finner tveksamt, huruvida det nu föreliggande behovet av fyra amanuenser kommer att kvarstå jämväl under hela budgetåret 1949/50.

Mot anställandet av en telefonist vill statskontoret icke göra annan erinran än att bestämmelserna om reglerad befordringsgång böra tillämpas på vederbörande.

Allmänna lönenämnden delar statskontorets uppfattning att behovet av telefonist bör tillgodoses genom att anställa ett biträde i reglerad befordringsgång.

DEPARTEMENTSCHEFEN.

Högsta domstolen och nedre justitierevisionen ha nyligen omorganiserats för att motsvara den nya rättegångsordningens krav. Då frågan om nedre revisionens framtida organisation föregående år underställdes riksdagens prövning, rådde i vissa hänseenden ovisshet rörande det framtida personalbehovet; särskilt gällde detta behovet av revisionssekreterare, amanuenser och skrivpersonal (jfr II ht 1948 s. 38 f., 41, 42). Beträffande revisionssekreterarna räknade man med att deras antal skulle kunna minskas med sex från och med 1949 års ingång.

Under det gångna året har arbetet på att nedbringa balansen i högsta domstolen fortgått i ökad takt. Hittills har det därför ej varit möjligt att minska revisionssekreterarnas antal utan detta har på sista tiden i stället något ökat. En minskning kan emellertid ske, så snart balansen blivit avarbetad, vilket väntas ske under vårens lopp.

Hur den nya rättegångsordningen kommer att inverka på det framtida personalbehovet i nedre revisionen kan fortfarande ej tillförlitligt bedömas. I detta läge bör man, såsom nedre revisionen gjort, uppskatta nästa budgetårs anslagsbehov på grundval av den organisation, som tidigare beräknats bli behövlig från och med den 1 januari 1949. På Kungl. Maj:t bör emellertid ankomma att senare, då anslaget ställes till förfogande, ompröva behovet av befattningshavare i olika kategorier.

I enlighet med nedre revisionens förslag bör anslaget minskas med löne-kostnaderna för sex revisionssekreterare under halva året, 54 900 kronor. En minskning med 5 000 kronor uppkommer dessutom genom att arvoden till högsta domstolens militära ledamöter kunna väntas bortfalla (II ht 1948 s. 42; jfr II ht 1945 s. 6). Vidare har en kontrollräkning av anslagsbehovet givit vid handen, att anslaget vid oförändrad personalorganisation i övrigt kan nedsättas med ytterligare 6 000 kronor. Å andra sidan böra medel beräknas för ett nytt biträde (telefonist) med lön enligt bestämmelserna om reglerad beföringång, 5 300 kronor. I enlighet härmed skulle anslaget nedsättas med $(54\,900 + 5\,000 + 6\,000 - 5\,300)$ 60 600 kronor till 1 770 000 kronor. Nedsättningen inverkar på beräkningen av anslagsposterna till arvoden och särskilda ersättningar (— 5 000), till icke-ordinarie personal (— 50 200) och till rörligt tillägg (— 5 400). Icke-ordinarieposten bör liksom hittills maximeras av Kungl. Maj:t.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) fastställa följande avlöningsstat för högsta domstolen och nedre justitierevisionen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1949/50:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 1 291 500
2. Arvoden och särskilda ersättningar, be- stämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> »	3 200
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	» 285 700
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 189 600

Summa kronor 1 770 000;

- b) till Högsta domstolen m. m.: Avlöningar för budget-
året 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 1 770 000 kronor.

[12.] 2. Högsta domstolen m. m.: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	68 000	72 700
1948/49 (statsliggaren s. 123)	68 300	
1949/50 (förslag)	113 600	

Yrkanden.

Nedre justitierevisionen (skr. 4/9 1948) föreslår, att anslaget höjes med 52 300 kronor, varav 2 000 kronor till reseersättningar, 15 300 kronor till bränsle, lyse och vatten och 35 000 kronor till övriga expenser.

Motiv.

Reseersättningar. Utgift 1947/48 9 300; anslag 1948/49 7 500. — Utgifterna ha ökats på grund av att kostnaderna för omplaceringstrakamenten belasta denna post. Med hänsyn till den starka omsättning av revisionssekreterare, som nu råder och jämväl kan väntas fortvara, beräknas medelsbehovet under budgetåret 1949/50 till 9 500 kronor.

Bränsle, lyse och vatten. Utgift 1947/48 8 800; anslag 1948/49 12 000. — Under budgetåret 1949/50 tillkomma kostnader i här angivna hänseenden för högsta domstolens nya ämbetslokaler. Efter samråd med byggnadsstyrelsen uppskattar nedre revisionen dessa kostnader till 18 500 kronor. För budgetåret 1949/50 beräknas därför (8 800 + 18 500) 27 300 kronor.

Övriga expenser. Utgift 1947/48 49 000; anslag 1948/49 43 800. — Höjningen under denna post — från 43 800 kronor till 78 800 kronor — är till ett belopp av 29 300 kronor avsedd att möta kostnader som uppkomma i samband med högsta domstolens inflyttning i nya lokaler. Av denna anledning beräknas städningskostnaderna komma att öka med 20 000 kronor och telefonkostnaderna med 9 300 kronor. Höjningen i övrigt beror på att anslagsbehovet beräknats med ledning av de senast redovisade verkliga utgifterna. Bl. a. har till inköp av litteratur, bindning av böcker m. m. beräknats 12 700 kronor mot 8 400 kronor för innevarande budgetår.

Yttrande.

Statskontoret ifrågasätter, om icke kostnaderna för litteratur m. m. kunna begränsas till förslagsvis 10 000 kronor.

DEPARTEMENTSCHEFEN.

Enär antalet revisionssekreterare är avsett att minskas, bör reseersättningsanslaget tillsvidare bibehållas vid oförändrat belopp. I övrigt bör anslaget för närvarande ej uppräknas mer än som motsvarar vad som erfordras för att täcka de ökade kostnader som uppkomma i samband med högsta domstolens inflyttning i nya lokaler, d. v. s. med 15 300 kronor för bränsle m. m. och i runt tal 30 000 kronor för övriga expenser. Anslaget bestämmes i enlighet härmed till 113 600 (+ 45 300) kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Högsta domstolen m. m.: Omkostnader* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 113 600 kronor.

Regeringsrätten.

[13.] 3. Regeringsrätten: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	279 500	287 100
1948/49 (statsliggaren s. 123) ..	288 900	
1949/50 (förslag)	288 900	

Anslaget uppföres med oförändrat belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Regeringsrätten: Avlöningar* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 288 900 kronor.

[14.] 4. Regeringsrätten: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	10 000	9 700
1948/49 (statsliggaren s. 123)	10 000	
1949/50 (förslag)	10 000	

Anslaget uppföres med oförändrat belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Regeringsrätten: Omkostnader* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 10 000 kronor.

[15.] 5. Regeringsrätten: Regeringsrättens årsbok.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	17 000	18 800
1948/49 (statsliggaren s. 124)	25 000	
1949/50 (förslag)	25 000	

Anslaget uppföres med oförändrat belopp (jfr II ht 1948 s. 45 f.).

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Regeringsrätten: Regeringsrättens årsbok* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 25 000 kronor.

Hovrätterna.**[16.] 6. Hovrätterna: Avlöningar.**

	Anslag	Nettoutgift
$\frac{1}{1} - \frac{30}{6}$ 1948	2 310 800	1 824 200
1948/49 (statsliggaren s. 124)	4 271 700	
1949/50 (förslag)	4 337 400	

Av anslaget ha 4 255 700 kronor fördelats mellan hovrätterna på följande sätt.

Svea hovrätt	1 784 900
Göta hovrätt	573 600
hovrätten över Skåne och Blekinge	557 000
hovrätten för Västra Sverige	545 000
hovrätten för Nedre Norrland	384 800
hovrätten för Övre Norrland	410 400.

Återstoden av anslaget, 16 000 kronor, står till Kungl. Maj:ts förfogande för att fördelas på hovrätterna i förhållande till sådan arbetsökning som kan föranledas av de militära målens överflyttning dit i samband med krigshovrättens upphörande (jfr II ht 1948 s. 53).

Y r k a n d e n.

Hovrätterna (skr. 20/8, 23/8, 24/8, 29/8, 30/8, 31/8 1948) hemställa, att anslaget höjes med 165 204 kronor.

	Ökning	Minskning
1. Krigshovrätten beräknas ha upphört.		
Lön till krigshovrättsrådet och överkrigsfiskalen samt arvoden till krigshovrättens ordförande och militära ledamöter, 6 månader		17 640
2. Höjda arvoden till hovrätternas vice ordförande m. m.	20 536	
3. Uppflyttning i lönegrad av		
hovrättssekreteraren i Svea hovrätt Ca 31—Ca 33	1 008	
hovrättssekreteraren i hovrätten över Skåne och Blekinge Ca 29—Ca 30	528	
aktuarien i Svea hovrätt Ca 25—Ca 27	1 380	
4. Amanuens i reglerad befordringsgång Ce 24 i stället för amanuens med arvode (Cg 20:20) i Svea hovrätt	2 988	
5. Förstärkning av antalet ledamöter.		
2 extra ledamöter i envar av Svea hovrätt och hov- rätten för Västra Sverige	68 381	
6. Förstärkning av vakt- och biträdespersonalen.		
2 biträden (Cf 4—Ce 8) i Göta hovrätt	8 232	
4 biträden (Cf 4—Ce 8), 1 expeditionsvakt Ca 9 i hovrätten för Västra Sverige	25 214	

	Ökning	Minskning
7. Höjda tilläggsarvoden till 4 stenografer i Svea hovrätt	2 400	
Höjda arvoden till springpojke i Göta hovrätt (500)		
och eldare i hovrätten för Västra Sverige (900) ..	1 400	
8. Indragning av 2 notarietjänster i Svea hovrätt		—
9. Omräkning:		
Reglerad befordringsgång för fiskalspersonal m. m.	46 800	
Ändrad ortsgropperung (hovrätten för Nedre Norrland)	8 900	
Reglerad befordringsgång för biträdespersonal, rättelser m. m.		4 923
	187 767	22 563
	+ 165 204	

M o t i v.

1. Enligt statsmakternas beslut skall krigshovrätten upphöra senast den 30 juni 1949. Se II ht 1948 s. 53 f.; statsutsk. utl. 97 s. 5 f.; rd. skr. 205 samt prop. 216/1948 s. 212; 1 lagutsk. utl. 41 s. 20, 41; rd. skr. 346.

2. Flertalet hovrätter framhålla angelägenheten av en allmän lönereglering för hovrätternas befattningshavare i rådsgrad och högre grad. Med hänsyn till pågående utredning rörande löneställningen för byråchefer m. fl. högre tjänstemän inom statsförvaltningen har emellertid förslag om löneförbättring för ifrågavarande befattningshavare vid hovrätterna endast i ett fall framlagts i samband med årets anslagsäskanden. Hovrätten för Nedre Norrland har sålunda framfört ett förslag om lönereglering för presidenter, lagmän och hovrättsråd samt därvid påyrkat att denna fråga bringas till sin lösning vid 1949 års riksdag även om nyssnämnda utredning icke hinner slutföras dessförinnan. Vid anslagsberäkningen har hovrätten emellertid utgått från nuvarande löner.

För hovrättsråd, som äro vice ordförande på avdelning, förorda samtliga hovrätter, att en löneförbättring genomföres oberoende av löneregleringsfrågorna i övrigt. Medan hovrätten över Skåne och Blekinge ansett sig kunna dröja med förslag i ämnet tills vidare erfarenhet vunnits av den nya processordningen, ha övriga hovrätter framlagt olika förslag om höjning av det nu till vice ordförande utgående befattningsarvodet. Ett par av dem ha därvid begränsat sig till att föreslå arvodeshöjning endast för vice ordförande på presidentens avdelning (jfr prop. 268/1947 s. 85; II ht 1948 s. 47). I några fall föreslås samtidigt högre vikariatsersättning för vice ordförande, som tjänstgör som ordförande, och för hovrättsråd, som tjänstgör som ställföreträdare för vice ordförande.

3. Uppflyttning av hovrättssekreterarna i Svea hovrätt och hovrätten över Skåne och Blekinge har tidigare begärts vid upprepade tillfällen (jfr II ht 1948 s. 48, 50; prop. 268/1947 s. 59, 70). Såsom skäl åberopas nu, som förut, att dessa befattningshavare fått mera kvalificerade uppgifter

och större ansvar än tidigare. Åt dem har numera, med stöd av 37 § arbetsordningen för rikets hovrätter (SFS 960/1947), uppdragits att på hovrättens vägnar fatta beslut i vissa grupper av ärenden, som förut tillhört presidentens handläggning. I Svea hovrätt har hovrättssekreteraren sålunda att självständigt fatta beslut i flertalet personalärenden berörande såväl hovrätten som underlydande domstolar. Han fungerar närmast under presidenten såsom administrativ chef för hovrätten och domsagoförvaltningen. Hovrättssekreteraren i skånska hovrätten har på motsvarande sätt att avgöra vissa mindre viktiga ärenden av ekonomisk natur beträffande såväl hovrätten som domsagoförvaltningen.

Såsom skäl för uppflyttning av aktuariefattningen i Svea hovrätt åberopas, att det ändrade fullföljdsförfarandet och bortfallandet av fullständiga protokoll över rättegångsförhandlingarna ställer ökade krav på aktuariens uppmärksamhet och juridiska omdöme vid fullgörande av hans åligganden. Aktuarien har jämväl fått vissa nya arbetsuppgifter. Bl. a. har han att vid fullföljd av talan mot hovrättens domar och beslut på eget ansvar bedöma om part iakttagit vad hovrätten föreskrivit om fullföljden, en prövning som tidigare ankom på ledamot, då fråga var om väddjade mål. Vidare ha samtliga aktuariegöromål sammanförts hos aktuarien, medan de förut varit fördelade på två aktuariekontor. Efter krigsdomstolarnas upphörande tillkomma därjämte de nu på överkrigsfiskalen liggande aktuariegöromålen beträffande de militära målen.

4. Bestämmelserna om reglerad befordringsgång äga ej tillämpning på hovrätternas amanuenser, vilka åtnjuta arvode enligt Cg 20: 20 (2 amanuenser) eller Cg 19: 19 (1 amanuens) (statsliggaren s. 127). Såsom amanuenser tjänstgöra regelmässigt hovrätternas aspiranter. Sedan 1943 innehas emellertid en amanuensbefattning i Svea hovrätt av tjänsteman, som ej tillhör domaraspiranternas kategori. Anordningen har visat sig ändamålsenlig för att förebygga täta ombyten på tjänsten. Denna är placerad på hovrättens aktuariekontor, där det är av värde att ha tillgång till en med arbetsuppgifterna väl förtrogen befattningshavare, som vid förfall för aktuarien kan inträda i dennes tjänsteutövning. Med hänsyn till dessa omständigheter böra bestämmelserna om reglerad befordringsgång äga tillämpning på denne amanuens.

5. Svea hovrätt önskar ledamotsförstärkning med två extra ledamöter. Det ökade behovet av ledamöter har uppkommit genom att avdelningarnas ordförande måste befrias i viss utsträckning från att delta i sessionerna, och av att vice ordförandena genom tjänstgöring i ordförandens ställe behöva hjälp med det dem såsom referenter åliggande arbetet. Hovrätten för Västra Sverige anser på liknande grunder försiktigheten bjuda att redan nu räkna med en förstärkning av den dömande personalen med två extra ledamöter. Övriga hovrätter ha, i avvaktan på närmare erfarenheter av det nya förfarandet, icke nu velat framlägga förslag om förstärkning av ledamotsantalet. Hovrätten över Skåne och Blekinge framhåller emellertid, att

sådan förstärkning kan bli erforderlig snart nog, och redan under löpan- de budgetår, samt att Kungl. Maj:t därför i försättningen bör äga samma möjlighet som hittills att tillgodose detta behov (jfr II ht 1948 s. 52).

6. Göta hovrätt önskar ytterligare två biträden, det ena för skötsel av hovrättens telefonväxel och det andra för förstärkning av skrivpersonalen.

Hovrätten för Västra Sverige begär förstärkning av biträdespersonalen med fyra biträden. Av dessa avses ett för tjänstgöring på aktuarikontoret och biblioteket, ett för skötseln av telefonväxeln och två för skrivgöromål på avdelningarna. Förstärkning av vaktpersonalen i samma hovrätt erford- ras särskilt emedan sådan personal i betydande utsträckning måste tjänst- göra under huvudförhandling.

7. Hovrätterna äga tilldela visst antal stenografikunniga biträden i högst 8 lönegraden särskilda arvoden å högst 600 kronor för år. Svea hovrätt, som disponerar fyra dylika arvoden, anser dessa förmåner otillräckliga och för- nyar sin föregående år gjorda hemställan att arvodet fastställas till högst 1 200 kronor (jfr II ht 1948 s. 49).

I Göta hovrätts stat ha 2 100 kronor beräknats till en springpojke (prop. 268/1947 s. 95). Hovrätten anser, att beloppet bör höjas till 2 600 kronor.

Till ersättning för eldning har i staten för hovrätten för Västra Sverige beräknats 1 500 kronor. Beloppet föreslås höjt till 2 400 kronor, enär hov- rätten måste räkna med att elda med kol och ved i stället för med flytande bränsle.

8. Två av de i Svea hovrätts personalförteckning upptagna hovrättsno- tariatetjänsterna äro vakanta och ha hållits obesatta i avbidan på närmare erfarenheter rörande behovet av tjänstemän med juridisk utbildning för kansli- och expeditionsgöromål. Då tjänsterna icke synas erforderliga för dylika göromål i fortsättningen, kunna de indragas. Åtgärden föranleder ej ändrad anslagsberäkning, enär medel icke äro beräknade för tjänsternas uppehållande.

9. Utgiftsökningarna under denna punkt äro av automatisk natur. De bestämmelser om reglerad befordringsgång för fiskalspersonal och om änd- rad adjunktionersättning, vilka beslötos av 1948 års riksdag, föranledde ej då någon uppräkningsanslag (prop. 146/1948 s. 16; rd. skr. 97). Sta- tioneringsorten för nedre norrländska hovrätten, tidigare hänförd till orts- grupp 4, är sedan den 1 januari 1948 placerad i ortsgrupp 5.

Y t t r a n d e n.

Statskontoret.

Frågan om höjning av arvodet till hovrättsavdelningarnas vice ordförande, ävensom spörsmålet angående storleken av befattningsarvodet till vice ord- förandes ställföreträdare böra avgöras först sedan ytterligare ej allt för kort tids erfarenhet vunnits av den nya rättegångsordningen.

Beträffande löneställningen för hovrättssekreterartjänsten vid Svea hovrätt saknas skäl till ändrat ståndpunktstagande i frågan. Ej heller föreligga tillräckliga skäl för höjd löneställning vare sig för hovrättssekreteraren i skånska hovrätten eller aktuarien i Svea hovrätt. Det särskilda, av 1947 års riksdag fastställda stenografarvudet bör icke bliva föremål för någon jämkning.

Framställningarna undandraga sig statskontorets närmare bedömande i vad de avse ökning av personalen. Statskontoret vill dock ifrågasätta huruvida under den korta tid, den nya rättegångsordningen tillämpats, tillräcklig erfarenhet vunnits för ändring av den vid 1947 års riksdag beslutade personalorganisationen.

Statens lönenämnd.

Frågan om löneställningen för hovrätternas presidenter, lagmän och hovrättsråd kommer att bliva beroende av resultatet av pågående utredning rörande byråchefers m. fl. befattningshavares lönegradsplacering. Lönenämnden har fördenskull ej funnit anledning ingå på prövning av de förslag, som i detta hänseende framförts i samband med medelsäskandena för nästkommande budgetår. Enligt lönenämndens mening sammanhänger jämväl frågan om ändrade ersättningsgrunder till vice ordförande och ställföreträdare för vice ordförande på avdelning i hovrätt med nämnda utredningsuppdrag. De av hovrätterna — med undantag av hovrätten över Skåne och Blekinge — förordade förmånligare ersättningsbestämmelserna synas därför lönenämnden icke lämpligen kunna upptagas till prövning, så länge spørsmålet om hovrättsrådets löneförhållanden är svävande.

I likhet med statskontoret anser sig lönenämnden ej kunna biträda förslagen om lönegradsuppflyttning för hovrättssekreterarna i Svea hovrätt och skånska hovrätten, ej heller förslaget om höjt arvode åt Svea hovrätts stenografer. Frågan om höjd lönegradsplacering för sekreterartjänsten vid hovrätten över Skåne och Blekinge anser lönenämnden böra upptagas till behandling först i samband med en allmän omprövning av lönegradsplaceringen för sekreterarna vid de mindre hovrätterna.

Svea hovrätts hemställan att aktuarietjänsten därstädes i Ca 25 skall ersättas med befattning i Ca 27 anser sig lönenämnden kunna biträda med hänsyn till de vidgade arbetsuppgifter, som kommit att åvila aktuarien. Nämnden vill ej heller framställa erinran mot att bestämmelserna om reglerad befordringsgång för amanuenspersonal bliva tillämpliga på den hos aktuarien anställda arvodesavlönade amanuensen.

DEPARTEMENTSCHEFEN.

Frågan om hovrätternas organisation efter rättegångsreformens genomförande var föremål för statsmakternas prövning vid 1947 års riksdag. Den därvid godtagna hovrättsorganisationen har karaktären av försöksorganisation och det förutsattes därför att Kungl. Maj:t skulle äga befogenhet att, i den mån erfarenheter vunnes, anpassa den nya organisationen efter be-

hovet. Detta underströks av riksdagen särskilt i fråga om antalet ledamöter i de olika hovrätterna (sammansatt stats- och första lagutskotts utl. nr 3 s. 32).

Vid behandlingen i 1948 års statsverksproposition av hovrätternas och häradsrätternas anslagsfrågor anförde jag, att det i princip icke borde komma i fråga att då — innan erfarenheter av processreformen vunnits — vidtaga ändringar i den för så kort tid sedan fastställda organisationen. Förutläggningar föreligga ej för att nu intaga en annan principiell inställning. Detta gäller särskilt hovrättsorganisationen. På grund av övergångsbestämmelserna till nya RB har nämligen det nya förfarandet för hovrätternas del trätt i full tillämpning först under hösten 1948.

Frågan om löneförbättring för vissa högre befattningshavargrupper i hovrätterna — däri inberäknat vice ordförandena — är jag på de skäl, som anförts av lönenämnden, ej beredd att nu upptaga till prövning. Ej heller kan jag för närvarande överväga förslagen om uppflyttning i lönegrad av hovrättssekreterarna i Svea hovrätt och hovrätten över Skåne och Blekinge samt aktuarien i Svea hovrätt. Frågan om uppflyttning av sekreterartjänsten i Svea hovrätt bör bli föremål för övervägande i samband med pågående utredning rörande löneställningen för byråchefer m. fl. högre tjänstemän.

Förslaget att bestämmelserna om reglerad befordringsgång skola göras tillämpliga på en av amanuensbefattningarna i Svea hovrätt finner jag mig böra biträda. Samtidigt böra de båda övriga hovrättsamanuenserna likställas i ersättningshänseende, varvid amanuensarvudet bör bestämmas till belopp motsvarande lön enligt Cg 19: 19.

De från olika håll framförda förslagen om förstärkning av såväl den högre som lägre hovrättspersonalen böra av förut anförda skäl ej nu föranleda framställning till riksdagen; dock böra medel beräknas till ytterligare ett biträde i reglerad befordringsgång (telefonist) för envar av Göta hovrätt och hovrätten för Västra Sverige. Jag förutsätter, att nu gällande bemyndigande för Kungl. Maj:t att anpassa organisationen efter behovet får gälla även för nästa budgetår.

Den ytterligare besparing på anslaget, som uppkommer till följd av krigshovrättens upphörande, bör liksom motsvarande besparing för innevarande budgetår stå till Kungl. Maj:ts förfogande för att fördelas på hovrätterna i förhållande till arbetsökning som föranledes av de militära målens överflyttning dit.

Förslaget att höja arvudet till Svea hovrätts stenografer kan jag ej tillstyrka. I den mån oundgängligt behov föreligger att höja ersättningarna till kontorsbud (springpojke) i Göta hovrätt och eldare i västsvenska hovrätten böra kostnaderna härför kunna täckas inom ramen av nu anvisade medel.

Mot förslaget att indraga två notariatjänster i Svea hovrätt är ej något att erinra.

Vid 1948 års riksdag beslötos vissa ändrade bestämmelser angående adjunktionsersättning (jfr prop. 146 s. 15). Då det ännu är för tidigt att bedöma

hur dessa bestämmelser inverka på anslagsbehovet, bör tills vidare anstå med uppräknig av anslaget på denna grund.

Anslagsökningarna begränsas enligt det sagda till 12 400 kronor, varav 3 000 kronor för uppflyttning av en amanuens (reglerad befordringsgång) i Svea hovrätt samt 9 400 kronor för två biträden (telefonister) i Göta hovrätt och hovrätten för Västra Sverige. Härtill komma de automatiska utgiftsökningarna, vilka beräknas till 34 900 kronor på grund av de nya bestämmelserna om reglerad befordringsgång för fiskalspersonal, 9 600 kronor på grund av ändrad ortsgruppering för nedre norrländska hovrätten samt 8 800 kronor för rättelser, omräkning på grund av bestämmelserna om reglerad befordringsgång för biträdespersonal m. m. Vid beräkningen av sistnämnda belopp har hänsyn tagits bl. a. till att västsvenska hovrättens anslag föregående år beräknats för lågt. Krigshovrättens upphörande bör av nyss angivet skäl endast föranleda överflyttning av det besparade beloppet till icke-ordinarieposten (jfr II ht 1948 s. 54). Anslaget skulle alltså höjas med (12 400 + 34 900 + 9 600 + 8 800) 65 700 kronor.

Anslaget beräknas sålunda:

avlöningar till ordinarie tjänstemän 1 766 300 (— 26 500) kronor;

arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t 21 100 (— 1 100) kronor;

avlöningar till icke-ordinarie personal 2 119 800 (+ 87 100) kronor;

rörligt tillägg 430 200 (+ 6 200) kronor.

Anslaget bestämmes alltså till (1 766 300 + 21 100 + 2 119 800 + 430 200) 4 337 400 (+ 65 700) kronor.

Beträffande hovrätternas personalförteckning böra befattningarna såsom krigshovrättsråd och överkrigsfiskal samt två av befattningarna såsom hovrättsnotarie utgå ur förteckningen för Svea hovrätt. Bestämmelserna om reglerad befordringsgång för biträdespersonal föranleda vidare, att antalet ordinarie kontorsbiträden minskas med 4 för Svea hovrätt och ökas med 1 för hovrätten för Västra Sverige.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i hovrätternas personalförteckning som nyss angivits;

b) fastställa följande avlöningsstat för hovrätterna, att tillämpas under budgetåret 1949/50:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förlagsvis	kronor 1 766 300
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, förlags- vis	» 21 100

3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	kronor 2 119 800
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 430 200
Summa kronor 4 337 400;	

c) till *Hovrätterna*: *Avlöningar* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 4 337 400 kronor.

[17.] 7. Hovrätterna: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
$\frac{1}{1} - \frac{30}{0}$ 1948	138 900	174 400
1948/49 (statsliggaren s. 128) ..	296 900	
1949/50 (förslag)	347 000	

Anslaget har fördelats sålunda:

Svea hovrätt	100 400
Göta hovrätt	31 300
hovrätten över Skåne och Blekinge	43 600
hovrätten för Västra Sverige	33 100
hovrätten för Nedre Norrland	34 000
hovrätten för Övre Norrland	43 700.
286 100.	

Ett belopp av 10 800 kronor står till Kungl. Maj:ts förfogande.

Y r k a n d e n.

Svea hovrätt (skr. 31/8 1948 och *hovrätten för Nedre Norrland* (skr. 30/8 1948) ha beräknat anslagsbehovet för nästa budgetår efter oförändrade grunder.

Övriga hovrätter (skr. 20/8, 23/8, 24/8, 29/8 1948) ha föreslagit höjning av anslaget med 48 400 kronor.

Ökning

1. Sjukvård m. m.	
Göta hovrätt	1 500
2. Reseersättningar	
Göta hovrätt 11 400; hovrätten över Skåne och Blekinge 6 400;	
hovrätten för Övre Norrland 5 000	22 800
3. Bränsle, lyse och vatten	
Göta hovrätt	3 000
4. Övriga expenser	
Göta hovrätt 11 800; hovrätten över Skåne och Blekinge 5 000;	
hovrätten för Västra Sverige 1 500; hovrätten för Övre Norrland	
2 800	21 100
48 400.	

Motiv.

1. Sjukvård m. m.

Göta hovrätt. Utgift första halvåret 1948 3 800 (därav extraordinär utgift 2 000); anslag 1948/49 1 500. — Med hänsyn till belastningen beräknas det årliga anslagsbehovet till 3 000 kronor.

2. Reseersättningar.

Göta hovrätt. Utgift första halvåret 1948 4 800 (därav för ett sammanträde utom Jönköping 600); anslag 1948/49 3 600. — Man bör räkna med att hovrätten i avsevärt ökad utsträckning kommer att sammanträda på annan ort än stationeringsorten. Sannolikt kan det visa sig ändamålsenligt att samla mål från vissa avlägsna delar av domkretsen till sammanträden i orten, t. ex. i Norrköping, Kalmar och Skövde. Kostnaderna för ett 3-dagars-sammanträde på nämnda orter kunna beräknas till resp. 850, 850 och 700 kronor. För ämbetsresor inom domkretsen av hovrättens president erfordras ökat belopp. Anslagsposten beräknas till 15 000 kronor.

Hovrätten över Skåne och Blekinge. Utgift första halvåret 1948 1 200; anslag 1948/49 3 600. — En betydande ökning av reseanslaget är ofrånkomlig för att täcka kostnader för sammanträden utom hovrättens förläggningssort, särskilt i Blekinge. Traktamentskostnaderna för ett sammanträde i Blekinge beräknas till omkring 1 000 kronor. Hovrätten finner ett reseanslag av 10 000 kronor lämpligt.

Hovrätten för Övre Norrland. Utgift första halvåret 1948 10 600; anslag 1948/49 15 000. — Reseanslaget har visat sig otillräckligt på grund av höjda traktamentsersättningar och höjda biljettpriser på järnvägs- och busslinjer. Inträffade personalförändringar ha medfört starkt ökade anspråk på de till flyttningskostnader avsedda anslagsmedlen. På grundval av redovisningen för första halvåret 1948 beräknas de normala löpande utgifterna till 7 600 kronor. Härtill komma kostnader för hovrättssammanträden utom förläggningssorten, vilka kostnader uppskattas till åtminstone 1 000 kronor för ett vart av tio sammanträden, tillhopa 10 000 kronor, samt flyttningsersättningar av mera extraordinär art och andra oförutsedda utgifter, 2 400 kronor. Anslagsbehovet beräknas alltså till $(7\,600 + 10\,000 + 2\,400)$ 20 000 kronor.

3. Bränsle, lyse och vatten.

Göta hovrätt. Utgift första halvåret 1948 4 100; anslag 1948/49 8 000. — På grund av hovrättens uppdelning på två byggnader beräknas bränsle-kostnaden öka med 2 700 kronor. Posten beräknas till 11 000 kronor.

4. Övriga expenser.

Göta hovrätt. Utgift första halvåret 1948 12 200; anslag 1948/49 18 200. — Sedan hovrättens båda byggnader blivit färdigställda och tagits i anspråk, beräknas kostnaderna för städning och telefonabonnemang stiga med sammanlagt 7 100 kronor. Anslagsbehovet beräknas till dubbla beloppet av ut-

gifterna under första halvåret 1948 med tillägg av nämnda kostnadsökning eller till $(24\,400 + 7\,100 = 31\,500)$ i avjämnat tal 30 000 kronor.

Hovrätten över Skåne och Blekinge. Utgift första halvåret 1948 17 300; anslag 1948/49 25 000. — Ökade kostnader särskilt för telefon, blankettryck och papper kräva höjning av expensanslaget med minst 5 000 kronor.

Hovrätten för Västra Sverige. Utgift första halvåret 1948 17 300; anslag 1948/49 19 200. — Höjningen, med 1 500 kronor till 20 700 kronor, erfordras med hänsyn till prisstegringar på pappersvaror och andra varor.

Hovrätten för Övre Norrland. Utgift första halvåret 1948 15 100; anslag 1948/49 20 000. — Det nuvarande expensanslaget kan antagas bli otillräckligt på grund av den fortgående fördyringen av olika förbrukningsartiklar samt de stigande kostnaderna för telefon och städning. Härtill kommer, att arbetet med bindning av renovationer, vilket under senare år legat nere, med nödvändighet måste återupptagas och påskyndas så att den nuvarande eftersläpningen avhjälpes.

Y t t r a n d e.

Statskontoret.

Ämbetsverket ifrågasätter om icke uppräkningsdelen av Göta hovrätts anslagspost till reseersättningar borde, med hänsyn till ovissheten i vilken utsträckning hovrätten kommer att under budgetåret sammanträda på annan ort än Jönköping, begränsas till 10 000 kronor. Motsvarande anslagspost för hovrätten över Skåne och Blekinge torde böra begränsas till förslagsvis 5 000 kronor.

För envar av Göta hovrätt och hovrätten över Skåne och Blekinge torde delposten till övriga expenser kunna uppföras med 21 000 kronor eller i runt tal samma belopp, som hovrätten för Västra Sverige funnit tillräckligt för motsvarande utgifter. Beträffande hovrätten för Övre Norrland synes samma delpost kunna upptagas till oförändrat belopp.

DEPARTEMENTSCHEFEN.

Det är ännu ej möjligt att tillförlitligt bedöma de olika hovrätternas anslagsbehov för omkostnadsändamål efter nya RB:s ikraftträdande. De utgifter som redovisats under första halvåret 1948 — den nya rättegångsordningens första sex månader — kunna icke anses vara representativa bl. a. på grund därav att i dem ingå åtskilliga kostnader av engångsnatur. Man måste dock antaga, att nu anvisade medel till reseersättningar komma att bli otillräckliga särskilt med hänsyn till kostnader som uppkomma för hovrättssammanträden utom stationeringsorten. Sådana sammanträden ha visserligen hittills förekommit i tämligen ringa antal. I anslutning till bestämmelserna i 2 kap. 5 § rättegångsbalken äro emellertid föreskrifter avsedda att utfärdas enligt vilka vissa hovrätter regelmässigt skola sammanträda på annan ort än stationeringsorten, varigenom en icke oväsentlig kostnadsbesparing kan väntas uppkomma för den rättssökande allmänheten. Anledning föreligger därför att räkna upp anslaget med förslagsvis 50 000 kronor, att i mån av behov fördelas företrädesvis på hovrätternas reseanslag.

Vad åter angår de nya utgifter för bränsle, städning m. m., som uppkomma i samband med att Göta hovrätt tar i anspråk sin nya byggnad, kunna dessa täckas inom ramen av det reservbelopp, 10 800 kronor, som redan nu står till Kungl. Maj:ts förfogande.

Den erforderliga anslagshöjningen skulle alltså begränsas till 50 000 kronor och anslaget bestämmas till $(296\,900 + 50\,000 = 346\,900)$ i runt tal 347 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Hovrätterna: Omkostnader* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 347 000 kronor.

[18.] 8. Inventarier m. m. för hovrättsbyggnaden i Umeå.

Engångsanslag (förslag) 192 000 kronor.

För tillbyggnad av hovrättshuset i Umeå beviljade 1947 års riksdag ett reservationsanslag av 430 000 kronor.

Hovrätten för Övre Norrland (skr. 24/8 1948) har begärt anslag för nyanskaffning av möbler m. m. till de nya lokalerna samt för renovering av hovrättens äldre möbelbestånd. På grundval av ett inom byggnadsstyrelsen uppgjort förslag ha kostnaderna härför beräknats till 180 000 kronor. Ytterligare har för en automatisk telefonväxel, på grundval av anbud från telegrafverket, beräknats en kostnad av i runt tal 12 000 kronor (skr. 15/10 1948).

DEPARTEMENTSCHEFEN.

Beräkningen av de kostnader, som uppkomma för möblering m. m. av hovrättens utvidgade lokaler, har verkställts efter samma grunder som för övriga av rättegångsreformen föranledda hovrättsbyggen. Kostnaderna upptagas i enlighet med hovrättens hemställan, men jag förutsätter därvid, att alla möjligheter utnyttjas för att nedbringa anskaffningskostnaden för ifrågavarande inventarier m. m. I samband med hovrättens utvidgning uppkommer behov av en telefonväxel för hovrätten. Även kostnaden härför upptages till det belopp hovrätten angivit. Sammanlagt skulle alltså erfordras 192 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Inventarier m. m. för hovrättsbyggnaden i Umeå* för budgetåret 1949/50 anvisa ett reservationsanslag av 192 000 kronor.

Häradsrätterna.

[19.] 9. Häradsrätterna: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
$\frac{1}{1}-\frac{30}{6}$ 1948	5 344 500	4 270 900
1948/49 (statsliggaren s. 128)	9 299 000	
1949/50 (förslag)	9 516 300	

Under denna punkt behandlas till en början några frågor om reglering av större domsagor.

Delning av Södra Roslags, Södertörns samt Bräkne och Listers domsagor.

I förra årets statsverksproposition lämnades en redogörelse för vissa aktuella frågor rörande rikets judiciella indelning (II ht s. 58 f.). Jag framhöll därvid angelägenheten av att de alltför stora domsagorna i riket uppdelades på mindre enheter eller eljest omreglerades. Ehuru utredning i detta syfte verkstälts beträffande vissa domsagor, var jag av olika anledningar icke beredd att då framlägga något delningsförslag. I det följande upptagas tre av de mest angelägna delningsfrågorna, nämligen de som beröra Södra Roslags, Södertörns samt Bräkne och Listers domsagor.

Utredning rörande omreglering av Södra Roslags och Södertörns domsagor har verkställts av särskilt tillkallad utredningsman¹, som den 28 juni 1947 avgivit förslag i ämnet. Utredningsmannens förslag beträffande förstnämnda domsaga återges i det följande endast såvitt avser frågan om utbrytning av Solna stad till särskild domsaga.

Södra Roslags domsaga, som den 1 januari 1948 hade 105 019 invånare, omfattar Åkers, Värmdö och Danderyds forna skeppslag med städerna Solna, Djursholm, Lidingö och Vaxholm. De närmast Stockholm belägna delarna av domsagan ha övervägande karaktär av förorter till huvudstaden med därav följande stark folkökning och utpräglad tendens till stadsbildning, medan resten av domsagan företer tecken på stagnation eller minskning av befolkningen. Folkmängden i staden Solna har sålunda ökat från 26 025 den 1 januari 1940 till 36 768 den 1 januari 1948. Genom sedermera beslutade ändringar i den kommunala indelningen har befolkningssiffran minskats med omkring 1 500 personer.

Domsagans kansli och tingsställe äro förlagda till tingshuset vid Haga. Kansliet är uppdelat på en domaravdelning och en inskrivningsavdelning. Personalen består av — förutom häradshövdingen — 1 tingsdomare, 1 särskild inskrivningsdomare, 1 tingssekreterare, 1 fiskal med tingssekreterargöromål, 8 tingsnotarier, 2 kanslister, 2 kansliskrivare, 6 kanslibiträden samt 8 skriv- och kontorsbiträden. Dessutom har Kungl. Maj:t genom beslut senast den 17 december 1948 medgivit tillfällig förstärkning av denna personal med 1 fiskal med tingssekreterargöromål, 2 tingsnotarier samt 3 biträden för skriv- och kontorsgöromål.

Utredningsmannens förslag.

Solna stad utbrytes ur Södra Roslags domsaga och bildar egen domsaga, kallad Solna domsaga. Invånarantalet i Solna var den 1 januari 1948, såsom av det föregående framgår, 33 % av invånarantalet i den odelade domsagan. Av tillgängliga rättsstatistiska uppgifter över arbetsbördan i Södra Roslags domsaga för åren 1945 och 1946 framgår att under nämnda år drygt 40 % av antalet mål och ärenden, som behandlades på domaravdelningen, här-

¹ Numera häradshövdingen G. Carlesjö.

rörde från Solna stad, under det att inskrivningsärendena från staden endast uppgingo till 4 %.

Solna domsaga erhåller kansli och tingshus i Solna. För återstoden av Södra Roslags domsaga eller de nya domsagor, vari restdomsagan kan bli uppdelad, skall Stockholm vara kansliort. Med hänsyn härtill ävensom till det ringa antalet inskrivningsärenden i Solna skola inskrivningsärendena från Solna avskiljas från den särskilda inskrivningsavdelningen i Södra Roslags domsaga och inom den nybildade domsagan handläggas i den ordning som gäller i andra domsagor utan särskild inskrivningsavdelning.

Yttranden.

Utredningsmannens förslag har tillstyrkts av *de tingshusbyggnadsskyldige, häradsrätten och häradshövdingen i Södra Roslags domsaga samt länsstyrelsen i Stockholms län*. Länsstyrelsen har ansett delningen böra genomföras tidigast den 1 januari 1950.

Stadsfullmäktige i Solna ha enligt skrivelse den 27 december 1948 likaledes godtagit förslaget.

Svea hovrätt har i yttrande den 13 oktober 1947 uttalat tvekan rörande förslaget, enär detta kunde föregripa lösningen av vissa kommunala indelningsspörsmål och därmed förenade judiciella organisationsproblem. I särskilda skrivelser den 24 augusti och den 16 september 1948 har hovrätten emellertid sedermera föreslagit, att Solna stad snarast möjligt utbrytes till en särskild domsaga och att återstoden av Södra Roslags domsaga tills vidare bibehålles som en domsaga.

I sistnämnda skrivelse har hovrätten även framlagt följande förslag rörande personalbehovet i de båda deldomsagorna. I *Solna domsaga* föreslås 1 häradshövding, 1 tingsdomare, 5 tingsnotarier, 1 kansliskrivare, 1 kontorist, 2 kanslibiträden och 2 biträden för skriv- och kontorsgöromål. Enligt hovrättens mening kan den sålunda föreslagna domarpersonalen möjligen bli för knapp, särskilt med hänsyn till de militära mål som äro att vänta till följd av krigsdomstolarnas avskaffande i fredstid. Hovrätten har dock ansett sig icke böra räkna med ytterligare befattningshavare för domargöromål i domsagan innan erfarenhet vunnits om arbetsbördans storlek. För *restdomsagan* föreslås 1 häradshövding, 1 tingsdomare, 1 särskild inskrivningsdomare, 1 tingssekreterare, 1 fiskal med tingssekreterargöromål, 7 tingsnotarier, 2 kanslister, 2 kansliskrivare, 5 kanslibiträden, 3 kontorsbiträden och 6 biträden för skriv- och kontorsgöromål. Domsagorna skulle hänföras, den förra till lönegrupp IV och den senare till lönegrupp V. Statsverkets merkostnader genom regleringen beräknas till 26 500 kronor.

Södertörns domsaga består av Sotholms, Svartlösa och Öknebo härader med städerna Nynäshamn och Nacka. Invånarantalet i domsagan utgjorde den 1 januari 1948 80 291 personer. Även inom denna domsaga äro vissa delar föremål för en mycket kraftig folkökning, främst beroende av Stockholms närhet. Å andra sidan omfattar domsagan jordbruksdistrikt och skärgårdssocknar, där folkmängden är stillastående eller på långsam tillbakagång.

Södertörns domsaga har kansli och tingsställe i Stockholm. Tingshuset uppfördes åren 1941—1942. Även i Södertörns domsaga är kansliet uppdelat på en domaravdelning och en inskrivningsavdelning. Domsagopersonalen utgöres av, förutom häradshövdingen, 1 tingsdomare, 1 särskild inskrivningsdomare, 1 tingssekreterare, 1 fiskal med tingssekreterargöromål, 9 tingsnotarier, 2 kanslist, 2 kansliskrivare, 6 kanslibiträden samt 8 skriv- och kontorsbiträden.

Utredningsmannens förslag.

Domsagan klyves i två domsagor, benämnda Södertörns östra domsaga och Södertörns västra domsaga. Den förra skall omfatta Sotholms härad med Nynäshamns stad samt Nacka stad och Saltsjöbadens köping av Svartlösa härad. Den västra domsagan skall omfatta Öknebo härad samt av Svartlösa härad Tumba landsfiskalsdistrikt, omfattande Huddinge, Botkyrka, Salems och Grödinge socknar. Invånarantalet i de föreslagna domsagorna uppgick den 1 januari 1948 till respektive 41 620 respektive 38 671 personer. Av rättsstatistiska uppgifter för åren 1945 och 1946 framgår, att de båda domsagorna bliva ungefär jämställda även i fråga om arbetsmängd.

Deldomsagorna skola hava tingsställe och kansli i Stockholm samt båda inrymmas i det nuvarande tingshuset. Den särskilda inskrivningsavdelningen i den nuvarande domsagan bibehålles såsom gemensam för domsagorna, under det att varje domsaga i övrigt erhåller i huvudsak självständig organisation.

Yttranden.

Utredningsmannens förslag om domsagans delning har bestämt avstyrkts av *de tingshusbyggnadsskyldige och häradsrätten i domsagan*. Ej heller *häradshövdingen i domsagan* har tillstyrkt domsagans uppdelning. Såsom skäl mot delning har främst åberopats, att den nuvarande domsagan med sin organisation är synnerligen ändamålsenlig och bäst tillgodoser den rättsökande allmänhetens intressen, att tingshuset byggts och inretts för att fylla allenast en domsagas behov samt att domsagans tudelning tämligen snart skulle aktualisera en omprövning av hela byggnadsfrågan. Som skäl för anstånd tills vidare med domsagans delning har dessutom anförts, att ovisshet råder beträffande en eventuell framtida inkorporering av delar av domsagan med Stockholms stad samt att de med den nya processordningens genomförande förenade påfrestningarna först böra någorlunda övervinnas. Därest delning ändock skall verkställas, anser häradshövdingen, att detta bör ske på sätt utredningsmannen föreslagit, men förordar en långt gående gemenskap i domsagornas organisation även i andra hänseenden än beträffande inskrivningsväsendet.

Länsstyrelsen i Stockholms län har ej funnit anledning till erinran mot utredningsmannens förslag men med hänsyn bl. a. till rättegångsreformen förordat uppskov med delningen åtminstone till den 1 januari 1950.

Svea hovrätt har i yttrande den 13 oktober 1947 funnit tveksamt huruvida domsagan för närvarande bör uppdelas. Hovrätten har härvid bland annat

framhållit, att domsagan med sitt nybyggda, specialinredda tingshus för närvarande är synnerligen väl organiserad. Å andra sidan innebär utredningsmannens förslag enligt hovrätten, att själva delningen kan genomföras på ett mycket lyckligt sätt. Avgörandet har synts hovrätten bliva beroende av huruvida domsagans delning framtvingar ett eljest icke erforderligt ytterligare tingshusbygge eller andra organisationsändringar, som skulle medföra nackdelar i förhållande till nuvarande ordning. Hovrätten har slutligen stannat för en delning av domsagan enligt utredningsmannens förslag. Härvid förutsätter dock hovrätten, att en gemensam domsagoorganisation genomföres i den riktning häradshövdingen förordat, enär eljest ett nytt tingshus tämligen snart måste uppföras.

I skrivelse den 3 december 1948 har hovrätten sedermera efter anmodan framlagt förslag till personalorganisation i deldomsagorna. För den gemensamma inskrivningsavdelningen föreslås 1 särskild inskrivningsdomare, 2 kansliskrivare, 2 kanslibiträden samt 4 biträden för skriv- och kontorsgöromål; vid avdelningen skulle dessutom tjänstgöra 3 eller 4 av de i domsagorna anställda tingsnotarierna. För deldomsagorna skulle även finnas en gemensam expedition med 1 kansliskrivare och 2 kanslibiträden. I övrigt skulle personalen i domsagorna bestå av, i östra domsagan 1 häradshövding, 1 tingsdomare, 1 tingssekreterare, 5 tingsnotarier, 1 kanslist, 2 kanslibiträden samt 3 biträden för skriv- och kontorsgöromål samt i västra domsagan 1 häradshövding, 1 tingsdomare, 5 tingsnotarier, 1 kansliskrivare, 2 kanslibiträden samt 2 biträden för skriv- och kontorsgöromål. Av domsagorna skulle den östra hänföras till lönegrupp V och den västra till lönegrupp IV. Statsverkets merkostnader på grund av indelningsändringen uppskattas till i runt tal 63 600 kronor.

Föreliggande utredning rörande delning av **Bräkne och Listers domsaga** har framlagts i propositionen nr 165 till 1947 års riksdag angående statsverkets övertagande av vissa städers förpliktelser beträffande befattningshavare vid rådhusrätter m. m. (s. 7 f.). Enligt det därvid framlagda förslaget skall domsagan, i samband med läggande under landsrätt av städerna Karlshamn och Sölvesborg, senast från och med den 1 januari 1950 uppdelas i två domsagor. Därvid skall Karlshamn förenas med Bräkne tingslag och Sölvesborg med Listers tingslag.

Anslagsäskanden för budgetåret 1949/50.

Det i gällande riksstat anvisade anslaget å 9 299 000 kronor till avlöningar vid häradsrätterna har fördelats sålunda:

Domsagor under

Svea hovrätt	3 265 900
Göta hovrätt	1 783 400
hovrätten över Skåne och Blekinge	1 311 500
hovrätten för Västra Sverige	1 154 100

hovrätten för Nedre Norrland	850 900
hovrätten för Övre Norrland	924 400.

Till Kungl. Maj:ts förfogande står ett belopp av 8 800 kronor (jfr II ht 1948 s. 67).

Y r k a n d e n.

Hovrätterna (skr. se punkt 16) hemställa, att anslaget höjes med 204 895 kronor.

	Ökning	Minskning
1. Delning av Bräkne och Listers domsaga $\frac{1}{1}$ 1950.		
1 häradshövding (lönegrupp III), 2 tingsnotarier, 1 kansliskrivare, 1 kontorsbiträde, 1 biträde Cf 4—Ce 8, 6 månader	26 542.	
Nedsatt avlöningsförstärkning till en häradshövding (lönegrupp IV—lönegrupp III), 6 månader		624
2. Uppflyttning av Skövde domsaga från lönegrupp III till lönegrupp IV	1 248	
3. Personalförstärkningar.		
<i>Svea hovrätt:</i>		
5 fiskalskompetenta biträden 63 810, 3 tingsnotarier 21 762, 4 biträden Cf 4—Ce 8 19 248	104 820	
<i>Hovrätten över Skåne och Blekinge:</i>		
Fiskalskompetent biträde under 6 månader i 2 domsagor	9 972	
<i>Hovrätten för Västra Sverige:</i>		
3 tingssekreterare 35 550, 2 biträden Cf 4—Ce 8 9 219, 2 biträden Ca 8 i st. f. 2 biträden Cf 4—Ce 8 2 500	47 269	
<i>Hovrätten för Nedre Norrland:</i>		
3 tingsnotarieaspiranter	15 876	
<i>Hovrätten för Övre Norrland:</i>		
1 kansliskrivare Ce 15	7 380	
4. 6 tingsdomartjänster i Övre Norrland uppehållas av e. o. personal		15 624
5. Omräkning.		
Reglerad befordringsgång för fiskalspersonal	26 355	
Ändrad ortsgruppering (Nedre Norrland)	12 444	
Lönklassuppflyttningar, rättelser	3 501	
Nedsättning av häradshövdingarnas övergångersättningar		9 210
Rörligt tillägg		25 054
	255 407	50 512
	+ 204 895	

M o t i v.

1. Bräkne och Listers domsaga förutsättes skola från och med den 1 januari 1950 uppdelas i två domsagor (jfr det föregående s. 29). De nybildade domsagorna nå en sådan storleksordning, att båda böra placeras i lönegrupp III. För envar av dem erfordras, förutom häradshövdingen, 3 tingsnotarier, 1 kansliskrivare, 1 kontorist eller 1 kanslibitråde, 1 kontorsbitråde och 1 bitråde för skriv- och kontorsgöromål. I Bräkne och Listers domsaga, som är placerad i lönegrupp IV, äro nu anställda 1 tingssekreterare, 4 tingsnotarier, 1 kansliskrivare, 1 kontorist, 1 kanslibitråde, 1 kontorsbitråde och 1 bitråde för skriv- och kontorsgöromål. Den nya domsagoindelningen skulle alltså föranleda ökning av domsagopersonalen från och med den 1 januari 1950 med 1 häradshövding, 2 tingsnotarier, 1 kansliskrivare, 1 kontorsbitråde och 1 bitråde för skriv- och kontorsgöromål.

Den i Bräkne och Listers domsaga befintliga tingssekreterartjänsten måste från och med den 1 januari 1950 överflyttas till Norra Åsbo domsaga, som är i oavvisligt behov av tingssekreterare. Arbetsbördan i domsagan, där ting hålles varje vecka, kommer att ytterligare ökas genom överflyttande av vissa militära mål till domsagan. Genom anställande av tingssekreterare skulle också vinnas den fördelen att arbetet med uppläggande av nya fastighetsböcker, som legat nere i domsagan sedan flera år tillbaka, skulle kunna återupptagas och slutföras.

2. I 1948 års statsverksproposition (II ht s. 67) anfördes, att de militära målens överflyttande till de allmänna domstolarna skulle bli en särskild anledning att uppflytta domsaga i högre lönegrupp. Uppflyttning av denna anledning ansågs skola bli motiverad endast i något enstaka fall. Göta hovrätt förutsätter, att Skövde domsaga, till vilken kommer att hänföras ett särskilt stort antal militära mål, är att anse som ett sådant fall och att en uppflyttning av denna domsaga från lönegrupp III till lönegrupp IV kommer att ske senast från nästa budgetårs ingång.

3. Personalförstärkningar.

Svea hovrätt. I Södra Roslags domsaga kräves på grund av den starkt stegrade arbetsbördan ytterligare 2 fiskalsbiträden. Häradshövdingarna i sex andra domsagor ha ansett behov föreligga av dylika biträden även i dessa domsagor. I avvaktan på närmare erfarenheter anser hovrätten emellertid att förstärkningen av arbetskrafterna tills vidare kan begränsas till 3 fiskaler utöver de för Södra Roslags domsaga avsedda. Sammanlagt innebär alltså hovrättens förslag en ökning med 5 fiskaler. Hovrätten är väl medveten om att denna framställning icke står i god överensstämmelse med den av statsmakterna vid flera tillfällen hävdade principen, att man bör undvika ett breddande av basen för befordringsgången inom rättsväsendet och därigenom ytterligare öka tiden för befordran till de fåtaliga sluttjänsterna. När såsom här arbetet riskerar att bli lidande av brist på arbetskrafter, synes det dock vara oundvikligt att göra avsteg från principen.

På grund av ökningen i Södra Roslags domsaga av göromål, vilkas handhavande kräver juridiska insikter, är det nödvändigt att tilldela denna domsaga ytterligare 3 tingsnotarier. Även biträdespersonalen i domsagan är för fåtalig. En ökning med 4 biträden är erforderlig.

Hovrätten över Skåne och Blekinge. Häradshövdingen i Östra och Medelsta domsaga har med hänsyn till arbetsbördan i domsagan ansett erforderligt att där anställas en extra fiskal med befogenhet som tingssekreterare. Under år 1948 har i domsagan med Kungl. Maj:ts medgivande varit anställd en fiskal under något över 5 månader. En likartad förstärkning är oundgänglig även nästa budgetår och hovrätten beräknar därför anslag för en fiskal under ett halvt år. Även i Västra Göinge domsaga är arbetsbördan redan nu mycket betungande och kommer att från och med den 1 januari 1949 ytterligare ökas genom att målen från Skånska pansarregementet och Skånska underhållsregementet skola handläggas där. Det synes oavvisligt att den juridiskt utbildade arbetskraften i domsagan förstärkes. Hovrätten föreslår att i avvaktan på vidare erfarenhet en fiskal med tingssekreterares befogenhet ställes till domsagens förfogande under halva budgetåret.

Hovrätten för Västra Sverige. Tingssekreterare eller likvärdig arbetskraft föreslås i envar av Hallands norra, Inlands samt Kinds och Redvägs domsagor, där behovet av ännu en arbetskraft för den dömande verksamheten anses vara trängande. Beträffande sistnämnda domsaga åberopas såsom särskilt skäl att denna, sedan Ulricehamns stad från och med år 1948 tillförts domsagan, räknar omkring 44 000 invånare. För Hallands norra och Inlands domsagor föreslås i andra hand utökning av notariepersonalen med en tingsnotarie i vardera domsagan.

I envar av Hallands norra samt Askims, Hisings och Sävedals domsagor föreslås förstärkning av biträdespersonalen med ytterligare ett biträde i reglerad befordringsgång. I sistnämnda domsaga har det stadigvarande behovet av extra skrivhjälp redan nödvändiggjort anställande av en befattningshavare med arvode.

På grund av svårigheter att besätta befattningarna föreslås att tre biträdestjänster i reglerad befordringsgång — två i Kinds och Redvägs samt en i Marks domsaga — utbytas mot ordinarie kontorsbiträdesbefattningar.

Hovrätten för Nedre Norrland. Ökade medel till aspirantarvoden skulle möjliggöra att tingsnotarieaspirant kunde anställas sex månader före äldste tingsnotariens avgång i stället för som för närvarande omkring tre månader före. Detta skulle underlätta rekryteringen av notariepersonalen och över huvud vara till förmån för arbetet i domsagorna. I synnerhet för domsagor med högst två tingsnotarier — sådana domsagor utgöra flertalet inom hovrättens domkrets — är det angeläget att kunna erhålla aspiranter i god tid före äldste tingsnotariens avgång.

Hovrätten för Övre Norrland. I Västerbottens västra domsaga, som hör till de mera arbetstyngda inom hovrättsområdet, måste extra arbetskraft för kontorsgöromål tas i anspråk i avsevärd omfattning. Rekryteringen av rättsbildad personal till denna domsaga möter vissa svårigheter. Med hänsyn till

desss särskilda förhållanden föreslås, att den högre biträdespersonalen i domsagan förstärkes med en e. o. kansliskrivare.

4. Av de 6 tingsdomartjänster som äro placerade i Övre Norrlands domsagor har ingen kunnat besättas med ordinarie innehavare utan samtliga måste uppehållas på förordnande. De tillförordnade tingsdomarna äro som regel extra ordinarie tjänstemän (assessorer eller fiskaler). Dessas avlöningar skola alltså bestridas av den till icke-ordinarie personal avsedda anslagsposten, som till följd därav måste överskridas med betydande belopp. Då posten är maximerad, erfordras tillstånd härtill av Kungl. Maj:t. Då det är föga troligt att tjänsterna skola komma att besättas, synes den rationella ordningen vara att tills vidare — i avbidan på en blivande omorganisation — beräkna medel för de tillförordnade tingsdomarnas avlöningar under anslagsposten till icke-ordinarie personal samt att som konsekvens härav nedräkna posten till ordinarie tjänstemän med ett belopp, motsvarande tingsdomarlönerna.

5. Liksom i fråga om hovrätternas avlöningsanslag har man att räkna med en automatisk utgiftsökning till följd av de vid 1948 års riksdag beslutade bestämmelserna om reglerad befordringsgång för fiskalspersonal (prop. 146/1948 s. 15 f.; statsutsk. utl. 97/1948 s. 6).

För domsagorna i Nedre Norrland är avlöningsanslaget för närvarande schablonmässigt beräknat efter ortsgrupp 4. Kansliorterna för fem av ifrågavarande tio domsagor äro numera placerade i ortsgrupp 5, övriga i ortsgrupp 4. Anslaget i sin helhet beräknas på grund härav efter den högre ortgruppen.

Beträffande Svea hovrätts förslag om förstärkning av personalen i domsagorna under denna hovrätt har en av de i hovrättens beslut deltagande ledamöterna anfört *avvikande mening* och av principiella skäl uttalat sig mot utökning för närvarande av såväl fiskalspersonalen som notariepersonalen i domsagorna.

Y t t r a n d e n.

Statskontoret.

Framställningarna undandraga sig statskontorets närmare bedömande i vad de avse ökning av personalen. Statskontoret vill dock ifrågasätta, huruvida under den korta tid, den nya rättegångsordningen tillämpats, tillräcklig erfarenhet vunnits för ändring av den av 1947 års riksdag beslutade personalorganisationen. Innan ytterligare erfarenheter vunnits bör biträdesorganisationen icke förstärkas annat än med biträden, anställda enligt den reglerade befordringsgången. Statskontoret kan därför icke tillstyrka, att medel beräknas för avlönande av en extra ordinarie kansliskrivare i Västerbottens västra domsaga.

Statskontoret kan icke tillstyrka det ifrågasatta utbytet vid vissa av de under hovrätten för Västra Sverige lydande häradsrätterna av tre biträdes-

tjänster enligt reglerade befordringsgången mot samma antal befattningar i Ca 8. Ej heller finner ämbetsverket tillräckliga skäl föreligga för anvisande av ytterligare medel till notarieaspirantarvoden för domsagorna i Nedre Norrland.

Statens lönenämnd.

Lönenämnden anser sig icke på grundval av föreliggande utredningsmaterial kunna bedöma, i vilken utsträckning en förstärkning av den högre biträdespersonalen vid häradsrätterna bör medgivas.

Nämnden finner icke tillräcklig anledning föreligga att — på sätt hovrätten för Västra Sverige begärt — ersätta 3 biträdestjänster i reglerad befordringsgång med ordinarie befattningar i 8 lönegraden. I detta hänseende framhålles, att myndighet — därest särskilda omständigheter föreligga, t. ex. tidigare kommunal eller enskild tjänst — äger inhämta yttrande från statens befordringsnämnd om högre begynnelselön eller förmånligare befordringsgång för tjänsteman för skriv- och kontorsgöromål än som följer av befordringsgångens bestämmelser. Möjlighet föreligger sålunda att efter medgivande av befordringsnämnden antaga tjänsteman, varom nu är fråga, till befattningshavare i högst Ce 8, därest vederbörandes tidigare anställningsförhållanden kunna anses motivera en dylik lönegrad.

DEPARTEMENTSCHEFEN.

Södra Roslags och Södertörns domsagor, de två största i riket, äro i oavbruten tillväxt beträffande folkmängd och arbetsbelastning. Redan 1943 års domarutredning uttalade sig för en uppdelning av dessa domsagor (SOU 1946: 57 s. 28 f.). Särskilt i Södra Roslags domsaga ha förhållandena numera blivit sådana, att det framstår såsom oundgängligen nödvändigt att snarast åvägabringa en omreglering av domsagans område. De tidigare åberopade skälen för uppskov med domsagans delning (II ht 1948 s. 60) ha så tillvida bortfallit som Kungl. Maj:t den 30 mars 1948 avgjort frågorna om ändring av den kommunala indelningen i Stockholms närhet. Beslutet innebär för domsagans del endast jämförelsevis obetydliga ändringar. Man kan vidare bortse från den i förra årets statsverksproposition antydda tanken att överföra delar av Stockholms län till angränsande län (II ht 1948 s. 61). Något förslag härom föreligger icke i sådan form att det bör inverka på lösningen av de nu aktuella delningsfrågorna. Numera kan för övrigt ej antagas, att dylika planer komma att förverkligas på sätt som får avgörande betydelse för dessa frågor.

I fråga om sättet för delningen råder enighet om att Solna stad bör utbrytas till en domsaga och jag ansluter mig också till detta förslag. Utredningsmannen har även framlagt alternativa förslag huru det skall förfaras med återstoden av Södra Roslags domsaga efter Solna stads utbrytning. För min del anser jag tiden icke vara inne att nu taga ställning till detta spörsmål. Återstoden av domsagan bör därför, såsom Svea hovrätt föreslagit, tillsvidare bestå såsom en domsaga.

De skäl som andragits mot en delning av Södertörns domsaga kan jag icke finna bärande. De främsta argumenten synas bottna i farhågor för att nytt tingshusbygge tämligen snart skulle framtvingas. Jag har emellertid vid besök i tingshuset förvissat mig om att tillfredsställande lokaler även för två domsagor kunna ordnas i det nuvarande tingshuset sedan landsfiskalen i Tumba distrikt, som disponerar en våning i huset, beretts tjänstelokaler på annat håll. Ej heller föreligga tillräckliga skäl att låta med delningen anstå i avvaktan på eventuella inkorporeringsplaner från Stockholms stads sida, enär några aktuella planer härom icke föreligga. Då jag vidare i likhet med Svea hovrätt funnit utredningsmannens förslag innebära en synnerligen lämplig omreglering, anser jag att detta bör genomföras. Deldomsagorna böra erhålla benämningar, som anknyta till de gamla härads- och ortsnamnen. För den östra domsagan föreslår jag benämningen Sotholms och Nacka domsaga samt för den västra Svartlösa och Öknebo domsaga.

Jag kan också ansluta mig till utredningsmannens, av de hörda myndigheterna biträdda förslag angående inskrivningsväsendets ordnande inom ifrågavarande jurisdiktionsområden, sedan delningarna genomförts. Vad angår organisationen i övrigt i de båda Södertörnsdomsagorna är jag av den meningen att uppdelningen bör göras så fullständig som — oavsett den gemensamma inskrivningsavdelningen — är möjligt.

Mot delningarna möter däremot såtillvida hinder som de nya domsagorna måste beredas erforderliga tings- och kanslilokaler. De minsta svårigheter i detta hänseende erbjuder delningen av Södertörns domsaga, ty, såsom förut nämnts, är det nuvarande tingshuset tillräckligt för de båda deldomsagorna under förutsättning att den våning i huset, som nu disponeras för landsfiskalskontor m. m., kan frigöras för domsagornas behov. Jag har anledning antaga, att denna fråga skall kunna lösas inom en ej alltför avlägsen framtid. Regleringen av Södra Roslags domsaga åter förutsätter, att ett nytt tingshus uppföres. Arbets- och lokalförhållandena i denna domsaga äro emellertid redan nu så utomordentligt pressade, att jag ej kan underlåta att, trots läget på byggnadsmarknaden, framlägga förslag om delning till årets riksdag. I varje fall bör delningen av såväl Södra Roslags som Södertörns domsaga genomföras senast den 1 januari 1951.

Svea hovrätts förslag rörande personalorganisationen i de nya domsagorna kan godtagas såsom preliminär uppskattning av personalbehovet. Den beträffande Södertörnsdomsagorna föreslagna personalökningen är emellertid delvis avsedd att tillgodose behov som icke sammanhånga med delningen; för inskrivningsavdelningen, vilken ej nämnvärt påverkas av indelningsändringen, föreslås sålunda viss förstärkning av biträdespersonalen. Det förefaller vidare tveksamt om behov av tingssekreterare kommer att föreligga i någon av deldomsagorna. Kostnaderna för delningen av Södertörnsdomsagan komma därför sannolikt att bliva lägre än som beräknats. Definitiva förslag rörande de nya domsagornas personalbehov torde få föreläggas riksdagen framdeles.

Föreliggande förslag rörande delning av Bräkne och Listers domsaga bör,

såsom förutsattes i propositionen nr 165 till 1947 års riksdag (s. 17), genomföras från och med den 1 januari 1950. För de genom denna delning uppkommande nya domsagorna, vilka efter Kungl. Maj:ts prövning böra placeras högst i lönegrupp III, komma erforderliga tings- och kanslilokaler att stå till förfogande. Den för deldomsagorna föreslagna personalorganisationen kan godtagas med den jämkningen att biträde i reglerad befordringsgång bör anställas i stället för kontorsbiträde. I detta hänseende göra sig samma synpunkter gällande som beträffande västsvenska hovrättens förslag att av rekryteringsskäl utbyta tre biträden i reglerad befordringsgång mot kontorsbiträden i Ca 8. Tillräckliga skäl härför föreligga ej, enär, såsom lönenämnden påpekat, gällande bestämmelser inrymma möjlighet att under vissa förutsättningar nyanställa biträde i högre lönegrad än befordringsgångens begynnelsegrad.

Till hovrätternas förslag i övrigt om utökning av den nyligen fastställda personalorganisationen i domsagorna är jag icke beredd att nu taga ställning. Härför erfordras en ej alltför kort tids ytterligare erfarenhet av det nya rättegångsförfarandet. Sedan dylik erfarenhet vunnits, bör domsagoorganisationen tagas under omprövning på grundval av sådant statistiskt och annat material som kan möjliggöra en jämförelse mellan samtliga domsagor i riket beträffande såväl själva arbetsbördan som andra på personalbehovet och övriga organisationsfrågor inverkan omständigheter. Man bör alltså nu uppskatta häradsrätternas anslagsbehov för nästa budgetår efter en i princip oförändrad organisation. Betänkligheter häremot behöva ej möta eftersom Kungl. Maj:t bör bibehållas vid sin befogenhet att — liksom gäller beträffande hovrätterna — genomföra sådana mera tillfälliga ändringar i organisationen, vilka kunna prövas vara av behovet påkallade (II ht 1948 s. 67; det föregående s. 19 f.).

Från dessa utgångspunkter kan jag nu förorda ökad medelsanvisning till avlöningar vid häradsrätterna endast i ett par hänseenden.

Kungl. Maj:ts nyss nämnda bemyndigande att anpassa domsagoorganisationen efter behovet har hittills utnyttjats endast i ett par fall, nämligen beträffande Södra Roslags samt Östra och Medelsta domsagor. I förstnämnda domsaga, som på grund av sin storlek och befolkningens snabba tillväxt intager en särställning bland samtliga domsagor i riket, har det varit nödvändigt att under innevarande budgetår förstärka personalen med 1 fiskalskompetent biträde, 2 tingsnotarier och 3 biträden i reglerad befordringsgång (jfr det föregående s. 26). Behovet av denna personalförstärkning kan med säkerhet antagas bli stadigvarande, särskilt som ett stort antal militära mål kommer att tillföras domsagan såsom följd av krigsrätternas avskaffande. För nästa budgetår bör anslaget därför räknas upp med kostnaderna för ifrågavarande personal. Av skäl som anföras i det följande bör man emellertid därvid räkna med en extra tingsdomare i stället för en fiskal. I Östra och Medelsta domsagor har personalen förstärkts med ett fiskalskompetent biträde men tillräckliga skäl föreligga ej att nu räkna med stadigvarande behov av denna förstärkning.

Enligt beslut av 1948 års riksdag ha krigsdomstolarna den 1 januari 1949 avskaffats för fredsförhållanden. Vissa häradsrätter komma härigenom att tillföras en arbetsökning, som för några domsagor kan bliva ganska avsevärd. I undantagsfall, såsom t. ex. beträffande den av Göta hovrätt till uppflyttning föreslagna Skövde domsaga (f. n. placerad i lönegrupp III), kan på grund härav uppkomma anledning att uppflytta domsagan i närmast högre lönegrupp. Innan uppgifter föreligga rörande arbetsökningens faktiska storlek är jag emellertid ej beredd att föreslå sådan uppflyttning. Erinras må, att uppflyttning av domsaga i högre lönegrupp såtillvida kan ske utan riksdagens hörande, som riksdagen bemyndigat Kungl. Maj:t att under vissa förutsättningar till envar av lönegrupperna II—IV hänföra högst två domsagor utöver det nuvarande antalet domsagor i dessa lönegrupper (II ht 1948 s. 67). Emellertid är i detta sammanhang att märka att en betydande arbetsökning till följd av militära mål kan förutses även beträffande en av de nuvarande domsagorna i lönegrupp IV (Luleå domsaga). Nyssnämnda bemyndigande bör därför utsträckas att under samma förutsättningar gälla även uppflyttning av åtminstone en domsaga till lönegrupp V.

De allmänna domstolarnas övertagande av rättsskipningen i militära mål kan även väntas medföra behov av personalförstärkning i vissa domsagor. Ehuru det icke är möjligt att på förhand bedöma storleken av detta behov, synes riktigast att anslaget räknas upp med något belopp för att täcka härav föranledda kostnader. Om hänsyn tages även till det förut nämnda allmänna bemyndigandet för Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga ändringar i domsagornas organisation, bör uppräknningen bestämmas till åtminstone 100 000 kronor. Beloppet bör ha karaktären av en reserv, som står till Kungl. Maj:ts förfogande att utnyttjas i mån av behov. Jag förutsätter, att erforderligt statistiskt jämförelsematerial rörande arbetsbördan och andra på personalbehovet inverkande omständigheter skall finnas tillgängligt, innan bemyndigandet tages i anspråk.

I förra årets statsverksproposition uttalade jag att största återhållsamhet borde iakttagas i fråga om anställande av ytterligare fiskalskompetent arbetskraft (II ht s. 67). Detta bör alltså gälla. Antalet tingssekreterare och med dem likställda befattningshavare bör i stället om möjligt nedbringas. Den tingssekreterartjänst, som frigöres genom delningen av Bräkne och Listers domsaga, bör därför icke överflyttas till annan domsaga utan indragas. Vidare bör efter någon tid en allmän omprövning äga rum beträffande fördelningen på domsagorna av såväl tingssekreterare som tingsdomare. I de domsagor, där den dömande verksamheten är av sådan omfattning att häradshövdingen vid sin sida stadigvarande behöver kvalificerad dömande personal, bör sådan personal anställas; av denna anledning bör den förordade personalförstärkningen i Södra Roslags domsaga avse en biträdande domare med assessorskompetens, d. v. s. en extra tingsdomare, i stället för ett fiskalskompetent biträde. Om åter tingsdomarbefattning finnes inrättad i domsaga, där den dömande verksamheten numera icke är av nyss angiven omfattning, bör den indragas och eventuellt ersättas med tingssekreterartjänst. Frågan

om tingsdomarnas bibehållande i vissa domsagor har särskilt aktualiserats genom att åtskilliga av befattningarna icke kunnat besättas. Det bör stå Kungl. Maj:t fritt att i sådant fall utbyta befattningen mot tingssekreterartjänst.

Vid anslagsberäkningen har hovrätten för Övre Norrland beaktat nyssnämnda förhållande och beräknat anslaget med hänsyn till att samtliga tingsdomarbefattningar under hovrätten nästa budgetår komma att uppehållas genom vikarier. Tills vidare böra emellertid oförändrade beräkningsgrunder tillämpas.

I enlighet med vad sålunda anförts skulle anslaget ökas med 21 400 kronor med anledning av Bräkne och Listers domsagas delning fr. o. m. den 1 januari 1950 (tingssekreterartjänsten indrages), 46 300 kronor för personalförstärkning i Södra Roslags domsaga samt 100 000 kronor, utgörande en reserv till Kungl. Maj:ts förfogande. Härtill komma automatiska utgiftsökningar, 30 400 kronor på grund av bestämmelserna om reglerad befordringsgång för fiskalspersonal, 13 600 kronor på grund av ändrad ortsgruppning och 15 600 kronor på grund av rättelser m. m. Å andra sidan bör anslaget nedsättas med 10 000 kronor, motsvarande minskningen av härads-hövdingarnas övergångsersättningar. Minskat anslagsbehov till rörligt tillägg bör man tillsvidare ej räkna med.

Anslaget skulle alltså höjas med sammanlagt $(21\,400 + 46\,300 + 100\,000 + 30\,400 + 13\,600 + 15\,600 - 10\,000)$ 217 300 kronor.

Anslaget beräknas sålunda:

avlöningar till ordinarie tjänstemän 4 979 100 (+ 14 300) kronor;

arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, oförändrat 5 400 kronor;

avlöningar till icke-ordinarie personal 3 769 800 (+ 186 000) kronor;

rörligt tillägg 762 000 (+ 17 000) kronor.

Anslaget uppföres alltså med $(4\,979\,100 + 5\,400 + 3\,769\,800 + 762\,000)$ 9 516 300 (+ 217 300) kronor.

Personalförändringarna i samband med delningen av Bräkne och Listers domsaga föranleda vissa ändringar i häradsrätternas personalförteckning. Från och med den 1 januari 1950 bör sålunda antalet häradshövdingar ökas från 115 till 116 och antalet kansliskrivare från 88 till 89. Samtidigt bör antalet tingssekreterare minskas från 39 till 38.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) besluta att Bräkne och Listers domsaga skall från och med den 1 januari 1950 uppdelas i två domsagor, den ena, benämnd Bräkne och Karlshamns domsaga, omfattande Bräkne tingslag med Karlshamns stad, samt den andra, be-

nämnd Listers och Sölvesborgs domsaga, omfattande Listers tingslag med Sölvesborgs stad;

b) besluta att Solna stad skall senast den 1 januari 1951 utbrytas ur Södra Roslags domsaga till en särskild domsaga, benämnd Solna domsaga;

c) besluta att Södertörns domsaga skall senast den 1 januari 1951 uppdelas i två domsagor, den ena, benämnd Sotholms och Nacka domsaga, omfattande Sotholms härad samt Nacka stad och Saltsjöbadens köping, samt den andra, benämnd Svartlösa och Öknebo domsaga, omfattande Öknebo härad samt Huddinge, Botkyrka, Salems och Grödinge socknar;

d) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i häradsrätternas personalförteckning som förut angivits;

e) fastställa följande avlöningsstat för häradsrätterna, att tillämpas under budgetåret 1949/50:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 4 979 100
2. Arvoden och särskilda ersättningar, be- stämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> »	5 400
3. Avlöningar till icke ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	» 3 769 800
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 762 000

Summa kronor 9 516 300;

f) till *Häradsrätterna: Avlöningar* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 9 516 300 kronor.

[20.] 10. Häradsrätterna: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
$\frac{1}{1}-\infty$ 1948	302 500	398 600
1948/49 (statsliggaren s. 133) ..	503 000	
1949/50 (förslag)	603 000	

Anslaget har fördelats sålunda:

Domsagor under

Svea hovrätt	138 600
Göta hovrätt	88 100
hovrätten över Skåne och Blekinge	80 000
hovrätten för Västra Sverige	60 900
hovrätten för Nedre Norrland	41 400
hovrätten för Övre Norrland	94 000
	503 000.

Y r k a n d e n.

Hovrätterna (skr. se punkt 16) hemställa, att anslaget höjes med 149 300 kronor.

	Ökning
1. Sjukvård m. m.	
Göta hovrätt	2 400
2. Reseersättningar	
Svea hovrätt 17 000; Göta hovrätt 7 500; hovrätten för Övre	
Norrland 25 000	49 500
3. Expenser	
Svea hovrätt 21 000; Göta hovrätt 10 000; hovrätten över Skåne	
och Blekinge 30 000; hovrätten för Västra Sverige 19 400;	
hovrätten för Nedre Norrland 5 000; hovrätten för Övre	
Norrland 12 000	97 400
	149 300.

M o t i v.

1. Sjukvård m. m.

Göta hovrätt. Utgift första halvåret 1948 4 800; anslag 1948/49 5 600. — Anslagsposten beräknas till 8 000 kronor.

2. Reseersättningar.

Svea hovrätt. Utgift första halvåret 1948 34 800; anslag 1948/49 39 000. — Anslagsposten har under en följd av år varit otillräcklig. Under det senaste budgetåret har belastningen ökat än mer beroende särskilt på det från och med den 1 januari 1948 avsevärt ökade antalet ting samt på höjda biljettpriser. Anslagsposten beräknas till 56 000 kronor.

Göta hovrätt. Utgift första halvåret 1948 16 100; anslag 1948/49 24 500. — Anslagsposten beräknas till 32 000 kronor.

Hovrätten för Övre Norrland. Utgift första halvåret 1948 40 100; anslag 1948/49 49 400. — Överbelastningen under första halvåret 1948, då posten var upptagen med 24 700 kronor, berodde till avsevärd del på det förut anmärkta förhållandet att de nyinrättade tingsdomartjänsterna ej kunnat besättas med ordinarie innehavare (jfr s. 33); till de extra ordinarie tjänstemän, vilka förordnats att uppehålla befattningarna, utbetalades sålunda under halvåret resekostnads- och traktamentsersättningar med över 9 100 kronor. För övrigt har den allmänna fördyringen av järnvägs- och biltaxor samt av levnadskostnaderna över huvud starkt bidragit till att beräkningarna ej hållit streck. Anslagsposten beräknas till 74 400 kronor.

3. E x p e n s e r.

Svea hovrätt. Utgift första halvåret 1948 74 900; anslag 1948/49 91 000. — Det nya rättegångsförfarandet medför stegrade kostnader, framför allt till följd av ökad användning av blanketter, ökat antal telefoner, varigenom abonnemangs- och samtalsavgifterna stigit, samt ökat antal kontorsmaski-

ner, varigenom underhållskostnaderna stegras. Anslagsposten bör med hänsyn här till uppräknas till 112 000 kronor.

Göta hovrätt. Utgift första halvåret 1948 47 000; anslag 1948/49 58 000. — Av utgifterna under första halvåret 1948 avse omkring 10 000 kronor nyanskaffning av kontorsmaskiner. Då någon kostnad bör beräknas för dylik nyanskaffning och då utgifterna för bindning, bokinköp, telefon och skrivmaterial blivit större än förut beräknats, torde för nästa budgetår erfordras 68 000 kronor.

Hovrätten över Skåne och Blekinge. Utgift första halvåret 1948 50 100; anslag 1948/49 50 000. — Med hänsyn till den faktiska belastningen av expensanslaget för domsagorna första halvåret 1948, 50 100 kronor — därav omkring 10 000 kronor avser vissa engångsutgifter — beräknas det nuvarande årsbehovet för expenser uppgå till $(2 \times 40\,000)$ 80 000 kronor. Härigenom torde även täckas den ökning av de normala utgifterna, som uppkommer genom städerna Karlshamns och Sölvesborgs införlivande med domsaga.

Hovrätten för Västra Sverige. Utgift första halvåret 1948 30 400; anslag 1948/49 38 000. — Vid beräkningen har hovrätten utgått från de belopp, som i expensmedel i verkligheten åtgått i domsagorna under första halvåret 1948. Från dessa belopp ha dragits sådana belopp, som ansetts utgöra engångsutgifter. Å andra sidan har tillagts ett belopp, motsvarande de prisstegringar som kunna väntas, varefter beloppet uträknats för helt år. Slutligen har tillagts väntade engångsutgifter under det nya budgetåret. På detta sätt har hovrätten kommit till ett beräknat anslagsbehov av 57 400 kronor.

Hovrätten för Nedre Norrland. Utgift första halvåret 1948 21 000; anslag 1948/49 28 000. — Inom flera domsagor har inbindning av protokoll m. m. måst anstå i brist på medel. Likaså har anskaffning av juridisk litteratur måst eftersättas. För framtiden torde ökningen av expeditiönsarbetet vid domsagorna — en följd av rättegångsreformen — komma att medföra ytterligare belastning av posten. Vidare bestridas numera av expensmedel vissa delgivningskostnader.

Hovrätten för Övre Norrland. Utgift första halvåret 1948 26 300; anslag 1948/49 42 000. — Anslagsposten belastas av kostnader för tvenne ändamål, om vilka kännedom saknades, då staten uppgjordes. Båda sammanhånga med den nya rättegångsordningen. Sålunda skall kostnad för delgivning, som jämlikt delgivningskungörelsen den 10 juli 1947 betalas av domstolen, bestridas av expensmedel. Av anslagsposten bestrides vidare kostnaden för tryckning av den mångfald olika slags blanketter (för stämningar, kallelser, vittnesbesked, tredsdomar m. m.) som på grund av processreformen kommit i bruk vid häradsrätterna.

Y t t r a n d e.

Statskontoret. Beträffande omkostnadsstaten för de under skånska hovrätten hörande domsagorna vill det synas, som om den yrkade delposten till expenser kunde — i jämförelse med storleken av samma post i andra domkretsar av motsvarande storlek — nedsättas till förslagsvis 70 000 kronor.

DEPARTEMENTSCHEFEN.

Beträffande detta anslag göra sig samma synpunkter gällande som i fråga om hovrätternas omkostnadsanslag. De för första halvåret 1948 redovisade utgifterna ge ej tillräcklig ledning för att tillförlitligt bedöma det aktuella anslagsbehovet men man kan med visshet förutse, att det nu anvisade beloppet kommer att bli otillräckligt för nästa budgetår. Anspråken på anslaget ha nämligen, såsom hovrätterna framhållit, ökat såväl beträffande reseanslaget på grund av större antal ting och höjda biljettpriser, som beträffande expensanslaget på grund av de nya bestämmelserna om delgivning genom domstols försorg, ökade blankettkostnader m. m. Ytterligare utgifter äro dessutom att förutse såsom följd av att rättsskipningen i militära mål överflyttats på de allmänna domstolarna. På grund av nu angivna omständigheter föreslår jag, att anslaget räknas upp med förslagsvis 100 000 kronor, att i mån av behov fördelas på samtliga hovrätter med ledning av de erfarenheter rörande utgiftsbehovet, som vinnas under innevarande budgetår.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Häradsrätterna: Omkostnader* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 603 000 kronor.

[21.] 11. Häradsrätterna: Reseersättningar till nämndemän.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	1 000 000	872 000
1948/49 (statsliggaren s. 134)	1 000 000	
1949/50 (förslag)	1 000 000	

Detta anslag höjdes av 1947 års riksdag från 700 000 kronor till 1 000 000 kronor. Anslagshöjningen var väsentligen avsedd att möta de ökade utgifter, vilka kunde väntas på grund av det ökade antalet tingsresor efter rättegångsreformens ikraftträdande.

Så snart det statsfinansiella läget tillåter, är det min avsikt att upptaga frågan om ersättning till nämndemännen utöver resekostnads- och traktementersättning (jfr II ht 1947 s. 18 f.). I nuvarande situation kan emellertid något förslag i ämnet ej framläggas.

Anslaget uppföres tills vidare med oförändrat belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Häradsrätterna: Reseersättningar till nämndemän* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor.

[22.] 12. Häradsrätterna: Uppläggande av nya fastighetsböcker för landet.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	60 000	15 700
1948/49 (statsliggaren s. 134) ..	50 000	
1949/50 (förslag)	50 000	

På grund av brist på rättsbildade arbetskrafter har arbetet med uppläggande av nya fastighetsböcker för landet under senare år icke kunnat bedrivas i den omfattning som varit avsedd (jfr II ht 1943 s. 22). Till följd härav har en betydande reservation uppkommit på det särskilda reservationsanslaget till anskaffande av nya fastighetsböcker. Detta anslag har därför tillfälligt utgått ur riksstaten (II ht 1948 s. 72). Anslaget till uppläggande av nya fastighetsböcker har av samma anledning kunnat nedsättas; för innevarande budgetår är det uppfört med 50 000 kronor.

I fråga om takten för detta arbetes bedrivande är den föregående år redovisade situationen i stort sett oförändrad (jfr II ht 1948 s. 72). Möjligen kan man räkna med någon förbättring beträffande för ändamålet tillgängliga arbetskrafter. Ehuru alla möjligheter att påskynda arbetet böra tillvaratagas, finnas dock knappast några utsikter att arbetet skall kunna avsevärt intensifieras under nästa budgetår.

Beträffande anslaget till anskaffande av nya böcker har till innevarande budgetår redovisats en reservation av 99 400 kronor. Såväl med hänsyn härtill som till förefintlig lagerhållning av böcker är det icke erforderligt att för nästa budgetår anvisa ytterligare medel för ifrågavarande ändamål.

Anslaget till uppläggande av nya fastighetsböcker bör tills vidare bibehållas vid oförändrat belopp 50 000 kronor. Detta lämnar tillräcklig marginal för den intensifiering av arbetet som kan visa sig möjlig.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Häradsrätterna: *Uppläggande av nya fastighetsböcker för landet* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 50 000 kronor.

Vattendomstolarna.

[23.] 13. Vattendomstolarna: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	642 100	618 000
1948/49 (statsliggaren s. 134) ..	720 000	
1949/50 (förslag)	775 000	

En översikt rörande vattendomstolarnas nuvarande personalorganisation lämnades i 1948 års statsverksproposition (II ht s. 73, 77 f.).

Y r k a n d e n.

Vattenöverdomstolen (skr. 24/9 1948) hemställer, att anslaget höjes med 139 500 kronor (p. 1—4).

Dessutom föreligger en av vattenöverdomstolen biträdd framställning från rikets vattenrättsdomare om höjning av dagarvodet till vattenrättsnämndeman, vilket förslag beräknas medföra en utgiftsökning av 15 000 kronor (p. 5).

	Ökning
1. Utbrytning ur Norrbygdens vattendomstol av dess B-avdelning till särskild vattendomstol.	
B-avdelningens fasta personal överföres till ordinarie stat ..	3 756
1 biträdande vattenrättsdomare, 6 månader 8 724; 1 vattenrättsamanuens 11 100	19 824
2. Lönereglering för den icke-ordinarie juristpersonalen samt för vattenrättsingenjörerna	77 000
3. Personalförstärkning.	
Västerbygdens vattendomstol.	
1 biträdande vattenrättsdomare och 1 extra vattenrättssekreterare helt år i stället för 6 månader	15 768
Norrbygdens vattendomstol.	
2 biträden (Cf 4—Ce 8)	9 816
4. Omräkning.	
Ändrad löneklassberäkning m. m.	10 336
Arvoden och särskilda ersättningar	3 000
5. Höjning av dagarvodet till vattenrättsnämndeman	15 000
	154 500.

M o t i v.

1. För att lätta den stora arbetsbördan vid Norrbygdens vattendomstol inrättades år 1945 vid domstolen en extra avdelning, B-avdelningen, med Ångermanälvens och Ljungans nederbördsområden såsom domkrets. Enär förhållandena därefter utvecklats på sådant sätt, att avdelningen icke kan undvaras, är det önskvärt att den nu utbrytes till en särskild domstol, förslagsvis benämnd Mellanbygdens vattendomstol. Den nya domstolen föreslås organiserad med samma fasta personal som övriga vattendomstolar samt därutöver med viss tillfällig förstärkning av de juridiska arbetskrafterna. I förhållande till B-avdelningens nuvarande personalorganisation innebär förslaget dels att avdelningens nuvarande fasta personal överföres till ordinarie stat — vilket ej medför annan kostnadsökning än att den nuvarande extra vattenrättsdomaren därstädes, i likhet med övriga ordinarie vattenrättsdomare, erhåller avlöningsförstärkning — dels ock att personalen ökas med 1 biträdande vattenrättsdomare under 6 månader och 1 amanuens.

För den händelse förslaget om utbrytning av B-avdelningen till särskild domstol icke skulle vinna bifall, föreslås a l t e r n a t i v t, att den extra vattenrättsdomaren vid avdelningen likväl erhåller ordinarie ställning.

2. Förbättrade löneförmåner föreslås för extra och biträdande vattenrättsdomare, för vattenrättssekreterare, extra vattenrättssekreterare och biträdande vattenrättssekreterare samt för vattenrättsingenjörer. Av skäl som anföras i det följande (s. 48) återgives framställningen här endast i vad den avser löneförbättring för de biträdande vattenrättssekreterarna. För närvarande finnas 4 sådana befattningar med placering i Cg 25¹. Tjänsterna föreslås uppflyttade till Cg 29. Såsom stöd härför åberopas — liksom för de föreslagna uppflyttningarna av övriga juristtjänster — att befattningarna varit svåra att besätta. Anledningen härtill är såväl den allmänna personalbristen som det förhållandet att vattendomstolarnas uppgifter och problem äro högst speciella. Arbetet skapar väsentligt mindre rutin för de allmänna domstolarna än vad långvarigt arbete i dessa gör. Detta förhållande m. m. inger en visserligen överdriven fruktan för att den vattenrättsligt utbildade skall komma att stå tillbaka vid konkurrens om befattningar vid de allmänna domstolarna och bliva tvingad att söka sin framtid uteslutande vid vattendomstolarna. Vad särskilt angår Norrbygden är ytterligare att beakta den allmänna motviljan mot bosättning i övre Norrland. Därutöver märkes, att Norrbygden är betungad med exceptionellt stora mål.

Därest de föreslagna lönegradsuppflyttningarna för den icke-ordinarie juristpersonalen icke skulle bifallas, hemställer vattenöverdomstolen alternativt, att motsvarande lönetillägg under alla förhållanden skola utgå vid den föreslagna nya vattendomstolen samt Norrbygdens och Västerbygdens vattendomstolar, vid vilka domstolar rekryteringssvårigheterna äro störst.

3. För Västerbygdens vattendomstol finnas i gällande stat medel beräknade för tillfällig förstärkning av personalen under högst sex månader med 1 biträdande vattenrättsdomare och 1 extra vattenrättssekreterare. Dessa befattningar böra med hänsyn till arbetsbelastningen finnas vid vattendomstolen under hela budgetåret 1949/50. Under förutsättning att den av vattenöverdomstolen föreslagna löneförbättringen för biträdande vattenrättssekreterare bifalles, kan dock dylik sekreterare anställas i stället för extra vattenrättssekreterare.

Vid Norrbygdens vattendomstol erfordras ytterligare 2 biträden i reglerad befordringsgång på grund av ökade skriv- och kontorsgöromål.

4. Omräkningen avser utgiftsökningar av automatisk natur. Bl. a. har det till arvoden och särskilda ersättningar nu anvisade beloppet, 12 000 kronor — av vilket bestridas dagarvoden till vattenrättsnämndemän — under flera år visat sig otillräckligt.

5. Dagarvodet till vattenrättsnämndeman, vilket sedan år 1923 utgår med 15 kronor, föreslås höjt till 30 kronor. Redan penningvärdets förändring under tiden efter 1923 motiverar en höjning av arvodet. Vattendomstol ut-

¹ Biträdande vattenrättssekreterare, vilken är e. o. tjänsteman i Cg 25 eller högre lönegrad, skall dock bibehållas vid honom i sådan egenskap tillkommande avlöningsförmåner.

gör vidare en kollegial domstol, vari samtliga ledamöter ha lika rösträtt. Den sakkunskap — speciellt avseende jordbruk, skogsbruk och andra förhållanden i orten — som vattenrättsnämndemännen tillföra domstolen är av så stort värde, att det utgående dagarvodelt framstår såsom alltför anspråkslöst. De omfattande skadevärderingar, som i större mål för närvarande utföras med medverkan av vattenrättsnämndemännen, skulle ställa sig avsevärt dyrare för sökandeparterna, om man — i syfte att begränsa vattenrättsnämndemännens tjänstgöring — tillkallade särskilda sakkunniga att biträda med värderingarna. Vid övervägande av dagarvodets skälighet bör hänsyn även tagas därtill att vattenrättsnämndemännens resor till och från sammanträden, syner och undersökningar ofta föranleda avsevärd tidsspillan, för vilken ingen ersättning utgår. På grund av det begränsade antalet vattenrättsnämndemän och nödvändigheten att samma nämndemän tjänstgöra under ett måls hela behandling kan tjänstgöringsskyldigheten för vattenrättsnämndemännen bli högst betungande.

Y t t r a n d e n.

Vattenfallsstyrelsen. Behovet av en femte vattendomstol är så permanent, att en dylik domstol snarast bör inrättas. Vad vattenöverdomstolen föreslagit beträffande den nya domstolens organisation m. m. föranleder icke någon erinran från styrelsens sida. I övriga delar biträder styrelsen i huvudsak vattenöverdomstolens framställning och understryker därvid angelägenheten av att åtgärder skyndsamt vidtagas för att på ett tillfredsställande sätt tillgodose personalbehovet vid vattendomstolarna.

Statskontoret. Frågan huruvida B-avdelningen vid Norrbygdens vattendomstol bör utbrytas till självständig vattendomstol undandraget sig ämbetsverkets bedömande. Därest sådan utbrytning icke anses böra komma till stånd, finner statskontoret ej några omständigheter ha tillkommit, som böra föranleda ändring i de av 1945 års riksdag för den extra vattenrättsdomaren bestämda löneförmånerna. I rådande läge kan statskontoret icke tillstyrka vare sig de föreslagna lönegradsuppflyttningarna av vissa befattningar vid vattendomstolarna eller den i andra hand gjorda framställningen om lönetillägg åt vissa befattningshavare vid den nya domstolen samt Norrbygdens och Västerbygdens vattendomstolar. För en höjning av dagarvodelt till vattenrättsnämndeman finner statskontoret däremot skäl föreligga. En dylik åtgärd bör enligt statskontorets mening lämpligen vidtagas i samband med den prövning som är att förvänta i fråga om införande av arvode för häradsrätternas nämndemän.

Statens lönenämnd. Beträffande den föreslagna löneförbättringen för vattendomstolarnas juristpersonal och vattenrättsingenjörerna finner lönenämnden motiverat, att redan nu provisoriska åtgärder vidtagas på vissa punkter inom organisationen. Med hänsyn till pågående utredning rörande

löneställningen för byråchefer m. fl. biträder lönenämnden förslaget om löneförbättring för juristpersonalen endast såtillvida som nämnden förordar — förutom högre lönegradsplacering beträffande två icke-ordinarie domartjänster — provisorisk uppflyttning av biträdande vattenrättssekreterare från Cg 25 till Cg 27. Skillnaden i löneställning mellan å ena sidan vattenrättssekreterare och extra vattenrättssekreterare (Cg 30) samt å andra sidan biträdande vattenrättssekreterare skulle därigenom omfatta tre lönegrader, vilket bör kunna anses tillräckligt. Vad angår vattenrättsingenjörerna bör med hänsyn till nämnda utredning den löneförbättring för dessa tjänstemän som synes ofrånkomlig åstadkommas genom lämpligt avvägda tilläggsarvoden utöver lönen enligt nu gällande lönegrader.

Svenska vattenkraftföreningen. Föreningen ansluter sig i huvudsak till vattenöverdomstolens förslag samt framhåller såsom angeläget, att frågan om vattenrättsingenjörernas löneställning snarast får sin lösning på sådant sätt att tjänsternas rekrytering säkerställs.

DEPARTEMENTSCHEFEN.

Den omfattande utbyggnaden av landets vattenkrafttillgångar har medfört en betydande ökning av vattendomstolarnas arbetsbörda. Till följd härav har det varit nödvändigt att mer eller mindre permanent förstärka arbetskrafterna vid dessa domstolar. Behovet av personalförstärkning har i särskild grad gjort sig gällande vid Norrbygdens vattendomstol, där en extra avdelning, kallad B-avdelningen, inrättats den 1 juli 1945. Nuvarande organisation — främst vid Norrbygdens vattendomstol, där varken domare eller ingenjörer på B-avdelningen inneha ordinarie anställning — kan icke på längre sikt anses tillfredsställande. Det är icke minst för vinnande av snabba avgöranden i viktiga kraftverks- och vattenregleringsfrågor av betydelse att äga tillgång till välorganiserade vattendomstolar. I detta sammanhang må erinras om den utredning rörande det ekonomiska långtidsprogrammet, som nyligen framlagts av särskilt tillkallade sakkunniga (SOU 1948: 45). Den fortsatta utbyggnaden av vattenkraften har därvid tillagts särskilt stor betydelse.

På grund av det anförda har en särskild utredningsman tillkallats för att utreda frågan om inrättande av en särskild vattendomstol för Nedre Norrland m. m. Jag är alltså icke beredd att nu taga ställning till vattenöverdomstolens förslag om utbrytning ur nämnda vattendomstol av dess B-avdelning till särskild vattendomstol. Ej heller föreligger tillräcklig anledning att, innan frågan härom blivit utredd och prövad, överföra den extra vattenrättsdomaren vid avdelningen till ordinarie stat. I det följande utgår jag därför från att den hittillsvarande organisationen tills vidare bibehålles. Förslag om uppdelning av Norrbygdens vattendomstol kommer emellertid eventuellt att föreläggas årets riksdag i särskild proposition.

För att möjliggöra den ytterligare utökning av vattendomstolarnas personal, som vid eljest oförändrad organisation ansetts behövlig, beräknas i

det följande medel motsvarande kostnaderna för förstärkning av personalen med 1 biträdande vattenrättsdomare och 1 extra vattenrättssekreterare under sex månader samt 2 biträden i reglerad befordringsgång. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att med ledning av tillgänglig statistik och annat jämförelse-material rörande arbetsförhållandena vid de olika vattendomstolarna bestämma i vad mån och vid vilka domstolar förstärkning är behövlig.

Frågan om löneställningen för de högre befattningshavarna vid vattendomstolarna är beroende av pågående utredning rörande lönegradsplaceringen för byråchefer m. fl. Med hänsyn härtill kan jag icke för närvarande upptaga förslagen om löneförbättring för vare sig icke-ordinarie vattenrättsdomare, vattenrättssekreterare, extra vattenrättssekreterare eller vattenrättsingenjörer. Däremot tillstyrker jag att biträdande vattenrättssekreterare, på sätt lönenämnden förordnat, uppflyttas från Cg 25 till Cg 27. Denna förbättring kan anses vara en följd av de nya bestämmelserna om reglerad befordringsgång för fiskalspersonal (jfr ht 1948 s. 79).

Vad härefter angår den föreslagna höjningen av dagarvudet till vattenrättsnämndeman må erinras, att detta arvode är avsett såsom gottgörelse för det med befattningen förenade besväret jämte tidsspillan (prop. 129/1918 s. 11). En höjning av det för 25 år sedan fastställda arvodet framstår som särskilt angelägen bl. a. med hänsyn till att vattenrättsnämndemännens tjänstgöring sedan dess blivit mycket mer betungande än tidigare. I enlighet med vad som föreslagits bör arvodet skäligen bestämmas till 30 kronor.

På grund av det anförda bör anslaget uppräknas med 5 328 kronor för uppflyttning av 4 biträdande vattenrättssekreterare från Cg 25 till Cg 27, med 25 584 kronor, motsvarande kostnaderna för 1 biträdande vattenrättsdomare och 1 extra vattenrättssekreterare under sex månader samt 2 biträden i reglerad befordringsgång, ävensom med 15 000 kronor för höjning av dagarvudet till vattenrättsnämndeman. Härtill komma automatiska utgiftsökningar med 9 088 kronor på grund av ändrad löneklassberäkning, uppräknings av arvodesposten m. m. Anslaget höjes alltså med sammanlagt $(5\,328 + 25\,584 + 15\,000 + 9\,088)$ 55 000 kronor.

Anslaget beräknas sålunda:

avlöningar till ordinarie tjänstemän oförändrat 269 500 kronor;

arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t 30 000 (+ 18 000) kronor;

avlöningar till icke-ordinarie personal 398 300 (+ 33 200) kronor;

rörligt tillägg 77 200 (+ 3 800) kronor.

Anslaget uppföres alltså med $(269\,500 + 30\,000 + 398\,300 + 77\,200)$ 775 000 (+ 55 000) kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) fastställa följande avlöningsstat för vattendomstolarna, att tillämpas under budgetåret 1949/50:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	269 500
2. Arvoden och särskilda ersättningar, be- stämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ..	»	30 000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal ..	»	398 300
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	77 200

Summa kronor 775 000;

b) till *Vattendomstolarna*: *Avlöningar* för budgetåret 1949/
50 anvisa ett förslagsanslag av 775 000 kronor.

[24.] 14. Vattendomstolarna: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	84 000	125 500
1948/49 (statsliggaren s. 136) ..	103 000	
1949/50 (förslag)	119 200	

Enligt gällande omkostnadsstat för vattendomstolarna ha anvisats 800 kronor till sjukvård m. m. (1 400), 67 800 kronor till reseersättningar (76 200), 650 kronor till bränsle m. m. (900) samt 33 750 kronor till övriga expenser (46 900).¹

Y r k a n d e n.

Vattenöverdomstolen (skr. 24/9 1948) hemställer, att anslaget höjes med 16 200 kronor, varav 700 kronor till sjukvård m. m., 9 200 kronor till reseersättningar, 350 kronor till bränsle m. m. samt 5 950 kronor till övriga expenser.

M o t i v.

Nu anvisade belopp ha visat sig otillräckliga. Beträffande posten till reseersättningar beror den ökade belastningen bl. a. på höjda biljettpreiser och ökat antal befattningshavare. Av det belopp, varmed nämnda post föreslås höjd, beräknas omkring 3 500 kronor för flyttningskostnader, som bliva nödvändiga på grund av det stora antalet extra arbetskrafter vid vattendomstolarna. Det senaste kollektivavtalet för städningspersonal i förening med att lokalerna för Norrbygdens vattendomstol utökats beräknas medföra en ökning av städningskostnaderna med 2 550 kronor. På grund av personalökning uppkomma härjämte stegrade utgifter för skrivmaterialier samt för anskaffning och underhåll av kontorsmaskiner och övriga inventarier. Önskvärda instrument för den tekniska personalen ha i vissa fall ej kunnat inköpas i brist på medel. Den förstärkning av domarkrafterna, som redan vidtagits och därutöver föreslås för nästa budgetår, föranleder behov av större antal telefoner, varigenom abonnemangs- och samtalsavgifter öka.

¹ Siffrorna inom parentes angiva utgifterna under budgetåret 1947/48.

4 *Bihang till riksdagens protokoll 1949. 1 saml. Nr 1. Bil. 4.*

Y t t r a n d e.

Statskontoret ifrågasätter, om icke delposten till övriga expenser kunde — med hänsyn till att den för innevarande budgetår höjdes med 5 000 kronor (jfr II ht 1948 s. 81 f.) — begränsas till förslagsvis 35 000 kronor.

DEPARTEMENTSCHEFEN.

I enlighet med vattenöverdomstolens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vattendomstolarna: Omkostnader* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 119 200 kronor.

D. Rättegångsväsendet i allmänhet.

[25.] 1. Ersättning åt domare, vittnen och parter.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	900 000	1 000 600
1948/49 (statsliggaren s. 146)	1 100 000	
1949/50 (förslag)	1 100 000	

Detta anslag, som tidigare var uppfört med 700 000 kronor, höjdes i samband med ikraftträdandet av rättegångsreformen till 1 100 000 kronor (jfr II ht 1948 s. 95). Därmed avsågs att täcka de ökade kostnader, som beräknades uppkomma bl. a. i fråga om ersättning till vittnen i brottmål m. fl. mål, offentliga försvarare, frikända tilltalade samt personer som höras under förundersökning i brottmål.

Anslaget uppföres tills vidare med oförändrat belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning åt domare, vittnen och parter* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 1 100 000 kronor.

[26.] 2. Kostnader enligt lagen om fri rättegång.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	900 000	641 700
1948/49 (statsliggaren s. 149)	1 000 000	
1949/50 (förslag)	1 000 000	

Detta anslag höjdes av 1947 års riksdag från 600 000 kronor till 900 000 kronor. Orsaken därtill voro de ökade utgifter, som förutsågos dels på grund av det nya rättegångsförfarandet, som bygger på ökad muntlighet i alla in-

stanser och nödvändiggör partsinställelse i betydligt större utsträckning än förut, dels ock på grund av vissa ändringar i lagen om fri rättegång, vilka trätt i kraft samtidigt med processreformen och inneburit utvidgning av de förmåner, som ingå i den fria rättegången (II ht 1947 s. 41). För budgetåret 1948/49 avrundades anslaget till 1 000 000 kronor.

Anslaget uppföres tills vidare med oförändrat belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kostnader enligt lagen om fri rättegång* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor.

[27.] 3. Understöd för utomprocessuell rättshjälp.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	160 000	154 300
1948/49 (statsliggaren s. 149) ..	160 000	
1949/50 (förslag)	160 000	

Anslaget uppföres med oförändrat belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Understöd för utomprocessuell rättshjälp* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 160 000 kronor.

[28.] 4. Tornedalens rättshjälpsanstalt.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48 (del av budgetåret)	31 000	20 800
1948/49 (statsliggaren s. 149)	33 700	
1949/50 (förslag)	36 500	

För innevarande budgetår har till Tornedalens rättshjälpsanstalt anvisats bl. a. 7 700 kronor till omkostnader. Därav ha 3 100 kronor beräknats för reseersättningar och 4 600 kronor till expenser.

Länsstyrelsen i Norrbottens län (skr. 15/9 1948) hemställer i enlighet med ett av styrelsen för rättshjälpsanstalten avgivet förslag, att anslaget höjes med 3 700 kronor, varav 2 800 kronor till reseersättningar och 900 kronor till expenser. Till stöd för förslaget om höjning av reseanslaget åberopas ökade resekostnader för föreståndaren samt för styrelsens ledamöter. Av hela det begärda reseanslaget, 5 900 kronor, beräknas 3 300 kronor för föreståndarens resor till mottagningar — dessa hållas en gång i månaden i Övertorneå, Korpilombolo, Tårendö, Pajala, Bränna och Nederkalix — samt 2 000 kronor för andra tjänsteresor (inställelser vid rättegång, förliknings-sammanträden m. m.). Återstoden, 600 kronor, beräknas till resekostnader för styrelsens ledamöter. För höjning av expensposten har särskild motive-ring ej anförts.

Statskontoret motsätter sig icke den föreslagna ökade medelsanvisningen till reseersättningar men finner ej tillräckliga skäl anförda för höjning av expensposten.

DEPARTEMENTSCHEFEN.

I anslutning till vad statskontoret anfört föreslår jag, att anslaget för att täcka de ökade resekostnaderna höjes med 2 800 kronor till 36 500 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tornedalens rättshjälpsanstalt* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 36 500 kronor.

[29.] 5. Efterutbildning inom rättegångsväsendet.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	40 000	28 500
1948/49 (statsliggaren s. 150)	15 000	
1949/50 (förslag)	15 000	

Syftet med anslaget är att lämna stöd för utbildning av domare och andra vid domstolarna verksamma jurister inom sådana delar av rättsområdet, som under senare år varit föremål för genomgripande reformarbete. Den fortsatta utbildningsverksamheten bör under de närmaste åren bl. a. taga sikte på straffrätten och därmed sammanhängande kunskapsområden (jfr II ht 1948 s. 99). Från anslaget må enligt Kungl. Maj:ts närmare bestämmande även bestridas kostnader för efterutbildning i stenografi av viss biträdespersonal i domsagorna.

Anslaget uppföres med oförändrat belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Efterutbildning inom rättegångsväsendet* för budgetåret 1949/50 anvisa ett reservationsanslag av 15 000 kronor.

[30.] 6. Ersättning för vissa bötesandelar.

	Anslag
1948/49 (statsliggaren s. 150)	1 300
1949/50 (förslag)	500

Då några av arvodesbeloppen bortfallit, kan anslaget för nästa budgetår nedsättas till 500 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning för vissa bötesandelar* för budgetåret 1949/50 anvisa ett anslag av 500 kronor.

[31.] 7. Ersättning för förlorad in-teckningslösen vid stadsdomstolarna.

	Anslag
1948/49 (statsliggaren s. 150)	135 000
1949/50 (förslag)	135 000

Anslaget uppföres med oförändrat belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning för förlorad in-teckningslösen vid stadsdomstolarna* för budgetåret 1949/50 anvisa ett anslag av 135 000 kronor.

[32.] 8. Resestipendier åt domare och domareaspiranter.

	Anslag
1948/49 (statsliggaren s. 150)	10 000
1949/50 (förslag)	10 000

Stipendierna äro avsedda att bereda domare och domareaspiranter möjlighet att genom studiebesök vid främmande domstolar, där principerna om rättegångens koncentration och muntlighet sedan lång tid tillämpas, vinna praktisk förtroghet med den på dessa principer grundade nya processordningen (jfr II ht 1946 s. 99).

Anslaget uppföres med oförändrat belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Resestipendier åt domare och domareaspiranter* för budgetåret 1949/50 anvisa ett reservationsanslag av 10 000 kronor.

E. Fångvården m. m.

[33.] 1. Fångvårdsstyrelsen: Avlöningar.

Genom beslut den 30 juni 1947 uppdrog Kungl. Maj:t åt statens organisationsnämnd att verkställa en översyn av fångvårdsstyrelsens organisation (jfr II ht 1948 s. 102). Med skrivelse den 14 december 1948 har organisationsnämnden, efter fullgjort uppdrag, överlämnat en promemoria med vissa av den verkställda översynen föranledda förslag. Dessa äro för närvarande föremål för remissbehandling. Anslag till avlöningar och omkostnader för fångvårdsstyrelsen komma därför att äskas i särskild proposition. Anslagen upptagas nu med allenast beräknade belopp, motsvarande de i gällande riksstat uppförda anslagen.

Jag hemställer under denna punkt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Fångvårdsstyrelsen: Avlöningar* för budgetåret 1949/50 beräkna ett förslagsanslag av 627 000 kronor.

[34.] 2. Fångvårdsstyrelsen: Omkostnader.

Under återopande av vad under punkten [33] anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Fångvårdsstyrelsen: Omkostnader* för budgetåret 1949/50 beräkna ett förslagsanslag av 71 500 kronor.

[35.] 3. Fångvårdsanstalterna: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	7 539 800	7 918 900
1948/49 (statsliggaren s. 152) ..	8 090 000	
1949/50 (förslag)	8 150 600	

I enlighet med vad som förutskickats i propositionen 220/1948 (s. 29) har frågan om **provisorisk löneförbättring för styresmän och assistenter vid fångvårdsstaten** gjorts till föremål för utredning.

Styresmännen inneha för närvarande efter anstalternas vårdkapacitet tjänsteställning såsom direktörer eller föreståndare. Antalet direktörstjänster uppgår till 15 med följande fördelning: 1 direktör i Ca 31 (Långholmen), 6 direktörer i Ca 29 (Hall, Härlanda, Härnösand, Malmö, Mariestad, Norrköping) och 8 direktörer i Ca 27 (Gävle, Karlstad, Kristianstad, Skenäs, Uppsala, Vänersborg, Västerås, Växjö). Av befattningarna såsom föreståndare utgöras 13 av kronohäktesföreståndartjänster placerade 3 i Ca 22 (Nyköping, Västervik, Ystad), 6 i Ca 20 (Jönköping, Falun, Karlskrona, Umeå, Luleå, Örebro) och 4 i Ca 19 (Kalmar, Visby, Östersund, Haparanda). Anstalterna i Halmstad och Hudiksvall förestås av uppsyningsmän i Ca 15. För föreståndare vid fångkolonier finnes en befattning i Ca 19 (Singesult), medan övriga koloniföreståndare äro placerade i Ce 19 eller Cg 19. Högre löneförmåner utgå övergångsvis vid 2 kolonier (Ödevata, Svarttjärn).

Av assistentbefattningar finnas i gällande personalförteckning på ordinarie stat upptagna 1 arbetsassistent i Ca 24 och 2 assistenter i Ca 23 (Långholmen), 12 assistenter i Ca 22 (företrädesvis anstalter med ett platsantal av 100 eller däröver) samt 12 assistenter i Ca 20 (anstalter med 50—75 intagna). Därtill kommer ett mindre antal extra ordinarie assistenter, nämligen 1 i Ce 23, 1 i Ce 22 och 3 i Ce 20.

Med skrivelse den 24 juli 1948 har *fångvårdsstyrelsen* efter anmodan inkommit med förslag rörande provisorisk löneförbättring för ifrågavarande personal. Förslaget innebär i huvudsak följande.

Beträffande direktörstjänsterna föreslås uppflyttning en lönegrad för var och en av de tre nuvarande lönegrupperna. Högsta gruppen, omfattande såsom hittills endast direktörstjänsten vid Långholmen, flyttas sålunda från Ca 31 till Ca 32. De sex till andra gruppen nu hörande tjänsterna uppflyttas från Ca 29 till Ca 30. Till denna grupp hänföras även de nu i Ca 27 placerade direktörstjänsterna vid anstalten på Skenäs (ungdomsanstalt, 90 platser) och anstalten i Växjö (kvinnoanstalt med ett flertal olika kategorier intagna, 100 platser). Återstående sex direktörstjänster flyttas från Ca 27 till Ca 28. Denna lägsta grupp utökas vidare med styresmansbefattningarna vid anstalten i Ystad (nu Ca 22) och anstalten i Örebro (nu Ca 20). Vid den förra anstalten finnes ett mycket besvärligt klientel av ungdomliga psykopater och den senare har numera en sådan beläggning, att det är obilligt att låta styresmannen kvarstå i föreståndargrad.

Sedan de nuvarande föreståndarbefattningarna vid anstalterna i Ystad och Örebro omändrats till direktörstjänster, uppflyttas övriga befattningar såsom kronohäktesföreståndare från resp. Ca 22 till Ca 24, Ca 20 till Ca 21 och Ca 19 till Ca 20. Såsom motiv för uppflyttning i förstnämnda fall (Nyköping, Västervik) två lönegrader åberopas, att för ungdomsanstalten i Nyköping fordras en psykologiskt skolad föreståndare samt att man vid anstalten i Västervik även i framtiden måste räkna med ett mycket besvärligt klientel. Vid anstalterna i Halmstad och Hudiksvall inrättas två föreståndartjänster i Ca 19 i stället för de nuvarande uppsyningsmannabefattningarna i Ca 15.

Även koloniföreståndarna föreslås erhålla höjd lönegradsplacering, i varje fall så att föreståndare vid koloni med plats för 30 intagna såsom regel placeras i 20 lönegraden. Föreståndarbefattningen vid fångkolonien Singeshult uppflyttas med hänsyn till koloniens omfattning och mera självständiga administration från Ca 19 till Ca 22.

Beträffande assistenterna beaktas bl. a. placeringen av jämförliga befattningar vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården. För s. k. redogörarassistenter har på många håll arbetsbördan vuxit ofantligt till följd av att kolonier anslutits till vissa anstalter. Medan styresman vid dylik anstalt uppbär särskilt arvode för bestyr med koloni, ha redogörarassistenter ej tillerkänts någon motsvarande kompensation. Assistenterna uppflyttas från resp. Ca 23 till Ca 24, Ca 22 till Ca 23 och Ca 20 till Ca 22. En löneförbättring ifrågasättes även för arbetsassistenten i Ca 24 vid Långholmsanstalten. Denna anstalt är emellertid avsedd att avvecklas.

Icke-ordinarie tjänstemän beredas motsvarande avlöningsförbättring som de ordinarie befattningshavarna.

Yttranden.

Statskontoret. Statskontoret kan icke biträda fångvårdsstyrelsens förslag om en allmän uppflyttning i lönegrad av befintliga tjänster. Då regleringen

avsetts få en provisorisk karaktär, bör den i stället genomföras på det sätt, att å de befattningar, beträffande vilka en löneförhöjning utan tvekan är påkallad, medgives utgå ett tillfälligt lönetillskott, förslagsvis i runt tal motsvarande den genomsnittliga löneskillnaden mellan två närliggande löneklasser inom den lönegrad, vederbörande befattningshavare tillhör. Någon förändring av tjänsternas lönegradsplacering bör alltså icke ifrågakomma i detta sammanhang. Lönetillskott bör utgå endast till sådana befattningshavare, vilkas göromål genom straffverkställighetsreformen i kvalitativt hänseende blivit mera krävande.

I vilken utsträckning i enlighet härmed löneförhöjning bör medgivas undandraget sig statskontorets närmare bedömande på grundval av den i ärendet förebragta utredningen. Ämbetsverket kan dock knappast finna det påkallat att medgiva chefen för Långholmsanstalten lönetillägg, enär sådan höjning icke tidigare ifrågasatts samt anstalten dessutom är avsedd att avvecklas. Ej heller har statskontoret blivit övertygat om nödvändigheten att tillförsäkra redogörarassistenter löneförbättring. Deras arbete kan måhända kvantitativt men knappast kvalitativt ha påverkats av straffverkställighetsreformen.

Statens lönenämnd. Lönenämnden hyser starka betänkligheter mot lämpligheten av en allmän lönereglering för ifrågavarande tjänstemän, innan ställning tagits till den av fångvårdsstyrelsen år 1946 avgivna utredningen med förslag till omorganisation av fångvårdens anstaltsväsende. Därest emellertid en provisorisk reglering av fångvårdstjänstemännens löner skulle anses böra genomföras utan att avvakta ett dylikt ställningstagande, bör en allmän löneförbättring utformas efter den principen, att tjänstemännen med bibehållande av nuvarande lönegradsplacering erhålla särskilda lönetillägg.

De utöver den allmänna löneförbättringen föreslagna tjänsteförändringarna för vissa styresmansbefattningar kan nämnden i och för sig godtaga i huvudsak. De nya lönegraderna böra dock anslutas till de i gällande personalförteckning befintliga lönegraderna för dylika befattningar. En ytterligare förbättring i lönehänseende för tjänstemännen bör ernås genom lönetillägg. Vidkommande fångvårdsanstalterna i Nyköping och Västervik, var-est styresmännen äro placerade i Ca 22, kan lönenämnden sålunda icke tillstyrka uppflyttning till Ca 24, vilken lönegrad icke dittills tagits i anspråk för styresmän vid anstalter. Vad angår föreståndaren vid Singeshult anser lönenämnden en uppflyttning till Ca 20 vara tillfyllest.

Föreningen direktörer och assistenter vid fångvårdsstaten. En löneförbättring med två lönegrader över lag för direktörer och assistenter är ofrånkomlig för att säkra en tillfredsställande rekrytering till dessa alltmer krävande tjänster. Detsamma gäller de båda i fångvårdsanstalternas personalförteckning upptagna kamrerarbefattningarna. En omprövning av vissa styresmäns tjänstplacering vid sidan av den allmänna uppflyttningen av tjänsterna är i hög grad påkallad, men denna fråga är så viktig, att den bör bli föremål för särskild utredning.

Svenska fångvårdssällskapet. Sällskapet biträder fångvårdsstyrelsens förslag utom i fråga om assistenternas löneställning. Dessa böra alla med hänsyn till ökade arbetsuppgifter och därmed växande ansvar uppflyttas två lönegrader. Vidare böra fångvårdsstatens två kamrerare uppflyttas från Ca 25 till Ca 26.

Sveriges fångvårdsmannaförbund. En uppflyttning två lönegrader av föreståndarna vid kronohäktena och kolonierna är med hänsyn till befattningshavarnas viktiga och ansvarsfulla arbetsuppgifter minst lika befogad som motsvarande av fångvårdsstyrelsen förordade uppflyttning av lägsta assistentgruppen. Med omändring av föreståndarebefattningarna vid anstalterna i Örebro och Ystad till direktörstjänster kan anstå tills anstaltsorganisationen blivit fastare utformad.

Anslagsyrkanden.

Fångvårdsstyrelsen (skr. 25/8 1948), som vid anslagsberäkningen utgått från nuvarande löneställning för styresmän och assistenter, har hemställt, att anslaget höjes med 13 600 kronor.

	Ökning	Minskning
1. Uppflyttning i lönegrad av		
uppsyningsmannen vid kroppssjukhuset på Långholmen Ca 15—Ca 17	684	
yrkesmästaren vid anstalten i Västerås Ca 13—Ca 15..	588	
1 eldare vid sinnessjukavdelningen på Håga Ce 10—Ce 11	276	
2. Personalförstärkningar.		
1 yrkesmästare Ce 13 vid anstalten på Härlanda	7 092	
2 sociala kuratorer Ce 15 vid ungdomsanstalter	15 360	
3. Begränsning av vaktpersonalen.		
3 e. o. vaktfruar		17 028
4. Arvode till en biträdande läkare vid anstalten på Långholmen	3 600	
5. Ökade medel till arvoden åt vikarier för läkare under semester; avrundning	3 028	
	<u>30 628</u>	<u>17 028</u>
	+ 13 600	

6. Vidare har Sveriges fångvårdsmannaförbund i en av fångvårdsstyrelsen delvis biträdd framställning (skr. 31/8 1948) — en framställning i samma syfte har gjorts av personalen vid Långholmens sinnessjukavdelning (skr. 8/5 1948) — begärt, att lönetillägg för riskfylld tjänstgöring, s. k. risktillägg, skall utgå i större omfattning än för närvarande. I den utsträckning, vari förslaget tillstyrkts av fångvårdsstyrelsen, skulle det medföra en kostnadsökning med 8 400 kronor.

Motiv.

1. Uppflyttning av uppsyningsmannen vid kroppssjukhuset på Långholmen har tidigare begärts av fångvårdsstyrelsen (jfr prop. 225/1946 s. 37). Detta sjukhus, som har 38 platser, är icke blott fångvårdens största sjukavdelning utan även centralsjukhus för hela fångvården. Uppsyningsmannen har att närmast under kroppssjukläkaren ansvara för skötseln av avdelningen. En väsentlig ökning av arbetsbördan har skett genom att Stockholms stads rannsakningsfångar efter nedläggandet av stadens rannsakningsfängelse numera intagas på Långholmsanstalten (jfr II ht 1948 s. 107 f.).

Yrkesmästaren vid Västeråsanstalten disponeras för kuverttillverkning. Verkstaden sysselsätter ett 40-tal intagna i en omfattande och för fångvården inkomstbringande drift.

I fråga om den till uppflyttning föreslagna eldartjänsten å Håga anför styrelsen, att klagomål framförts från anstaltsledningens sida mot det sätt, varpå eldningen sker; ingen av de båda vid anstalten anställda eldarna besitter den utbildning, som är erforderlig för uppgiften.

2. Planerad mekanisk verkstad på Härlanda beräknas vara färdigställd den 1 juli 1949. Statens organisationsnämnd har ansett två yrkesmästare erforderliga för denna verkstad men hittills ha medel beviljats endast för en yrkesmästartjänst därstädes (jfr prop. 220/1948 s. 30 f.).

Social kurator finnes för närvarande endast vid en av fångvårdens ungdomsanstalter, nämligen Skenåsanstalten. Övriga större ungdomsanstalter — Uppsala, Ystad, Nyköping — sakna kuratorstjänster men vid Uppsalaanstalten finnes en lärarassistent. Det är en brist i fråga om vården av ungdomsklientelet, att det icke finnes flera befattningshavare för kuratorsuppgifter, som äga specialutbildning i socialvårdsverksamhet. Medel böra därför beräknas för sociala kuratorer, i främsta rummet för anstalten i Ystad men därjämte för ytterligare någon ungdomsanstalt. Beträffande tjänsternas löneställning föreslås samma lönegrad, Ce 15, som för närvarande gäller för sociala kuratorer vid fångvården. Därvid förutsättes emellertid att, om en allmän omprövning av löneställningen för kuratorer kommer till stånd, även frågan om lönegradsplaceringen för den till fångvården hörande gruppen upptages till behandling.

3. Indragning av tre vaktfruar möjliggöres genom att förverkliga ett av statens organisationsnämnd väckt förslag, enligt vilket för kvinnliga intagna vid anstalter, huvudsakligen avsedda för män, i regel skall finnas blott en kvinnlig befattningshavare vid varje sådan anstalt.

4. Arbetet för kroppssjukläkaren vid anstalten på Långholmen har ökat avsevärt till följd av straffverkställighetsreformen samt dessutom på grund av att Stockholms stads rannsakningsfångar, sedan stadens rannsakningsfängelse nedlagts, numera intagas på Långholmsanstalten. Läkaren har regelbundna mottagningar på fängelset varannan dag, varvid genomsnittligt 60 fall behandlas, vilket i regel kräver en arbetsdag av omkring 7 timmar utan

måltidsrast. Därtill komma extra sjukbesök vid anstalten, även nattetid. Därest tjänsten skall kunna skötas med erforderlig noggrannhet, måste en avlastning av läkarens arbete ske. Detta kan åstadkommas genom att anställa en biträdande läkare. Denne bör åtnjuta ett arvode av 3 600 kronor för år.

5. Ökade medel till läkarvikarier erfordras vid bifall till en av styrelsen särskilt gjord framställning angående undanröjande av viss olikformighet i bestämmelserna om semester för fångvårdens anstaltsläkare.

6. Inom fångvården tillkommer för närvarande risktillägg endast bevakningspersonalen vid anstalten i Norrköping och utgår där med 120 kronor för år (jfr prop. 225/1946 s. 20). Tjänstgöringsförhållandena vid vissa av fångvårdens säkerhetsanstalter äro numera till följd av klienteletts beskaffenhet sådana, att de väl kunna jämföras med förhållandena vid sinnessjukhusens fasta avdelningar. Detta gäller icke blott anstalten i Norrköping utan även anstalten i Karlstad. Risktillägget vid Norrköpingsanstalten har utgått med oförändrat belopp sedan år 1938, medan det till befattningshavare vid sinnessjukhusens fasta avdelningar utgående arvodet, som nämnda år uppgick till 180 kronor, sedermera höjts till 216 kronor. Med hänsyn till dessa förhållanden bör bevakningspersonalen vid anstalterna i Norrköping och Karlstad tillerkännas lönetillägg med sistnämnda belopp.

I ö v r i g t har fångvårdsstyrelsen hemställt,

att den under innevarande budgetår tillfälligt inrättade undersökningsavdelningen vid Håga med hänsyn till arbetsbelastningen bibehålles jämväl under budgetåret 1949/50 (prop. 220/1948 s. 27, 30) samt

att tillfälligt arvode fortsättningsvis får utgå till föreståndaren vid anstalten i Örebro, intill dess frågan om dennes löneställning blivit slutligt prövad (prop. 220/1948 s. 15, 29).

Y t t r a n d e n.

Statskontoret. Bärande skäl ha ej förebragts för att intaga ändrad ståndpunkt till frågan om förbättrad löneställning för uppsyningsmannen vid kroppssjukhuset på Långholmen, vilken fråga prövades vid 1946 års riksdag. Höjd lönegradsplacering för den ene av eldarna vid sinnessjukavdelningen på Håga tillstyrkes ej, ej heller har ämbetsverket blivit övertygat om nödvändigheten att anställa ytterligare sociala kuratorer. Däremot vill statskontoret icke motsätta sig, att en biträdande läkare knytes till anstalten på Långholmen. I avsaknad av uppgift om den beräknade omfattningen av denne läkares tjänstgöring vid anstalten kan statskontoret dock icke bedöma skäligheten av det föreslagna arvodet. Statskontoret motsätter sig ej heller, att rätten till risktillägg utsträcker på sätt fångvårdsstyrelsen begärt.

Statens lönenämnd. Med hänsyn till de ökade arbetsuppgifter, som kommit att åvila uppsyningsmannen vid kroppssjukhuset på Långholmen till följd av att Stockholms stads rannsakningsfångar numera intagas på Lång-

holmsanstalten, motsätter sig lönenämnden icke, att denne befattningshavare uppflyttas till Ca 17. Med den föreslagna uppflyttningen av en tjänst såsom eldare vid Håga bör åter anstå i avbidan på resultatet av 1947 års löneutredning avseende maskinistpersonal m. fl. Tillräckliga skäl ha icke anförts för uppflyttning i lönegrad av yrkesmästartjänsten vid anstalten i Västerås. Den föreslagna löneställningen (Ce 13) för en ny tjänst som yrkesmästare vid Härlandaanstalten ger icke anledning till erinran. Vidkommande löneförhållandena för de föreslagna kuratorstjänsterna hänvisas till ett av lönenämnden den 5 december 1947 avgivet utlåtande angående löneställningen för sociala kuratorer m. fl., enligt vilket kuratorstjänster vid fångvården böra placeras i 17 lönegraden.

Statens organisationsnämnd har godtagit fångvårdsstyrelsens förslag. Beträffande behovet av ytterligare en yrkesmästare vid den nya verkstaden på Härlanda framhåller nämnden, att personalbehovet vid verkstaden blir beroende av det antal intagna, som skall sysselsättas där.

Medicinalstyrelsen har icke något att erinra mot de framförda förslagen i vad de beröra kropps- och sinnessjukvården vid fångvårdsanstalterna. Förslaget att bibehålla undersökningsavdelningen vid Hågaanstalten tillstyrkes med hänsyn till arbetsbelastningen. Styrelsen förordar, att kompetenta socialvårdstjänstemän (socialkuratorer) anställas vid samtliga större ungdomsanstalter, alltså även Uppsalaanstalten. Styrelsen framhåller därvid vikten av att dessa kuratorer (kvinnliga) ha samma utbildning och kompetens som motsvarande befattningshavare vid rättspsykiatriska avdelningar vid statens sinnessjukhus.

Ungdomsfängelssenämnden har i särskild skrivelse (14/9 1948) framhållit, att ungdomsanstalterna icke kunna uppfylla de krav som ställas på dem, om icke vid anstalterna jämte fångvårdspersonalen finnas personer med specialutbildning i socialvårdsverksamhet och med uppgift att självständigt omhändervärd den personliga omvårdnaden av de intagna. Nämnden kan därför ej dela den uppfattning, som kommit till uttryck i fångvårdsstyrelsens anslagsskrivelse, att läraren vid Uppsalaanstalten skall kunna ersätta en socialkurator.

I yttrande över ungdomsfängelssenämndens skrivelse har *fångvårdsstyrelsen* förklarat sig icke vara övertygad om behovet av en särskild kuratorstjänst vid anstalten i Uppsala.

Civila statsförvaltningens tjänstemannaförbund och *Svensk kuratorsförening* ha i gemensam skrivelse (15/11 1948) hemställt, att förslag måtte föreläggas 1949 års riksdag om reglering av de vid fångvården anställda kuratorernas och socialassistenternas löner i enlighet med vad statens lönenämnd förordat.

DEPARTEMENTSCHEFEN.

I propositionen 220/1948 (s. 3 f.) lämnades en sammanfattande redogörelse beträffande vissa av statens organisationsnämnd framlagda förslag angående fångvårdsanstalternas organisation jämte däröver avgivna yttran-

den. Sedan Kungl. Maj:t anbefallt fångvårdsstyrelsen att på grundval av det sålunda föreliggande utredningsmaterialet och i samråd med organisationsnämnden vidtaga de rationaliseringsåtgärder, vilkas genomförande låter sig förena med principerna i gällande verkställighetslag och beträffande vilka större meningsskiljaktigheter icke yppats, har styrelsen den 28 september 1948 inkommit med en redogörelse beträffande de med anledning härav genomförda eller planerade ändringarna i anstalternas organisation och skötsel. Sålunda har styrelsen bl. a. utfärdat vissa direktiv för de intagnas handräckningsarbete och för jordbruksdriften samt igångsatt undersökningar för förenkling av bevaknings- och portvaktsarbetet m. m. I sin anslagsframställning har styrelsen med ledning av då redan vunna erfarenheter funnit möjligt att indraga 3 e. o. vaktfruar. Å andra sidan har styrelsen med anledning av den pågående omläggningen av fångvårdens arbetsdrift hemställt om ytterligare 1 yrkesmästartjänst vid anstalten på Härlanda, där en ny mekanisk verkstad är avsedd att inrättas (jfr prop. 220/1948 s. 30 f.). Den föreslagna personalinskränknningen bör genomföras och styrelsen bör ägna fortsatt uppmärksamhet åt möjligheterna att genom rationella anordningar minska personalbehovet. Därest behov kommer att uppstå av ytterligare en yrkesmästartjänst vid den nya verkstaden på Härlanda, kan det tillgodoses inom ramen av nu anvisade medel. Anslagsbehovet till icke-ordinarie personal vid fångvårdens anstalter har nämligen beräknats med viss marginal (prop. 220 s. 34).

Vid sidan av fångvårdsstyrelsens överarbetning av de föreliggande organisationsförslagen har, i enlighet med vad som anförts i förenämnda proposition (s. 13), en allmän översyn av vissa hithörande frågor påbörjats inom justitiedepartementet med biträde av särskilt tillkallad sakkunnig. Arbetet härmed har ännu icke fortskridit så långt, att det lämnar erforderligt underlag för framläggande av förslag i ämnet.

Sedan anstaltsorganisationen vunnit en fastare utformning bör såsom jag i andra sammanhang uttalat (II ht 1947 s. 64, prop. 220 s. 29) en översyn ske även av löneställningen för fångvårdens befattningshavare i högre lönegrader. För flertalet ifrågavarande tjänstemän gäller nämligen — liksom beträffande den personal i lägre lönegrader som av sådan anledning tillerkändes löneförbättring vid 1946 års riksdag — att straffverkställighetsreformen ställt betydligt ökade krav på deras insikter och omdöme. För att kunna rekrytera och behålla tjänstemän med de kvalifikationer reformen förutsätter är det angeläget att, i avvaktan på slutlig prövning av frågan, en provisorisk löneförbättring utan vidare uppskov genomföres även för den högre personalen. Förslag härom förutsattes föregående år skola kunna såvitt möjligt underställas 1949 års riksdag (prop. 220 s. 29).

Såsom fångvårdsstyrelsen föreslagit bör löneförbättringen tillkomma styresmän och assistenter. Till den förra gruppen hänföras därvid direktörer, kronohäktesföreståndare och koloniföreståndare. Vad angår assistenterna föreligger icke anledning att, såsom statskontoret ifrågasatt, göra skillnad mellan redogörarassistenter och andra assistenter, när tjänstgöringen för

båda kategorierna kvalitativt påverkats av straffverkställighetsreformen. Provisorisk löneförbättring bör givetvis icke förekomma då sådan förbättring av särskilda skäl icke är motiverad, t. ex. i fall då tjänsteman övergångsvis eller eljest uppehåller befattning i lägre lönegrad än den han tillhör.

Med hänsyn till sin provisoriska karaktär bör löneförbättringen, på sätt statskontoret och statens lönenämnd förordat, utgå i form av särskilt lönetillägg. Storleken av detta tillägg bör lämpligen i anslutning till statskontorets förslag bestämmas att i runt tal motsvara löneskillnaden mellan två närliggande löneklasser inom befattningshavarens lönegrad. Detta överensstämmer i princip med den år 1946 beslutade allmänna löneförbättringen för fångvårdens lägre befattningshavare, vilken medförde uppflyttning en lönegrad.

Vid sidan av förslaget om allmän löneförbättring har fångvårdsstyrelsen hemställt om ytterligare uppflyttning i lönegrad av vissa tjänster. I denna del sammanhänger emellertid styrelsens förslag nära med fångvårdens organisationsfrågor i övrigt. Jag är därför ej beredd att nu taga ställning till dessa förslag. Även föreningen direktörer och assistenter vid fångvårdsstaten har ansett ytterligare utredning i ämnet erforderlig. Huruvida styresmannen vid Örebroanstalten efter den provisoriska löneförbättringen bör bibehållas vid det till honom nu utgående tillfälliga arvode är tveksamt. Befattningen blir inom kort ledig. Om antalet intagna då fortfarande motiverar särskild ersättning till föreståndaren, bör det övervägas att i stället dit överflytta styresman i högre lönegrad från anstalt där beläggningen sedan lång tid varit avsevärt under den normala. Frågan huruvida tillfälligt arvode fortfarande skall utgå bör i varje fall få avgöras av Kungl. Maj:t.

För uppflyttning i högre lönegrad av yrkesmästaren vid anstalten i Västerås och 1 eldare vid sinnessjukavdelningen på Håga finner jag tillräckliga skäl icke förebragta.

Vad angår styrelsens förslag om inrättande vid fångvårdens ungdomsanstalter av ytterligare tjänster såsom sociala kuratorer vill jag starkt understryka behovet därav. Det kan emellertid enligt min mening icke i något fall anses försvarligt, attanstalter med så krävande och betydelsefulla uppgifter i fråga om ungdomsvården drivas utan personal med specialutbildning i socialvård. Jag förordar därför i likhet med ungdomsfängelsenämnden, att medel beräknas för sociala kuratorstjänster icke blott såsom styrelsen föreslagit vidanstalterna i Ystad och Nyköping utan även vid Uppsalaanstalten. En förbättring av kuratorernas löneställning är i och för sig motiverad. Förslag i ämnet har dock ej ansetts böra föreläggas årets riksdag.

Såsom närmare framgår av 1948 års statsverksproposition (II ht s. 107 f.) har mellan kronan och Stockholms stad träffats avtal, enligt vilket stadens rannsakningsfångar numera omhändertagas på Långholmsanstalten. På grund härav har en väsentlig ökning av arbetsbördan inträtt särskilt för anstaltens direktör samt för läkaren och uppsyningsmannen vid anstaltens

kroppssjukhus. Antalet underhållsdagar för stadens fångar uppgick sålunda under första halvåret 1948 till 4 236.¹ På grund av denna arbetsökning har Kungl. Maj:t den 17 september 1948 tillerkänt anstaltsdirektören ett tilläggsarvode av 1 000 kronor för år, vilket arvode bestrides från andra huvudtiteln anslag till extra utgifter. Arvodet bör överflyttas till förevarande anslag. Såsom fångvårdsstyrelsen föreslagit bör bestyret med Stockholms stads fångar föranleda, att löneförbättring beredes även uppsyningsmannen vid Långholmsanstaltens kroppssjukhus samt att arvode beräknas för en biträdande läkare vid sjukhuset. Tillräckliga skäl föreligga väl icke för uppflyttning i lönegrad av förstnämnda befattningshavare men denne bör tillerkännas ett personligt lönetillägg av förslagsvis 600 kronor för år. Tjänstgöringen för den biträdande läkaren är, enligt vad jag inhämtat, avsedd att omfatta minst en mottagningsdag i veckan med cirka 7 arbetstimmar, vartill kommer viss jourtjänst. Med hänsyn härtill har jag ej något att erinra mot det föreslagna arvodesbeloppet, 3 600 kronor.

Sedan Kungl. Maj:t på föredragning av chefen för finansdepartementet bifallit en av fångvårdsstyrelsen särskilt gjord framställning om utsträckning av semesterrätten för fångvårdens anstaltsläkare, bör enligt styrelsens förslag ytterligare 3 000 kronor beräknas till arvoden åt vikarier för dem.

Med hänsyn till nödvändigheten för närvarande att — utöver säkerhetsanstalten i Norrköping — taga anstalten i Karlstad i anspråk för vård av särskilt farliga och våldsamma fångar bör i enlighet med vad fångvårdsstyrelsen förordat medel tills vidare beräknas för risktillägg åt bevakningspersonalen vid sistnämnda anstalt enligt samma grunder som gälla beträffande Norrköpingsanstalten. Mot den föreslagna höjningen av arvodets belopp till 216 kronor har jag ej något att erinra. Erinras må, att fångvården efter de ändringar i strafflagens tillräknelighetsbestämmelser, som trätt i kraft den 1 januari 1946, mottager ett betydande klientel som tidigare intagits på sinnessjukhus. Fångvårdsstyrelsen bör låta sig vara angeläget att icke överföra farligt klientel till ytterligare anstalter.

Under hösten 1948 har antalet undersökningsfall vid fångvårdens sinnessjukavdelningar ökat avsevärt. De hittills vidtagna åtgärderna för att förhindra uppkomsten av ny balans beträffande sinnessundersökningar (jfr prop. 220 s. 20, 27, 30, 32) ha på grund härav visat sig otillräckliga. Fångvårdsstyrelsen har därför i särskild skrivelse den 15 oktober 1948 gjort framställning om höjning av den ersättning som nu utgår då sinnessundersökning verkställes av läkare utom fångvården. Detta spörsmål sammanhänger emellertid med vissa andra frågor rörande sinnessjukavdelningarnas organisation, varom helt nyligen förslag framförts av rättspsykiatriska föreningen. Därest förslaget bör föranleda framställning till riksdagen, ämnar jag återkomma till frågan i särskild proposition. Tvivel kan emellertid ej råda om att den vid Håga från och med den 1 juli 1948 tillfälligt inrättade undersökningsavdelningen (prop. 220 s. 27, 30) blir behövlig även under

¹ För varje underhållsdag utgår ersättning till statsverket med kronor 7:50 jämte kostersättning.

nästa budgetår. Enligt fångvårdsstyrelsens förslag beräknas därför fortsä-
rande medel för avlönande av en extra överläkare vid avdelningen.

I enlighet med det anförda uppräknas anslaget med 38 000 kronor för
provisorisk löneförbättring åt styresmän och assistenter, med 23 000 kronor
för 3 sociala kuratorer, med 1 000 kronor för tilläggsarvode åt direktören
och 600 kronor för personligt lönetillägg åt en uppsyningsman vid anstal-
ten på Långholmen, med 3 600 kronor för en biträdande läkare vid samma
anstalt, med 3 000 kronor för läkarvikarier samt med 8 400 kronor för risk-
tillägg. Å andra sidan nedsattes anslaget med 17 000 kronor, motsvarande
lönen för 3 e. o. vaktfruar. Anslaget skulle alltså höjas med sammanlagt
(38 000 + 23 000 + 1 000 + 600 + 3 600 + 3 000 + 8 400 — 17 000)
60 600 kronor.

Anslaget beräknas sålunda:

avlöningar till ordinarie tjänstemän 3 704 500 (+ 4 500)
kronor;

arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av
Kungl. Maj:t 226 900 (+ 16 600) kronor;

avlöningar till övrig icke-ordinarie personal 3 388 900
(+ 38 900) kronor;

rörligt tillägg 830 300 (+ 600) kronor.

Anslaget uppföres alltså med (3 704 500 + 226 900 + 3 388 900 + 830 300)
8 150 600 (+ 60 600) kronor.

Med hänsyn till grunderna för reglerad befordringsgång beträffande bi-
trädespersonal bör i personalförteckningen antalet kontorsbiträden ökas från
14 till 16.¹ Vidare bör tjänstebenämningen kronohäktesföreståndare utbytas
mot benämningen föreståndare.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i fångvårdsanstalternas
personalförteckning vidtaga de ändringar som nyss angivits;

b) fastställa följande avlöningsstat för fångvårdsanstal-
terna, att tillämpas under budgetåret 1949/50:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 3 704 500
2. Arvoden och särskilda ersättningar, be- stämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> »	226 900
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie per- sonal, <i>förslagsvis</i>	» 3 388 900
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 830 300

Summa kronor 8 150 600;

c) till *Fångvårdsanstalterna*: *Avlöningar* för budgetåret
1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 8 150 600 kronor.

¹ Detta har föranlett överflyttning av visst belopp från icke-ordinarieposten till ordinarieposten.

[36.] 4. Fångvårdsanstalterna: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	2 857 000	3 618 400
1948/49 (statsliggaren s. 156) ..	3 365 000	
1949/50 (förslag)	3 555 000	

Enligt gällande omkostnadsstat för fångvårdsanstalterna ha anvisats bl. a.: 110 000 kronor till reseersättningar (146 500), 90 000 kronor till övriga expenser (89 300), 110 000 kronor till inköp och underhåll av inventarier (118 700), 70 000 kronor till renhållning av fängelseområden och fängelselokaler (84 700), 225 000 kronor till hälso- och sjukvård (252 500) samt 70 000 kronor till diverse utgifter (64 100).¹

Y r k a n d e n.

Fångvårdsstyrelsen (skr. 25/8 1948) hemställer, att anslaget höjes med 91 000 kronor.

	Ökning
1. Reseersättningar	25 000
2. Övriga expenser	10 000
3. Inköp och underhåll av inventarier	40 000
4. Renhållning av fängelseområden och fängelselokaler	10 000
5. Diverse utgifter	6 000
	91 000.

M o t i v.

1. *Reseersättningar*. Denna post är ej beräknad för tjänstgörings-traktamenten och flyttningersättningar i den utsträckning som förekommit under senaste budgetår. Ökningen av kostnaderna för tjänstgörings-traktamenten beror på anstaltsväsendets och arbetsdriftens omorganisation samt fångvårdens byggnadsverksamhet ävensom på svårigheten för befattningshavarna att få bostad på ny stationeringsort. Biljettpriserna på järnväg och buss ha höjts. Ökade anspråk på anslaget skulle vidare föranledas av en kurs, som fångvårdsstyrelsen har för avsikt att anordna för fängelse-pastorer och predikanter.

2. *Övriga expenser*. Höjningen är avsedd att täcka vissa kostnader för förbättring av fångvårdsanstalternas telefonförbindelser enligt förslag av statens organisationsnämnd.

3. *Inventarier*. Det nu anvisade beloppet räcker ej för att på tillfredsställande sätt tillgodose inventariebehovet. Från posten skola bestri-das kostnaderna för viktiga, delvis dyrbara föremål såsom möbler, mattor, radioapparater samt skriv- och räknemaskiner. Välgrundade framställning-ar från anstalternas styresmän om förnyelse av utrustningen m. m. ha i alltför stor utsträckning måst avslås. För rationalisering av handräknings-arbetet enligt förslag av statens organisationsnämnd måste medel finnas

¹ Siffrorna inom parentes angiva utgifterna under budgetåret 1947/48.

för att anskaffa dammsugare, vedkapssågar och dylikt. Isoleringsavdelningar måste inrättas vid flera anstalter, och därför kräves särskild utrustning.

4. *Ren hållning.* Priset på renhållningsmaterialier har stigit och kostnaderna för renhållning vid kolonierna ha uppgått till högre belopp än som beräknats.

5. *Diverse utgifter.* Ökade medel erfordras i första hand till förhöjda arvoden åt lärare vid vissa utbildningskurser (jfr prop. 220/48 s. 39). Vidare beräknas ett mindre belopp till arvoden åt lärare vid den kurs, som avses bli anordnad för pastorer och predikanter (jfr 1).

Beträffande anslagsposten till hälso- och sjukvård har fångvårdsstyrelsen för avsikt att i enlighet med förslag av statens organisationsnämnd överföra kostnaderna för sjukmat från denna post till posten för utspisning. Med hänsyn till de senast redovisade utgifterna under förstnämnda post anses förändringen icke böra föranleda nedsättning av postens belopp.

Yttranden.

Statskontoret har ej något att erinra mot yrkandena under 1, 2 och 4. Där emot anser statskontoret, att höjningen av delposten till inköp och underhåll av inventarier bör begränsas till vad fångvårdsstyrelsen begärt i sin anslagsframställning för innevarande budgetår, eller 10 000 kronor, (jfr prop. 220/1948 s. 36 f.) samt att delposten till diverse utgifter bör uppföras med högst oförändrat belopp.

Statens organisationsnämnd har lämnat styrelsens framställning utan erinran.

DEPARTEMENTSCHEFEN.

Till reseersättningar och övriga expenser beräknas i enlighet med fångvårdsstyrelsens förslag ytterligare 25 000 kronor resp. 10 000 kronor. Höjningen av posten till inköp och underhåll av inventarier begränsas till 20 000 kronor, vilket belopp liksom höjningen under expensposten bör reserveras för engångskostnader som uppkomma i samband med förverkligandet av organisationsnämndens förslag. I övrigt finner jag tillräckliga skäl ej föreligga att ändra anslagsberäkningen annat än beträffande kostnaderna för utspisning. Enär portionspriset per intagen och dag ökat från kronor 1: 29, då anslaget senast beräknades (jfr prop. 220/1948 s. 41), till kronor 1: 46, bör till utspisning beräknas ytterligare 125 000 kronor, vartill böra läggas beräknade kostnader för sjukmat, 10 000 kronor.

Anslaget höjes alltså med $(25\,000 + 10\,000 + 20\,000 + 125\,000 + 10\,000)$ 190 000 kronor till 3 555 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fångvårdsanstalterna: Omkostnader* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 3 555 000 kronor.

[37.] 5. Ersättning för vård av fångar på anstalter, som ej tillhöra fångvården, m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	140 000	163 600
1948/49 (statsliggaren s. 158) ..	200 000	
1949/50 (förslag)	120 000	

Från anslaget skall i första hand utgå ersättning för vård av fångar på ungdomsanstalter, som ej tillhöra fångvården (jfr II ht 1947 s. 71 f.). Därjämte får anslaget, övergångsvis och i begränsad omfattning, anlitas för vård av personer, som dömts till straffarbete, fängelse, förvaring eller internering och som intagits på fångvården ej tillhöriga anstalter. För sistnämnda fall förutsättes, att avtalen om omhändertagandet underställas Kungl. Maj:t och anmälas för riksdagen. Slutligen får av anslaget användas högst 5 000 kronor till inackorderingsavgifter för personer, som ådömts ungdomsfängelse (jfr prop. 220/1948 s. 41).

Det nu utgående anslaget har bestämts med hänsyn till att följande anstalter, som ej tillhöra fångvården, skola tagas i anspråk för vård av fångar, nämligen egendomen Åby, som tillhör centralföreningen till stöd för frivgivna, samt egendomarna Lannaskede, Sjöleden och Viebäck, vilka disponeras av svenska diakonissällskapet. Kungl. Maj:t har emellertid sedermera genom beslut den 30 juni 1948 anbefallt fångvårdsstyrelsen att upptaga förhandlingar med diakonissällskapet angående omreglering eller upphörande av samtliga avtal rörande vård av fångar m. fl. på anstalter, som drivas av diakonissällskapet.

Fångvårdsstyrelsen (skr. 25/8 1948) hemställer, att anslaget för nästa budgetår upptages med oförändrat belopp. Styrelsen räknar därvid med att samtliga förut nämnda egendomar fortfarande skola behöva tagas i anspråk för fångvårdens räkning.

DEPARTEMENTSCHEFEN.

Resultatet av de pågående förhandlingarna mellan fångvårdsstyrelsen och svenska diakonissällskapet föreligger ännu ej. Man kan emellertid antaga, att verksamheten vid Viebäcksanstalten kommer att upphöra med ingången av nästa budgetår. Med hänsyn härtill kan anslaget nedsättas med åtminstone 80 000 kronor till 120 000 kronor. Innehållet i de nya avtal, som kunna komma att träffas efter det förhandlingarna med diakonissällskapet slutförts, kommer att anmälas för riksdagen.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning för vård av fångar på anstalter, som ej tillhöra fångvården, m. m.* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 120 000 kronor.

[38.] 6. Interneringsnämnden.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	44 900	49 000
1948/49 (statsliggaren s. 158)	46 500	
1949/50 (förslag)	49 500	

Enligt gällande stat för interneringsnämnden ha anvisats bl. a. 12 400 kronor till avlöningar till icke-ordinarie personal (12 300), 3 000 kronor till reseersättningar (4 200) och 1 500 kronor till expenser (4 300).¹ Nämndens biträdespersonal utgöres av ett e. o. kanslibitråde och ett e. o. kontorsbiträde. Ett belopp av cirka 2 000 kronor har beräknats för tillfällig skrivhjälp m. m.

Y r k a n d e n.

Fångvårdsstyrelsen (skr. 25/8 1948) hemställer, att anslaget höjes med 4 100 kronor.

	Ökning
1. Tillfällig skrivhjälp	500
2. Omkostnader.	
Reseersättningar	1 500
Expenser	2 000
3. Omräkning.	
Avlöningar till ordinarie tjänstemän	100
	4 100.

M o t i v.

1. Den nya lagen om förvaring och internering i säkerhetsanstalt, som trätt i kraft den 1 juli 1946, har i hög grad ökat interneringsnämndens arbetsbörda. Bland annat har antalet av nämnden avgivna utlåtanden stigit avsevärt.

2. Höjningen av biljettpiserna på järnvägarna och av traktamentsersättningarna, utökningen av antalet säkerhetsanstalter samt det förhållandet att nämndens ordförande är bosatt i Växjö ha medfört att det nu anvisade beloppet till reseersättningar blivit otillräckligt.

Expensutgifterna ha stegrats bland annat till följd av att nämndens sekretariat, som tidigare varit inhytt hos fångvårdsstyrelsen, numera flyttat till särskilda lokaler.

3. För att ordinarie tjänsteman vid behov skall kunna förordnas att vikariera på den extra ordinarie kanslibiträdestjänsten hos nämnden föreslås, att i nämndens stat uppföres en anslagspost till avlöningar till ordinarie tjänstemän med formellt belopp.

Y t t r a n d e.

Statskontoret har ej något att erinra mot yrkandena under 1. och 2. Där-
emot avstyrker statskontoret, att i nämndens stat uppföres anslag till avlö-

¹ Siffrorna inom parentes angiva utgifterna under budgetåret 1947/48.

ningar till ordinarie personal. I stället bör fångvårdsstyrelsen vid behov be-
myndigas att bestrida ersättning till vikarie, som är ordinarie tjänsteman,
från anslagsposten till icke-ordinarie personal.

DEPARTEMENTSCHEFEN.

Jag biträder fångvårdsstyrelsens framställning såtillvida, att jag föreslår
en höjning av anslaget med 3 000 kronor, varav 1 000 kronor beräknas för
reseersättningar och 2 000 kronor för expenser.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) fastställa följande stat för interneringsnämnden, att
tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1949/50:

Stat.

Avlöningar.

1. Arvoden och särskilda ersättningar, be- stämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> . . .	kronor	28 000
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal m. m., <i>förslagsvis</i>	»	12 400
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	1 400

Omkostnader.

Omkostnader, *förslagsvis* kronor 7 700

Summa kronor 49 500;

b) till *Interneringsnämnden* för budgetåret 1949/50 an-
visa ett förslagsanslag av 49 500 kronor.

[39.] 7. Ungdomsfängelsenämnden.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	16 800	19 000
1948/49 (statsliggaren s. 159)	19 600	
1949/50 (förslag)	21 600	

Enligt gällande stat för ungdomsfängelsenämnden ha anvisats bl. a. 3 000
kronor till dagarvoden åt nämndens ordförande och ledamöter (3 700), 2 800
kronor till reseersättningar (3 700) och 1 300 kronor till expenser (1 800).¹

Yrkanden.

Fångvårdsstyrelsen (skr. 25/8 1948) hemställer, att anslaget höjes med
2 000 kronor.

	Ökning
1. Dagarvoden åt ordförande och ledamöter i nämnden	500
2. Reseersättningar	1 000
3. Expenser	500
	2 000.

¹ Siffrorna inom parentes angiva utgifterna under budgetåret 1947/48.

M o t i v.

1. Det till dagarvoden åt nämndens ordförande och ledamöter avsedda beloppet har under flera år överskridits. På grund härav och med hänsyn till det stora antal sammanträden, som numera hållas med nämnden, är ökad medelsanvisning erforderlig.

2. Höjningen av biljettpriserna på järnvägarna och av traktamentsersättningarna, utvidgningen av anstaltsorganisationen samt ökningen av nämndens besök vid anstalterna ha föranlett, att det nu anvisade beloppet till reseersättningar blivit otillräckligt.

3. Till expenser behövas ytterligare medel främst till följd av höjda telefonkostnader.

Y t t r a n d e.

Statskontoret har lämnat fångvårdsstyrelsens framställning utan erinran.

DEPARTEMENTSCHEFEN.

I enlighet med fångvårdsstyrelsens förslag höjes anslaget med 2 000 kronor, att fördelas med 500 kronor på arvoden och särskilda ersättningar samt 1 500 kronor på omkostnader.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) fastställa följande stat för ungdomsfängelsenämnden, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1949/50:

Stat.

A v l ö n i n g a r.

1. Avlöningar till ordinarie tjänsteman, <i>förslagsvis</i>	kronor	100
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	»	6 200
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal m. m.	»	8 800
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	800

O m k o s t n a d e r.

Omkostnader, *förslagsvis*

Summa kronor 21 600;

b) till *Ungdomsfängelsenämnden* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 21 600 kronor.

[40.] 8. Länsstyrelsernas kostnader för fångtransport.

	Anslag	Nettoutgift
1945/46	200 000	298 200
1946/47	250 000	215 500
1947/48	250 000	229 000
1948/49 (statsliggaren s. 160) ..	250 000	
1949/50 (förslag)	250 000	

Anslaget uppföres med oförändrat belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Länsstyrelsernas kostnader för fångtransport* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 250 000 kronor.

[41.] 9. Skyddskonsulentorganisationen.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	335 600	304 700
1948/49 (statsliggaren s. 160) ..	304 000	
1949/50 (förslag)	309 600	

Enligt gällande stat för skyddskonsulentorganisationen ha anvisats bl. a. 215 000 kronor till avlöningar till icke-ordinarie personal (203 100) och 45 000 kronor till reseersättningar (43 600).¹ Av förstnämnda post må användas högst 30 000 kronor till skrivhjälp (25 300).¹ Organisationen består uteslutande av icke-ordinarie personal (statsliggaren s. 160).

Y r k a n d e n.

Fångvårdsstyrelsen (skr. 25/8 1948) hemställer, att anslaget höjes med 15 700 kronor.

	Ökning
1. Skrivhjälp	5 000
2. Reseersättningar	5 000
3. Omräkning	
Avlöningar till ordinarie tjänstemän	100
Löneklassuppflyttningar	5 600
	15 700.

M o t i v.

1. Med den skrivhjälp som för närvarande kan ställas till förfogande bli va skyddskonsulenterna och skyddsassistenter i alltför hög grad upptagna av registrerings- och annat dylikt arbete.

2. Højningen av traktamentsersättningar och biljettpri ser medför ökade kostnader. Vidare behöva vissa konsulenter och assistenter resa mer än

¹ Siffrorna inom parentes angiva utgifterna under budgetåret 1947/48.

tidigare. Härtill kommer, att fångvårdsstyrelsen numera — bland annat för att bereda tjänstemännen vid fångvårdsanstalterna ökad insikt i arbetet med villkorligt dömda och frigivna m. fl. — i stor utsträckning förordnar dessa tjänstemän att vid uppkommande ledigheter uppehålla konsulent- och assistentbefattningar vid skyddskonsulentorganisationen; detta medför kostnader för tjänstgöringstraktamenten.

3. För att ordinarie tjänsteman vid behov skall kunna förordnas att uppehålla befattning vid skyddskonsulentorganisationen föreslås, att på organisationens stat uppföres en anslagspost till avlöningar till ordinarie tjänstemän med formellt belopp.

Y t t r a n d e.

Statskontoret. Med hänsyn till belastningen av icke-ordinarieposten under budgetåret 1947/48 synes ämbetsverket, som om de av fångvårdsstyrelsen beräknade kostnadsstegringarna på grund av löneklassuppflyttningar och ökat behov av skrivhjälp skulle kunna täckas utan uppräknings av denna post. Anledning att på det av styrelsen anförda skälet i avlöningsstaten upptaga en anslagspost till avlöningar till ordinarie tjänstemän föreligger icke (jfr interneringsnämnden p. 3). Mot den föreslagna höjningen av posten till reseersättningar har statskontoret ej något att erinra.

DEPARTEMENTSCHEFEN.

Sedan Kungl. Maj:t den 2 februari 1945 anbefallt fångvårdsstyrelsen att verkställa utredning och avgiva förslag rörande rationalisering av det frivilliga skydds- och hjälparbetet, har styrelsen den 31 december 1948 överlämnat betänkande angående skyddsarbetets organisation m. m. Förslaget avser att skapa förutsättningar för en effektivt bedriven kriminalvård i frihet bl. a. genom en väsentlig utökning av skyddskonsulentorganisationen. Sålunda skall riket, som nu omfattar 13 skyddskonsulentdistrikt, enligt förslaget indelas i 31 sådana distrikt. En motsvarande ökning föreslås beträffande antalet skyddskonsulenter, varjämte skyddsassistenternas antal skulle i det närmaste fyrdubblas. Dessutom skulle inrättas ett 30-tal biträdesbefattningar. Den årliga kostnadsökningen för den utbyggda organisationen beräknas, fränsett lokalkostnader, till omkring 650 000 kronor, vartill komma engångskostnader beräknade till omkring 110 000 kronor. Förslaget skulle vidare medföra behov av personalförstärkning m. m. vid fångvårdsstyrelsen till en kostnad av omkring 50 000 kronor. Från den sammanlagda merkostnaden, 810 000 kronor, frånräknar styrelsen 202 000 kronor, motsvarande en besparing som samtidigt beräknas uppstå under vissa andra anslag.

Fångvårdsstyrelsens betänkande är för närvarande föremål för remissbehandling. Jag är därför icke nu beredd att taga ställning till de däri framlagda förslagen utan utgår vid anslagsberäkningen tills vidare från den nuvarande organisationen. Frågan om en effektivisering av den fria

kriminalvården framstår emellertid såsom en av de viktigaste angelägenheterna på kriminalpolitikens område.

Fångvårdsstyrelsens beräkning av anslagsbehovet för den nuvarande organisationen kan jag med hänsyn till de senast redovisade utgifterna biträda endast såtillvida, att jag förordar en uppräknig av anslaget med 5 600 kronor, varav 5 000 kronor tilläggas icke-ordinarieposten och 600 kronor posten till rörligt tillägg. Någon anslagspost för ordinarie tjänstemän bör ej upptagas.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) fastställa följande stat för skyddskonsulentorganisationen, att tillämpas under budgetåret 1949/50:

Stat.

Avlöningar.

1. Arvode, bestämt av Kungl. Maj:t	kronor	1 500
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal »		220 000
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	21 600

Omkostnader.

Omkostnader, <i>förslagsvis</i>	»	66 500
---------------------------------------	---	--------

Summa kronor 309 600;

b) till *Skyddskonsulentorganisationen* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 309 600 kronor.

[42.] 10. Övervakning av villkorligt dömda.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	170 000	211 200
1948/49 (statsliggaren s. 161) ..	200 000	
1949/50 (förslag)	200 000	

I enlighet med förslag av fångvårdsstyrelsen (skr. 25/8 1948) uppföres anslaget med oförändrat belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Övervakning av villkorligt dömda* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 200 000 kronor.

[43.] 11. Tillsyn över villkorligt frigivna m. fl.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	30 000	31 500
1948/49 (statsliggaren s. 161)....	30 000	
1949/50 (förslag)	30 000	

I enlighet med förslag av fångvårdsstyrelsen (skr. 25/8 1948) uppföres anslaget med oförändrat belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tillsyn över villkorligt frigivna m. fl.* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 30 000 kronor.

[44.] 12. Understöd åt verksamhet för frigivna fångar m. fl.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	140 000	133 800
1948/49 (statsliggaren s. 162) ..	140 000	
1949/50 (förslag)	140 000	

I enlighet med förslag av fångvårdsstyrelsen (skr. 25/8 1948) uppföres anslaget med oförändrat belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Understöd åt verksamhet för frigivna fångar m. fl.* för budgetåret 1949/50 anvisa ett anslag av 140 000 kronor.

[45.] 13. Bidrag till svenska skyddsförbundet.

	Anslag
1948/49 (statsliggaren s. 162)	100 000
1949/50 (förslag)	100 000

I enlighet med förslag av fångvårdsstyrelsen (skr. 25/8 1948) uppföres anslaget med oförändrat belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till svenska skyddsförbundet* för budgetåret 1949/50 anvisa ett anslag av 100 000 kronor.

[46.] 14. Maskin- och verktygsutrustning för vissa fångvårdsanstalter.

Engångsanslag (förslag) 104 000 kronor.

För innevarande budgetår har bl. a. beviljats ett reservationsanslag av 114 000 kronor till maskin- och verktygsutrustning för vissa fångvårdsanstalter. Av anslaget har ett belopp av 84 000 kronor anvisats till maskiner och verktyg för en mekanisk verkstad vid anstalten på Härlanda, medan återstående beloppet, 30 000 kronor, anvisats till verktyg och maskinell utrustning vid andra mekaniska verkstäder och vid avdelningar för arbetsterapi (jfr prop. 220/1948 s. 42 f.).

Fångvårdsstyrelsen (skr. 25/8 1948) har hemställt om anslag å ytterligare 173 000 kronor för liknande ändamål. Av beloppet beräknas enligt utförliga specifikationer 69 000 kronor för utrustning av den mekaniska verkstad vid anstalten i Ystad, till vars uppförande anslag beviljats av 1948 års riksdag (jfr prop. 1, bil. 24 s. 5 f.), samt 35 000 kronor resp. 69 000 kronor för utrustning av nya verkstadsbyggnader vid anstalterna i Uppsala och Marie-

stad, vartill styrelsen nu begärt medel på kapitalbudgeten. Styrelsen anmärker, att man numera måste räkna med långa leveranstider, i vissa fall två år och däröver.

Statskontoret har lämnat fångvårdsstyrelsens förslag utan erinran.

Statens organisationsnämnd. Den föreslagna maskinutrustningen för verkstaden vid anstalten i Ystad är väl avvägd med hänsyn till att denna verkstad i första hand skall tjäna undervisningsändamål. Mot förslaget till utrustning för verkstaden vid anstalten i Uppsala har organisationsnämnden ej heller något att erinra. I fråga om den planerade verkstaden vid anstalten i Mariestad bör ett tillverkningsprogram planläggas, innan maskin- och verktygsutrustningen fastställs.

DEPARTEMENTSCHEFEN.

I samband med den omläggning av fångvårdens arbetsdrift, som erfordras med anledning av straffverkställighetsreformen, äro bl. a. ytterligare medel behövliga för maskin- och verktygsutrustning. Sålunda bör, på sätt fångvårdsstyrelsen föreslagit, anslag beräknas för utrustning av de mekaniska verkstäder, till vilka medel beviljats av 1948 års riksdag (Ystad) eller anslag nu begäres under kapitalbudgeten. Med hänsyn till att jag i det följande biträder styrelsens förslag om nya verkstadsanläggningar endast såvitt avser ungdomsanstalten i Uppsala (jfr kapitalbudgeten, bil. 24 s. 1 f.), kan nyanskaffningen av maskiner och verktyg för närvarande begränsas att avse blott denna anstalt samt anstalten i Ystad. Mot de för dessa ändamål yrkade beloppen, 35 000 kronor resp. 69 000 kronor, har jag ej något att erinra.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Maskin- och verktygsutrustning för vissa fångvårdsanstalter* för budgetåret 1949/50 anvisa ett reservationsanslag av 104 000 kronor.

F. Diverse.

[47.] 1. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Fångvårdsstyrelsens delfond.

	Anslag
1948/49 (statsliggaren s. 163)	686 000
1949/50 (förslag)	660 000

Under hänvisning till vad chefen för finansdepartementet i annat sammanhang anför angående ersättning till fångvårdsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Fångvårdsstyrelsens delfond* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 660 000 kronor.

[48.] 2. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond.

	Anslag
1948/49 (statsliggaren s. 165)	672 000
1949/50 (förslag)	719 000

Under hänvisning till vad chefen för finansdepartementet i annat sammanhang anför angående ersättning till byggnadsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 719 000 kronor.

[49.] 3. Ersättning till statens domäners fond för upplåten mark.

	Anslag
1948/49 (statsliggaren s. 165)	45 800
1949/50 (förslag)	40 700

Under hänvisning till vad chefen för finansdepartementet i annat sammanhang anför angående ersättning till statens domäners fond för upplåten mark hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till statens domäners fond för upplåten mark* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 40 700 kronor.

[50.] 4. Bidrag till utgivande av författningskommentarer m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	25 000	3 100
1948/49 (statsliggaren s. 165)	25 000	
1949/50 (förslag)	50 000	

Ifrågavarande bidragsverksamhet handhaves av den för ändamålet inrättade nämnden för utgivande av förvaltningsrättsliga publikationer. Instruktion för nämnden har utfärdats den 28 juni 1946, nr 412 (jfr 664/1948). Vid anslagets bestämmande ha kostnaderna för nämndens egen verksamhet uppskattats till 1 300 kronor, varav 800 kronor till dagarvoden åt nämndens ordförande och ledamöter, 300 kronor till arvode åt nämndens sekreterare samt 200 kronor till expenser.

Nämnden för utgivande av förvaltningsrättsliga publikationer (skr. 25/8 1948) hemställer, att anslaget höjes med 25 000 kronor. Därmed avses att

täcka vissa utgifter, som uppkomma till följd av statsmakternas år 1948 fattade beslut om kommunal upplysningsverksamhet (prop. 165/1948 s. 41 f.; rd. skr. 295).

DEPARTEMENTSCHEFEN.

I enlighet med de riktlinjer, som godkänts för den kommunala upplysningsverksamheten vid 1948 års riksdag, har nämnden för utgivande av förvaltningsrättsliga publikationer erhållit ökade arbetsuppgifter (jfr SFS 664/1948). Sålunda åligger det nämnden att främja tillkomsten av lämpliga handböcker av betydelse för kommunalförvaltningen. Bland annat kan nämnden för åstadkommande av en låg prissättning på dessa böcker bevilja bidrag till utgivningskostnaderna med anlitande av förevarande anslag. Vidare kan, i motsats till vad tidigare gällt, såsom manuskriptförfattare anlitas även andra än stats- och kommunaltjänstemän. Medan förut endast gottgörelse för avstådda löneförmåner kunnat utgivas till manuskriptförfattare, kan nu skäligen författarhonorar utbetalas. De utgiftsökningar, som föranledas av dessa omständigheter, nödvändiggöra en uppräknings av anslaget.

Vid ingången av budgetåret 1948/49 fanns en reservation på anslaget av 40 900 kronor. De utgifter, som redan verkställts under innevarande budgetår och som föranledas av träffade avtal angående författande och tryckning av handböcker m. m., beräknar nämnden till omkring 53 000 kronor, varav i runt tal 35 000 kronor kunna beräknas utgå under budgetåret 1948/49. Då nämndens beräkning av anslagsbehovet för nästa budgetår kan godtagas, förordar jag, att anslaget upptages med 50 000 kronor, varav 4 000 kronor beräknas för nämndens administrationskostnader. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser rörande dispositionen av sistnämnda belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till utgivande av författningskommentarer m. m. för budgetåret 1949/50* anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kronor.

[51.] 5. Bidrag till internationella byrån i Bern för skydd av litterära och konstnärliga verk.

	Anslag
1948/49 (statsliggaren s. 166)	8 500
1949/50 (förslag)	8 500

Anslaget uppföres med oförändrat belopp (jfr II ht 1948 s. 118 f.).

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till Internationella byrån i Bern för skydd av litterära och konstnärliga verk* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 8 500 kronor.

[52.] 6. Bidrag till den internationella penitentiära kommissionen.

	Anslag
1948/49 (statsliggaren s. 166)	1 000
1949/50 (förslag)	1 000

Anslaget uppföres med oförändrat belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till den internationella penitentiära kommissionen* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kronor.

[53.] 7. Bidrag till internationella institutet för unifiering av privaträtten.

	Anslag
1948/49 (statsliggaren s. 166)	3 000
1949/50 (förslag)	3 000

Anslaget uppföres med oförändrat belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till internationella institutet för unifiering av privaträtten* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 3 000 kronor.

[54.] 8. Bidrag till Nordisk Tidsskrift for Strafferet.

	Anslag
1948/49 (statsliggaren s. 166)	1 200
1949/50 (förslag)	3 000

För ändamålet har alltsedan år 1920 anvisats 1 200 kronor för år (jfr II ht 1935 s. 112 f.). Såsom villkor för bidragets utgivande gäller, att visst antal exemplar av tidskriften kostnadsfritt ställes till fångvårdsstyrelsens förfogande. Bidrag till tidskriftens utgivande utgår jämväl från Danmark och Norge.

Redaktionen för Nordisk Tidsskrift for Strafferet (skr. 11/10 1948) hemställer, att anslaget höjes med 1 800 kronor. Denna ökning — i förening med motsvarande höjning av bidragen från danskt och norskt håll — är erforderlig bl. a. för att genom sänkt prenumerationspris giva tidskriften större spridning ävensom för att åstadkomma sådan utvidgning av tidskriftens innehåll som utvecklingen på straffrättens och närliggande områden påkallar.

DEPARTEMENTSCHEFEN.

Ifrågavarande tidskrift, som till behandling upptager olika straffrättsliga och till straffverkställigheten hörande spørsmål, har en mycket betydelsefull uppgift. Det är angeläget att tidskriften beredes sådana ekonomiska vill-

kor att den i vidaste utsträckning skall kunna tjäna sitt ändamål. På grund härav tillstyrker jag den begärda förhöjningen av statsbidraget till 3 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till Nordisk Tidsskrift för Strafferet* för budgetåret 1949/50 anvisa ett anslag av 3 000 kronor.

[55.] 9. Bidrag till Tidsskrift för kriminalvård.

	Anslag
1948/49 (statsliggaren s. 166)	1 000
1949/50 (förslag)	1 000

Anslaget uppföres med oförändrat belopp (jfr II ht 1948 s. 120).

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till Tidsskrift för kriminalvård* för budgetåret 1949/50 anvisa ett anslag av 1 000 kronor.

[56.] 10. Kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	475 000 ¹	473 100
1948/49 (statsliggaren s. 166) ..	425 000	
1949/50 (förslag)	425 000	

Bland annat med hänsyn till den från och med den 1 juli 1947 genomförda löneregleringen är detta anslag mycket knappt beräknat. Av statsfinansiella skäl uppföres emellertid anslaget med oförändrat belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommittéer och utredningar genom sakkunniga* för budgetåret 1949/50 anvisa ett reservationsanslag av 425 000 kronor.

[57.] 11. Planering av allmänna arbeten.

	Anslag
1948/49 (statsliggaren s. 167)	100
1949/50 (förslag)	100

Under hänvisning till vad chefen för finansdepartementet i annat sammanhang anför angående behovet av anslag för budgetåret 1949/50 till planering av allmänna arbeten får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Planering av allmänna arbeten* för budgetåret 1949/50 anvisa ett reservationsanslag av 100 kronor.

¹ Därav 50 000 kronor på tilläggsstat.

[58.] 12. Extra utgifter.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	42 000 ¹	45 200
1948/49 (statsliggaren s. 167)	30 000	
1949/50 (förslag)	30 000	

Anslaget uppföres med oförändrat belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1949/50 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 kronor.

[59.] 13. Barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	50 000	40 400
1948/49 (statsliggaren s. 167)	40 000	
1949/50 (förslag)	30 000	

Anslaget kan nedsättas till 30 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 30 000 kronor.

Sammanfattning.

Andra huvudtiteln slutsumma, för budgetåret 1948/49

utgörande	kronor	38 388 700,
kommer vid bifall till de av mig framställda förslagen att		
för budgetåret 1949/50 uppgå till	»	38 764 500
innebärande en ökning av	»	375 800

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Ake Mossler.

¹ Därav 12 000 kronor på tilläggsstat.

Register

till

Andra huvudtiteln för budgetåret 1949/50.**A. Justitiedepartementet m. m.**

Sid.		Kronor
3	Avlöningar till statsråden utan departement m. m.	222 700
3	Justitiedepartementet: Avlöningar	545 500
5	Justitiedepartementet: Omkostnader	108 500
6	Justitiedepartementet: Svensk författningssamling	200 000
6	Lagberedningen	55 000
7	Ombuden för tillsyn å tryckta skrifter.....	17 000
		1 148 700.

B. Justitiekanslersämbetet och riksåklagarämbetet.

7	Justitiekanslersämbetet: Avlöningar	106 200
7	Justitiekanslersämbetet: Omkostnader	8 000
8	Riksåklagarämbetet: Avlöningar	183 100
9	Riksåklagarämbetet: Omkostnader.....	14 000
		311 300.

C. Domstolarna.

10	Högsta domstolen m. m.: Avlöningar	1 770 000
13	Högsta domstolen m. m.: Omkostnader	113 600
14	Regeringsrätten: Avlöningar.....	288 900
14	Regeringsrätten: Omkostnader.....	10 000
14	Regeringsrätten: Regeringsrättens årsbok.....	25 000
15	Hovrätterna: Avlöningar	4 337 400
22	Hovrätterna: Omkostnader	347 000
25	Inventarier m. m. för hovrättsbyggnaden i Umeå	192 000
25	Häradsrätterna: Avlöningar	9 516 300
39	Häradsrätterna: Omkostnader	603 000
42	Häradsrätterna: Reseersättningar till nämndemän	1 000 000
43	Häradsrätterna: Uppläggande av nya fastighetsböcker för landet	50 000
43	Vattendomstolarna: Avlöningar	775 000
49	Vattendomstolarna: Omkostnader	119 200
		19 147 400.

D. Rättegångsväsendet i allmänhet.

Sid.	Kronor
50 Ersättning åt domare, vittnen och parter	1 100 000
50 Kostnader enligt lagen om fri rättegång	1 000 000
51 Understöd för utomprocessuell rättshjälp	160 000
51 Tornedalens rättshjälpsanstalt	36 500
52 Efterutbildning inom rättegångsväsendet	15 000
52 Ersättning för vissa bötesandelar	500
53 Ersättning för förlorad in-teckningslösen vid stadsdomstolarna	135 000
53 Resestipendier åt domare och domaraspiranter	10 000
	2 457 000.

E. Fångvården m. m.

53 Fångvårdsstyrelsen: Avlöningar	*627 000
54 Fångvårdsstyrelsen: Omkostnader	*71 500
54 Fångvårdsanstalterna: Avlöningar	8 150 600
65 Fångvårdsanstalterna: Omkostnader	3 555 000
67 Ersättning för vård av fångar på anstalter, som ej tillhöra fångvården, m. m.	120 000
68 Interneringsnämnden	49 500
69 Ungdomsfängelssenämnden	21 600
71 Länsstyrelsernas kostnader för fångtransport	250 000
71 Skyddskonsulentorganisationen	309 600
73 Övervakning av villkorligt dömda	200 000
73 Tillsyn över villkorligt frigivna m. fl.	30 000
74 Understöd åt verksamhet för frigivna fångar m. fl.	140 000
74 Bidrag till svenska skyddsförbundet	100 000
74 Maskin- och verktygsutrustning för vissa fångvårdsanstalter... ..	104 000
	13 728 800.

F. Diverse.

75 Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Fångvårdsstyrelsens delfond	660 000
76 Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond	719 000
76 Ersättning till statens domäners fond för upplåten mark	40 700
76 Bidrag till utgivande av författningskommentarer m. m.	50 000
77 Bidrag till internationella byrån i Bern för skydd av litterära och konstnärliga verk	8 500
78 Bidrag till den internationella penitentiära kommissionen	1 000
78 Bidrag till internationella institutet för unifiering av privaträtten	3 000
78 Bidrag till Nordisk Tidsskrift for Strafferet	3 000
79 Bidrag till Tidskrift för kriminalvård	1 000
79 Kommittéer och utredningar genom sakkunniga	425 000
79 Planering av allmänna arbeten	100
80 Extra utgifter	30 000
80 Barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst	30 000
	1 971 300
	Summa 38 764 500

80 Sammanfattning.

* Beräknat belopp.

Bilaga 5 till

1949 års statsverksproposition.

Tredje huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över utrikesdepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Drottningholms slott den 3 januari 1949.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK, ANDERSSON.

Ministern för utrikes ärendena anmäler de frågor, som tillhöra regleringen av utgifterna under riksstatens tredje huvudtitel för budgetåret 1949/50, och anför därvid följande.

Vid föredragning den 29 oktober 1948 erinrade jag om att statsutskottet i sitt utlåtande den 9 mars 1948 angående anslagen under tredje huvudtiteln (nr 3; s. 3 f.) framhållit, hurusom händelseutvecklingen under och efter kriget nödvändiggjort, att provisoriska anordningar måst vidtagas för att på ett nöjaktigt sätt kunna tillgodose personalbehovet inom såväl utrikesdepartementet som utrikesförvaltningen i övrigt. Det vore, enligt utskottets uppfattning, därför i nuvarande läge knappast möjligt för riksdagen att klart överblicka och bedöma behovet av den personal, som på olika håll inom utrikesförvaltningen kunde befinnas erforderlig. Det syntes utskottet fördensskull önskvärt, att så snart förhållandena det medgiva denna förvaltning bleve föremål för översyn. I skrivelse den 17 mars 1948 (nr 3) lämnade riksdagen detta uttalande utan erinran och anmälde, att den fattat beslut i överensstämmelse med vad utskottet i utlåtandet föreslagit.

Jag framhöll emellertid, att det enligt min uppfattning ännu torde vara för tidigt att företaga en sådan allmän översyn av de spörsmål, som åsyftas i riksdagens skrivelse. Dock kunde en del speciella personal- och organisationsfrågor redan nu anses aktuella eller bli aktualiserade i en nära framtid. Såsom framginge av protokollet över handelsdepartementsärenden för samma dag, den 29 oktober 1948, komme en särskild sakkunnigberedning att tillsättas för utredning av frågor angående beredning av handelstraktatsärenden och vad därmed sammanhänger. Denna utredning måste även beröra personalbehovet inom utrikesdepartementets handelsavdelning och

jämväl särskilda spörsmål om utrikesrepresentationen i främmande länder. Jag erinrade i detta sammanhang om det betänkande, som särskilt tillkallade sakkunniga den 20 maj 1948 avgivit rörande vissa utrikeshandelsfrämjande åtgärder. I detta betänkande hade (s. 54) uttalats, hurusom för att utrikesförvaltningen effektivt skall kunna tillvarataga det svenska näringslivets intressen det vore angeläget, att frågan om utrikesrepresentationens organisation i vad avser handläggningen av kommersiella och handelspolitiska spörsmål tid efter annan bleve föremål för omprövning. Det påpekades, att en del undersökningar angående det nuvarande behovet av svensk utrikesrepresentation i nämnda avseenden även relativt nyligen ägt rum beträffande vissa för svensk utrikeshandel viktiga marknader, nämligen Nord-, Syd- och Mellanamerika. Med hänsyn till de efter kriget avsevärt ändrade förhållandena i så gott som hela världen ifrågasattes dock, om icke en översyn ur nyssnämnda synpunkter av utrikesförvaltningen åter borde komma till stånd icke minst med hänsyn till den i flertalet länder allt mer utökade statsregleringen av utrikeshandeln.

I anslutning härtill anförde jag, att det syntes lämpligt, att de sakkunniga, som chefen för handelsdepartementet sålunda fått bemyndigande att tillkalla, kunde jämväl företaga utredningar av särskilda frågor rörande utrikesförvaltningen. I enlighet härmed beslöt Kungl. Maj:t att åt ifrågavarande sakkunniga uppdraga att även utreda de särskilda frågor berörande utrikesförvaltningen, som ministern för utrikes ärendena kunde komma att överlämna till dem.

Till sakkunniga har chefen för handelsdepartementet den 12 november 1948 kallat följande personer, nämligen generaldirektören A. Gjöres, nuvarande riksbankschefen K. Böök, utrikesrådet A. Croneborg, direktören R. Domellöf i Eskilstuna, direktören C. A. Jacobsson i Västerås, direktören, konsult T. Lundgren, direktören H. Mott, ledamoten av riksdagens andra kammare R. Persson i Vinberg, disponenten C. von Sydow i Norrköping, direktören, konteramiralen E. Wetter i Göteborg samt direktören A. Wetterlind. Åt Gjöres har uppdragits att i egenskap av ordförande leda utredningsarbetet. Vidare har byråchefen E. Grafström förordnats att såsom expert biträda utredningsmännen. De sakkunniga ha begynt sitt arbete.

A. Utrikesdepartementet.

[1.] 1. Utrikesdepartementet: Avlöningar.

	Anslag. Kronor.	Nettoutgift. Kronor.
1947/48	1 402 700	1 446 158
1948/49 (statsliggaren s. 169) ..	2 262 000	
1949/50 (förslag)	2 440 000	

Kungl. Maj:t har den 23 april 1948 fastställt följande personalförteckning och avlöningsstat för utrikesdepartementet att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1948/49:

Personalförteckning.

Befattning.

Tjänstemän å ordinarie stat:

Lönegrad.

A. Diplomatisk eller konsulär personal.

1 sändebud såsom kabinettssekreterare	Co 19
1 chef för handelsavdelningen	Co 17
3 utrikesråd såsom avdelningschefer	Co 14
1 protokollchef	Ca 33
10 byråchefer	Ca 33
8 förste sekreterare	Ca 29
8 andre sekreterare	Ca 24
3 förste kanslister eller kanslister	Ca 20
	eller Ca 16.

B. Övrig personal.

1 sändebud och finanssakkunnig	Cr 19
1 kansliråd och chef för arkivet	Ca 33
1 kamrerare	Ca 29
2 förste arkivarier	Ca 29
2 arkivarier	Ca 26
1 revisor	Ca 24
9 kansliskrivare	Ca 15
19 kanslibiträden	Ca 11
3 förste expeditionsvakter	Ca 11
7 expeditionsvakter	Ca 9
38 kontorsbiträden	Ca 8.

Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än Ce 24:

2 förste sekreterare	Ce 29.
----------------------------	--------

Tjänstemän å övergångsstat:

B. Övrig personal.

2 kanslibiträden	Ca 11.
------------------------	--------

Avlöningsstat.

1. Avlöning till departementschefen, ministern för utrikes ärendena	Kronor. 33 600
2. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	919 500
3. Arvoden, bestämda av Kungl. Maj:t	8 000

	Kronor.
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	1 083 000
5. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän:	
a. Representationsbidrag till ministern för utrikes ärendena	20 000
b. Övriga löneförmåner	40 000
6. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	177 900
Summa kronor	2 262 000.

För tillgodoseende på nöjaktigt sätt av personalbehovet inom utrikesdepartementet under och efter kriget har, såsom tidigare anmälts för riksdagen, ett antal vid beskickningar och konsulat placerade tjänstemän, främst i mellangraderna, tillfälligt inkallats för tjänstgöring i departementet. Antalet tjänstemän i sekreteraregraden, som på detta sätt tillförts departementet och varmed den beskickningar och konsulat tillhörande personalen samtidigt minskats, utgör för närvarande sex. Med hänsyn till den stora arbetsbelastningen inom utrikesdepartementet kunna ifrågavarande befattningar tills vidare icke återföras till utlandet. Å andra sidan kunna de sålunda till Stockholm förflyttade tjänstemännen icke längre undvaras vid representationen i utlandet utan allvarligt men för verksamheten vid därav berörda beskickningar och konsulat. Det är därför angeläget att genom ökning av antalet befattningar inom utrikesdepartementet möjliggöra en återföring till den yttre karriären av ifrågavarande befattningar. I nuvarande läge anser jag mig dock icke böra förorda uppförande å utrikesdepartementets stat av samtliga de befattningar, som på angivet sätt utnyttjats för att förstärka departementets personalbestånd. Jag förordar emellertid, att tre befattningar i lönegraden Ca 24 såsom andre sekreterare inrättas i utrikesdepartementet, varigenom alltså tre tjänstemän skulle kunna återföras till utlandsrepresentationen.

Från anslagsposten för avlöningar till övrig icke-ordinarie personal utgår för närvarande avlöning bland annat till fyra kansliskrivare i lönegraden Ce 15 och tretton kanslibiträden i lönegraden Ce 11. I likhet med vad som ansetts kunna ske i fråga om ordinariesättning av tjänster inom andra delar av statsförvaltningen synas nämnda extra-ordinariebefattningar böra överföras från extra-ordinarie till ordinarie stat. En dylik ändring medför icke någon kostnadsökning utan endast en ändring av ifrågakommande anslagsposter. I samband härmed bör antalet ordinarie kontorsbiträdesbefattningar minskas med tretton. Å andra sidan beräknas tretton extra ordinarie kontorsbiträden den 1 juli 1949 enligt den reglerade befordringsgången uppfylla förutsättningarna för befordran till ordinarie befattning. Någon ändring av antalet ordinarie kontorsbiträdesbefattningar torde därför icke påkallas.

För innevarande budgetår har (statsliggaren s. 170) för förstärkning av utrikesdepartementets personalorganisation anvisats ett anslag av 50 000

kronor. I samband med anmälan av detta anslag i nästföregående års statsverksproposition framhölls, att en förstärkning av personalen på utrikesdepartementets handelsavdelning lämpligen borde redovisas under ett särskilt anslag ävensom att för bestridande av utgiften för erforderliga nya befattningar torde böra beräknas minst 50 000 kronor. Det uttalades vidare, att det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda närmare bestämmelser om anslagets användning. Med utnyttjande av de sålunda anvisade medlen ha tre förste sekreterare förordnats att såsom extra tjänstemän inom handelsavdelningen handlägga vissa ärenden. Då under rådande förhållanden det tillskott av kvalificerad arbetskraft, som sålunda tillförts handelsavdelningen, ej synes kunna avvecklas inom överskådlig tid, torde de tjänster, som på detta sätt provisoriskt upprättats, böra ges mer permanent karaktär. Jag får därför föreslå, att ifrågavarande tre tjänster förändras till extra-ordinarie befattningar såsom förste sekreterare i lönegraden Ce 29.

De pågående reparationsarbetena i Arvfurstens palats ha nödvändiggjort en utflyttning av departementets ämbetslokaler till andra byggnader i staden. Detta har medfört, att behovet av expeditionsvakter ökats, och jag får med anledning därav föreslå, att för nästinstundande budgetår beräknas medel för ytterligare tre tjänster såsom expeditionsvakter i lönegraden Ce 9.

En annan personalfråga bör i detta sammanhang omnämnas, nämligen frågan om en förbättring av biträdespersonalens i departementet avlönings- och befodringsförhållanden. Departementets ifrågavarande personal omfattar för närvarande omkring 150 tjänstemän, under det att den år 1938 uppgick till endast omkring 60 personer. Någon mot denna ökning och arbetsuppgifternas art svarande höjning av antalet tjänster i de för denna personal gällande högre lönegraderna har icke ägt rum och framstår nu såsom en alltmer trängande nödvändighet. Då jag emellertid icke anser lämpligt att föregripa de förslag, som 1947 års biträdesutredning väntas framlägga under innevarande år, har jag ansett mig böra avstå från att beträffande budgetåret 1949/50 framställa något yrkande på denna punkt.

Vad nu sagts skulle beträffande avlöningsstaten medföra följande ändringar.

Anslagsposten 2. Avlöningar till ordinarie tjänstemän bör ökas med 30 700 kronor, motsvarande kostnaderna för tre nya befattningar i lönegraden Ca 24, och med 29 700 kronor, respektive 79 100 kronor, motsvarande kostnaderna för överföring från extra ordinarie till ordinarie stat av dels fyra befattningar såsom kansliskrivare i lönegraden Ca 15, dels ock tretton befattningar såsom kanslibiträden i lönegraden Ca 11. Med hänsyn till tidigare belastning bör det för vikariatsersättning beräknade beloppet uppräknas med 5 200 kronor. Slutligen bör anslagsposten ökas med 8 200 kronor för högre löneklassberäkning. Anslagsposten höjes alltså med $(30\,700 + 29\,700 + 79\,100 + 5\,200 + 8\,200 =) 152\,900$ kronor.

Anslagsposten 4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal har i gällande riksstat uppförts med 1 083 000 kronor. Kostnaden för tre nya be-

fattningar såsom förste sekreterare utgör 39 600 kronor. Den under anslagsposten 2. omförmälda överföringen av biträdespersonal medför en minskad belastning med $(29\,700 + 79\,100 =)$ 108 800 kronor. För tre nya befattningar i lönegraden Ce 9 såsom expeditivsvakter erfordras 15 000 kronor. Anslagsposten bör vidare uppräknas med 7 000 kronor för avlöning av översättare i departementet; för nämnda ändamål har hittills funnits tillgängligt endast ett för deltidstjänstgöring avsett mindre belopp. Slutligen bör anslagsposten på grund av ändrad löneklassberäkning ökas med 200 kronor. Enligt dessa beräkningar skulle anslagsposten uppgå till $(1\,083\,000 + 39\,600 - 108\,800 + 15\,000 + 7\,000 + 200 =)$ 1 036 000 kronor.

Anslagsposten 6. Rörligt tillägg bör med hänsyn till väntad belastning uppräknas med 72 100 kronor till 250 000 kronor.

De sålunda framlagda ändringsförslagen skulle medföra en höjning av förevarande anslag med $(152\,900 - 47\,000 + 72\,100 =)$ 178 000 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande personalförteckning för utrikesdepartementet:

Personalförteckning.

Befattning.	Tjänstemän å ordinarie stat:	Lönegrad.
A. Diplomatisk eller konsulär personal.		
1 sändebud såsom kabinetssekreterare	Co	19
1 chef för handelsavdelningen	} eller	Co 17
3 utrikesråd såsom avdelningschefer		Co 14
1 protokollchef	Ca	33
10 byråchefer	Ca	33
8 förste sekreterare	Ca	29
11 andre sekreterare	Ca	24
3 förste kanslister eller kanslister.	} eller	Ca 20
		Ca 16.
B. Övrig personal.		
1 sändebud och finanssakkunnig	Cr	19
1 kansliråd och chef för arkivet.	Ca	33
1 kamrerare	Ca	29
2 förste arkivarier	Ca	29
2 arkivarier	Ca	26
1 revisor	Ca	24
13 kansliskrivare	Ca	15
32 kanslibiträden	Ca	11
3 förste expeditivsvakter	Ca	11
7 expeditivsvakter	Ca	9
38 kontorsbiträden	Ca	8.

Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än Ce 24:

Befattning.

Lönegrad.

5 förste sekreterare Ce 29.

Tjänstemän å övergångsstat.**B. Övrig personal.**

2 kanslibiträden Ca 11.;

b) godkänna följande avlöningsstat för utrikesdepartementet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1949/50:

Avlöningsstat.

Kronor.

1. Avlöning till departementschefen, ministern för utrikes ärendena	33 600
2. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 072 400
3. Arvoden, bestämda av Kungl. Maj:t	8 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ..	1 036 000
5. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän:	
a. Representationsbidrag till minis-tern för utrikes ärendena	20 000
b. Övriga löneförmåner	20 000
6. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	250 000
Summa kronor 2 440 000.;	

c) till *Utrikesdepartementet*: *Avlöningar* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 2 440 000 kronor.

[2.] 2. Utrikesdepartementet: Omkostnader.

	Anslag. Kronor.	Nettoutgift. Kronor.
1946/47	612 000	1 045 607
1947/48	612 000	1 129 735
1948/49 (statsliggaren s. 170)	627 000	
1949/50 (förslag)	896 000	

Kungl. Maj:t har den 23 april 1948 fastställt följande omkostnadsstat för utrikesdepartementet att tillämpas tills vidare under budgetåret 1948/49:

Omkostnadsstat.	Kronor.
1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	8 000
2. Rese- och flyttningersättningar, <i>förslagsvis</i>	55 000
3. Expenser, <i>förslagsvis</i>	524 000
4. Publikationstryck, <i>förslagsvis</i>	20 000
5. Chifferingsmateriel	20 000
Summa kronor 627 000.	

I anslutning härtill har Kungl. Maj:t den 23 april 1948 föreskrivit, med tillämpning tills vidare under budgetåret 1948/49, att av anslagsposten till expenser må för nedan angivna ändamål tagas i anspråk följande belopp, nämligen:

	Kronor.
Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i>	45 000
Övriga expenser:	
Telegram, telefon och annonsering, <i>förslagsvis</i>	200 000
Andra ändamål, <i>högst</i>	279 000
Summa kronor 524 000.	

Med hänsyn till hittillsvarande belastning är en uppräknings av anslaget erforderlig. Anslagsposten till sjukvård m. m. bör sålunda höjas från 8 000 kronor till 13 000 kronor. Vidare bör anslagsposten till rese- och flyttningersättningar, vilka under senare år ständigt stigit, ökas från 55 000 kronor till 100 000 kronor. Slutligen har anslagsposten till expenser visat sig vara för snävt tilltagen och bör uppräknas med 219 000 kronor till 743 000 kronor. Posten bör ökas med 221 000 kronor, nämligen med 150 000 kronor för telegram, telefon och annonsering, 11 000 kronor för renhållning och städning, 15 000 kronor för skrivmaterialier m. m., 20 000 kronor för inventarier av olika slag, 15 000 kronor för böcker och prenumeration samt 10 000 kronor för andra ändamål. Å andra sidan kunna kostnaderna för radioavlyssning inom utrikesdepartementet väntas nedgå med 2 000 kronor. Övriga anslagsposter torde böra upptagas oförändrade.

Jag förordar sålunda, att anslaget höjes med (5 000 + 45 000 + 219 000 =) 269 000 kronor, och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utrikesdepartementet*: *Omkostnader* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 896 000 kronor.

[3.] 3. Särskilda kostnader för vissa administrativa anordningar. I gällande riksstat har under A. 3. Utrikesdepartementet: Förstärkning av personalorganisationen uppförts ett anslag av 50 000 kronor. Såsom redan framhållits, har detta belopp använts för avlöning åt tre förste sekreterare, vilka förordnats att handlägga vissa ärenden inom departementets handelsavdelning. Jag har tidigare föreslagit, att ifrågavarande tre sekreterarebefattning-

Statsverkspropositionen: Bil. 5: Tredje huvudtiteln.

är måtte uppföras å extra ordinarie stat. För budgetåret 1949/50 avses sålunda för detta ändamål medel anvisas under anslaget A. 1. Utrikesdepartementet: Avlöningar, och nyssnämnda anslag, A. 3. Utrikesdepartementet: Förstärkning av personalorganisationen, bör alltså för instundande budgetår utgå ur riksstaten.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition den 8 maj 1948 (nr 258) framlagda förslag har riksdagen (rd. skr. 420/1948) godkänt de administrativa anordningar för att tillgodose personalbehovet bland annat i anledning av Sveriges anslutning till konventionen angående europeiskt ekonomiskt samarbete, som föreslagits i statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för nämnda dag. Ifrågavarande anordningar innebära upprättandet av en tillfällig befattning i lönegraden Cg 33 såsom byråchef i utrikesdepartementet med uppgift bland annat att såsom ställföreträdare för den svenske huvuddelegaten i organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete sammanhålla utredningsarbetet m. m. på svensk sida. Vidare har inrättats en tjänst i lönegraden Cg 24 såsom beskickningssekreterare vid beskickningen i Paris. Innehavaren av denna tjänst är avsedd vara arbetsbiträde åt ombuden vid organisationens sammanträden och skall kontinuerligt följa organisationens arbete över huvud taget. Slutligen har inrättats en skrivbiträdestjänst med placering i Paris för att tillgodose behovet av skrivhjälp åt de svenska ombuden. Samtliga befattningar ha inrättats blott temporärt, och anställningsformen har reglerats med hänsyn härtill. Kostnaderna för nämnda tjänster ha jämlikt riksdagens bemyndigande bestritts från vederbörande för motsvarande ändamål avsedda anslag och anslagsposter. I den mån tillkomsten av nämnda tjänster föranleder överskridande av berörda anslag eller anslagsposter, är avsikten att upptaga frågan om reglering av sådana överskridanden i samband med äskanden av anslag å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår.

De administrativa anordningar, som å svensk sida sålunda vidtagits för handläggningen av ärenden sammanhängande med Sveriges medlemskap i organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete, torde böra utbyggas. En förstärkning bör äga rum dels i vad avser den byrå inom utrikesdepartementet, vilken har att svara för förbindelserna med det amerikanska hjälpprogrammets representanter i Stockholm och den interna svenska förvaltningen samt sköta den inåtriktade informationsverksamheten, dels ock beträffande den i Paris förlagda svenska representationen. Inom utrikesdepartementet torde erfordras, förutom nu tillgänglig personal, ytterligare två förste sekreterare. Med ledning av hittills vunna erfarenheter synes det erforderligt, att den svenska representationen i Paris förstärkes med en tjänsteman i byråchefsgraden; därjämte torde erfordras en förste beskickningssekreterare. Såväl i departementet som i Paris föreligger därjämte behov av ytterligare skrivhjälp.

Departementschefen. Jag anser mig icke vara i tillfälle att nu framlägga definitivt förslag till erforderliga organisatoriska åtgärder för handlägg-

ningen å svensk sida av hithörande frågor utan föreslår, att lämpligt belopp ställes till Kungl. Maj:ts förfogande att användas för bestridande av kostnaderna för de nya tjänster, som må befinnas påkallade. Enligt verkställda beräkningar skulle, såvitt nu kan bedömas, under budgetåret 1949/50 här för erfordras ett belopp av 200 000 kronor. Jag förordar, att ett anslag av denna storlek anvisas för ändamålet, och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Särskilda kostnader för vissa administrativa anordningar* för budgetåret 1949/50 anvisa ett anslag av 200 000 kronor.

B. Sveriges representation i utlandet.

[4.] 1. **Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Diplomatisk och konsulär personal m. m.** Gällande bestämmelser om avlöning åt tjänstemän vid beskickningar och konsulat ha i sina grunddrag fastställts genom beslut av 1939 års riksdag. Vad beträffar den diplomatiska och lönade konsulära personalen, attachéer samt pressattachéer gäller, att lön skall utgå enligt vederbörandes lönegrad i tillämpligt avlöningsreglemente, vartill komma vissa till beloppen bestämda tillägg, nämligen ortstillägg, barnbidrag, utomeuropeiskt tillägg, chargé d'affairstillägg, bidrag för inköp av bil, ersättning för hållande av bil, förflyttningsbidrag och språktillägg. Dessa tillägg ha sedan år 1939 ändrats endast i ett begränsat antal fall, huvudsakligen i fråga om ortstillägg för befattningar i Nord-, Mellan- och Sydamerika. För att bereda möjlighet att kompensera tjänstemännen för den praktiskt taget ständigt fortgående ökningen av levnadskostnaderna på grund av stegrade priser och ändrade valutaförhållanden ha å riksstaten anvisats anslagsposter för s. k. prisutjämningsstillägg. Dessa anslagsposter ha utgått med undan för undan allt större belopp och uppgå under innevarande budgetår för den diplomatiska och konsulära personalen till 750 000 kronor, för attachéerna till 70 000 kronor samt för pressattachéerna till 10 000 kronor. Samtliga dessa belopp komma emellertid med all säkerhet att visa sig otillräckliga, och riksdagens bemyndigande till ett överskridande av desamma torde senare komma att begäras. Anslagsposterna för prisutjämningsstillägg fördelas genom beslut av Kungl. Maj:t, som därvid bestämmer särskilda belopp för de olika tjänstemännen.

I fråga om den biträdande personalen vid beskickningar och konsulat, d. v. s. skrivbiträden samt extra biträden och vaktbetjante, utgå avlöningarna från två särskilda anslag av reservationsanslags karaktär, vilka för innevarande budgetår uppgå till 2 070 000, respektive 480 000 kronor. Det torde bli nödvändigt avsevärt öka även dessa belopp, såväl för innevarande budgetår som för budgetåret 1949/50. Ifrågavarande anslag fördelas på så sätt,

att Kungl. Maj:t fastställer ett särskilt belopp för varje beskickning eller konsulat, varefter det formellt sett ankommer på vederbörande beskicknings- eller konsulatschef att använda tilldelade belopp för avlöning av honom underställda biträden. I praktiken ha emellertid lönerna för ifrågavarande tjänstemän i de flesta fall bestämts av utrikesdepartementet.

Vid tillämpningen av de anordningar, som sålunda skapats för fastställande av löner till tjänstemän vid beskickningar och konsulat, har det visat sig synnerligen svårt att bestämma skäligen belopp. I främsta rummet är givetvis anledningen därtill den, att ifrågavarande tjänstemän leva under såregna förhållanden, som växla från land till land. Därtill kommer, icke minst i nuvarande läge, att pris- och valutaförhållandena ständigt växla och nödvändiggöra justeringar. Under dessa förhållanden har det visat sig önskvärt att skapa ett särskilt organ med uppgift att fortlöpande följa hithörande frågor och biträda ministern för utrikes ärendena vid deras beredning. Kungl. Maj:t har därför den 17 december 1948 bemyndigat ministern att tillkalla högst sex sakkunniga, vilka genom att företaga utredningar och framlägga förslag skola biträda denne vid beredning av hithörande frågor. Åt dessa sakkunniga har i första hand uppdragits att företaga en översyn av gällande bestämmelser rörande de utomlands stationerade tjänstemännens löneförmåner. Denna utredning har påbörjats och avses skola bedrivas så, att ett förslag till ändrade grunder för avlöningar åt personal vid beskickningar och konsulat kan senare föreläggas 1949 års vårriksdag. Avsikten är att i samband därmed för riksdagen framlägga slutligt förslag till medelsanvisning för budgetåret 1949/50 i fråga om avlöningar vid beskickningar och konsulat.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avvidan på särskild proposition i ämnet, till *Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Diplomatisk och konsulär personal m. m.* för budgetåret 1949/50 beräkna ett förslagsanslag av 6 000 000 kronor.

[5.] 2. *Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Attachéer.* Under åberopande av vad i det föregående anförts angående en utredning rörande avlöningsförmåner åt tjänstemän vid beskickningar och konsulat, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avvidan på särskild proposition i ämnet, till *Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Attachéer* för budgetåret 1949/50 beräkna ett förslagsanslag av 800 000 kronor.

[6.] 3. *Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Pressattachéer.* Under åberopande av vad i det föregående anförts angående en utredning rörande

avlöningsförmåner åt tjänstemän vid beskickningar och konsulat, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Pressattachéer* för budgetåret 1949/50 beräkna ett förslagsanslag av 300 000 kronor.

[7.] 4. **Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Skrivbiträden.** Under återopande av vad i det föregående anförts angående en utredning rörande avlöningsförmåner åt tjänstemän vid beskickningar och konsulat, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Skrivbiträden* för budgetåret 1949/50 beräkna ett reservationsanslag av 2 800 000 kronor.

[8.] 5. **Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Extra biträden och vaktbetjänte.** Under återopande av vad i det föregående anförts angående en utredning rörande avlöningsförmåner åt tjänstemän vid beskickningar och konsulat, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Extra biträden och vaktbetjänte* för budgetåret 1949/50 beräkna ett reservationsanslag av 750 000 kronor.

[9.] 6. **Kontorskostnadsersättningar åt lönade tjänstemän.**

	Anslag. Kronor.	Nettoutgift. Kronor.
1947/48	270 000	240 167
1948/49 (statsliggaren s. 175) ..	150 000	
1949/50 (förslag)	210 000	

Medelsbehovet för kontorskostnadsersättningar åt lönade tjänstemän har under de senaste åren undan för undan ökat på grund av att de tjänstemän, som uppbära sådan ersättning, fått vidkännas stegrade utgifter för hyror och därmed sammanhängande omkostnader för sina kontorslokaler. Gjorda beräkningar ha gett vid handen, att för budgetåret 1949/50 ett belopp av 210 000 kronor erfordras för ändamålet, innebärande en höjning av anslaget med 60 000 kronor.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kontorskostnadsersättningar åt lönade tjänstemän* för budgetåret 1949/50 anvisa ett reservationsanslag av 210 000 kronor.

[10.] 7. Ersättningar åt olönade konsuler.

	Anslag. Kronor.	Nettoutgift. Kronor.
1947/48	300 000	316 093
1948/49 (statsliggaren s. 175) ..	300 000	
1949/50 (förslag)	300 000	

I enlighet med vad som anförts i 1948 års statsverksproposition (III ht., s. 23) har såsom konsul i Marseille tills vidare placerats en tjänsteman i disponibilitet. Till denne utgår från förevarande anslag dels ersättning för förhyrande av kontorslokal, dels ock ortstillägg, vilket fastställts under hän-synstagande till de ortstillägg m. m., som utgå till övriga i Frankrike pla-cerade diplomatiska och konsulära tjänstemän. I avvaktan på förverkligan-det av det av utrikesdepartementets sjöfolkssakkunnige på sin tid fram-förda förslaget om förstärkning av den lönade konsulära representationen i vissa hamnstäder torde denna anordning böra tills vidare bestå även under budgetåret 1949/50.

I samband med anvisandet av förevarande anslag för budgetåret 1947/48 uttalade 1947 års riksdag (rd. skr. 3/1947), att det kunde ifrågasättas, om icke den nuvarande tillsättningsformen för olönade konsuler borde ändras såtillvida, att vid nyantagning förordnandet gäves en mer tidsbegränsad form än vad nu vore fallet. I anledning härav underrättades beskickningar-na om nämnda uttalande samt anmodades att vid förslag rörande tillsättan-de av olönade konsulsbefattningar yttra sig, huruvida och i vilken mån ut-nämning, respektive förordnande för dessa i enlighet med riksdagens ifrå-gavarande uttalande borde ges tidsbegränsad form. Jag har vidare från några av de beskickningar, under vilka ett flertal dylika konsuler lyda, in-fordrat yttrande, i vilken utsträckning en dylik tidsbegränsning vore lämp-lig och möjlig. Samtliga de tillfrågade beskickningarna ha avstyrkt för-slaget.

Sändebudet i Köpenhamn har sålunda framhållit att, därest de honorära konsulsbefattningarna skulle tillsättas på viss tid och vederbörande sålunda riskera att utan närmare motivering kunna bli avkopplade, redan nu be-stående svårigheter att besätta ledigblivna konsulsposter skulle komma att ytterligare ökas.

Sändebudet i London förklarar sig under hänvisning till ett av general-konsulatet därstädes avgivet yttrande icke kunna tillstyrka en reform i an-given riktning. I generalkonsulatets yttrande framhålles, att möjligheterna att på ett tillfredsställande sätt besätta de olönade vicekonsulstjänsterna skulle bli ytterst ringa, därest endast tidsbegränsade förordnanden kunde ställas i utsikt. Vad Storbritannien beträffar, avstyrker därför generalkon-sulatet bifall till förslaget.

Sändebudet i Oslo finner ändringsförslaget tilltalande i och för sig men anser sig böra avstyrka detsamma av praktiska skäl, dels enär det förefal-ler honom föga sannolikt, att män i ledande ställning skulle vara hågade

att acceptera en konsulsbefattning endast på viss tid, dels enär en dylik tidsbegränsning med största sannolikhet skulle komma att anses som något nedsättande, om Sverige som enda land införde den. För att i viss mån ändock vinna det med den ifrågasatta tidsbegränsningen avsedda syftet föreslår sändebudet, att den i gällande förordning angående beskickningar och konsulat angivna åldersgräns, utöver vilken olönad konsul ej må utan särskilt medgivande av ministern för utrikes ärendena kvarstå i tjänsten, måtte sänkas från 70 till 65 år.

Sändebudet i Paris framhåller, att svårigheten vid tillsättandet av olönade konsulsbefattningar givetvis vore att finna personer, som å ena sidan hade den ställning, de förbindelser med Sverige och det intresse för göromålen, som erfordras, och som å andra sidan vore villiga att åtaga sig med befattningen förenade kostnader och besvär. Under rådande förhållanden kunde ifrågasättas, om rekryteringsmöjligheterna skulle ökas, därest vederbörande underrättades om att hans anställning skulle ges en mer tidsbegränsad form. Sändebudet förklarar sig tro, att den föreslagna anordningen lätt kan komma att medföra större olägenheter än fördelar. Redan nu hade Kungl. Maj:t, respektive ministern för utrikes ärendena möjlighet att, när skälig anledning därtill funnes, befria en konsul från uppdrag, som han icke nöjaktigt fullgör. Dessutom hade genom inrättandet inom utrikesdepartementet av en konsulentbefattning för sjömansfrågor ökade möjligheter skapats för kontakt med och övervakning av bl. a. de olönade konsulerna i sjöstäderna, vilka utgöra en mycket betydande del av konsulskåren.

Sändebudet i Rom framhåller, att avsikten med den ifrågasatta förändringen av nuvarande tillsättningsformer syntes vara att möjliggöra honorärkonsulernas ersättande med lönade konsulter. Ett sådant utbyte syntes emellertid i och för sig kunna ske, även om en honorärkonsul, som ansåges böra ersättas med lönad sådan, förordnats utan direkt tidsbegränsning. Det torde ligga i konsulsförordnandets natur, att detta endast gäller tills vidare. Möjligen skulle man kunna tänka sig, att detta särskilt markerades i själva förordnandet. Att för alla honorärkonsulter införa tidsbegränsade förordnanden — vilka alltså med jämna mellanrum måste förnyas — blott för att möjliggöra upprättandet av ett eller annat lönat konsulat, torde i vart fall erbjuda onödiga praktiska olägenheter.

Beskickningschefen i Washington anser, vad beträffar förhållandena i Amerikas Förenta Stater, att tillräckliga skäl icke synas tala för en ändring av hittills tillämpade principer. Redan nu vore det i många fall ytterst svårt att finna lämpliga kandidater för dylika befattningar, och en tidsbegränsning av förordnandena skulle troligen göra befattningarna mindre eftersträfvansvärda. Dessutom skulle innehavarna få tillfälle att vid förordnandenas utgång avböja förnyat förordnande eller endast acceptera ett nytt dylikt på vissa villkor, såsom exempelvis ökad ersättning. Skulle tidsbegränsat förordnande för honorärkonsulter ändå böra ifrågakomma, synes minimitiden för dylika förordnanden med hänsyn till önskvärdheten att undvika alltför täta personbyten böra vara minst fem år. — Vid beskick-

ningschefens i Washington yttrande ha fogats uttalanden av generalkonsulerna i Chicago, New York och San Francisco. Av dessa avstyrka de båda förstnämnda förslaget. Generalkonsuln i San Francisco tillstyrker däremot livligt, att konsulsförordnanden givas på viss tid. Enligt hans uppfattning skulle nämligen en tidsbegränsning möjliggöra en konsuls skiljande från tjänsten utan den besvärliga och uppseendeväckande formen av ett entledigande. Dessutom skulle en dylik anordning utgöra en sporre till ökad verksamhet.

Departementschefen. Jag anser de framförda betänkligheterna vara så vägande, att jag finner mig böra avstyrka införandet av den ifrågasatta tidsbegränsningen. Däremot ansluter jag mig till det av sändebudet i Oslo framförda förslaget om sänkning av åldersgränsen från 70 till 65 år. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga de åtgärder, som skulle påkallas för åvägabringande av härför erforderlig författningsändring.

Någon ändring av ifrågavarande anslag för budgetåret 1949/50 torde icke påkallas, och jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättningar åt olönade konsul*er för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 300 000 kronor.

[11.] 8. Rese- och flyttningersättningar.

	Anslag. Kronor.	Nettoutgift. Kronor.
1945/46	350 000	1 035 324
1946/47	450 000	994 913
1947/48	500 000	868 451
1948/49 (statsliggaren s. 176)	500 000	
1949/50 (förslag)	850 000	

Med hänsyn till belastningen av ifrågavarande anslag under de senaste budgetåren är en höjning av detsamma påkallad. Anslaget torde sålunda för nästkommande budgetår böra fastställas till 850 000 kronor, innebärande en ökning med 350 000 kronor.

Såsom tidigare anmälts för riksdagen (III ht. 1946, s. 26) har förevarande anslag belastats med kostnader för erforderlig standardutrustning av bostäder för personalen vid beskickningarna i Moskva och Warszawa samt konsulatet i Gdańsk. Kostnaderna ha ansetts böra belasta anslaget, eftersom detta skulle ha anlitats för de kostnader för transport av tjänstemännens eget bohag, som genom anskaffandet av utrustningen inbesparas. I samband med återupprättandet av lönad representation i Tyskland har det befunnits nödvändigt att med hänsyn till där rådande förhållanden i viss utsträckning bereda den vid konsulaten i Berlin och Frankfurt am Main tjänstgörande personalen tillgång till möblerade och fullt utrustade bostäder i de för konsulaten förhyrda fastigheterna. För riksdagen torde böra anmälas, att föreva-

rande anslag, i likhet med vad enligt nyss nämnts skett å orter, där bostadsförhållandena äro särskilt otillfredsställande, ansetts böra på samma sätt anlitas jämväl i fråga om bostäder åt personalen vid konsulaten i Berlin och Frankfurt am Main.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Rese- och flyttningersättning* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 850 000 kronor.

[12.] 9. Skrivmaterialier m. m. vid beskickningar och konsulat.

	Anslag. Kronor.	Nettoutgift. Kronor.
1946/47	400 000	826 378
1947/48	450 000	1 071 067
1948/49 (statsliggaren s. 177)	450 000	
1949/50 (förslag)	800 000	

I samband med fastställandet av riksstatens tredje huvudtitel för budgetåret 1946/47 bemyndigade riksdagen Kungl. Maj:t att besluta om anlitande av förevarande anslag för anskaffande av automobiler för beskickningar och konsulat. Riksdagen förutsatte därvid, att Kungl. Maj:t lämnade riksdagen en redogörelse för de fall, då dylika automobilinköp förekommit. Med anledning härav får jag anmäla, att utöver de bilanskaffningar, som i 1948 års statsverksproposition (III ht., s. 24) bragts till riksdagens kännedom, bilar på statens bekostnad sedermera inköpts jämväl för beskickningarna i Addis Abeba, Ankara och Nanking samt för konsulaten i Bremen och Frankfurt am Main; kostnaderna för ifrågavarande inköp ha uppgått till sammanlagt 21 300 kronor. Dessutom har för konsulatet i Berlin inköpts ytterligare en mindre automobil för 2 300 kronor. Vidare ha fyra för beskickningarna i Belgrad, Budapest och Warszawa samt generalkonsulatet i Hamburg tidigare anskaffade automobiler måst utbytas mot nya; de sammanlagda kostnaderna därför ha uppgått till omkring 8 000 kronor.

Med hänsyn till de senaste årens avsevärda belastning av nu ifrågavarande anslag torde en höjning därav för nästinstundande budgetår vara ofrånkomlig. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skrivmaterialier m. m. vid beskickningar och konsulat* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 800 000 kronor.

[13.] 10. Övriga omkostnader vid beskickningar och konsulat.

	Anslag. Kronor.	Nettoutgift. Kronor.
1946/47	315 000	548 177
1947/48	315 000	699 649
1948/49 (statsliggaren s. 177) ..	315 000	
1949/50 (förslag)	600 000	

Kungl. Maj:t har den 23 april 1948 fastställt följande omkostnadsstat för beskickningar och konsulat, att tillämpas tills vidare under budgetåret 1948/49:

Omkostnadsstat.

	Kronor.
1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	15 000
2. Telegram- och telefonkostnader, <i>förslagsvis</i>	300 000
Summa kronor	315 000.

Med hänsyn till hittillsvarande belastning av anslagsposten till telegram- och telefonkostnader bör denna höjas från 300 000 kronor till 585 000 kronor. Anslagsposten till sjukvård m. m. torde däremot kunna upptagas med oförändrat belopp. Anslaget bör sålunda höjas med 285 000 kronor, och jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Övriga omkostnader vid beskickningar och konsulat* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 600 000 kronor.

C. Internationella förhandlingar m. m.

[14.] 1. Särskilda förhandlingar med främmande makter.

	Anslag. Kronor.	Nettoutgift. Kronor.
1946/47	200 000	451 983
1947/48	300 000	811 641
1948/49 (statsliggaren s. 177) ..	300 000	
1949/50 (förslag)	500 000	

Medelsbehovet för kostnader för särskilda förhandlingar med främmande makter har under de senaste budgetåren avsevärt stigit, särskilt på grund av ökade utgifter för resor för svenska ombud, vilka deltagit i handelspolitiska överläggningar med främmande stater eller i internationella konferenser. Anslaget torde sålunda böra uppräknas med 200 000 kronor, och jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Särskilda förhandlingar med främmande makter* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kronor.

[15.] 2. Tillfälliga representationskostnader.

	Anslag. Kronor.	Nettoutgift. Kronor.
1947/48	70 000	38 712
1948/49 (statsliggaren s. 177)	45 000	
1949/50 (förslag)	45 000	

För nästinstundande budgetår synes böra anvisas samma belopp som för budgetåret 1948/49, och jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tillfälliga representationskostnader* för budgetåret 1949/50 anvisa ett reservationsanslag av 45 000 kronor.

[16.] 3. Permanenta skiljedomstolens internationella byrå i Haag.

	Anslag. Kronor.	Nettoutgift. Kronor.
1947/48	3 000	3 351
1948/49 (statsliggaren s. 178)	3 000	
1949/50 (förslag)	3 000	

Sveriges bidrag till byrån för verksamhetsåret 1947 utgjorde 2 460 floriner, motsvarande i svenskt mynt 3 343 kronor.

Byråns utgiftsstat för år 1948 har fastställts till 87 050 floriner, vilket innebär ett i förhållande till 1947 års budget oförändrat belopp. För täckande av Sveriges bidrag för år 1948 torde därför böra beräknas samma belopp som för år 1947, och någon ändring av anslaget, som har förslagsanslags karaktär, torde sålunda ej påkallas.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Permanent skiljedomstolens internationella byrå i Haag* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 3 000 kronor.

[17.] 4. Förenta Nationerna.

	Anslag. Kronor.	Nettoutgift. Kronor.
1947/48	2 325 000	2 397 918
1948/49 (statsliggaren s. 178) ..	2 325 000	
1949/50 (förslag)	2 325 000	

Storleken av Sveriges bidrag till Förenta Nationerna för år 1949 har icke kunnat med full säkerhet bedömas. Med hänsyn härtill synes förvarande anslag böra för nästkommande budgetår upptagas till oförändrat

belopp, och jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förenta Nationerna* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 2 325 000 kronor.

[18.] 5. **Organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete.** 1948 års riksdag har (rd. skr. 420/1948) med bifall till Kungl. Maj:ts i den tidigare omnämnda propositionen den 8 maj 1948 (nr 258) framlagda förslag rörande bidrag till organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisat ett förslagsanslag av 200 000 kronor. För Sveriges bidrag under tiden intill den 1 juli 1949 har i dag vid anmälan av ärenden rörande tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49 föreslagits, att ett förslagsanslag av 600 000 kronor måtte anvisas för ändamålet.

Organisationens utgifter för tiden 16 april 1948—30 juni 1949 ha beräknats till 1 461 730 308 franska francs. Den svenska bidragskvoten har genom beslut av organisationens råd för löpande budgetår fastställts till 5,⁴¹ procent, motsvarande ett bidrag av 79 079 610 francs. Motvärdet till sistnämnda belopp utgör i runt tal 1 087 000 kronor, vilket för en tolv månadersperiod motsvarar ett bidrag av omkring 900 000 kronor. Det bör emellertid framhållas, att från svensk sida i samband med behandlingen av organisationens budget anmälts önskemål om nedsättning av den svenska bidragskvoten. Med hänsyn härtill synes för täckande av kostnaderna under budgetåret 1949/50 för Sveriges deltagande i organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete kunna tills vidare beräknas ett belopp av 700 000 kronor, och jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 700 000 kronor.

D. Diverse.

[19.] 1—2. **Ersättning till statens allmänna fastighetsfond.**

Under hänvisning till vad chefen för finansdepartementet vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anfört beträffande behovet av anslag å riksstaten för budgetåret 1949/50 till ersättning till statens allmänna fastighetsfond får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond* för budgetåret 1949/50 anvisa

för 1. *Beskickningsfastigheternas delfond* ett förslagsanslag av 1 636 000 kronor;

för 2. *Byggnadsstyrelsens delfond* ett förslagsanslag av 218 000 kronor.

[20.] 3. **Gottgörelse av kostnader för sjöfolk och nödställda svenska medborgare.**

	Anslag. Kronor.	Nettoutgift. Kronor.
1946/47	250 000	455 355
1947/48	300 000	221 378
1948/49 (statsliggaren s. 178)	300 000	
1949/50 (förslag)	300 000	

Oaktat en viss nedgång i utgifterna för här ifrågavarande ändamål ägt rum under budgetåret 1947/48, anser jag mig för närvarande icke böra förorda en sänkning av anslaget, utan hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gottgörelse av kostnader för sjöfolk och nödställda svenska medborgare* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 300 000 kronor.

[21.] 4. **Förstärkning av avkastningen av understödsfonden för rysslands-svenskar.**

	Anslag. Kronor.	Nettoutgift. Kronor.
1947/48	70 000	70 000
1948/49 (statsliggaren s. 178) ..	70 000	
1949/50 (förslag)	70 000	

För ifrågavarande ändamål anvisade 1936 års riksdag för budgetåret 1936/37 under tredje huvudtiteln ett anslag av 50 000 kronor; samma belopp utgick även under vart och ett av budgetåren 1937/38—1941/42. På hemställan av understödsnämnden för rysslandssvenskar ökades anslaget för budgetåret 1942/43 till 80 000 kronor. Med anledning av höjningen av folkpensionerna från och med den 1 januari 1948 sänktes i enlighet med nämndens förslag anslaget från och med budgetåret 1947/48 till 70 000 kronor.

I skrivelse den 15 september 1948 har nämnden lämnat en redogörelse för dispositionen av de medel, som för innevarande budgetår stå till förfogande, nämligen dels avkastningen av fonden, vilken beräknas uppgå till omkring 65 000 kronor, dels ock ifrågavarande anslag å 70 000 kronor eller

sammanlagt omkring 135 000 kronor. Det belopp, som vid ingången av budgetåret 1947/48 därutöver stod till nämndens förfogande, nämligen återstoden av en på nämnden överlåten och av nämnden indriven fordran, förbrukades däremot i sin helhet under sistnämnda budgetår. Av sagda belopp å 135 000 kronor beräknas omkring 119 000 kronor komma att tagas i anspråk för månadsunderstöd, under det att återstoden förutses komma att erfordras för bestridande av tillfälliga bidrag och understöd. Antalet hos nämnden registrerade behövande rysslandssvenskar utgjorde den 1 september 1948 172 huvudmän, representerande 239 familjemedlemmar. Av dessa erhöles 106 huvudmän, representerande 141 familjemedlemmar, månadsunderstöd. Härtill kommer, att flera av de rysslandssvenskar, som i Sverige åtnjuta fattigvård, erhålla tillfälliga understöd från nämnden. Vid utbetalandet av understöden har nämnden i enlighet med uttalandet i sin skrivelse den 10 november 1947 med anslagsäskande för budgetåret 1948/49 reducerat underhållsbidragen till de rysslandssvenskar, som kommit i åtnjutande av folkpension. De besparingar, som därigenom kunnat åstadkommas, ha emellertid måst användas till höjning av understöden åt de rysslandssvenskar, som icke erhålla dylik pension.

Beträffande anslagsbehovet för budgetåret 1949/50 framhåller nämnden att, enär de för månads-, respektive tillfälliga understöd för innevarande budgetår upptagna beloppen vore låga samt under kommande budgetår någon annan ändring i understödstagarnas antal och behov icke kunde påräknas än den, som föranledes av dödsfall, dessa beräkningar borde läggas till grund för beräkningen av anslaget för budgetåret 1949/50. Under detta budgetår skulle sålunda för månadsunderstöd erfordras 119 000 kronor samt för tillfälliga bidrag och understöd 16 000 kronor.

Till bestridande av nämnda utgiftsposter ($119\,000 + 16\,000 =$) 135 000 kronor stode avkastningen av fonden, omkring 65 000 kronor, till förfogande, varför en förstärkning därav genom särskilt anslag erfordrades jämväl under budgetåret 1949/50 med samma belopp som för innevarande budgetår eller med 70 000 kronor.

Departementschefen. Jag ansluter mig till nämndens förslag och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förstärkning av avkastningen av understödsfonden för rysslandssvenskar* för budgetåret 1949/50 anvisa ett anslag av 70 000 kronor.

[22.] 5. Upplysningsverksamhet i utlandet angående Sverige.

	Anslag. Kronor.	Nettoutgift. Kronor.
1947/48	923 000	906 275
1948/49 (statsliggaren s. 178) ..	620 000	
1949/50 (förslag)	800 000	

Kungl. Maj:t har den 26 juni 1948 av det för innevarande budgetår beviljade anslaget, 620 000 kronor, anvisat följande belopp för nedan angivna ändamål:

	Kronor.
1. Bidrag till Svenska institutet för kulturellt utbyte med utlandet	260 000
2. Bidrag till Svensk-amerikanska nyhetsbyrån	240 000
3. Bidrag till Svensk-internationella pressbyrån	85 000
4. Upplysningsverksamheten i Sydamerika	17 000
5. Till ministerns för utrikes ärendena förfogande	18 000
Summa kronor	620 000.

1. *Svenska institutet för kulturellt utbyte med utlandet.*

Svenska institutets för kulturellt utbyte med utlandet budget för innevarande budgetår slutar på en utgiftssumma av 722 500 kronor. Till täckande av detta belopp stå till förfogande dels nyss angivna belopp av 260 000 kronor, dels ock bidrag från enskilt håll å sammanlagt 275 000 kronor. Under budgetåret beräknas sålunda uppstå en brist av 187 500 kronor. Institutet har fördenskull, såsom omförmäles i samband med frågan om anslag å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår, anhållit, att å nämnda tilläggsstat måtte anvisas ett belopp av 187 500 kronor. Av statsmedel har institutet för budgetåret 1948/49 alltså begärt sammanlagt 447 500 kronor.

I skrivelse den 13 september 1948 har institutet anhållit om anslag av statsmedel under budgetåret 1949/50. Institutet har däri hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att såsom bidrag till institutets verksamhet anvisa ett anslag av 680 000 kronor. Institutets beräkningar över inkomster och utgifter under budgetåren 1948/49 och 1949/50 framgå av följande uppställning:

	Budget för 1948/49. Kronor.	Budgetför- slag för 1949/50. Kronor.
<i>Inkomster:</i>		
Statsanslag	260 000	680 000
Beräknade enskilda bidrag	275 000	305 000
Summa kronor	535 000	985 000.

Utgifter:

A. *Central och vid huvudkontoret i Stockholm bedriven verksamhet:*

Publikationsverksamhet, böcker på främmande språk m. m.	45 000	75 000
Distribution av böcker, bilder, broschyrer, gram-mofonskivor m. m.	15 000	15 000
Filmverksamhet (inköp och bekostande av kort-film m. m.)	34 000	87 000

	Budget för 1948/49.	Budgetför- slag för 1949/50.
	Kronor.	Kronor.
Framställning av grammofonskivor	—	10 000
Översättningar m. m.	2 000	6 000
Löner, pensioner m. m.	181 000	203 000
Hyra, kontorsmateriel, porto och telefon	45 000	45 000
Trycksaker, prenumeration m. m.	5 000	5 000
Resor och representation	14 000	8 000
Omhändertagande av studiebesökande		10 000
Sammanträdeskostnader, revision m. m.	5 000	5 000
Oförutsedda utgifter	5 000	15 000
Summa kronor	351 000	484 000.

B. I utlandet bedriven verksamhet:*Amerikas Förenta Stater:*

Svensk-amerikanska nyhetsbyrån	40 000	40 000
Svenska lektorer vid amerikanska universitet samt övrig upplysningsverksamhet i Ameri- kas Förenta Stater	40 000	40 000

Storbritannien:

Svenska institutet i London	65 000	65 000
Svenska lektorer och språkassistenter vid brit- tiska universitet	10 000	20 000

Frankrike:

Svenska institutet i Paris	60 000	63 000
Svensk lektor vid universitetet i Paris	7 000	13 000
Tessin-institutet i Paris	2 000	2 000

Tjeckoslovakien:

Svenska institutet i Prag samt lektoratsverk- samhet	15 000	15 000
---	--------	--------

Italien:

Svenska lektorer vid italienska universitet	12 000	19 000
--	--------	--------

Island:

Svensk lektor vid universitetet i Reykjavik	7 000	12 000
--	-------	--------

Schweiz:

Svensk lektoratsverksamhet	4 000	12 000
----------------------------------	-------	--------

Polen:

Svensk lektor vid universitetet i Warszawa	6 000	13 000
---	-------	--------

Nederländerna:

Bidrag till visst representantskap	1 000	7 000
--	-------	-------

Övriga länder	1 000	5 000
---------------------	-------	-------

Summa kronor 270 000 326 000.

	Budget för 1948/49. Kronor.	Budgetför- slag för- 1949/50. Kronor.
<i>C. Allmänt kulturutbyte:</i>		
Inbjudan av utländska specialister, vetenskaps- män, föredragshållare m. m.	6 000	10 000
Utlänningars studier och studiebesök i Sverige ..	5 000	—
Svenskars resor till utlandet, föredrag i utlandet	8 000	15 000
Utställningar, svenska veckor m. m.	15 000	90 000
Kurser, konferenser m. m.	5 000	10 000
Summa kronor	39 000	125 000.

D. Speciella ändamål:

Prisutjämningsstillägg	50 000	50 000
Omhändertagande av F.N.-stipendiater	12 500	—
Summa kronor	62 500	50 000.

Sammanfattning:

A. Central och vid huvudkontoret i Stockholm be- driven verksamhet	351 000	484 000
B. I utlandet bedriven verksamhet	270 000	326 000
C. Allmänt kulturutbyte	39 000	125 000
D. Speciella ändamål	62 500	50 000
Summa kronor	722 500	985 000.

Institutet hemställer alltså om en ökning av statsbidraget med (680 000 — 260 000 =) 420 000 kronor. Denna ökning föranleddes i första hand av behovet av prisutjämningsstillägg i vissa främmande länder samt av löneförbättringar åt de svenska utlandslektorerna. När institutet anhållit om ett så väsentligen höjt anslag, som nu skett, vore det dock framför allt i övertygelsen om att det nuvarande läget krävde en intensifiering av institutets arbete. Artiklar och uttalanden om Sverige gäve ofta en skev bild av vårt lands verkliga läge; missuppfattningar och feltolkningar vore vanliga och bidroge till att ställa Sverige i en ogynnsam dager. Grunden vore ofta att söka i otillräcklig kännedom om svenska förhållanden. Det vore institutets erfarenhet, att det genom press och radio spridda nyhetsmaterialet icke vore tillfyllest för att motverka denna okunnighet. Institutet såge därför i nuvarande läge som sin främsta uppgift att verka för en sådan upplysning om Sverige, som skingrade okunnighet och missförstånd. För att nyhetsmaterialet skall bli rätt uppfattat, krävdes i utlandet ett mått av allmän och grundläggande kännedom om vårt land. Vid sidan av sin upplysningsverksamhet avsåge institutet givetvis dock att alltjämt verka för ett kulturutbyte i egentlig mening. Särskilt borde erinras om att krav på

upplysningsverksamhet i Tyskland anmält sig. I första hand hade institutet emellertid tagit sikte på en utvidgning av den egentliga upplysningsverksamheten och ville i främsta rummet bland medel att i utlandet sprida kännedom om Sverige sätta film, publikationer av informationsnatur och utställningar.

Beträffande filmverksamheten framhåller institutet följande:

Såväl institutets egna ombud som företrädare för utrikesrepresentationen ha ånyo understrukit, att film bör ställas i främsta rummet bland informationsmedel, som avse att till en bredare publik förmedla kännedom om Sverige. Till institutets förfogande står för närvarande ett filmmaterial, som är såväl kvantitativt som kvalitativt otillräckligt. Begränsad tillgång på medel har tvingat institutet att innevarande år inskränka nyinspelning av film till endast en kortfilm, som framställts i samarbete med Svenska turisttrafikförbundet. En ansökan, att lotterimedel måtte ställas till institutets förfogande för ytterligare inspelningsverksamhet, har avslagits under hänvisning till att medel för detta ändamål torde böra uppföras på institutets ordinarie budget. Institutet har under sådana förhållanden sett sig nödsakat söka tillfredsställa efterfrågan på svensk upplysningsfilm genom bearbetning av redan förefintligt filmmaterial men understryker, att denna lösning icke lämnar tillfredsställande resultat.

Institutet vill framhålla, att den av medelsbrist framtvingna passiviteten på upplysningsfilmens område icke kunnat undgå att väcka en viss uppmärksamhet i utlandet. Utan att till jämförelsepunkt välja stormakternas med utomordentligt rika ekonomiska resurser genomförda inspelningsprogram måste konstateras, att stater, som till storlek och ekonomiska möjligheter icke alltför mycket skilja sig från Sverige, ansett sig kunna nedlägga betydande belopp på framställning av dylik film. Sålunda färdigställdes i Danmark under åren 1946 och 1947 fyra filmer, avsedda för utlandet, vilka helt bekostades av danska staten. I Norge disponerar man ett rikhaltigt och efter kriget nyinspelat material och planerar inom den närmaste tiden ytterligare inspelningar inom en kostnadsram av c:a 250 000 norska kronor årligen.

I detta läge anser Svenska institutet som en av sina angelägnaste uppgifter att framställa upplysningsfilmer om Sverige av sådan kvalitet att de förmå upptaga konkurrensen med den högklassiga filmproduktion av denna art, som på olika håll utomlands bedrives. Institutet har kommit till den slutsatsen, att en svensk filmverksamhet endast kan bli framgångsrik, om så stora belopp disponeras för denna verksamhet, att filmer kunna framställas, som motsvara nuvarande högt uppdrivna krav på kvalitetsfilm.

1946 års sakkunniga för upplysningsverksamheten i utlandet (jfr III ht. 1948, s. 29) hade föreslagit, att frågor, som beröra framställning och distribution av för utlandet avsedd svensk upplysningsfilm, skulle koncentreras till Svenska institutet. De framhöllo även, att dessa ärenden icke kunde på ändamålsenligt sätt handläggas av institutet, därest icke en väl kvalificerad arbetskraft helt avdelades för ifrågavarande uppgifter. Med anledning härav har institutet för en dylik tjänst beräknat ett belopp av 12 000 kronor.

I fråga om publikationsverksamheten framhåller institutet, att det önskar begränsa sig till ett mindre antal publikationer, vilka

var för sig komme att draga betydande redigerings- och tryckningskostnader men vilka genom betydelsen hos de områden de behandla och storleken av planerade upplagor kunde förmodas för en längre tid täcka behovet för centrala delar av den svenska informationsverksamheten. I första hand planerade institutet utgivandet av en broschyr om svenskt jordbruk, en om svensk förvaltning och en om svenskt näringsliv samt en översikt över den svenska pressen. Vissa av dessa arbeten jämte en del av dem, som kunnat färdigställas under året, komme att utges även på franska och spanska. Därtill komme, att behov av informationsmaterial på tyska sedan länge gjort sig gällande. Slutligen såge sig institutet nödsakat att möta det i Frankrike alltmer stegrade intresset för Sverige genom att utge en för stor spridning avsedd allmän upplysningskrift om Sverige på franska språket.

Beträffande utställningar erinrar institutet om att stora sådana föranleda en omfattande publicitet i dagspress och facktidsskrifter och att det därav skapade intresset kan bilda en grund för fortsatt upplysningsarbete. Institutet ville särskilt peka på det stora intresse för svensk arkitektur och konstindustri samt svensk bostads- och socialpolitik, som i Italien och Frankrike blivit en följd av bostads- och inredningsutställningarna i Milano och Paris sommaren 1947. Enligt vad institutet hade sig bekant komme Sverige under budgetåret 1949/50 att inbjudas delta i internationella arkitektur-, bostads- och konstindustriutställningar i Storbritannien, Italien, Schweiz och Sydafrika.

Rörande formerna för institutets finansiering framhåller institutet, att kostnaderna för dess verksamhet kunde hänföras till två huvudgrupper, dels kostnader i huvudsak avseende själva organisationen, såsom löner, hyra, telefon, kontorsmateriel etc. för den centrala organisationen i Stockholm samt vissa hyres- och lönekostnader för institutets avdelningar i utlandet, dels ock kostnaderna för institutets »särskilda verksamhetsgrenar», såsom publikationsverksamhet, lektoratsverksamhet etc. Enligt institutets uppfattning talade många skäl för önskvärdheten av att i fråga om den förstnämnda gruppens kostnader nå fram till en finansiering, som vore oberoende av de enskilda bidragen, vilkas omfattning icke alltid med säkerhet kunde bedömas. Om t. ex. kostnaderna för löner och pensionering inginge i ett anslag, som garanterades av staten, skulle en väsentlig ökning av trygghet i personalens anställningsförhållanden vinnas. Samtidigt skulle också större kontinuitet i upplysningsverksamheten säkerställas. Riskerna för att på grund av medelsbrist nödgas avbryta en tidigare igångsatt verksamhet skulle minskas. Vad åter angår kostnaderna för de »särskilda verksamhetsgrenarna», syntes det institutet naturligt, att de finansierades genom såväl statliga som enskilda medel. Då någon egentlig gränsdragning mellan de olika posterna knappast vore möjlig att genomföra, syntes kostnaderna lämpligen böra delas ungefär lika mellan staten och de enskilda bidragsgivarna. Dessa grunder för institutets finansiering skulle i olika avseenden skänka detta ökad stadga och fasthet. Därjämte vore det icke osannolikt att, om dessa

finansieringsgrunder godtoges av staten, det bleve möjligt att vinna större intresse för institutets allmänna uppgifter från näringslivets sida och från detta erhålla bidrag i större utsträckning än vad som hittills varit fallet.

Enligt institutets beräkningar uppgå kostnaderna för dess centrala organisation, d. v. s. löner och kontorskostnader, till i runt tal 375 000 kronor; institutet hemställer, att staten påtager sig dessa kostnader helt. Kostnaderna för de »särskilda verksamhetsgrenarna» ha beräknats till i runt tal 610 000 kronor; institutet hemställer, att staten anvisar hälften av detta belopp eller 305 000 kronor. Då det sammanlagda medelsbehovet för institutet skulle uppgå till 985 000 kronor och de enskilda bidragen i form av medlemsavgifter m. m. beräknas komma att inflyta med 305 000 kronor, skulle sålunda, om institutet skulle kunna fullfölja sitt arbete efter de nu framlagda riktlinjerna, erfordras ett statsbidrag av 680 000 kronor.

Departementschefen. I statsverkspropositionen till 1948 års riksdag framhöll jag nödvändigheten av att institutet noga övervägde, vilka grenar av dess verksamhet som måtte kunna begränsas utan att den dittills uppbyggda organisationen i sina väsentliga delar sönderbrötes. Under erinran här om vill jag ånyo betona angelägenheten av att institutet noga prövar de möjligheter till en dylik begränsning, som må yppa sig.

De motiv, som institutet nu anför till stöd för sitt äskande om höjt anslag, finner jag vara i stort sett välgrundade. Det vore i och för sig önskvärt att kunna tillgodose det ökade behovet av upplysning om Sverige och att vidga institutets arbetsuppgifter i enlighet med de av 1946 års sakkunniga uppdragna riktlinjerna. Jag ansluter mig framför allt till institutets uppfattning, att dess verksamhet i särskilt hög grad bör inriktas på ett tillgodo-seende av det ständigt ökade behovet av film- och publikationsmaterial. Ehuru jag alltså i det väsentliga icke anser mig böra göra någon erinran mot de skäl, som anförts, och de riktlinjer, som uppdragits, är jag med hänsyn till nuvarande finansiella läge likväl icke beredd att tillstyrka den begärda höjningen av statsbidraget till institutet. För innevarande budgetår har, såsom redan nämnts, för institutet anvisats ett bidrag av 260 000 kronor. Därjämte kommer jag denna dag i annat sammanhang med anledning av en av institutet gjord framställning att föreslå, att å tilläggsstat II till gällande riksstat äskas ett anslag av 140 000 kronor, avsett att möjliggöra motsvarande höjning av statsbidraget till institutet under budgetåret 1948/49. I vad avser budgetåret 1949/50 anser jag mig ej böra förorda, att bidraget höjes till mer än 400 000 kronor.

2. *Svensk-amerikanska nyhetsbyrån.*

I skrivelse den 21 september 1948 har Svensk-amerikanska nyhetsbyrån hemställt om ett bidrag till dess verksamhet under budgetåret 1949/50 av 240 000 kronor eller samma belopp, som anvisats för innevarande budgetår. Byrån framhåller, att någon förändring av riktlinjerna för dess verksamhet ej avses för budgetåret 1949/50 och att den för löpande budgetår beräknade

budgeten i huvudsak torde böra ligga till grund även för nästföljande budgetår. Byrån påpekar emellertid, att New York-kontorets förutvarande chef, som i tjugo år förestått detta och vilken alltjämt kvarstår i kontorets ledning, i juli 1949 uppnår pensionsåldern och att det synes skäligt, att statspension därvid beviljades denne. Under denna förutsättning skulle någon ändring av kontorets lönestat ej erfordras. I anslutning härtill har byrån uppgjort följande beräkning av sina inkomster och utgifter under budgetåret 1949/50:

	Kronor.
<i>Inkomster:</i>	
Arvode under pressattachéanslaget	26 500
Statsbidrag under upplysningsanslaget	240 000
Bidrag från Svenska institutet	40 000
Diverse enskilda bidrag	15 000
Inkomster vid Stockholms-kontoret	2 300
Inkomster vid New York-kontoret	7 500
Summa inkomster	331 300.

Utgifter:

<i>Kostnader för Stockholms-kontoret:</i>	Kronor.	Kronor.
Löner	35 500	
Hyra	2 200	
Porto, telefon	1 700	
Övriga kontorskostnader	4 000	
Resor, representation, omhändertagande av amerikanska tidningsmän	6 500	49 900

Kostnader för New York-kontoret:

<i>I Stockholm:</i>		
Referensmaterial och honorar	3 800	
Bildmaterial	7 300	
Telegram och porto	8 000	
Diverse	1 000	20 100
<i>I New York:</i>	Dollars.	
Löner	43 080	
Hyra, ljus	5 500	
Allmänna omkostnader	6 000	
Oförutsedda utgifter	1 000	
Resor, representation, skatter m. m.	4 000	
Bulletiner, presstjänst	12 500	
	72 080	

Motsvarande i svenskt mynt 261 300

Summa utgifter 331 300.

Departementschefen. Jag anser mig böra förorda, att såsom bidrag till Svensk-amerikanska nyhetsbyrån för budgetåret 1949/50 i enlighet med byråns framställning beräknas ett belopp av 240 000 kronor. Därjämte torde det hittills under förslagsanslaget III. B. 3. Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Pressattachéer såsom arvode åt chefen för byråns New York-kontor upptagna beloppet av 26 500 kronor böra överflyttas till nu förevarande anslag. Jag föreslår sålunda, att såsom bidrag till Svensk-amerikanska nyhetsbyrån för budgetåret 1949/50 beräknas ett belopp av 266 500 kronor eller i runt tal 267 000 kronor.

3. Svensk-internationella pressbyrån.

I skrivelse den 30 september 1948 har Sveriges allmänna exportförening hemställt om 105 000 kronor såsom statsbidrag till Svensk-internationella pressbyråns verksamhet under budgetåret 1949/50, innebärande en höjning med 20 000 kronor. Sistnämnda belopp avses dels ersätta en till 10 000 kronor beräknad brist till följd av minskade bidrag från enskilda bidragsgivare, dels ock möjliggöra återupptagandet av byråns tyskspråkiga nyhetstjänst, för vilket ändamål likaledes skulle erfordras ett belopp av 10 000 kronor.

Såsom motivering av förstnämnda önskemål har föreningen framhållit, att den på grund av de ökade allmänna svårigheterna för utrikeshandeln ej anser sig kunna påräkna bidrag från enskilda företag i samma omfattning som tidigare. Då det emellertid måste anses vara av stor betydelse för exportnäringen i allmänhet, att byråns upplysningsverksamhet kan fortgå i minst oförändrad omfattning, ansåge föreningen det vara synnerligen angeläget, att statsbidraget kunde höjas med nämnda belopp av 10 000 kronor.

Vad beträffar den tyskspråkiga nyhetstjänsten anför föreningen, att en dylik nyhetstjänst nu tedde sig än angelägnare än tidigare. Vid sidan av det livliga handelsutbytet med Schweiz hade även handeln med Tyskland, Österrike och de östeuropeiska länderna kommit i gång i icke obetydlig omfattning. En nyhetstjänst, som kunde förse pressen i dessa länder med vederhäftiga och handelsfrämjande informationer, hade därför en viktig uppgift att fylla.

Föreningen har vidare framhållit såsom mycket önskvärt, att ett avdelningskontor för byrån kunde upprättas i London. Då emellertid en av föreningen år 1947 gjord framställning om ett anslag för detta ändamål av 20 000 kronor av Kungl. Maj:t lämnats utan åtgärd, ville föreningen icke nu förnya denna hemställan utan har förklarat sig önska vid senare lämplig tidpunkt återkomma till frågan.

Departementschefen. Den av Sveriges allmänna exportförening begärda ökningen av bidraget till Svensk-internationella pressbyrån motiveras till en del av att vissa tillfälligt bortfallna, viktiga verksamhetsområden, för vilka en tyskspråkig upplysningstjänst påkallas, numera åter kräva uppmärksamhet. Jag förordar, att för nästkommande budgetår det till byrån

utgående bidraget med anledning därav ökas med 10 000 kronor. Däremot anser jag mig ej kunna tillstyrka föreningens framställning om ökning av bidraget till täckande av en beräknad brist på grund av minskade bidrag från enskilt håll. Jag föreslår sålunda, att för byrån beräknas ett bidrag under budgetåret 1949/50 av 95 000 kronor.

4.—5. *Upplysningsverksamheten i övrigt.*

För upplysningsverksamheten i övrigt utgå under innevarande budgetår dels ett belopp av 17 000 kronor för upplysningsverksamheten i Sydamerika, dels ock ett belopp av 18 000 kronor, som ställts till ministerns för utrikes ärendena förfogande. För budgetåret 1949/50 synes sistnämnda belopp böra utgå oförändrat.

Vad åter upplysningsverksamheten i Sydamerika angår, torde böra framhållas, att intresset för och behovet av upplysning om Sverige i de latinamerikanska länderna starkt ökat under senare tid, till stor del som följd av att dessa länder på senare tid besökts av ett antal svenskar i framskjuten ställning. Läget torde tyvärr icke tillåta, att för tillgodoseende av detta behov medel ställas till förfogande i önskvärd utsträckning. Emellertid skulle även en obetydlig ökning av ifrågavarande post vara till betydande nytta, och jag föreslår därför, att posten höjes med 3 000 kronor.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att det belopp av 30 000 kronor, som i enlighet med förslag i statsverkspropositionen till 1945 års riksdag (III ht., s. 29) anvisades av riksdagen under upplysningsanslaget och som var avsett för utgivande av en ny upplaga av den av utrikesdepartementet publicerade »Sweden Year Book» — vars senaste upplaga utkom år 1938 — numera ställts till Svenska institutets förfogande. Sedan förarbeten till en ny upplaga av »Sweden Year Book» igångsatts av utrikesdepartementet men det visat sig, att arbetet blivit mer omfattande än vad som ursprungligen kunde förutses, förklarade sig nämligen 1946 års nyss omförmälda sakkunniga anse, att utgivandet av dylika publikationer lämpligen borde överflyttas till institutet och infogas i ett planmässigt sammanhang. Då institutet på sitt publikationsprogram hade ett arbete kallat »Introduction to Sweden» och detta tillsammans med några småskrifter i speciella ämnen, vilka också voro under arbete, i stort sett kunde sägas fylla samma uppgift som den planerade nya upplagan av »Sweden Year Book», ansågs lämpligast att avbryta arbetet på denna och överlämna återstoden av anslaget till institutet för att användas till bestridande av kostnaderna för nämnda »Introduction to Sweden».

Enligt de sålunda framlagda förslagen skulle anslaget till upplysningsverksamheten i utlandet angående Sverige, som i gällande riksstat upptagits till 620 000 kronor, ökas med $(140\,000 + 27\,000 + 10\,000 + 3\,000 =)$ 180 000 kronor till 800 000 kronor och beräknas på följande sätt:

	Kronor.
1. Bidrag till Svenska institutet för kulturellt utbyte med utlandet	400 000
2. Bidrag till Svensk-amerikanska nyhetsbyrån	267 000
3. Bidrag till Svensk-internationella pressbyrån	95 000
4. Upplysningsverksamheten i Sydamerika	20 000
5. Till ministrernas för utrikes ärendena förfogande	18 000

Summa kronor 800 000.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Upplysningsverksamhet i utlandet angående Sverige* för budgetåret 1949/50 anvisa ett anslag av 800 000 kronor.

[23.] 6. Utländska pressbesök.

	Anslag. Kronor.	Nettoutgift. Kronor.
1946/47	25 000	41 152
1947/48	25 000	14 952
1948/49 (statsliggaren s. 178) ..	25 000	
1949/50 (förslag)	25 000	

För nästinstundande budgetår synes för ifrågavarande ändamål böra anvisas samma belopp som för budgetåret 1948/49, och jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utländska pressbesök* för budgetåret 1949/50 anvisa ett reservationsanslag av 25 000 kronor.

[24.] 7. Upplysningsarbete rörande mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor.

	Anslag. Kronor.	Nettoutgift. Kronor.
1947/48	30 000	30 000
1948/49 (statsliggaren s. 179) ..	45 000	
1949/50 (förslag)	60 000	

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag anvisade 1948 års riksdag för ifrågavarande ändamål för budgetåret 1948/49 ett anslag av 45 000 kronor. Anslaget har av Kungl. Maj:t fördelats sålunda, att till Utrikespolitiska institutet anvisats 29 500 kronor, till Föreningen mellanfolkligt samarbete för fred 8 000 kronor, till Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet, svenska sektionen, 3 000 kronor, till Svenska freds- och skiljedomsföreningen 2 200 kronor, till Svenska skolornas fredsförening 1 000 kronor, till Nor-

diska fredsförbundet 500 kronor, till Utrikespolitiska föreningen i Lund 500 kronor samt till Utrikespolitiska föreningen i Göteborg 300 kronor.

I statsverkspropositionen till 1948 års riksdag (III ht., s. 39) framhölls, att Utrikespolitiska institutet för budgetåret 1948/49 hemställt om en betydande höjning av bidraget till dess verksamhet. Sålunda motivering anförde institutet, att det sedan sin tillkomst år 1938 åtnjutit ett årligt bidrag av 45 000 kronor från »Rockefeller Foundation» i Amerikas Förenta Stater. Sagda stiftelse hade emellertid meddelat institutet, att detta efter utgången av år 1948 ej längre kunde påräkna något bidrag från stiftelsen. Då institutet sålunda under förra hälften av år 1949 komme att förlora 22 500 kronor av sina ordinarie inkomster, föreslogs av Kungl. Maj:t en höjning av här ifrågavarande anslag med 15 000 kronor för att möjliggöra en ökning av bidraget till institutets verksamhet med detta belopp för budgetåret 1948/49. Detta förslag godkändes av riksdagen.

I fråga om budgetåret 1949/50 har institutet hemställt, att statsbidraget till dess verksamhet måtte höjas med 50 000 kronor. Sålunda motivering har institutet bland annat anfört, att detta belopp erfordrades dels för att bereda ersättning för det bortfallna bidraget från »Rockefeller Foundation», dels ock för en önskvärd utvidgning av institutets vetenskapliga verksamhet. Den vetenskapliga uppgift, som institutet genom sina stadgar påtagit sig och sökt tillgodose genom insatser av olika slag, hade under krigsåren fått tillbakasettas för den upplysningsverksamhet i utrikespolitiska frågor, som då varit särskilt behöfvlig. Denna upplysningsverksamhet hade hittills ej kunnat reduceras, eftersom de dagsaktuella, internationella problemen icke minskat, vare sig i antal eller betydelse, och därför alltjämt krävde den största uppmärksamhet. Emellertid kunde institutets vetenskapliga verksamhet icke i längden hållas i skymundan. Det ständigt växande materialet packade på att bli föremål för bearbetning. Institutet erinrar därvid om det arbete, som i andra länder inletts för att klarlägga de senaste årtiondenas händelseutveckling och framhåller, att ett svenskt deltagande i detta arbete icke borde saknas. Vårt land hade fastmer en direkt förpliktelse att ta sig an denna uppgift. Institutet, som förfogade över ett omfattande specialbibliotek, ett rikhaltigt klipparkiv och en efter vetenskapliga principer registrerad samling utländska tidskrifter, borde genom att successivt öka sina materiella resurser och genom att alltmer utnyttja sina redan vidsträckt förbindelser med företrädare för den historiska och samhällsvetenskapliga forskningen, kunna bli även en arbetande forskningsanstalt för modern historia och internationell politik.

Departementschefen. Det är enligt min mening ett allmänt intresse att söka förebygga, att Utrikespolitiska institutet nödgas avsevärt inskränka sin verksamhet för spridande inom landet av upplysning i utrikespolitiska frågor. Jag anser mig därför böra förorda, att det av statsmedel till institutet anvisade bidraget för nästkommande budgetår höjes i samma förhållande som för budgetåret 1948/49, då institutet bereddes viss ersättning för det

under budgetårets senare hälft icke längre utgående bidraget från »Rockefeller Foundation». För möjliggörande av en dylik höjning förordar jag, att förevarande anslag höjes med 15 000 kronor, och hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Upplysningsarbete rörande mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor* för budgetåret 1949/50 anvisa ett anslag av 60 000 kronor.

[25.] 8. Restitutionsnämnden.

	Anslag. Kronor.	Nettoutgift. Kronor.
1947/48	50 000	34 758
1948/49 (statsliggaren s. 179)....	22 000	
1949/50 (förslag)	22 000	

Från restitutionsnämndens sida har meddelats, att nämndens verksamhet beräknas komma att fortsätta även under budgetåret 1949/50 ävensom att det för kostnaderna för denna verksamhet avsedda anslaget torde för nästkommande budgetår böra beräknas till samma belopp som för budgetåret 1948/49 eller till 22 000 kronor. Under hänvisning härtill hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Restitutionsnämnden* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 22 000 kronor.

[26.] 9. Flyktkapitalbyrån.

	Anslag. Kronor.	Nettoutgift. Kronor.
1947/48	200 000	370 708
1948/49 (statsliggaren s. 179)..	200 000	
1949/50 (förslag)	158 000	

Kungl. Maj:t har den 1 oktober 1948 fastställt följande avlöningsstat och omkostnadsstat för flyktkapitalbyrån, att tillämpas tills vidare under tiden 1 juli—31 december 1948.

Avlöningsstat.

	Kronor.
1. Arvoden åt ordförande, ledamöter samt suppleanter, <i>förslagsvis</i>	17 800
2. Kanslipersonal, <i>förslagsvis</i>	90 000
3. Gode män, sysslomän, sakkunniga m. fl., <i>förslagsvis</i>	35 000

Summa kronor 142 800.

Omkostnadsstat.

	Kronor.
1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	300
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	18 000
3. Expenser, <i>förslagsvis</i>	9 000
Summa kronor	27 300.

Enligt Kungl. Maj:ts samtidigt meddelade beslut må anslagsposterna, med undantag av anslagsposten för sjukvård, icke överskridas utan Kungl. Maj:ts medgivande.

I skrivelse den 23 september 1948 har flyktkapitalbyrån framhållit, att arbetet med avvecklingen av den tyska egendomen i Sverige till väsentliga delar kunde beräknas bli slutfört under budgetåret 1948/49. Åtskilliga arbetsuppgifter komme dock att kvarstå under budgetåret 1949/50 och även senare. Det slutliga avgörandet i vissa tvister, som vore eller komme att bli beroende på domstols prövning, kunde sålunda icke förväntas förrän efter utgången av innevarande budgetår. Vidare hade i vissa fall byråns avvecklingsarbete fördröjts på grund av utredningar, som påginge utanför Sveriges gränser, ävensom av det skälet, att försäljningsavtal upprättats, i vilka längre eller kortare anstånd måst lämnas med erläggandet av köpeskilling eller fullgörande av andra stipulerade villkor. Slutligen föreläge för egendom till betydande värden krav från utländska stater, respektive rättssubjekt, beträffande vilka, trots förda förhandlingar, tillfredsställande uppgörelser ännu icke hade kunnat träffas.

Flyktkapitalbyrån har vidare anfört, att det löpande medelsbehovet torde kunna successivt nedbringas under innevarande budgetår. En särskild patentavdelning inom byrån torde sålunda under budgetåret komma att slutföra sin verksamhet. Antalet framställningar till restitution snämnden och det därmed förknippade arbetet komme även att väsentligt minska. Tysk egendom, som icke omedelbart kunde avvecklas, överfördes fortlöpande till ett särskilt förvaltningsbolag, vars kostnader icke torde komma att belasta statsverket. På grund av minskningen av arbetets omfattning beräknades kanslipersonalen kunna inskränkas. Av samma skäl torde även kostnaderna för arvoden till ordföranden och de övriga ledamöterna i byråns styrelse kunna nedbringas. I vilken utsträckning flyktkapitalbyråns verksamhet komme att pågå under budgetåret 1949/50 vore dock synnerligen svårt att närmare bedöma.

För budgetåret 1949/50 har flyktkapitalbyrån beräknat medelsbehovet för löner åt kanslipersonalen till omkring 90 000 kronor. För arvoden till styrelseledamöter uppskattas medelsbehovet till 18 000 kronor, för godemän och sakkunniga till 20 000 kronor samt för omkostnader till 30 000 kronor. Byrån har därför hemställt, att för densamma under budgetåret 1949/50 i riksstaten måtte upptagas ett förslagsanslag av 158 000 kronor, varav 128 000 kronor till arvoden och löner för styrelse, kanslipersonal och sakkunniga m. fl. samt 30 000 kronor till sjukvård, reseersättningar och expenser.

Departementschefen. Jag ansluter mig till vad från flyktkapitalbyråns sida anförts och hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Flyktkapitalbyrån* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 158 000 kronor.

[27.] 10. Ersättningar för viss från ockuperat land härrörande egendom.

	Anslag. Kronor.	Nettoutgift. Kronor.
1947/48	50 000	810
1948/49 (statsliggaren s. 180)	10 000	
1949/50 (förslag)	10 000	

För ifrågavarande ändamål har riksdagen för innevarande budgetår beviljat ett förslagsanslag av 10 000 kronor. Av detta anslag skola bestridas sådana av restitutionsnämnden fastställda ersättningar, som avses i lagen den 29 juni 1945 om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom. Anspråk på dylik ersättning ha hittills framställts i endast ringa omfattning. Såväl med hänsyn härtill som till den omständigheten, att beslut ännu icke fattats, huruvida nämnda lag skall förlängas att gälla efter den 30 juni 1949, kan medelsbehovet för nästkommande budgetår endast ungefärligen uppskattas. Även om lagens giltighetstid ej förlänges, kunna anspråk på ersättning likväl komma att framställas intill sex månader från det att beslut om egendomens återställande enligt lagen delgivits. Det är därför icke uteslutet att, även om lagens giltighet upphör med utgången av innevarande budgetår, ersättningsfrågor av ifrågavarande slag komma att avgöras först efter denna tidpunkt.

Departementschefen. Under dessa förhållanden anser jag mig böra föreslå, att anslaget för nästkommande budgetår upptages med oförändrat belopp, och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättningar för viss från ockuperat land härrörande egendom* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 10 000 kronor.

[28.] 11. Kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

	Anslag. Kronor.	Nettoutgift. Kronor.
1947/48	75 000	62 018
1948/49 (statsliggaren s. 180)	25 000	
1949/50 (förslag)	37 000	

Såsom framhållits i statsverkspropositionen till 1948 års riksdag (III ht., s. 5) ha utrikesförvaltningens efter kriget vidgade verksamhetsområde, det ökade antalet befattningar av olika slag, som måst upprättas såväl i utrikes-

departementet som utomlands, samt icke minst det ständigt skiftande läget på det monetära och valutareglerade området i flertalet länder för departementets personalavdelning medfört nya uppgifter och en starkt stegrad arbetsbörda. Det hade därför visat sig nödvändigt att å avdelningen anställa ytterligare tjänstemän. I samband därmed har det befunnits önskvärt att företaga en översyn av de kamerala ärendenas handläggning inom utrikesförvaltningen. Med anledning härav har åt statsdepartementens organisationsavdelning uppdragits att verkställa en utredning i detta avseende. Kostnaderna för detta arbete, vilka beräknas uppgå till omkring 12 000 kronor, torde böra bestridas av nu ifrågavarande anslag, som med anledning därav bör för nästinstundande budgetår uppräknas med motsvarande belopp. Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommittéer och utredningar genom sakkunniga* för budgetåret 1949/50 anvisa ett reservationsanslag av 37 000 kronor.

[29.] 12. Extra utgifter.

	Anslag. Kronor.	Nettoutgift. Kronor.
1947/48	46 000	46 479
1948/49 (statsliggaren s. 180) ..	30 000	
1949/50 (förslag)	30 000	

Förevarande anslag torde för nästkommande budgetår böra upptagas med oförändrat belopp, och jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1949/50 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 kronor.

[30.] 13. Barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst.

	Anslag. Kronor.	Nettoutgift. Kronor.
1947/48	3 000	2 682
1948/49 (statsliggaren s. 180)	2 000	
1949/50 (förslag)	2 000	

För budgetåret 1949/50 torde böra anvisas samma belopp som för innevarande budgetår, och jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 2 000 kronor.

Sammanfattning.

Tredje huvudtiteln	slutsumma, för budgetåret 1948/	
49 utgörande		kronor 19 141 000
kommer vid bifall till de av mig framställda förslagen att		
för budgetåret 1949/50 uppgå till		» 23 887 000
innebärande en ökning med		kronor 4 746 000.

Vad ministern för utrikes ärendena sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt, behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

A. Lewenhaupt.

Register

till

Tredje huvudtiteln för budgetåret 1949/50.

A. Utrikesdepartementet.

Sid.		Kronor.
	Utrikesdepartementet:	
2	Avlöningar	2 440 000
7	Omkostnader	896 000
8	Särskilda kostnader för vissa administrativa anordningar.....	200 000
	Säger för utrikesdepartementet	3 536 000

B. Sveriges representation i utlandet.

	Kronor.	
		Avlöningar vid beskickningar och konsulat:
10	* 6 000 000	Diplomatisk och konsulär personal m. m.
11	* 800 000	Attachéer
11	* 300 000	Pressattachéer
12	* 2 800 000	Skrivbiträden
12	* 750 000	Extra biträden och vaktbetjante
	10 650 000	
12	210 000	Kontorskostnadsersättningar åt lönade tjänstemän
13	300 000	Ersättningar åt olönade konsuler
15	850 000	Rese- och flyttningersättningar
16	800 000	Skrivmaterialier m. m. vid beskickningar och konsulat
16	600 000	Övriga omkostnader vid beskickningar och konsulat
	13 410 000	Säger för Sveriges representation i utlandet

C. Internationella förhandlingar m. m.

17	500 000	Särskilda förhandlingar med främmande makter
18	45 000	Tillfälliga representationskostnader
18	3 000	Permanent skiljedomstolens internationella byrå i Haag
18	2 325 000	Förenta Nationerna
19	700 000	Organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete.....
	3 573 000	Säger för internationella förhandlingar m. m.

* Beräknat belopp.

D. Diverse.

Sid.		Kronor.
	Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Kronor.	
19	Beskickningsfastigheternas delfond.....	1 636 000
19	Byggnadsstyrelsens delfond.....	218 000
		<u>1 854 000</u>
20	Gottgörelse av kostnader för sjöfolk och nödställda svenska medborgare	300 000
20	Förstärkning av avkastningen av understödsfonden för rysslands-svenskar	70 000
21	Upplysningsverksamhet i utlandet angående Sverige	800 000
31	Utländska pressbesök	25 000
31	Upplysningsarbete rörande mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor	60 000
33	Restitutionsnämnden	22 000
33	Flyktkapitalbyrån	158 000
35	Ersättningar för viss från ockuperat land härrörande egendom.	10 000
35	Kommittéer och utredningar genom sakkunniga	37 000
36	Extra utgifter	30 000
36	Barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst	2 000
		<u>Säger för diverse 3 368 000</u>
		Summa kronor 23 887 000.

Bilaga 6 till

1949 års statsverksproposition.

Fjärde huvudtiteln.

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Drottningholms
slott den 3 januari 1949.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden
WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILS-
SON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK, ANDERSSON.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Vougt, redogör här efter för
de frågor, som tillhöra regleringen för budgetåret 1949/50 av utgifterna under
riksstatens fjärde huvudtitel, och anför därvid följande.

[1.] Inledning.

Vid 1948 års riksdag¹ fattades principbeslut i vissa frågor rörande för-
svarets organisation. Beslutet innebar i sina huvuddrag följande.

Försvarets högsta ledning skulle kompletteras med ett organ — militärled-
ningen — bestående av överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna.

För armén förutsattes vissa förbättringar av krigsorganisationen, vilka
kunde vidtagas i huvudsak inom ramen för nuvarande personal- och materiel-
tillgång. I avbidan på resultatet av en ytterligare utredning rörande krigsorga-
nisationens utformning vid armén samt rörande mobiliseringsorganisationens
anpassning efter befolkningstätheten m. m. kunde några mera omfattande
ändringar av arméns fredsorganisation icke genomföras. Beslutet innebar
emellertid viss ändring av arméledningens organisation, indragning av ett
kavalleriregemente (Livregementet till häst), sammanslagning av träng-, tyg-
och intendenturtrupperna till ett nytt truppslag — underhållstrupperna —
samt en omläggning av remontutbildningen och nya behovsberäkningar i

¹ Prop. nr 206; statsutskottets utl. nr 160; rd. skr. nr 369.

fråga om hästbeståndet, ledande till en avsevärd reducering av antalet ridstamhästar och ackordhästar.

Ikke heller i fråga om marinens organisation beslötos några mera genomgripande förändringar. Kustartilleriet skulle åtminstone tills vidare kvarstå inom marinen. För flottan beslöts ersättningsbyggnad av ett antal lätta fartyg. Frågan om utflyttning av Stockholms örlogsvarv och örlogsstation till Stockholms skärgård skulle snarast utredas. Flottans baseringsmöjligheter vid krig och beredskap avsågos skola förbättras.

Beträffande flygvapnet innebar beslutet, att spaningsflottiljen F 2 skulle indragas och att redan tidigare beslutad förskjutning från bomb-(attack-) och spaningsförband till dagjaktförband skulle fullföljas. Dagjaktflyget skulle därutöver utbyggas inom flottiljorganisationens ram, varvid i första hand tre flottiljer skulle förstärkas med 50 %. Nattjaktflyg skulle tillkomma genom ombildning av en attackflottilj. Luftbevakningen skulle överföras till flygvapnet och moderniseras. Vissa inspektionsmyndigheter skulle tillkomma. Personalorganisationen skulle i väsentliga avseenden omläggas.

För samtliga försvarsgrenar beslutades därjämte avsevärda förändringar i utbildningsorganisationerna.

Beslutet innebar vidare en ökning av den på militära syften inriktade forskningsverksamhetens resurser, bland annat genom utbyggnad av den försvarsmedicinska forskningen.

Beslutet, som ikke innebar att en ny försvarsordning eller försvarsplan i vedertagen bemärkelse fastställdes, förutsatte ett fortsatt utredningsarbete beträffande vissa delar av försvarsorganisationen enligt i propositionen angivna och av riksdagen godkända riktlinjer.

Vid 1948 års riksdag¹ fattades vidare beslut om en — i avvaktan på en ändring i värnpliktslagen — provisorisk ändring i utbildningstiden för värnpliktiga, i huvudsak innebärande att utbildningstiden skulle förkortas med två månader i förhållande till den utbildningstid som beslutats av 1947 års riksdag och som i sin tur innebar en förkortning med en månad av den enligt 1941 års värnpliktslag stadgade tiden. Vid riksdagsbehandlingen av denna fråga förutsattes, att vissa med värnpliktsutbildningen sammanhängande spörsmål skulle ytterligare utredas.

1948 års riksdags beslut beträffande försvarsorganisationen har genomförts i den utsträckning som varit möjlig. Sålunda har vad armén angår redan fattats beslut om vissa förbättringar i krigsorganisationen, innebärande att vissa äldre förband ersättas med ett antal modernt utrustade och organiserade pansarbrigader med ökad rörlighet, förbättrat luftvärn m. m. I fredsorganisationen ha underhållstrupperna organiserats under budgetåret, varjämte indragningen av Livregementet till häst förberedes och beräknas i väsentliga delar vara genomförd inom några månader. Flottans fartygsbyggnadsprogram har planenligt fullföljts och huvudritningar ha fastställts för de jagare, som ingå i detsamma. Vad angår flygvapnet pågår uppsättningen av den beslutade

¹ Prop. nr 207; sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 1; rd. skr. nr 376.

nattjaktflottiljen samt ombildning av en spaningsflottilj till dagjaktflottilj, och förberedelser ha vidtagits för förstärkning av jaktflyget i övrigt. Spaningsflottiljen F2 har delvis avvecklats och beräknas kunna helt indragas från och med den 1 juli 1949.

Såsom redan nämnts förutsatte 1948 års riksdagsbeslut i försvarsfrågan fortsatt utredningsarbete i vissa frågor. Dessa utredningar ha sedermera enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1948 igångsatts. Sålunda erhöll chefen för armén enligt beslut nämnda dag i uppdrag att såsom förberedelse till en i riksdagsbeslutet förutsatt utredning rörande arméns krigs- och mobiliseringsorganisation jämte därmed sammanhängande spörsmål, jämväl avseende fredsorganisationen, sammanföra det grundläggande arbetsmaterial, som kunde tjäna till ledning för utredningsarbetet på ifrågasvarande område. Sedan vissa preliminära undersökningar verkstälts, har enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 december 1948 åt arméchefen uppdragits att enligt vissa riktlinjer fullfölja utredningsarbetet. 1948 års värnpliktskommitté¹ arbetar med den fortsatta utredningen rörande värnpliktsutbildningen och därmed sammanhängande spörsmål. Kommittén, som den 19 november 1948 avgivit förslag rörande tre i det följande närmare berörda spörsmål, avser att avgiva vissa ytterligare förslag inom den närmaste tiden. Kommitténs utredningsarbete beräknas kunna slutföras under innevarande år. En i försvarsbeslutet förutsatt utredning rörande befälsrekryteringen och befälsorganisationen vid armén handhaves av Befälsutredningen². Utredningsarbetet kan icke beräknas bli slutfört under år 1949. Vissa spörsmål beträffande de frivilliga försvarsorganisationerna utredas inom Kommittén för frivilligt försvarsarbete³, vilken beräknar att kunna avgiva betänkande under innevarande år. Utredningen av frågan om flyttning av Stockholms örlogsvarv och örlogstation m. m. handhaves av 1948 års örlogsbasutredning⁴. Kommitténs arbete torde icke kunna slutföras under år 1949. Vissa i försvarsbeslutet berörda frågor rörande marinens maskinbefäl och marinens underofficerskårer i övrigt utredas av Marinens underofficerssakkunniga⁵.

¹ Ledamoten av I kamm. direktören K. G. Ewerlöf, ordförande, samt ledamoten av I kamm. chefredaktören J. E. Andersson, översten N. A. H. Björk, ledamöterna av II kamm. N. I. Johansson och P. S. Lindholm samt ordföranden i Sverges socialdemokratiska ungdomsförbund Frans Nilsson.

² Generalmajoren A. Bredberg, ordförande, samt kassören J. G. Aråmark, ombudsmannen C. E. Bergdahl, fl. dr. R. H. L. Edenman, översten C. G. A. Källner, majoren B. O. Myhrman och ledamoten av II kamm. lantbrukaren P. G. A. Svensson.

³ Generalmajoren F. S. A. Ryman, ordförande, samt direktören i Lantbruksförbundets tidskriftsaktiebolag E. Bjelle, generalsekreteraren i Centralkommittén Folk och Försvar översten K. I. Göthberg, ledamoten av II kamm. ombudsmannen C. A. E. Lindberg och statskommissarien K. A. Lindbergson.

⁴ Konteramiralen M. E. Giron, ordförande, samt ledamoten av I kamm. J. Einar Eriksson, verkställande direktören i Öresundsvarvet A.-B. H. Nielsen, överstelöjtnanten vid flygvapnet C. S. Norén, byråchefen i fortifikationsförvaltningen översten M. E. Persson, kommandören J. G. E. Wiström, ledamoten av I kamm. K. K:son Wistrand och professorn vid tekniska högskolan i Stockholm T. R. Åström.

Överdirektören C. W. Curtman, ordförande, samt kommandörkaptenen av 2. graden S. O. Bergelin, byråchefen A. V. L. Rydbeck, flaggmaskinisten K. G. Sjöberg och flaggstyrmannen A. E. V. Nyman.

Frågan om fortsatt förstärkning av flygvapnet har utretts genom chefen för flygvapnet, som med skrivelse den 30 oktober 1948 inkommit med förslag i ämnet. Förslaget avser *dels* ett fullföljande av det principbeslut som fattades av 1948 års riksdag angående en successiv förstärkning av dagjaktflyget med 50 % inom den nuvarande flottiljorganisationens ram, *dels ock* därutöver ombildning av ytterligare en attackflottilj till nattjaktflottilj och såsom kompensation för den härav förorsakade minskningen av attackflyget förstärkning av två attackflottiljer med 50 %.

Förvaltningsmyndigheterna ha i sina medelsäskanden för budgetåret 1949/50 utgått från gällande försvarsorganisation med de ändringar däri, som beslutats av 1948 års riksdag. Medelsäskandena sluta på i runt tal 945 miljoner kronor, innebärande en ökning i förhållande till årets rikstat med inemot 175 miljoner kronor. Därutöver har räknats med vissa beställningsbemyndiganden. Det av chefen för flygvapnet sedermera avgivna förslaget om fortsatt förstärkning av flygvapnet skulle enligt utredningen föranleda ett ytterligare medelsbehov under nästa budgetår av 10 miljoner kronor.

I skrivelse den 19 november 1948 har överbefälhavaren under åberopande av det utrikespolitiska läget framlagt vissa förslag, syftande till förstärkning av beredskapen. Överbefälhavaren har erinrat om sin i propositionen 1948: 208 närmare berörda skrivelse den 15 mars 1948 med förslag till åtgärder för att höja rikets krigsberedskap. Beträffande den utrikespolitiska utvecklingen har överbefälhavaren nu anfört, bland annat, följande.

Sedan våren 1948 har någon utjämning av den politiska spänningen icke kommit till stånd. Försök i denna riktning ha i stället lett till att motsättningarna framträtt i än klarare dager. På många håll i utlandet ha de militära beredskapsåtgärderna under året starkt ökats. Lägets allvar belyses — förutom av händelserna i Kina — av Västunionens tillkomst och förberedelserna för en Atlantpakt, det stora antalet organiserade truppförband inom Östeuropa och den intensiva utbildningsverksamheten i Amerika. Därtill kommer den i Amerika och även i England, trots detta lands svåra ekonomiska bekymmer, påbörjade materiella rustningen.

Mot bakgrunden av dessa militära åtgärder och de bestående starka politiska motsättningarna är det naturligt att farhågorna för ett tredje världskrig äro allmänna. Vi måste för vår del alltjämt räkna med denna möjlighet och vi måste konstatera, att den genom den senaste tidens utveckling ingalunda fjärmats.

Den utomlands nästan över allt stegrade rustningstendensen kan väntas medföra ökade svårigheter för våra strävanden att höja landets krigsberedskap såväl i fråga om allmän folkförsörjning som i fråga om anskaffning av krigsmateriel. Det allvarliga militärpolitiska läget tvingar även till en översyn av vår personella beredskap.

Överbefälhavaren har framhållit, att betydande kvalitativa och kvantitativa brister i arméns och kustartilleriets krigsorganisationer föreläge på grund av inställda repetitions- och efterutbildningsövningar. Med hänsyn därtill och för att en viss kuppberedskap skulle kunna upprätthållas borde i värnplikts-

lagen stadgade repetitions- och efterutbildningsövningar från och med år 1949 genomföras. Vidare erfordrades särskilda övningar för viss befälspersonal, luftbevakningspersonal m. fl.

I fråga om materielanskaffningen har överbefälhavaren framhållit, att de för budgetåret 1948/49 anvisade anslagen härför jämte tillgängliga reservationer icke medgivit den förbättring i materielläget, som avsetts med skrivelsen den 15 mars 1948. Detta berodde icke endast på de i förhållande till de totala bristerna otillräckliga anslagen, utan i mycket hög grad på leveranssvårigheter vid industrien samt den begränsade valutatilldelningen för import av särskilt viktig teknisk materiel. Därigenom hade anslagen i stor utsträckning icke kunnat omsättas i materiel och den faktiska förstärkningen av försvarsmakten fördröjts på ett oroväckande sätt.

Överbefälhavaren, som förutsatt att de av myndigheterna för budgetåret 1949/50 äskade anslagen komme att ställas till förfogande och att resterande reservationer skulle få disponeras, har ansett erforderligt, att därutöver för budgetåret 1949/50 anvisas tilläggsanslag om sammanlagt 24 miljoner kronor för anskaffning av särskilt viktig materiel, varjämte beställningsbemyndiganden borde medgivas på ytterligare 58 miljoner kronor.

Överbefälhavaren har i detta sammanhang uttalat att en viss förtursrätt vid industrien och i fråga om råvaror ävensom tillräcklig valutatilldelning vore erforderlig, om materielanskaffningen skulle kunna genomföras inom rimlig tid.

Överbefälhavaren har i skrivelsen även behandlat frågan om byggande av befästningar.

Sedermera har överbefälhavaren under tiden den 15—den 23 december 1948 överlämnat av vederbörliga förvaltningsmyndigheter, var för sitt verksamhetsområde, i anslutning till överbefälhavarens förslag gjorda framställningar om tilläggsanslag och beställningsbemyndiganden. Med den ståndpunkt jag enligt det följande intager till dessa framställningar har jag ansett icke erforderligt att senare under de särskilda anslagen närmare beröra desamma.

Det sammanlagda medelsbehovet under fjärde huvudtiteln enligt myndigheternas äskanden skulle således utgöra ($945 + 10 + 24 =$) i runt tal 980 miljoner kronor.

Av särskild betydelse vid beräkandet av fjärde huvudtitelns anslag är frågan om värnpliktsutbildningens omfattning. I vissa hithörande frågor pågår för närvarande utredning inom 1948 års värnpliktskommitté. Denna har i skrivelse den 19 november 1948 avgivit förslag beträffande tre spörsmål, som ansetts särskilt brådskande. Kommittén har föreslagit, att man skall övergå till att inskriva de värnpliktiga det år de fylla 19 år och att värnpliktsutbildningen skall påbörjas under närmast följande kalenderår. Huvuddelen av arméns värnpliktiga påbörjar enligt nu gällande bestämmelser värnpliktsutbildningen först under det år de fylla 21 år. Kommittén har vidare framlagt förslag rörande provisorisk reglering av värnpliktsutbildningen vid kaval-

leriet och det hästanspända artilleriet för de värnpliktiga, som avses skola inrycka till första tjänstgöring under år 1949, samt rörande hästtjänstens ordnande vid berörda förband under uppehållet mellan de uttryckande och de inryckande åldersklassernas tjänstgöringsperioder våren 1949. Slutligen föreslår kommittén, att flottan tilldelade värnpliktiga, som under sin första tjänstgöring erhålla utbildning till radiotelegrafister med certifikat, skola undergå fortsatt utbildning under 90 dagar i omedelbar anslutning till första tjänstgöringen.

Enligt vad jag inhämtat läser värnpliktskommittén inom den närmaste tiden komma att avgiva förslag rörande ytterligare två spörsmål, nämligen frågan om gruppchefsutbildningen för värnpliktiga, som avses skola påbörja sin värnpliktsutbildning under år 1949, samt frågan om skördeuppehåll under utbildningsåret 1949/50.

Jag får erinra om att i anslagsberäkningarna för innevarande budgetår med hänsyn främst till det ansträngda arbetsmarknadsläget förutsatts, att repetitions- och efterutbildningsövningar av större omfattning icke skulle anordnas under budgetåret. Det skulle dock vara Kungl. Maj:t obetaget att, därest förhållandena på arbetsmarknaden eller i övrigt skulle väsentligt ändras, föranstalta om dylika övningar även om på grund härav skulle erfordras förstärkningsanslag å tilläggsstat.

Sedermera har Kungl. Maj:t av krigsorganisatoriska skäl beslutat, att efterutbildningsövningar i begränsad omfattning skola äga rum under tiden oktober 1948—maj 1949. För våren 1949 planeras vidare återupptagande av repetitionsövningar i delvis ny form. Då repetitions- och efterutbildningsövningar torde komma att anordnas även under budgetåret 1949/50, synas kostnader härför, i motsats till vad fallet varit för innevarande budgetår, böra inräknas i därav berörda anslag.

Vad beträffar överbefälhavarens framställning om förstärkning av beredskapen göra sig, såvitt avser materielfrågorna, alltså i huvudsak samma synpunkter gällande som jag anförde vid anmälan av motsvarande fråga i propositionen 1948: 208 (punkt 2). Hur önskvärt det än vore att en forcerad anskaffning kunde igångsättas för att med en gång tillgodose återstående materielbehov är det dock på grund av vissa materialbrister, arbetsmarknadssvårigheter och knapp tillgång på valutor nödvändigt att här gå fram med försiktighet. Även försvaret är på längre sikt beroende av att den ekonomiska jämvikten återställes genom att det nu planerade exportprogrammet förverkligas.

Såsom jag nyligen i annat sammanhang haft anledning framhålla inför riksdagen har det dock varit möjligt att — genom samarbete med industrien och import utifrån — under senare tid tillföra försvaret krigsmateriel i betydande omfattning. Med de resurser som kunna stå till buds kommer jag även i fortsättningen att inrikta arbetet på att nå en betryggande materielförsörjning för vårt försvar.

I anslutning till vad som sedan innevarande budgetår tillämpas beträffande anskaffningen av flygmateriel och till förslag av armé- och marinförvalt-

ningarna avser jag att i det följande föreslå en omläggning av den budgetmässiga regleringen av anskaffningarna av tyg- och fartygsmateriel från och med nästa budgetår. Det nya systemet innebär, att anskaffningarna i stort sett frigöras från de årliga anslagen och regleras med av riksdagen givna bemyndiganden att inom på vissa sätt reglerade kostnadsramar planera anskaffningarna på längre sikt än som varit möjligt inom ramen för de årsanslag som hittills kunnat anvisas. Vid övergången till det nya systemet blir det möjligt för myndigheterna att på en gång vidtaga åtgärder för materielanskaffning i väsentligt vidgad omfattning. Genom att anslagen till anskaffning av materielen helt avpassas efter behovet av betalningsmedel under det år anslagen avse har det, trots att sålunda möjligheterna att anskaffa materielen ökats, varit möjligt att för nästa budgetår begränsa anslagsbeloppen i förhållande till vad som upptagits för innevarande budgetår.

Det angivna bemyndigandesystemet, vilket i viss utsträckning avses komma till användning även beträffande artillerimateriel för marinen, torde alltså kunna leda till en förbättrad materielförsörjning. Jag bedömer läget så att det med de hänsyn som måste tagas till vårt lands ekonomiska situation icke är möjligt att i någon avgörande grad öka materielanskaffningarna för försvaret utöver vad som låter sig göra med utnyttjande av de anslagstillgångar och beställningsbemyndiganden som redan finnas eller, enligt vad jag i det följande föreslår, skulle komma att stå till buds. Med de bemyndiganden riksdagen lämnat Kungl. Maj:t att företaga omdispositioner av redan tillgängliga anslagsmedel finnas redan nu och kunna möjligen ytterligare beredas vissa utrymmen för anskaffningar, som allt efter lägets utveckling kunna te sig angelägnare än annat som enligt tidigare planer avsetts att anskaffas.

Till frågan om befästningar torde jag få återkomma vid anmälan av äskandena under kapitalbudgeten.

Till det av chefen för flygvapnet framlagda förslaget om fortsatt förstärkning av flygvapnet kan jag icke för närvarande taga ställning. Jag torde få framdeles anmäla denna fråga för Kungl. Maj:t. I avvaktan därpå har jag vid anslagsberäkningarna för nästa budgetår, vilka endast såvitt avser flygmaterielanskaffningen påverkas av förslaget, utgått från nu gällande flygvapenorganisation.

Reservationerna under fjärde huvudtiteln uppgingo vid utgången av budgetåret 1946/47 till 895 miljoner kronor. Tillsammans med anslag som anvisats för budgetåret 1947/48 funnos enligt budgetredovisningen vid ingången av nämnda budgetår 1 286 miljoner kronor tillgängliga under reservationsanslag. Vid sidan av budgeten redovisades därutöver omkring 40 miljoner kronor i inkomstmedel, disponibla för materielanskaffningar. Av dessa medel om tillhoppa 1 326 miljoner kronor belöpte 1 232 miljoner kronor på anslag och övriga medel till anskaffning och underhåll av materiel och resten, 94 miljoner kronor, på övriga reservationsanslag, till expenser, övningar m. m. Vissa restriktioner i fråga om medelsanvändningen hade föreskrivits men i stort sett ägde myndigheterna dispositionsrätt till dessa medel.

Såsom tidigare i olika sammanhang framhållits ha sedan flera år tillbaka reservationerna under fjärde huvudtiteln granskats inom försvarsdepartementet, varigenom reservationsutvecklingen kunnat kontinuerligt följas. Granskningen har i många fall resulterat i att medel som icke längre erfordrats för ändamål, för vilka de anvisats, kunnat överföras till budgetutjämningsfonden. Under hösten 1947 företogs denna undersökning i reservationsanslagsfrågan under medverkan av en inom finansdepartementet tillkallad utredningsman, riksbanksfullmäktigen D. E. Hall. Undersökningen syftade närmast till att bestämma den sannolika reservationsförbrukningen utöver riksstatens anslag under budgetåret 1948/49. Såsom framgår av bil. 1 till 1948 års statsverksproposition beräknades denna förbrukning till 50 miljoner kronor eller maximalt 175 miljoner kronor.

Den sålunda beräknade reservationsförbrukningen ansågs icke vara av sådan storlek att anledning förelåg att ingripa reglerande på de medel som enligt vad undersökningen givit vid handen redan voro bundna genom beställningar. Det ansågs däremot önskvärt att i fortsättningen och på längre sikt kunna övervaka reservationsförbrukningen. Med anledning härav meddelades genom beslut den 28 november 1947 förbud i vissa hänseenden mot nydisposition efter utgången av november 1947 av medel som anvisats för försvarets verksamhet. Denna dispositionsspärr begränsades till att avse medel för materielanskaffningar såsom det i förevarande hänseende viktigaste utgiftsområdet. För övningar och för löpande underhåll m. fl. ändamål, för vilka kostnaderna mera automatiskt bestämmas av den beslutade försvarsverksamhetens omfattning,ingo således medel alltjämt disponeras i enlighet med för vederbörliga anslag meddelade bestämmelser. Även medel för forskning och försök undantogs från dispositionsspärren med hänsyn till angelägenheten att denna viktiga verksamhet finge i möjligaste mån fortgå ostörd.

Samtidigt med att vissa obundna medel sålunda spärrades för nydispositioner anmodades myndigheterna att inkomma med uppgifter om hur de planerade att disponera de obundna medlen, med angelägenhetsgradering av de föreslagna anskaffningarna, och hur betalningar beräknades komma att utfalla under de närmaste budgetåren å de föreslagna nydispositionerna.

De dispositionsplaner som i anledning härav ingåvos redovisade kassamässiga behållningar per den 30 november 1947 å till driftbudgeten hänförliga reservationsanslag och övriga medel till anskaffningar och underhåll av materiel för försvaret å sammanlagt omkring 1 168 miljoner kronor. För löpande materielunderhåll, för forsknings- och försöksverksamhet och för likvidering av materielanskaffningar, bundna genom beställningar som utlagts före den 1 december 1947, erfordrades av nämnda belopp omkring 673 miljoner kronor. Vid utgången av november 1947 ännu icke bundna medel till anskaffningar av materiel uppgingo således till omkring 495 miljoner kronor. Av dessa obundna medel ha sammanlagt i runt tal 90 miljoner kronor kunnat såsom icke längre erforderliga för avsedda ändamål överföras till budgetutjämningsfonden, varav 78 miljoner kronor vid utgången av budgetåret 1947/48. Intill utgången av

november 1948 ha medgivanden lämnats myndigheterna att alltså disponera största delen av härfter återstående obundna medel, eller sammanlagt omkring 357 miljoner kronor. Tillhoppa i runt tal 48 miljoner kronor äro alltså spärrade för nydispositioner. Sistnämnda belopp avser huvudsakligen anskaffningar, som placerats i lägre angelägenhetsgrad eller som i rådande läge icke äro möjliga att genomföra inom den närmaste tiden.

Av de medel om sammanlagt 1 286 miljoner kronor som enligt vad i det föregående angivits stodo till förfogande å reservationsanslag vid ingången av budgetåret 1947/48 förbrukades under nämnda budgetår 356 miljoner kronor. Av återstående reservationer, 930 miljoner kronor, ha 200 miljoner kronor tillförts budgetutjämningsfonden, varför vid ingången av budgetåret 1948/49 redovisas en reservationsbehållning av omkring 730 miljoner kronor. Reservationsbehållningen har således under budgetåret 1947/48 redovisningsmässigt nedbringats med $(895 - 730 =)$ 165 miljoner kronor.

Av de anslagsmedel som sålunda tillförts budgetutjämningsfonden hänföra sig 122 miljoner kronor till flygvapnets anslag till anskaffning av flygmateriel m. m. Denna betydande reservationsminskning har möjliggjorts av den ändring i de budgettekniska principerna för reglering av flygmaterielanskaffningen som genomförts från och med innevarande budgetår. En redogörelse härför lämnades i propositionen 1948: 208. Den nya anordningen innebär, att materielanskaffningen regleras av lämnat bemyndigande för flygförvaltningen att utlägga beställningar å materiel inom en av riksdagen maximerad kostnadsram. Denna kostnadsram är på visst sätt angiven i förhållande till en tidsbestämd plan för kontinuerlig ersättningsanskaffning av flygmateriel. Anslaget till anskaffning av flygmateriel m. m. avser endast att reglera medelsförbrukningen för materielanskaffning och beräknas därför till belopp som så nära som kan förutses ansluter sig till betalningsutfallet på anskaffningarna under det budgetår anslaget avser. Med detta system vinnes i formellt hänseende, att reservationerna under anslaget kunna indragas, vilket också skett så när som på ett belopp av 35 miljoner kronor i betalningsreserv. En viktigare vinst med den nya anordningen är emellertid, att materielanskaffningen kan planeras på längre sikt än som var möjligt inom ramen för ett budgetårs anslag.

Ett bemyndigandesystem har redan tidigare tillämpats beträffande fartygsanskaffningar och i mindre omfattning även beträffande anskaffning av annan teknisk materiel för marinen. Bland annat med hänsyn till de långa leveranstiderna vid anskaffning av teknisk materiel behöver även armén ha möjlighet att planera anskaffning av tygmaterielen på längre sikt än som ett rimligt tillmätt årsanslag medger. Beträffande såväl fartygsmaterielen som tygmaterielen har redovisningen av anslagsmedlen reglerats med hänsyn till önskvärldheten att kunna skilja medel, anvisade för försvarets utbyggnad enligt 1942 års försvarsbeslut, från anslag, anvisade efter den för denna utbyggnad tillmätta femårsperioden 1942/47. Jag ämnar i det följande vid behand-

lingen av vederbörliga anslag föreslå, att anskaffningen av fartygs- och tygmateriel i fortsättningen regleras av bemyndiganden att utlägga materielbeställningar i anslutning till godkänt fartygsbyggnadsprogram eller inom viss kostnadsram, baserad på uppgjord plan för nyanskaffningar och ersättningsanskaffningar av tygmateriel, samt att anslagen för budgetåret 1949/50 för angivna ändamål beräknas efter behovet av medel för likvidering av tidigare utlagda eller inom ramen för erhållet bemyndigande medgivna beställningar. I princip kunna med dylika bemyndigande- och anslagssystem reservationer som uppsamlats på de från och med budgetåret 1947/48 anvisade anslagen Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m. och Marinen: Fartygsbyggnader per den 30 juni 1949 tillföras budgetutjämningsfonden. Jag avser dock föreslå att, liksom skett med anslaget till anskaffning av flygmateriel, en del av reservationerna behålles under de nya anslagen såsom betalningsreserv till Kungl. Maj:ts förfogande.

För anskaffning av artillerimateriel m. m. för marinen ämnar jag föreslå anslag kombinerat med bemyndigande att i viss omfattning därutöver utlägga beställningar, d. v. s. samma system som hittills tillämpats. Indragning av äldre reservationer borde kunna ske även i detta fall. Då vid övergång helt till bemyndigandesystem vissa redovisningssvårigheter kunna uppkomma med avseende på den mångfald anskaffningsändamål som nu särskilt redovisas under detta anslag, är jag icke beredd att nu förorda en dylik övergång. Det bör ankomma på marinförvaltningen att i samråd med försvarets civilförvaltning närmare överväga denna fråga och framlägga det förslag till ändrad anslagsredovisning, vartill dessa överväganden kunna föranleda.

Anslagsberäkningarna för budgetåret 1949/50 under fjärde huvudtiteln och, såvitt avser försvarsändamål, under kapitalbudgeten framgå av följande sammanställning, i vilken även redovisats motsvarande beräkningar för innevarande och närmast föregående budgetår.

	Budgetåret 1947/48 Kronor	Budgetåret 1948/49 Kronor	Budgetåret 1949/50 Kronor
Anslag under fjärde huvudtiteln.....	798 646 400	771 434 500	793 453 100
Anslag till nya kapitalinvesteringar för försvarsändamål	49 690 000	23 540 000	20 775 000
Summa	848 336 400	794 974 500	814 228 100

Vid bifall till de i det följande framlagda förslagen skulle fjärde huvudtiteln slutsumma således ökas med 22 miljoner kronor i förhållande till innevarande budgetår.

Anslagsökningarna hänföra sig väsentligen till merkostnader på grund av prisstegringar. Dessa merkostnader ha uppskattats till 17,5 miljoner kronor. En betydande del av detta belopp hänför sig till övningsanslagen, där avsevärt

höjda drivmedelspriser föranleda ökade medelsbehov. Merkostnaderna ha för innevarande budgetår delvis kunnat täckas genom att reservationer å äldre anslag kunnat tagas i anspråk. Anslagsökningarna i övrigt hänföra sig till ett flertal olika ändamål. Sålunda beräknas anslagen till ersättning till försvarets fastighetsfond komma att stiga med 1,5 miljoner kronor. Slutliga anslagsberäkningar föreligga dock ännu icke beträffande dessa anslag. Även försvarsgrenarnas allmänna avlöningsanslag ha måst upptagas med beräknade belopp, 2,6 miljoner kronor högre än för innevarande budgetår. Till avlöningar till viss arbetarpersonal beräknas ett med 1,5 miljoner kronor förhöjt anslagsbehov. Medelsbehovet för underhåll av teknisk materiel m. m. beräknas stiga med 3,5 miljoner kronor. För anskaffning och underhåll av intendenturmateriel föreslås anslagshöjningar om sammanlagt 2,3 miljoner kronor. För försvarets forskningsanstalt föreslås anslag, som med 1,5 miljoner kronor överstiga anslagen i årets riksstat.

Försvarsgrenarnas anslag till anskaffning av materiel av teknisk natur, vilka i gällande riksstat uppgå till sammanlagt 205 miljoner kronor, ha ansetts kunna minskas med 15 miljoner kronor till 190 miljoner kronor. Minskningen sammanhänger med det i det föregående berörda ändrade anslagssystemet, kombinerat med bemyndiganden att utlägga beställningar enligt på längre sikt uppgjorda planer. Utöver de ordinarie materielanskaffningsanslagen äskas ett anslag till engångsanskaffning av sjukvårdsmateriel å 2,5 miljoner kronor. I årsanslag för sjukvårdsmateriel upptages ett med 0,4 miljoner kronor förhöjt anslag.

Av de anslag, som upptagas med lägre belopp än för innevarande budgetår, må vidare nämnas anslaget till bidrag till ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, vilket minskats med 2 miljoner kronor. Därest emellertid, såsom socialvårdskommittén inom kort torde komma att föreslå, ersättningarna enligt nämnda förordning skulle komma att höjas, torde medelsbehovet bli avsevärt större. I avvaktan på resultatet av den inom kommittén pågående utredningen har slutligt förslag icke framlagts beträffande detta anslag.

De anslagsökningar som i det föregående redovisats uppgå, efter avdrag för anslagsminskningarna, till 16,3 miljoner kronor. Enär huvudtiteln slutsumma stiger med 22 miljoner kronor, återstå anslagsökningar om sammanlagt 5,7 miljoner kronor att redovisa. Detta belopp hänför sig till ett flertal olika ändamål. Det har bland annat befunnits erforderligt att uppräknat vissa förslagsanslag, som enligt erfarenheterna från sistförflutna budgetår synas ha blivit alltför lågt beräknade.

I fråga om fjärde huvudtiteln uppställning föreslås inga väsentliga ändringar. Efter förslag av vederbörande myndigheter ha emellertid försvarsgrenarnas kostnader för sjukvårdsmateriel, vilka nu redovisas försvarsgrensvis under särskilda reservationsanslag, sammanförts till ett gemensamt anslag, som föreslås skola upptagas under avdelning D. Vissa för försvaret gemensamma ändamål.

I detta sammanhang torde böra beröras ett av statens organisationsnämnd med skrivelse den 26 maj 1948 efter särskild utredning framlagt förslag till normer för självkostnadsberäkning och prissättning vid försvarets verkstäder. Utredningen har föranletts av att i skilda sammanhang ett intresse av större enhetlighet i kostnadskalkyleringen vid verkstäderna gjort sig gällande med hänsyn till bland annat kravet på kontroll över att driften sker rationellt och affärsmässigt. Enligt förslaget skola i den självkostnad som skall läggas till grund för prissättningen av verkstädernas arbeten för statsverkets räkning medtagas alla de kostnader som motsvaras av utgifter för statsverket under fjärde huvudtiteln. Härvid ha dock lokal- och fastighetskostnader av olika skäl ansetts böra undantagas. I fråga om arbeten för andra beställare än statliga organ har föreslagits ett efter affärsmässiga grunder beräknat pålägg därutöver, kallat civilbeställningspålägg. Förslaget omfattar försvarets verkstäder utom s. k. serviceverkstäder, d. v. s. mindre verkstäder vid förbanden för förräds- eller reparationstjänst. Antalet verkstäder vid vilka självkostnadsberäkningar enligt förslaget skulle komma att utföras utgör för närvarande 65.

Förslagets genomförande skulle medföra, att priserna på verkstädernas arbeten i allmänhet bleve något högre än som nu tillämpas i det att vissa utgifter, vilka för närvarande belasta olika anslag under fjärde huvudtiteln, såsom till avlöningar, bränsle m. m., skulle i större utsträckning än hittills belasta verkstädernas drifttitlar. Utredning om de överflyttningar av kostnader från avlönings- och expensanslag till de anslag, huvudsakligen underhålls- och anskaffningsanslag för materiel, vilka debiteras kostnaderna för arbetena, har företetts i ärendet.

Till denna redovisningsfråga, som för närvarande är föremål för närmare övervägande inom försvarsdepartementet, torde jag få återkomma framdeles. Om vid bifall till förslaget kostnadsöverflyttningarna mellan anslagen finnas böra föranleda omräkningar av anslagen, torde därmed få anstå till ett följande budgetår. Intill dess dylik omräkning kunnat ske, kan en rättvisande belastning åstadkommas genom att medel omföras mellan anslagen.

Vid anmälan av propositionen 1948:208 upptog jag till behandling vissa av överbefälhavaren i förenämnda skrivelse den 15 mars 1948 berörda frågor om höjande av krigsberedskapen. Jag framhöll därvid, att jag icke för det dåvarande ansåg behov föreligga av en omedelbar förstärkning av den personella beredskapen. Emellertid ansåg jag, att det vid varje tidpunkt borde vara möjligt att utan dröjsmål anpassa beredskapen efter det aktuella läget.

Efter en redogörelse för de möjligheter som stå till buds för att med kort varsel förstärka krigsberedskapen och de konsekvenser i fråga om utgifter under fjärde huvudtiteln en dylik förstärkning kunde medföra, fann jag mig böra föreslå, att Kungl. Maj:t av riksdagen utverkade bemyndigande att under vissa förutsättningar medgiva överskridande av anslag, som maximerats av riksdagen för att därigenom möjligheter skulle skapas att utan tidsutdräkt kunna vidtaga erforderliga åtgärder.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i anslutning härtill i propositionen avgivna förslag medgav riksdagen, att vissa under fjärde huvudtiteln uppförda reservationsanslag finge under de förutsättningar, som angivits i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 9 april 1948, enligt Kungl. Maj:ts bestämmande överskridas under budgetåret 1948/49.

Riksdagens sålunda lämnade medgivande har hittills icke behövt utnyttjas. Enär de skäl som förestavade 1948 års riksdags beslut i ämnet fortfarande kvarstå, torde emellertid ett motsvarande bemyndigande böra utverkas av riksdagen för budgetåret 1949/50.

Jag får under åberopande av vad i nämnda sammanhang anförts hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att jämväl för budgetåret 1949/50 medgiva att, därest av beredskapsskäl värnpliktiga inkallas till repetitionsövning av större omfattning eller beredskapsövning eller ock av samma skäl andra särskilda åtgärder måste vidtagas, följande under riksstatens fjärde huvudtitel uppförda reservationsanslag, nämligen Armén: Övningar m. m., Armén: Underhåll av tygmateriel m. m., Marinen: Övningar m. m., Marinen: Underhåll av fartyg m. m., Flygvapnet: Övningar m. m. samt Flygvapnet: Drift och underhåll av flygmateriel m. m. må enligt Kungl. Maj:ts bestämmande överskridas.

A. Försvarsdepartementet.

[2.] 1. Försvarsdepartementet: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	640 000	606 845
1948/49 (statsliggaren s. 181)....	665 000	
1949/50 (förslag).....	665 000	

Jag ifrågasätter icke för nästa budgetår några förändringar beträffande personalförteckningen för försvarsdepartementet. Anslaget torde kunna uppföras med oförändrat belopp och med samma fördelning mellan anslagsposter som enligt avlöningsstaten för innevarande budgetår. Jag får därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Försvarsdepartementet: Avlöningar* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 665 000 kronor.

[3.] 2. Försvarsdepartementet: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	125 000	128 589
1948/49 (statsliggaren s. 182)....	125 000	
1949/50 (förslag).....	125 000	

Jag föreslår, att anslaget upptages med oförändrat belopp, och får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Försvarsdepartementet: Omkostnader* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 125 000 kronor.

•

B. Centrala förvaltningsmyndigheter.

Försvarets civilförvaltning.

[4.] 1. Försvarets civilförvaltning: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	1 2 260 000	2 298 788
1948/49 (statsliggaren s. 182) ..	2 340 000	
1949/50 (förslag)	2 430 000	

I skrivelse den 16 september 1948 med medelsäskanden under ämbetsverkets anslag för budgetåret 1949/50 har *försvarets civilförvaltning* hemställt, att avlöningsanslaget måtte upptagas med 2 488 000 kronor. Anslagsökningen föranledes av vissa personalförändringar som civilförvaltningen nu föreslagit. Civilförvaltningen har erinrat, att ämbetsverket, som i medelsäskandena för innevarande budgetår föreslog vissa löneförbättringar för personal vid verket och ett antal nya tjänster, som skäl härför anförde, bland annat, att verket intill dess resultatet av 1946 års förvaltningsutrednings arbete föreläge icke borde försättas i en sådan ställning att dess möjligheter att fullgöra sina åligganden äventyrades. Ämbetsverket hade därvid särskilt framhållit svårigheterna att rekrytera och behålla önskvärd personal för arbetsuppgifter, som oundgängligen måste fullgöras. Dessa svårigheter orsakades i icke ringa grad av den ofördelaktiga proportionen mellan ordinarie och extra ordinarie befattningar hos civilförvaltningen. Enligt civilförvaltningens organisation skulle hos verket finnas icke mindre än omkring 70 amanuenser eller extra ordinarie byråsekreterare i de lönegrader, som tillhörde den reglerade befordringsgångens löneskala, men — förutom verkschefen — endast 37 ordinarie befattningar i Ca 24 eller högre lönegrader. Vidare har civilförvaltningen erinrat, hurusom av angivna skäl ämbetsverkets förslag för innevarande budgetår i stort sett icke föranlett några löneförbättringar för verkets personal eller nya tjänster.

Civilförvaltningen har nu anført, att de ogynnsamma verkningarna av att någon förbättring på här berörda område icke vidtagits eller ens ställts i utsikt icke dröjt att visa sig. Svårigheterna att erhålla amanuenspersonal hade under budgetåret 1947/48 ingalunda minskat utan tvärtom ökat. Antalet vakanser i amanuensbefattningarna hade ökats under budgetåret 1947/48. Rekryteringssvårigheterna hade gjort sig gällande även beträffande den kvinnliga biträdespersonalen. På grund av de ökade arbetsuppgifter som i brist på amanuenser pålagts viss kontorspersonal hade ämbetsverket förordnat tretton kontorsbiträden, vilka mer eller mindre självständigt handlade expeditionsgöromål eller förestode större skrivcentraler, att mot vikariatsersättning bestrida göromål, som eljest ankomme på kanslibiträden. Genom

1 Medgivande har lämnats civilförvaltningen att överskrida anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal med tillhoppa 39 400 kronor.

dessas åtgärder hade i någon mån svårigheterna kunnat elimineras och förbättrade befordringsmöjligheter beretts den lägre biträdespersonalen. I fråga om befattningshavare i högre lönegrader vore emellertid personalläget desto svårare. Under det nu tilländalupna budgetåret hade mera kvalificerad byråsekreterare- och revisorspersonal lämnat civilförvaltningen i sådan utsträckning, att vissa avdelningars möjligheter att fullgöra sina arbetsuppgifter blivit allvarligt äventyrade. Sålunda hade sedan juni 1947 bland annat åtta kvalificerade tjänstemän, föreståndare för vissa detaljer samt närmaste biträden till föreståndare för sekretariat, sektioner och kontor, lämnat verket. Sju av dem hade redan avancerat till ordinarie eller extra ordinarie byråsekreterare (revisorer). Ingen av dem hade med de befordringsutsikter som för närvarande kunde erbjudas inom ämbetsverket kunnat påräkna att inom rimlig tid hos ämbetsverket erhålla någon befattning i högre än 24 lönegraden. Då det icke varit möjligt att nyanställa erforderligt antal fullgoda ersättare för de avgångna, hade respektive avdelningar kommit i ett synnerligen bekymmersamt läge.

Civilförvaltningen har vidare framhållit, att de angivna förhållandena självfallet medfört kännbara olägenheter för den personal som kvarstannat hos civilförvaltningen, icke minst för vederbörande sektions- och kontorschefer, vilka personligen fått överta de betungande arbetsuppgifter i form av utredningsarbeten, uppsättningar, kontrollåtgärder m. m., som regelmässigt skolat uppdragas åt förhållandevis självständiga arbetsbiträden.

Civilförvaltningen har erinrat, att verket vid flera tillfällen framhållit, att den kvalificerade personalen hos ämbetsverket utan särskild ersättning ålagts en arbetsbörda, som väsentligt överstege vad som skäligen borde eller i längden kunde utkrävas av densamma. Särskilt utpräglat vore detta förhållande under de regelbundet återkommande perioder, då större arbetsuppgifter hopade sig, exempelvis budgetårsskiftena eller tidpunkterna för avgivandet av förslag till medelsäskanden, stater och dispositionsföreskrifter samt statsliggare.

Med hänsyn till det anförda framstode det enligt civilförvaltningens mening numera som ofrånkomligt, att åtgärder vidtoges för att skapa bättre löne- och befordringsförhållanden för civilförvaltningens tjänstemän. I annat fall måste ämbetsverket räkna med att de nuvarande svårigheterna att anställa och behålla dugliga tjänstemän komme att fortbestå. Med hänsyn till de allvarliga olägenheter som personalavgången redan förorsakat funne civilförvaltningen det nödvändigt framhålla, att en fortsatt brist på kvalificerad personal allvarligt kunde äventyra ämbetsverkets möjligheter att fullgöra sina åligganden.

Civilförvaltningens personalförslag, vilka angivits avse att förbättra läget och bringa förhållandena till bättre överensstämmelse med dem som i allmänhet råda inom de statliga förvaltningsverken, innebära, att vissa nya befattningar inrättas och att vissa högre extra ordinarie befattningar ombildas till ordinarie tjänster. Förslagen framgå av följande sammanställning,

vari jämväl i korthet återgivas de motiveringar som anförts till stöd för förslagen.

Frågan om krigsrådens löneställning har flera gånger upptagits av civilförvaltningen sedan den på sin tid prövades i samband med 1943 års riksdagsbeslut rörande den militära förvaltningens ordnande. 1941 års förvaltningsutredning hade förordat, att krigsråden placerades såsom avdelningschefer i dåvarande lönegrad C 8. Sedermera ha försvarets tjänsteförteckningssakkunniga behandlat frågan om byråchefernas vid försvaret löneställning och föreslagit dåvarande lönegrad A 32. Chef för större enhet än byrå inom ett ämbetsverk m. m. ha de sakkunniga ansett böra placeras i 34 lönegraden.

Civilförvaltningen har ansett sig böra räkna med, att varken utredningen rörande chefstjänstemännens löneställning eller den pågående förvaltningsutredningen inom den närmaste tiden kunde resultera i ett slutligt ställningstagande till frågan om krigsrådens löneställning. Civilförvaltningen ansåge frågan vara av den natur att den — icke minst med hänsyn till den avsevärda tid under vilken den numera varit aktuell — icke längre rimligen borde uppskjutas.

I enlighet med de principer som angivits av 1941 års förvaltningsutredning hade civilförvaltningens arbetsuppgifter under verkschefen uppdelats på tre organisatoriska enheter, envar under ledning av ett krigsråd, med varje enhet i sin tur delad på ett antal mer eller mindre självständigt arbetande sektioner eller kontor. De konsekvenser beträffande krigsrådens och sektionschefernas löneställning som enligt civilförvaltningens mening i och för sig bort vara en given följd av själva organisationsbeslutet hade emellertid icke tagits. Under den tid som förflutit sedan civilförvaltningens tillkomst hade krigsrådens och de av dem ledda enheternas särställning blivit än mer utpräglad, allteftersom civilförvaltningen pålagts nya arbetsuppgifter.

A kanslibyrån funnes för närvarande omkring 40 befattningar. I förhållande till den av 1941 års förvaltningsutredning föreslagna kansliavdelningen hade kanslibyrån utökats med ytterligare en sektion.

För den av 1941 års förvaltningsutredning föreslagna kameralavdelningens arbetsuppgifter hade utredningen beräknat tillhoppa 35 befattningshavare.

I förhållande till vad sålunda föreslagits hade kameralbyråns arbetsuppgifter och omfattning sedermera högst avsevärt utökats. Bland ökade arbetsuppgifter märktes handhavandet av kassatjänsten för de sju centrala försvarsförvaltningarna och tryckningen av försvarets blanketter, varjämte bokföringen av samtliga försvarets utgifter och inkomster omlagts. Väsentligt utökade uppgifter med avseende å bokföringsväsendet, anslagskontrollen m. m. hade tillkommit. Byrån omfattade numera omkring 110 befattningshavare. Revisionsbyrån omfattade för närvarande i det närmaste 100 befattningshavare.

Till följd av den utveckling som sålunda ägt rum och den fortlöpande utökningen av civilförvaltningens uppgifter hade krigsrådens arbete blivit alltmer koncentrerat på en enhetlig ledning av de olika verksamhetsgrenar, som mer eller mindre självständigt handhades å respektive byråers underavdelningar. I avsevärd utsträckning förekomme — särskilt å kansli- och kameralbyråerna — att krigsråden själva utövade ämbetsverkets beslutanderätt, i allmänhet efter föredragning av respektive sektionschefer, något som vore en ofrånkomlig följd av arbetsuppgifternas omfattning.

Med hänsyn till vad sålunda anförts kunde civilförvaltningen nu mindre än någonsin finna det sakligt befogat att kvarhålla krigsråden i den löne-

ställning som vore avsedd för byråchefer i allmänhet inom statsförvaltningen. Vilken ståndpunkt statsmakterna än kunde komma att taga beträffande chefstjänstemännens allmänna lönenivå, funne civilförvaltningen det ofrånkomligt, att krigsråden borde jämföras med cheferna för de av försvarets tjänsteförteckningssakkunniga berörda större avdelningar än byråer, som förekomme inom vissa ämbetsverk och alltså inplaceras i lönegrad Ca 37.

Cheferna för sektionerna I och II inom kanslibyrån äro byrådirektör i Ca 31 respektive förste byråsekreterare i Ca 29. Då de båda tjänsterna enligt civilförvaltningens mening äro fullt likvärdiga med hänsyn till arbetsuppgifternas kvalitet, föreslås, att befattningen i Ca 29 utbytes mot en byrådirektörsbefattning i Ca 31.

En provisoriskt inrättad tredje sektion inom kanslibyrån borde med hänsyn till arbetsomfattningen nu definitivt ingå i byråns organisation. För dess chef, som nu åtnjöt vikariatslön i Ca 29, borde inrättas en förste byråsekreterarbefattning i nämnda lönegrad. För att bereda sektionsschefen kvalificerat arbetsbiträde och förbättra amanuenspersonalens befordringsmöjligheter borde för denna sektion i likhet med vad som genomförts för sektionerna I och II tillkomma en befattning för förste byråsekreterare i Ce 27.

För skrivcentralen vid byrån beräknat antal av fyra skriv- och kontorsbiträden hade visat sig otillräckligt, varför antalet borde ökas med två biträden.

En befattning för förste byråsekreterare i Ce 27 och två byråsekreterarbefattningar i Ce 24, vilka funnits inrättade under flera år och erfordrades även för framtiden, borde överföras å ordinarie stat.

Kameralbyrån består sedan februari 1947 av, bland annat, två sektioner, vilka förestås, sektion I av en förste byråsekreterare i Ca 29 och sektion II av en förste byråsekreterare i Ca 27.

Civilförvaltningen har framhållit, att chefen för sektion I, där huvudparten av de på kameralbyrån ankommande ärendena av allmänt administrativ natur handlades, fullgjorde en omfattande och mångskiftande föredragningsskyldighet och hade att i stor utsträckning leda och övervaka en betydande inspektions- och förrättningsverksamhet. Arbetsuppgifterna vore så betydande och krävde ett så självständigt arbete, att befattningen enligt allmänna löneprinciper borde placeras i Ca 31 med tjänstebenenämningen byrådirektör.

Å sektion II handlades budget- och anslagsfrågor samt ärenden rörande civilförvaltningens egen personal. Av sektionsschefen måste krävas icke blott god inblick i budgetfrågorna och bokföringssystemet utan även en väsentlig förmåga av eget initiativ vid ledningen av anslagskontroll och utgiftsanalys. Arbetsuppgifterna, för vilka civilförvaltningen närmare redogjort i skrivelsen, vore uppenbarligen så krävande och ansvarsfyllda, att befattningen enligt eljest tillämpade principer för lönesättning borde vara förenad med högre löneställning än 27 lönegraden. Civilförvaltningen ville tills vidare inskränka sig till att föreslå Ca 29.

Övrig personal å kameralbyråns sektioner utgjordes för närvarande, så när som på en byråsekreterare i lönegrad Ca 24, uteslutande av personal inom den reglerade befordringsgången eller i lägre löneställning. Bristen på kvalificerade arbetsbiträden hade förorsakat rekryteringssvårigheter och medfört, att sektionsscheferna i så hög grad belastats med arbete, att deras möjligheter att fullgöra vissa väsentliga arbetsuppgifter äventyrats. För tillhopa 13 befattningshavare med juridisk utbildning eller motsvarande kvalifikationer funnes å sektionerna allenast två befattningar i högre löne-

grader än 24 tillgängliga. Med sådana befordringsutsikter vore det icke möjligt att anställa och behålla duglig amanuenspersonal. Personalavgången hade också under de senaste åren varit synnerligen kraftig. Sektionscheferna hade nödgats själva taga befattning med de allmänna ärendenas beredning i sådan grad — ofta även som övertidsarbete — att de måst helt eftersätta viktiga arbetsuppgifter såsom anslagskontroll, utgiftsanalys och ledning av arbetet med titelsättningen samt utarbetandet av vissa reglementen och föreskrifter. Med hänsyn härtill har civilförvaltningen föreslagit att vid envar av sektionerna inrättas en befattning för förste byråsekreterare i Ce 27.

För föreståndaren för kameralbyråns blankettdetalj, som för närvarande är placerad i Ce 24 med tjänstebenenämningen revisor, föreslår civilförvaltningen en förste revisorstjänst i Ce 27. Föreståndaren måste med hänsyn till karaktären av hans uppgifter och det stora antalet ärenden å detaljen självständigt bereda blankettärendena.

Kameralbyråns hålkortsdetalj hade fått väsentligt utökade arbetsuppgifter och avsåges inom den närmaste tiden skola åläggas vissa icke obetydliga arbeten av statistisk art för andra myndigheter än civilförvaltningen, såsom viss flygstatistik, statistisk bearbetning av bilregistrets material, lönestatistik för försvarets verkstäder, viss skjutstatistik vid luftvärnet samt hålkortsmässig bearbetning av viss lagerbokföring vid flygförråd. Bokföringsmaterialet komme härigenom att uppgå till cirka 4 miljoner hålkort årligen.

Med hänsyn till arbetsuppgifternas avsevärda ökning och den därav följande ökningen av maskinuppsättningen har civilförvaltningen ansett det nödvändigt, att löneställningen för maskinteknikern, nu i Ce 19, ändras till Ce 22 samt att övrig personal vid maskinavdelningen ökas med fyra stansningsbiträden med lön enligt den reglerade befordringsgången för biträdespersonal och ett maskinbiträde i lönegrad Ce 9.

Beträffande kameralbyrån har civilförvaltningen slutligen föreslagit att fyra befattningar i Ce 24, varav en byråsekreterare- och tre revisorsbefattningar, vilka funnits inrättade redan före genomförandet av den reglerade befordringsgången, överföras å ordinarie stat.

Beträffande revisionsbyrån har civilförvaltningen anført, att bedömandet av dess organisation påverkades av den militära förvaltningsutredningen och den allmänna översyn av det statliga revisionsväsendet vari den nu slutförda utredningen angående riksräkenskapsverket ingått såsom ett led. Hinder borde dock icke möta att redan nu tillgodogöra sig vissa av de erfarenheter som sammanfattats i utredningen rörande riksräkenskapsverket, enär verksamheten inom revisionsbyrån och de delar av riksräkenskapsverket som omhänderhade allmän utgiftskontroll vore i huvudsak likartad. I enlighet härmed och för att förbättra de dåliga befordringsförhållandena inom revisionsbyrån föreslår ämbetsverket att vid ettvar av byråns fyra revisionskontor skall finnas en befattning för förste revisor i Ca 27. Detta innebär, att två befintliga förste revisorsbefattningar, den ena extra ordinarie och den andra förenad med arvode motsvarande lön enligt Ce 27, skulle placeras å ordinarie stat i Ca 27, varjämte ytterligare två motsvarande befattningar skulle inrättas.

Civilförvaltningen föreslår vidare, att revisionsbyråns sekretariat, dit numera förlagts en tidigare fristående detalj för särskilda undersökningar, skall benämnas centralkontor. Av föreståndaren för detta kontor krävdes — förutom ingående författningskunskap och kännedom om administrativa förhållanden — i särskilt hög grad uppslagsrikedom och initiativförmåga. Med hänsyn härtill syntes det civilförvaltningen befogat att vederbörande, nu förste revisor i Ce 27, placerades såsom revisionskommisarie i lönegrad Ca 29.

Civildförvaltningen har erinrat, att riksräkenskapsverket i yttrande över civilförvaltningens här angivna och redan för innevarande budgetår framförda förslag beträffande revisionsbyråns organisation tillstyrkt desamma.

Då revisionskommissarien på centralkontoret komme att praktiskt taget helt bliva upptagen av honom åliggande granskningsuppgifter, föreslår civilförvaltningen att som hans närmaste arbetsbiträde med uppdrag jämväl att ombesörja revisionsbyråns sekreterargöromål avses en förste revisor i Ca 27. Även för revisionsbyrån föreslår civilförvaltningen ordinariesättning av en extra ordinarie revisorsbefattning, som funnits inrättad före införandet av reglerad befordringsgång för amanuenspersonal.

Slutligen har civilförvaltningen, i anslutning till beslut av Kungl. Maj:t angående personal för kameral granskning av marinverkstädernas räkenskaper, beräknat medel för en amanuens- och en kontorsbiträdesbefattning vid revisionsbyrån.

I anslutning till beslut vid 1947 års riksdag skulle advokatfiskalskontoret omfatta förutom advokatfiskalen 10 jurister, varav en i Ce 29, tre i Ce 27, två i Cg 27 och fyra befattningshavare tillhörande rekryteringspersonalen. Under budgetåret 1947/48 har advokatfiskalskontoret därjämte förstärkts med personal som avlönats från avvecklingsanslag. Vid budgetårets slut utgjorde denna personal två amanuenser, en befattningshavare med arvode och två kontorsbiträden. Civilförvaltningen har hävdad, att arbetsbelastningen å advokatfiskalskontoret vore sådan, att det icke vore möjligt att minska juristpersonalen, därest de uppdrag som lämnats kontoret av de centrala förvaltningsmyndigheterna skulle kunna fullgöras. Kontorets betydande arbetsbörda orsakades i första hand av övergången till det muntliga rättegångsförfarandet. Vissa omständigheter gjorde det fortfarande vanskligt att bedöma reformens slutliga inverkan på kontorets arbete. Att en utökning av den för normala förhållanden beräknade personalen i vart fall vore ofrånkomlig, kunde emellertid redan fastslås. Jämväl övergången till ny militär rättegångsordning komme att medföra vissa nya arbetsuppgifter för civilförvaltningen i samband med utförande av kronans talan i mål rörande ersättning för förkommen eller skadad materiel samt indrivningen av vissa kronans fordringar. Civilförvaltningen hade med hänsyn härtill kommit till den uppfattningen, att juristerna å advokatfiskalskontoret i viss utsträckning nu borde beredas bättre anställningsvillkor. De avsevärt större krav som ställdes på juristerna till följd av den ändrade rättegångsordningen motiverade i och för sig en sådan förbättring. Härtill komme att det efter de löneförbättringar som tillerkänts jurister hos andra institutioner med nuvarande löner ställde sig svårt för civilförvaltningen att få behålla personalen.

Ämbetsverket har därför föreslagit, att ytterligare en befattning i Ce 29 inrättas. Det syntes även klarlagt, att behov föreläge av ytterligare en befattningshavare med samma kompetens. Intill dess ytterligare erfarenheter vunnits rörande den organisationsform som vore lämpligast för kontoret, syntes denne befattningshavare tills vidare böra beredas vikariatslön i Ce 29. Då det måste förutsättas, att stadigvarande behov av samtliga juristbefattningar å advokatfiskalskontoret komme att förefinnas, borde desamma nu åtminstone till viss del ombildas till ordinarie tjänster. Civilförvaltningen föreslår fördenskull att av de åtta juristbefattningar i 29 och 27 lönegraderna, som enligt vad verket föreslagit skulle finnas inrättade, tills vidare tre göras till ordinarie, nämligen en befattning i 29 och två i 27 lönegraden. Av de övriga fem förutsättas fyra skola vara extra ordinarie, en i Ce 29 och tre i Ce 27, samt en förenad med vikariatslön i 29 lönegraden.

I samband med omorganisation av advokattiskalskontorets indrivnings- och bevakningsverksamhet, varvid hithörande ärenden kunnat anförtros lägre personal, hade civilförvaltningen inrättat befattningar för en kansli-skrivare i lönegrad Ce 15 och ett kanslibiträde i Ce 11. Medel för dessa befattningar borde nu beräknas under civilförvaltningens avlöningsanslag.

Civilförvaltningen har vidare räknat med att den befattningshavare som handhar det så kallade fataliediariet vid kontoret, för närvarande ett kanslibiträde i Ce 11, skulle placeras såsom kontorist i Ce 13 samt att två kontorsbiträden å kontoret, som under budgetåret 1947/48 avlönats från avvecklingsanslag, måste bibehållas, och därför räknat medel för deras avlönande under avlöningsanslaget.

Slutligen har civilförvaltningen behandlat vissa för verket gemensamma personalfrågor.

Med utgångspunkt från nuvarande personalläge har civilförvaltningen räknat med att 33 ordinarie befattningar för kontorsbiträden skulle erfordras från och med budgetåret 1949/50 mot för innevarande budgetår beräknade 36. Av de 13 kontorsbiträden, som enligt vad i det föregående anförts förordnats att mot åtnjutande av vikariatsersättning till lönegrad Ce 11 fullgöra göromål som eljest regelmässigt ankomma på kanslibiträden och vilka förutsättas skola erhålla extra ordinarie befattningar i Ce 11, beräknas 6 den 1 juli 1949 komma att innehå ordinarie kontorsbiträdestjänster i lönegrad Ca 8.

Sedan civilförvaltningen inflyttat i nytt ämbetshus å Ladugårdsgårde, vilket beräknas kunna ske i början av budgetåret 1949/50, kan ett för närvarande utgående arvode till en portvakt i civilförvaltningens nuvarande ämbetshus indragas.

Överbefälhavaren har i utlåtande över försvarets medelsäskanden, som dock icke omfattar civilförvaltningens äskanden, allmänt uttalat, att den genom de varje budgetår framförda kraven såväl på anställning av ny personal i administrativ och förvaltningstjänst som på förbättrad löneställning för denna personal uppkommande tendensen till ökad belastning på avlöningsanslagen måste upphöra för att icke de därmed förenade fasta kostnaderna skulle komma att ta i anspråk alltför stor del av totalutgifterna. Vad den centrala förvaltningen beträffade borde resultatet av den militära förvaltningsutredningens arbete avvaktas, innan försvarsutgifterna ökades ytterligare med dylika kostnader.

Statens lönenämnd har ansett, att någon förändring beträffande krigsrådens löneställning icke för närvarande borde vidtagas, enär frågan därom syntes bliva föremål för behandling av utredningen angående löneställningen för byråchefer m. fl. högre tjänstemän.

Beträffande flertalet av de av civilförvaltningen nu framförda förslagen rörande inrättande av eller uppflyttning till befattningar i 27 och högre lönegrader har lönenämnden ansett sig allenast böra framhålla, att de synpunkter, som i 1948 års statsverksproposition anförts mot de då framförda förslagen av i huvudsak samma innebörd, gjorde sig gällande även för nästkommande budgetår. Proportionen mellan å ena sidan antalet byråsekreterare, revisorer och amanuenser i högst 24 lönegraden och å andra sidan antalet befattningar i högre lönegrader syntes emellertid enligt lönenämndens

mening ogynnsam ur personalsynpunkt, särskilt för revisionsbyråns vidkommande. Härjämte syntes böra framhållas, att vägande skäl i och för sig syntes tala för bifall till vissa av de föreslagna lönegradsuppflyttningarna. Särskilt syntes detta gälla dels uppflyttningen av förste byråsekreteraren i Ca 29 på kameralbyråns sektion I till byrådirektör i 31 lönegraden, dels uppflyttningen av förste revisorn i Ce 27 på revisionsbyråns sekretariat (centralkontor) till revisionskommissarie i 29 lönegraden, dels ock de föreslagna lönegradsuppflyttningarna av juristpersonalen på advokatfiskalskontoret. Vad beträffar de föreslagna tjänsterna som förste revisor i Ca 27 på revisionsbyrån ville lönenämnden framhålla, att det syntes tveksamt, huruvida arbetsuppgifterna på byrån krävde en befattningshavare i 29 och en i 27 lönegraden på varje revisionskontor. Lönenämnden ville emellertid icke framställa erinran mot att åtminstone två befattningar i 27 lönegraden inrättades, närmast för första och fjärde revisionskontoren, varvid ett vikariatsförordnande på sistnämnda kontor icke vidare skulle erfordras. Härigenom skulle jämväl rekryteringspersonalen på revisionsbyrån bli något bättre tillgodosedd i fråga om befodringsutsikter.

I fråga om ordinariesättningen har lönenämnden anført, att försiktighet borde iakttagas beträffande överförande av befattningar till ordinarie stat, då resultatet av förvaltningsutredningens arbete alltjämt icke kunde förutses. Därest emellertid förslaget om att överföra vissa befattningar på advokatfiskalskontoret till ordinarie stat vunne bifall, syntes samma anställningsform böra övervägas även beträffande befattningen som advokatfiskal.

Löneställningen för den på hålkortsdetaljen placerade maskinteknikern i Ce 19, vilken bestämts år 1946 efter en jämförande undersökning vid bland annat centrala värnpliktsbyråns statistikdetalj, kunde enligt lönenämndens mening icke med säkerhet bedömas utan en mera ingående jämförelse mellan arbetsuppgifterna för maskintekniker vid liknande maskinanläggningar hos vissa andra statliga myndigheter. Högre placering än i Ce 21 syntes icke nu böra ifrågakomma för maskinteknikern hos civilförvaltningen.

Arbetet på kameralbyråns blankettdetalj har synts lönenämnden böra med hänsyn till det synnerligen stora antalet blanketter inom försvarsväsendet i särskilt hög grad inriktas på rationalisering. Om befattningen som chef för detaljen innehades av en för dylika uppgifter särskilt utbildad eller eljest kompetent tjänsteman, syntes intet vara att erinra mot den föreslagna uppflyttningen från Ce 24 till Ce 27.

De föreslagna uppflyttningarna i lönegrad av kontorspersonal har lönenämnden ansett böra prövas av 1947 års biträdesutredning.

Departementschefen. De förslag till personalförändringar som civilförvaltningen nu framlagt för nästa budgetår äro till stora delar desamma som framfördes i medelsäskandena för budgetåret 1948/49 och anmäldes i 1948 års statsverksproposition (Bil. 6, s. 8 o. f.). Huvuddelen av sistnämnda förslag upptogs där icke till närmare prövning. Jag hänvisade därvid till den

då, liksom nu, pågående förvaltningsutredningen, vilkens arbete, även om det inte kunde förväntas resultera i några väsentliga förändringar i de arbetsuppgifter i stort, som ankomma på den centrala försvarsförvaltningen i dess helhet enligt nuvarande organisation, dock kunde medföra förändringar i personalorganisationerna även beträffande högre tjänster.

Jag framhöll emellertid, att utredningsarbeten, som sträckte sig över en följd av år, givetvis icke finge hindra åtgärder, som vore nödvändiga för att säkerställa funktionsdugligheten inom verksamhetsområden, som berördes av utredningarna. I sådant hänseende bedömde jag emellertid civilförvaltningen relativt gynnsamt ställd med hänsyn till de översyner av ämbetsverkets organisation som företagits under senare år och resultatet i personalförbättringar enligt beslut vid 1946 och 1947 års riksdagar. Jag framhöll i detta sammanhang också, att angelägenheten att i rådande läge begränsa statsutgifterna gjorde det omöjligt för mig att helt tillmötesgå de framställda kraven även i fall då, såvitt kunde bedömas, förvaltningsutredningens arbete icke kunde förväntas komma att påverka arbetsuppgifter och ansvar i befattningar, varom vore fråga.

Såsom lönenämnden anført göra sig samma synpunkter som sålunda varit vägledande vid bedömningen av civilförvaltningens förslag för innevarande budgetår gällande vid övervägandena av förslagen för budgetåret 1949/50. De statsfinansiella kraven på återhållsamhet med statsutgifter göra sig numera ännu starkare gällande. Det är mig därför icke möjligt att helt tillstyrka de äskanden om högre tjänster eller utökning av personalorganisationen som civilförvaltningen nu ånyo framfört för nästa budgetår.

Ehuru jag finner det i och för sig angeläget, att vissa tjänstemän i chefsställning vid civilförvaltningen erhålla en mot arbetsuppgifter och ansvar bättre svarande löneställning, anser jag mig sålunda alltjämt icke kunna föreslå någon lönegradsuppflyttning för krigsråden och sektionscheferna samt föreståndarna för kameralbyråns blankett detalj och revisionsbyråns sekretariat.

Emellertid synas förhållandena nu ha utvecklat sig så att frågan om verkets funktionsduglighet med nuvarande personalorganisation kräver ökad uppmärksamhet. Redan i medelsäskandena för innevarande budgetår påpekade civilförvaltningen riskerna av de dåliga befodringsförhållandena inom större delen av verket. Enligt vad civilförvaltningen nu anført ha avgångarna bland amanuenspersonalen och personal i den lägsta byråsekreterar- och revisorsgraden alltmera ökat. Detta har haft till följd en ökad arbetsbelastning för personal i chefsställning och försvårat eller omöjliggjort för dessa chefer att fullgöra viktiga delar av sina arbetsuppgifter. Till en del ha olägenheterna kunnat mildras genom att arbetsuppgifter av mindre kvalificerad art lagts på biträdespersonalen. Jag förutsätter, att dylika rationaliseringsåtgärder vidtagas i all den omfattning som är möjlig. Emellertid har jag kommit till den uppfattningen, att personalproblemen för civilförvaltningen icke kunna helt lösas med åtgärder av denna art. För att underlätta möj-

ligheterna för civilförvaltningen att förvärva och i tjänst bibehålla kvalificerad personal som närmaste biträden åt chefspersonalen torde det vara nödvändigt att inrätta ytterligare befattningar i mellanlönegraden. Det är emellertid icke möjligt för mig att ens i detta avseende helt tillmötesgå civilförvaltningens önskemål. Jag anser mig kunna tillstyrka, att en förste byråsekreterarbefattning i Ce 27 tillkommer från och med nästa budgetår vid vardera av kansli- och kameralbyråerna. Motsvarande begränsningar av amanuenspersonalen böra härvid kunna ske.

Jag kan även tillstyrka, att redan tidigare befintliga högre extra ordinarie befattningar göras ordinarie i huvudsak i den omfattning civilförvaltningen föreslagit. Jag föreslår fördenskuil, att en förste byråsekreterare i Ce 27 på kanslibyrån och två förste revisorsbefattningar på revisionsbyrån i samma lönegrad överföras till ordinarie med oförändrad löneställning samt att ordinarie befattningar för tre byråsekreterare och fyra revisorer i Ca 24 inrättas i stället för samma antal tidigare befintliga extra ordinarie befattningar i motsvarande lönegrad vid de tre byråerna.

Vad advokatfiskalskontoret beträffar torde det med hänsyn till arbetsbelastningen vara ofrånkomligt att även i fortsättningen räkna med ytterligare två juristbefattningar. Jag kan emellertid icke i nuvarande läge föreslå några nya högre befattningar för juristpersonalen vid kontoret, varför jag här räknar med att nämnda två befattningar hänföras till rekryteringspersonalen.

För de två nu såsom extra uppförda förste byråsekreterarbefattningarna vid advokatfiskalskontoret föreslår jag extra ordinarie befattningar i 27 lönegraden.

Arbetsuppgifterna för kameralbyråns hålkortsdetalj ha, såsom framgår av redogörelsen i det föregående, under senare år väsentligt ökat och väntas komma att ytterligare öka. Jag föreslår därför, i anslutning till vad lönenämnden anfört, att den nuvarande befattningen i Ce 19 för maskintekniker utbytes mot befattning i Ce 21. Jag har heller intet att erinra mot att för detaljen avses ytterligare ett maskinbiträde i Ce 9 och fyra stansningsbiträden.

I samband med att såsom förut nämnts vissa arbetsuppgifter tillagts biträdespersonalen har civilförvaltningen inrättat befattningar för en kansli-skrivare i Ce 15 och ett kanslibitråde i Ce 11 på advokatfiskalskontoret och i övrigt berett 13 tjänstemän av biträdespersonalen lönefyllnad till 11 lönegraden. Jag räknar med att dessa anordningar bibehållas även under nästa budgetår. För de befattningar för revisor eller amanuens och biträde för skriv- och kontorsgöromål som jämlikt Kungl. Maj:ts beslut inrättats å revisionsbyrån för granskning av marinverkstädernas räkenskaper böra också medel beräknas för nästa budgetår.

Enligt vad från civilförvaltningen numera uppgivits skulle från och med nästa budgetår erfordras 34 befattningar för ordinarie kontorsbiträden, alltså en minskning i förhållande till innevarande budgetår med två. Med hänsyn till att innehavaren av kassörsbefattningen i Ca 19 avgått ur tjänst bör befattningen utbytas mot befattning i Ca 15 och den not i personalförteckningen som reglerat detta utbyte utgå.

Med de av mig sålunda föreslagna personalförändringarna och med beaktande av att, enligt civilförvaltningens förslag, ett arvode av 768 kronor till en portvakt utgår, skulle merkostnaderna på anslaget uppgå till omkring 120 000 kronor. Civilförvaltningen har med hänsyn till att belastningen å ordinarieposten under budgetåret 1947/48 väsentligt understigit det belopp, varmed posten upptagits i avlöningsstaten, räknat med en minskning av posten med 80 000 kronor. Med anledning härav skulle anslaget kunna minskas med i runt tal 90 000 kronor. Å andra sidan har civilförvaltningen anmält behov av i runt tal 60 000 kronor för löneklassuppflyttningar under icke-ordinarieposten. Jag upptager därför anslaget för nästa budgetår till $(2\,340\,000 + 120\,000 - 90\,000 + 60\,000 =) 2\,430\,000$ kronor. Fördelningen på anslagsposter framgår av förslaget till avlöningsstat i det följande. Anslagshöjningen utgör 90 000 kronor.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) på personalförteckningen för försvarets civilförvaltning uppföra ytterligare fyra befattningar för förste byråsekreterare, varav en i lönegrad Ca 27 och tre i lönegrad Ce 27, två befattningar för förste revisor i lönegrad Ca 27, tre befattningar för byråsekreterare i lönegrad Ca 24 och fyra befattningar för revisor i lönegrad Ca 24 samt ur förteckningen utesluta två befattningar för förste revisor i lönegrad Ce 27 och två befattningar för kontorsbiträde i lönegrad Ca 8;

b) fastställa följande avlöningsstat för försvarets civilförvaltning, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1949/50:

Avlöningsstat.

Utgifter:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	790 000
2. Arvoden till pensionerad personal i arvodsbefattningar, <i>förslagsvis</i>	»	35 000
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	»	5 268
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	»	1 360 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	262 732
Summa kronor		2 453 000

Särskilda uppbördsmedel:

Pensionsmedel, <i>förslagsvis</i>	kronor	23 000
Nettoutgift kronor		2 430 000

c) till *Försvarets civilförvaltning*: Avlöningar för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 2 430 000 kronor.

[5.] 2. Försvarets civilförvaltning: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	440 000	¹ 654 102
1948/49 (statsliggaren s. 184) ..	275 000	
1949/50 (förslag)	325 000	

Försvarets civilförvaltning har beräknat utgifterna under anslaget för nästa budgetår till 350 000 kronor. I fråga om beräkningsgrunderna framgår av ämbetsverkets medelsäskanden följande.

Kostnaderna för sjukvård åt personal vid ämbetsverket uppgingo under budgetåret 1947/48 till omkring 30 000 kronor. Civilförvaltningen anser det riktigast att posten höjes till 20 000 kronor (nu 12 000 kronor).

För reseersättningar har under budgetåret 1947/48 medgivits överskridande av den i omkostnadsstaten till 27 000 kronor upptagna posten med 8 000 kronor. Av de 35 000 kronor som sålunda stått till förfogande ha i runt tal 32 500 kronor tagits i anspråk. Då förrättningsverksamheten även i fortsättningen måste beräknas bli synnerligen omfattande och dessutom biljettpriserna hos järnvägarna avsevärt höjts, har civilförvaltningen ansett det nödvändigt, att posten till reseersättningar upptages till 35 000 kronor.

Vid beräkningen av de blivande kostnaderna för uppvärmning och städning m. m. inom den för civilförvaltningen avsedda nya ämbetsbyggnaden på Ladugårdsgårde har civilförvaltningen utgått från de kostnader, som förekomma för motsvarande ändamål inom arméförvaltningens nuvarande ämbetsbyggnad. Kostnaderna för bränsle, lyse och vatten beräknar civilförvaltningen på så sätt till omkring 45 000 kronor, d. v. s. en höjning med 19 000 kronor i förhållande till innevarande budgetår. Bränslekostnaderna utgöra härav 25 000 kronor.

Under delposten till övriga expenser ha kostnaderna för renhållning under budgetåret 1947/48 uppgått till i runt tal 51 000 kronor. Med ledning av arméförvaltningens motsvarande kostnader under samma budgetår räknar civilförvaltningen med att städningskostnaderna på Ladugårdsgårde komma att uppgå till samma belopp för nästa budgetår, vilket skulle innebära en höjning av posten med 12 000 kronor.

För skrivmaterialier, möbler m. m. samt bokbindning m. m. beräknas oförändrade belopp, d. v. s. 18 000, 12 000 och 12 000 kronor.

På grund av ökat antal anknytningar till civilförvaltningens växel i det nya ämbetshuset beräknar civilförvaltningen ytterligare 2 000 kronor för telefonkostnader utöver de 40 000 kronor som stå till förfogande för detta ändamål under innevarande budgetår.

För hålkortsbokföringen har under innevarande års omkostnadsanslag beräknats 65 000 kronor.

Civilförvaltningen har anfört, att hålkortsdetaljens arbetsuppgifter numera ökats genom att bokföringsmaterialet blivit mera omfattande och bearbetningen av detsamma mångsidigare samt att ett flertal nya arbetsuppgifter komme att under innevarande budgetår åläggas detaljen. Härav föranledda kostnadsökningar för hålkortsmaterialier m. m. beräknar civilförvaltningen till 22 000 kronor.

För anskaffning av stämplor m. m. för de lokala kassamyndigheternas behov och för ersättningsanskaffning av plåtar och skyltkort m. m. till de adresseringsmaskiner, som sedan den 1 januari 1948 användas för utbetalning

¹ Av detta belopp utgöra 348 104 kronor utgifter, vilka från och med budgetåret 1948/49 icke längre belasta anslaget.

av försvarets löner, har civilförvaltningen under rubriken *Expenser för annat än eget behov* beräknat ett belopp av 4 000 kronor.

Posten till övriga *expenser* beräknar civilförvaltningen sålunda till 240 000 kronor (nu 200 000 kronor).

Beträffande anslagsposten till publikationstryck, 10 000 kronor, ifrågasätter civilförvaltningen icke någon ändring.

Departementschefen. Den tillbyggnad till ämbetsbyggnaden på Ladugårdsgårde, vari bland andra civilförvaltningen avses skola inrymmas, beräknas vara färdigställd i sådan tid att inflyttning kan äga rum under sommaren eller senast hösten 1949. Det är givetvis svårt att nu exakt beräkna medelsbehovet under omkostnadsanslaget i de delar detsamma påverkas av lokalförhållandena. Mot civilförvaltningens beräkningsgrunder i dessa delar i och för sig har jag emellertid ingen erinran. Även för sjukvård och reseersättningar torde det vara nödvändigt att beräkna större medelsanvisning än för innevarande budgetår. Likaså kommer ökningen av arbetsuppgifter för hålkortsdetaljen att medföra ökade utgifter under anslaget. För de nya *expensutgifter* för annat än eget behov som civilförvaltningen anmält böra även medel beräknas. Med hänsyn till den stränga återhållsamhet med statsutgifter som alltjämt måste iakttagas kan jag emellertid icke tillstyrka större anslagshöjning än 50 000 kronor.

Jag får hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Försvarets civilförvaltning: Omkostnader* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 325 000 kronor.

Försvarets sjukvårdsförvaltning.

[6.] 3. **Försvarets sjukvårdsförvaltning: Avlöningar.** 4. **Försvarets sjukvårdsförvaltning: Omkostnader.** Dessa anslag äro för innevarande budgetår uppförda med 412 000 kronor respektive 50 000 kronor.

Försvarets sjukvårdsförvaltning har i skrivelse den 19 augusti 1948 hemställt, att anslagen måtte för nästa budgetår upptagas med 484 000 kronor respektive 56 000 kronor.

Ett av 1944 års militärsjukvårdskommitté framlagt förslag rörande omorganisation av den militära sjukvårdens ledning är för närvarande föremål för behandling inom försvarsdepartementet. Förslaget innebär, att förvaltningsverksamheten och den för närvarande försvarsgrensvis organiserade inspektionsverksamheten på ifrågavarande område skola sammanföras och handhavas av ett för försvaret gemensamt organ — försvarets sjukvårdsstyrelse. I avbidan på ett ståndpunkttagande till detta förslag torde tills vidare i riksstatsförslaget böra allenast beräknas anslag för försvarets centrala sjukvårdsorgan under samma rubriker som hittills och till samma belopp som för innevarande budgetår. Jag får därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1949/50 beräkna

a) till *Försvarets sjukvårdsförvaltning: Avlöningar* ett förslagsanslag av 412 000 kronor,

b) till *Försvarets sjukvårdsförvaltning: Omkostnader* ett förslagsanslag av 50 000 kronor.

[7.] 5. **Försvarets sjukvårdsförvaltning: Förrådsorganisationen.**

	Anslag	Nettoutgift
1947/48.....	120 000	137 885
1948/49 (statsliggaren s. 185)....	133 000	
1949/50 (förslag).....	100 000	

Försvarets civilförvaltning och *försvarets sjukvårdsförvaltning* ha föreslagit, att förevarande anslag skulle uppdelas i ett avlönings- och ett omkostnadsanslag för försvarets sjukvårdsförråd samt att till avlöningsanslaget skulle sammanföras lönekostnaderna för den personal vid centrala sjukvårdsförråd och läkemedelscentralerna som nu redovisas under arméns och marinens allmänna avlöningsanslag. Å andra sidan föreslå förvaltningarna, att avlöningsmedel för personal vid sjukvårdsförvaltningens förrådskontrollkontor skola överföras från detta anslag till sjukvårdsförvaltningens avlöningsanslag. Beträffande den personal som nu avlönas från anslaget har icke föreslagits annan ändring än att en befattning för förrådsvaktmästare i Cg 11 uppflyttas till 12 lönegraden.

För omkostnader vid förråden har sjukvårdsförvaltningen äskat 50 000 kronor för nästa budgetår mot för innevarande budgetår 40 000 kronor. Höjningen har motiverats främst av ökade fraktkostnader.

Departementschefen. Anslaget till sjukvårdsförvaltningens förrådsorganisation tillhör den typ av anslag under fjärde huvudtiteln som tillkommit för att reglera omkostnaderna vid förråd, vid vilka omsättningen redovisas över särskilda förrådstitlar. Övriga särskilda anslag av denna typ äro anslagen till drivmedelsförråd för de tre försvarsgrenarna och till materialförråd för marinen. Avsikten har icke varit att dessa anslag skulle redovisa samtliga kostnader för förrådsverksamheten. Kostnader för expenser och hyror m. m. bestridas sålunda från allmänna anslag för dylika ändamål respektive från fastighetsfonden, liksom avlöningskostnader i stor utsträckning, såsom i förevarande fall, utgå ur andra anslag.

Myndigheternas förslag syftar till en enhetlig redovisning av den för ifrågavarande förrådsorganisation avsedda personalen. Även jag finner en enhetligare redovisning lämplig. I detta fall har föreslagits, att samtliga avlöningskostnader skulle sammanföras under för förrådsverksamheten avsett anslag. I annat sammanhang har civilförvaltningen däremot föreslagit, att tjänstemannalöner vid arméns drivmedelsförråd skulle överföras från förrådsanslaget till redovisning på arméns allmänna avlöningsanslag. Det

synes mig lämpligt att dessa redovisningsfrågor ytterligare övervägas med beaktande jämväl av att den enhetlighet i fråga om redovisningen av kostnader under anslag av samma typ, som eftersträvades med den från och med budgetåret 1947/48 genomförda omläggningen av anslagsuppställningen under fjärde huvudtiteln, icke utan särskilda skäl brytes. Önskemålet om kontinuitet i anslagsredovisningen talar också för att ändringar icke vidtagas i denna redovisning utan att konsekvenserna på alla områden, som kunna beröras därav, först klarlagts. Det bör ankomma på civilförvaltningen att i samråd med berörda förvaltningsmyndigheter och med beaktande av de synpunkter jag här anfört på denna fråga närmare överväga, huru personalkostnaderna vid förråd, som redovisas över förrådstitel, skola lämpligast anslagsmässigt regleras. Jag förutsätter, att de förslag till vilka dessa överväganden kunna föranleda skola kunna framläggas i samband med medelsäskandena för budgetåret 1950/51.

Kostnaderna för den personal för förrådskontrollen som nu avlönas av anslaget till förrådsorganisationen torde böra redovisas under avlöningsanslag för sjukvårdsväsendets centralorganisation. Härtill återkommer jag framdeles. I avvaktan på nytt förslag i redovisningsfrågan torde övrig under förevarande anslag nu redovisad personal tills vidare böra bibehållas under anslaget.

De personalkostnader som sålunda skulle kvarstå å förevarande anslag hänföra sig, såvitt avser tjänstemannalöner, till befattningar för en förråds-vaktmästare i Cg 11, två förråds män i Ce 9 och två biträden för skriv- och kontorsgöromål, varav ett med halvtidstjänstgöring. Förrådsvaktmästarbefattningen bör i anledning av tjänsteförteckningsrevisionen för försvaret uppflyttas till 12 lönegraden. Lönekostnaderna för denna personal kunna uppskattas till 25 000 kronor.

För driftkostnader vid centralförråden, enligt staten för innevarande budgetårs anslag 40 000 kronor, föreslår jag en höjning med 6 000 kronor, eller samma belopp, varmed posten fått enligt Kungl. Maj:ts medgivande överskridas för budgetåret 1947/48.

I arvoden till föreståndarna för läkemedelscentralerna beräknades i 1948 års statsverksproposition (Bil. 6, p. 7) 26 400 kronor. Sedan Kungl. Maj:t medgivit högre arvodesbelopp till en av föreståndarna, upptogs förevarande post i staten för anslaget för innevarande budgetår med 31 200 kronor. Jag räknar med sistnämnda belopp även för nästa budgetår.

Medelsbehovet under detta anslag skulle alltså uppgå till sammanlagt (25 000 + 40 000 + 6 000 + 31 200 =) i runt tal 100 000 kronor. Anslagsminskningen utgör 33 000 kronor och hänför sig helt till överflyttade kostnader.

Aberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Försvarets sjukvårdsförvaltning: Förrådsorganisationen* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 100 000 kronor.

Krigsmaterielverket.**[8.] 6. Krigsmaterielverket: Avlöningar.**

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	¹ 2 050 000	2 191 666
1948/49 (statsliggaren s. 186) ..	² 2 230 000	
1949/50 (förslag)	2 350 000	

Krigsmaterielverket har i sina medelsäskanden för budgetåret 1949/50 ånyo upptagit frågan om ordinariesättning i viss utsträckning av verkets personal. Verket har härvid särskilt framhållit, att avsaknaden av ordinarie befattningar innebure betydande olägenheter för verket ur rekryteringssynpunkt, särskilt i jämförelse med andra statliga myndigheter. Erfarenheten hade också visat, att den omständigheten att möjlighet saknades att inom verket erhålla ordinarie anställning starkt bidragit till såväl att ledigförklarade befattningar hos verket ansetts mindre begärliga för sökande som att meriterade extra ordinarie befattningshavare hos verket antingen sökte sig till ordinarie tjänst hos andra statliga myndigheter eller till bättre betalda tjänster inom privat verksamhet. En försiktig inplacering av den tekniska personalen i ordinarie befattningar syntes icke behöva påverka en framtida översyn av dess löneställning. Verket ansåge det icke rimligt, att en ytterligare uppskjuten tjänsteförteckningsrevision i fråga om den tekniska personalen inom statsförvaltningen skulle få hindra även en begränsad ordinariesättning av krigsmaterielverkets personal.

¶Krigsmaterielverket har föreslagit, att 26 närmare angivna extra ordinarie befattningar skola överföras till ordinarie stat. Befattningar i olika lönegrader ha utvalts med tyngdpunkten förlagd till sådana som ansetts utgöra nyckelposter inom verket. Verket har ansett, att en överföring i föreslagen omfattning icke kunde föregripa de förslag, som kunde förväntas från 1946 års militära förvaltningsutredning.

Under anslagsposten till arvoden till pensionerad personal] i arvodesbefattningar har krigsmaterielverket räknat med ytterligare en befattning för pensionerad officer med arvode i löneklass 1:29, chef för det nya centralförrådet för ammunition.

¶Vad beträffar övrig icke-ordinarie personal har krigsmaterielverket anfört, att denna personal i samband med tidigare översyn av verkets organisation reducerats i sådan utsträckning att verket med nuvarande personal icke kunde helt tillfredsställande lösa sina uppgifter. Det hade därför visat sig nödvändigt att företaga en ny översyn av organisationen och personalbehovet. Resultatet av denna översyn föreläge ännu icke. Redan på nuvarande stadium av arbetet syntes emellertid kunna förutsägas, att en viss

¹ Medgivande har lämnats krigsmaterielverket att överskrida anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal med sammanlagt högst 115 000 kronor.

² Anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal må överskridas med högst 50 000 kronor.

ökning av verkets personal i första hand på industribyrån syntes vara ofrånkomlig. Tills vidare ville verket utöver några mindre omdispositioner och förändringar i lönegradsplacering av vissa befattningar endast framföra starkt begränsade förslag om nya befattningar vid verket. Förslagen i denna del framgå av följande sammanfattning.

En befattning för förste byråintendent i Ce 30 skall, enligt anmärkning i personalförteckningen, hållas vakant för att bereda utrymme i anslaget för lönekostnader för viss lägre extra ordinarie personal. Krigsmaterielverket vill omdisponera denna befattning i första hand så att den utnyttjas för innehavaren av en befintlig befattning på industribyrån för förste byråingenjör i Ce 30. Dennes kompetens och arbetsuppgifter anses icke vara av teknisk art, varför hans tjänstetitel rätteligen borde vara förste byråintendent. Den på så sätt vakanta befattningen för förste byråingenjör i Ce 30 vill verket disponera för uppflyttning av en befattning för förste byråingenjör i Ce 29, sektionschef på industribyrån. Härigenom skulle vinnas att de två befintliga som sektionschefer å byrån placerade byråingenjörerna, vilka båda äro civilingenjörer och i fråga om arbetsuppgifter och ansvarsställning att betrakta såsom fullt likställda, erhålla samma lönegradsplacering. Befattningen såsom förste byråingenjör i Ce 29 kan då indragas.

Av övrig extra ordinarie personal i högre lönegrader föreslår krigsmaterielverket, att två nya befattningar för byråingenjör i Ce 27 inrättas. Av dessa avses den ena för en textiltekniker, som enligt Kungl. Maj:ts medgivande må finnas anställd under innevarande budgetår såsom extra i 24 lönegraden med avlönning av sakanslag. Befattningen föreslås nu såsom extra ordinarie för att underlätta dess tillsättande. Som stöd för förslaget har verket anfört, att verkets anskaffning av textilvaror under föregående budgetår uppgått till ett värde av omkring 15 miljoner kronor samt att det med hänsyn till omfattningen av denna anskaffningsverksamhet syntes synnerligen angeläget att verket disponerade teknisk sakkunskap inom här berörda fackområde bland annat för att bedöma möjligheterna att ekonomisera beträffande tillverknings- och materialkostnader.

Den andra ingenjörsbefattningen avses för patentsektionen inom tekniska byrån, vilken centralt handlägger försvarets patentärenden. Personalen å denna sektion utgjordes, anför verket, för närvarande av en förste byråingenjör i Ce 29 och en ingenjör i lönegrad 22. Sedan övriga centrala förvaltningsmyndigheter inom försvaret nu i allt större utsträckning anlitat patentsektionen, hade arbetsbelastningen inom densamma blivit så omfattande att en personalförstärkning vore nödvändig. Svårigheterna att med hinna göromålen hade medfört att verket i allt större utsträckning nödgats anlita enskilda patentbyråer eller på annat sätt anskaffa utomstående expertis i patentärenden, vilket medfört ökade kostnader och tidsutdräkt. Med hänsyn till dessa omständigheter har verket ansett det erforderligt, att personalorganisationen förstärktes med den föreslagna ingenjörsbefattningen i Ce 27.

En övergångsvis uppförd befattning för byråingenjör i Ce 27 vid förrädsbyrån kan på grund av inträffad avgång indragas.

Beträffande extra ordinarie personal i lägre lönegrader än 24 vid verkets huvuddel har krigsmaterielverket föreslagit vissa personalförändringar. Dessa förändringar skulle medföra, att tre ingenjörsbefattningar i Ce 22 uppflyttas till Ce 24, att en ingenjörsbefattning i Ce 22 tillkommer, att en befattning i Ce 22 för bokhållare uppflyttas till kamrersbefattning i Ce 23, att genom en serie uppflyttningar en befattning i Ce 15 tillkommer i stället för en befattning för biträde för skriv- och kontorsgöromål samt att en befattning

i Ce 19 och en i Ce 14 indragas. I enlighet med vad som förutsatts vid tjänsteförteckningsrevisionens genomförande vid verket komma en befattning i Ce 23 och en i Ce 22 att nedflyttas till Ce 22 respektive Ce 21. Den föreslagna ingenjörsbefattningen i Ce 22 avses för en tygverkmästare av 2. klassen i Ca 19 på tygstaten, vilken tjänstgör vid verket men avlönas från arméns avlöningsanslag. Beställningen på tygstaten förutsättes härvid skola vakant-sättas.

Krigsmaterielverket har räknat med en ökning av avlöningskostnaderna under anslagsposten till övrig icke-ordinarie personal för lägre icke-ordinarie personal vid verkets huvuddel med i runt tal 30 300 kronor. Därvid har emellertid i anslagsposten inräknats det medelsbehov för avlönande av ytterligare personal, som erfordras för att genomföra materielanskaffningarna enligt 1942 års försvarsbeslut. Detta medelsbehov, här beräknat till omkring 30 400 kronor för avlönande av fem kontorister, som redan innevarande budgetår erhållit extra ordinarie anställningar, har hittills tillgodosetts genom att anslagsposten enligt medgivande överskridits med erforderligt belopp.

För lokalförvaltningarna har krigsmaterielverket beräknat extra ordinarie befattningar för det nya centralförrådet i samma omfattning som vid befintliga förråd av samma typ, eller en i 22, en i 14, en i 13 och en i 9 lönegraderna ävensom ett biträde för skriv- och kontorsgöromål, samt därutöver en befattning i 16 lönegraden för maskinist.

Vid de redan befintliga sju centralförråden fullgöras maskinistgöromålen av å tygstaten uppförda tyghantverkare av 1. klassen i lönegraden Ca 18. Krigsmaterielverket föreslår, att även för dessa förråd upptagas befattningar för maskinister med angivande att befattningarna icke må tillsättas med mindre å tygstaten upptagen befattning som disponeras för ändamålet blir ledig.

Krigsmaterielverket räknar vidare med ytterligare en befattning för vaktmästare i Ce 9 för en nu såsom extra med avlöning från sakanslag anställd vaktmästare vid ett friliggande förråd.

För avlönande av extra personal, som finnes anställd för göromål sammanhängande med verkets befattning med anskaffning av kontorsmöbler och kontorsförnödenheter för statsförvaltningen, beräknar krigsmaterielverket 20 000 kronor.

Överbefälhavaren har i sitt vid behandlingen av civilförvaltningens avlöningsanslag i det föregående omnämnda yttrande över försvarets medels-
äskanden förklarat sig icke kunna tillstyrka krigsmaterielverkets förslag till anslagsökning i annan mån än i vad avsäga personal för det nya centralförrådet. I avvaktan på resultatet av den militära förvaltningsutredningens arbete borde den av krigsmaterielverket begärda ordinariesättningen icke nu vidtagas.

Försvarets civilförvaltning har anført, att det med hänsyn till den pågående förvaltningsutredningen vore nödvändigt att iakttaga återhållsamhet med avseende på jämkningar i krigsmaterielverkets organisation och personaluppsättning, varför nya tjänster allenast i undantagsfall borde inrättas vid verket. Likaså ansäga civilförvaltningen försiktigheten bjuda att i avvaktan på resultatet av förvaltningsutredningens arbete icke räkna med tillkomsten av andra ordinarie befattningar vid verket eller dess lokalförvaltningar än som föranleddes av grunderna för reglerad befordringsgång för biträdespersonal.

Förslaget att uppflytta en förste byråingenjörsbefattning i Ce 29 vid industribyrån till Ce 30 har civilförvaltningen av principiella skäl icke kunnat tillstyrka, enär några nya tjänster för ingenjörer i nämnda lönegrad icke borde inrättas. Ämbetsverket tillstyrker, att den redan nu såsom förste byråingenjör i 30 lönegraden placerade befattningshavaren erhåller tjänstebestämmelsen förste byråintendent.

Vad beträffar befattningen för textiltekniker, föreslagen i Ce 27, har civilförvaltningen ifrågasatt, huruvida icke jämväl för nästa budgetår detta personalbehov bör tillgodoses i enahanda ordning som av Kungl Maj:t medgivits för innevarande budgetår, nämligen med extra tjänsteman i Cg 24.

Civilförvaltningen har tillstyrkt, att för patentärenden inrättas en befattning för byråingenjör i Ce 27, enär — oberoende av krigsmaterielverkets framtida organisation — särskild personal för framtiden syntes erfordras för central handläggning av försvarets patentärenden.

Jämväl förslagen om nya extra ordinarie befattningar för lokalförvaltningarna har civilförvaltningen tillstyrkt med undantag dock för befattningar för maskinister vid de redan befintliga förråden. Dessa befattningar borde inrättas först när behov därav uppkomme. De föreslagna löneförbättringarna för lägre icke-ordinarie personal i övrigt har civilförvaltningen avstyrkt.

Statens lönenämnd har anfört, att det med hänsyn till att krigsmaterielverkets organisation och befogenheter vore föremål för utredning genom 1946 års militära förvaltningsutredning borde iakttagas försiktighet i fråga om att överföra befattningar till ordinarie stat. Särskilt gällde detta befattningar i 31 och högre lönegrader.

Beträffande den föreslagna befattningen som byråingenjör (textiltekniker) i Ce 27 har lönenämnden ansett, att, om det befunnnes erforderligt att, såsom avsikten vore, nyanställa en befattningshavare med civilingenjörskompetens för textilfrågor, intet syntes vara att erinra mot den föreslagna lönegraden. Lönenämnden har vidare ansett sig böra uttala viss tveksamhet rörande förslagen om uppflyttning från Ce 29 till Ce 30 av en förste byråingenjör samt om uppflyttning av en tygverkmästare i Ca 19 på förrådsbyrån till ingenjör i Ce 22. I övrigt har krigsmaterielverkets förslag i stort sett icke föranlett särskilt uttalande av lönenämnden.

I skrivelse den 2 november 1948 har *krigsmaterielverket* efter förnyad översyn av verkets organisation och personalbehov föreslagit ytterligare ett antal befattningar för extra ordinarie personal i lägre löneställning vid verkets huvuddel.

Sålunda föreslås för industribyrån vid dess beredskapssektion ytterligare två ingenjörer i Ce 22 för arbeten med planering av tillverkning av krigsmateriel under krig och beredskap samt, för anskaffningsuppgifter, utökning med två ingenjörbiträden i Ce 16 och två biträden för skriv- och kontorsgöromål vid vapensektionen, en kansliskrivare i Ce 15 vid ordersektionen, ett tekniskt biträde i Ce 11 vid textil- och lädersektionen samt ett biträde för skriv- och kontorsgöromål vid transportmateriel- och maskinsektionen.

Till motivering för personalförstärkningarna för anskaffningsuppgifter har verket framhållit, att dessa uppgifter icke, som förväntats, minskat sedan krigsslutet utan i stället i en del fall ökat, varför svårigheter uppstått att efter de betydande personalreduceringar som skett fullgöra uppgifterna. Till det ökade personalbehovet hade också bidragit tillkomsten av ny materiel, särskilt vapen, samt det merarbete som vållades av rådande materialbrist, av licensärenden och andra mellanhavanden med försörjningskommissionerna, kompensationsaffärer med utlandet och dylikt.

För tekniska byrån föreslår verket en befattning i Ce 24 för byråingenjör, biträde åt den förste byråingenjör som handlägger ärenden rörande mekanisk materiel i allmänhet och tekniskt underlag för sådan materiel. För biträde med rutinarbeten av skilda slag vid byrån och för budtjänst inom verket föreslås ett kontorsbud.

Slutligen föreslår verket ytterligare tre biträden för skriv- och kontorsgöromål vid verkets huvuddel.

Den översyn av personalbehovet vid krigsmaterielverket som företagits, har skett i samråd med statens sakrevision, som för ändamålet anlitat en expert från statens organisationsnämnd. Av de föreslagna befattningarna har denne expert tillstyrkt allenast ingenjörsbefattningarna i Ce 22, en av befattningarna för biträdande ingenjör i Ce 16, kontorsbudet och fyra befattningar för biträden för skriv- och kontorsgöromål. Förslagen beträffande byråingenjör och kansliskrivare ha icke föranlett uttalande av experten. De befattningshavare som avsåges för dessa befattningar hade, enligt vad krigsmaterielverket anför, sedan flera år funnits anställda vid verket med enahanda arbetsuppgifter och avlönats av tillgängliga medel under avlöningsanslaget, vilka emellertid icke längre stode till buds.

Departementschefen. Såsom framgår av vad jag anförde vid behandlingen i 1948 års statsverksproposition av krigsmaterielverkets avlöningsanslag (Bil. 6, s. 17) bör enligt min mening hinder principiellt icke möta att inrätta ordinarie befattningar jämväl vid krigsmaterielverket i större utsträckning än som hittills skett. Jag delar emellertid remissmyndigheternas uppfattning att en dylik ordinariesättning icke lämpligen bör genomföras nu, när förvaltningsutredningens förslag till ny organisation av försvarsförvaltningarna kan förväntas inom en relativt snar framtid. Med hänsyn härtill och då frågan icke synes vara av någon väsentlig betydelse för verkets rekryteringsmöjligheter, är jag icke beredd att tillstyrka krigsmaterielverkets förslag att för nästa budgetår upptaga nya ordinarie befattningar för verket.

Enligt vad under hand angivits från krigsmaterielverket erfordras under nästa budgetår 19 befattningar i Ca 8 för att bereda ordinarie anställning åt de biträden för skriv- och kontorsgöromål och telefonister som kunna komma i fråga till dylik befattning jämlikt grunderna för den reglerade befordringsgången. Av de för innevarande budgetår upptagna 21 befattningarna i Ca 8 kunna alltså två utgå. Av de 19 ordinarie kontorsbiträdena beräknas sex inneha högre extra ordinarie befattningar inom eller utom verket.

Krigsmaterielverkets förrådsorganisation beräknas komma att under nästa budgetår utökas med ett nytt centralförråd för ammunition. För personal vid det nya förrådet böra avlöningskostnader beräknas under anslaget för nästa budgetår. Mot krigsmaterielverkets förslag till personaluppsättning vid detta förråd har jag ingen annan erinran än att löneställningen för maskinisten bör fastställas först i samband med att motsvarande frågor för försvaret i övrigt regleras. Med hänsyn till att, enligt vad numera upplysts, förrådet icke kan förväntas vara färdigt förrän under första halvåret 1950 räknar jag för denna personal löner allenast för ett halvt budgetår. Mot förslaget att under avlöningsanslaget beräkna medel för en vaktmästare i Ce 9 vid ett friliggande förråd har jag ingen erinran.

Krigsmaterielverkets förslag att uppföra särskilda befattningar för maskinister även vid de befintliga förråden, att utnyttjas i fall då tyghantverkare som nu bestrida dessa maskinistgöromål avgå ur tjänst, fäster uppmärksamheten på ett förhållande i verkets personalorganisation som torde böra närmare regleras. Vid krigsmaterielverket tjänstgör, förutom dessa tyghantverkare, jämväl annan personal ur tygstaten samt viss ingenjörspersonal ur arméingenjörkåren. Då denna personal ingår i verkets personalorganisation, bör Kungl. Maj:t äga att vid inträffande avgångar bland personalen medgiva, att civil personal under löpande budgetår tillsättes för att sköta arbetsuppgifterna. I den mån härvid ifrågakommer högre löneställning än 24 lönegraden bör endast extra anställningsform tills vidare komma till användning. För att bestrida uppkommande lönekostnader för dylik personal bör anslagets post till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal få överskridas. Det må anmärkas, att enligt meddelad föreskrift berörda befattningar vid armén icke må återbesättas.

Jag tillstyrker krigsmaterielverkets förslag, att tjänstebenämningen för en befattning i Ce 30 för förste byråingenjör ändras till förste byråintendent i samma lönegrad. Då jag icke kan biträda förslaget om uppflyttning av en förste byråingenjör i Ce 29 till 30 lönegraden, föreslår jag alltså, att i stället för den vakanta förste byråintendentbefattningen en befattning för förste byråingenjör i Ce 30 indrages.

Jag kan även tillstyrka, att en ny befattning inrättas för byråingenjör i Ce 27 för patentärenden, då det synes kunna leda till kostnadsbesparingar att verket disponerar erforderlig personal för ändamålet. Då en vakant befattning för byråingenjör enligt meddelad föreskrift skall indragas, föranledes härav varken ändring i personalförteckningen eller uppräknning av anslaget. Förslaget om en ingenjörsbefattning för textiltekniker anser jag mig icke kunna biträda i annan mån än att jag föreslår, att avlöningskostnaderna för den för ändamålet nu inrättade befattningen i Cg 24 överföras till avlöningsanslaget.

Med hänsyn till förvaltningsutredningen och till angelägenheten att i nuvarande läge begränsa statsutgifterna kan jag icke i vidare mån än som här skett biträda de förslag till personalförändringar som krigsmaterielverket framlagt.

För innevarande budgetår har riksdagen medgivit, att anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal under krigsmaterielverkets avlöningsanslag må överskridas för avlönande av den ytterligare personal som erfordras för att genomföra materielanskaffning enligt 1942 års försvarsbeslut och för att fullgöra verkets arbetsuppgifter med anskaffning av kontorsmöbler och kontorsförnödenheter för statsförvaltningens räkning.

Då den personal som hittills avsetts för merarbete i anledning av arbetsuppgifter som sammanhånga med 1942 års försvarsbeslut, fem kontorister för fakturagranskning m. m., fortfarande får anses erforderlig samt personalen numera erhållit extra ordinarie befattningar, finner jag i likhet med krigsmaterielverket det lämpligt att lönekostnaderna för densamma inräknas i anslaget.

Vad beträffar anskaffningen av kontorsmöbler och kontorsförnödenheter för den civila statsförvaltningens räkning anförde statsutskottet till 1948 års riksdag (utl. nr 4, s. 10) att det, oavsett att vissa åtgärder då förbereddes inom verket att förenkla förfarandet i samband med anskaffningarna, kunde ifrågasättas, huruvida det ur organisatorisk synpunkt vore lämpligt, att dylika ärenden handlades av krigsmaterielverket. Frågan behandlades även vid 1948 års riksdag i ett annat sammanhang, nämligen i anledning av en interpellation angående upphandlingen av kontorsmateriel m. m. för statens verk och inrättningar, vilken besvarades av chefen för finansdepartementet den 20 juli 1948 (AK prot. 32:111). I anledning av den i detta interpellationssvar omnämnda framställningen av krigsmaterielverket om statliga kontorsmöbelnormer har Kungl. Maj:t den 15 oktober 1948 bemyndigat verket att utfärda dylika normer samt uppdragit åt verket att i samråd med statens sakrevision inkomma med förslag till förenkling av det nu tillämpade upphandlingsförfarandet beträffande kontorsmöbler. Genom dylik förenkling väntas behov framdeles icke längre föreligga av särskild personal för ifrågasvarande anskaffningar. Skulle det visa sig nödvändigt att under nästa budgetår övergångsvis bibehålla någon befattningshavare för ändamålet, torde för att bestrida lönekostnaderna härför icke-ordinarieposten under anslaget få överskridas med erforderligt belopp, vilket kan förutses icke behöva överstiga 10 000 kronor.

Anslagsbehovet för nästa budgetår beräknar jag i enlighet med vad jag sålunda föreslagit till 2 350 000 kronor med den fördelning på anslagsposter som framgår av förslaget till avlöningsstat i det följande. Anslagshöjningen utgör 120 000 kronor. I detta belopp ingå dock kostnader av omkring 40 000 kronor som under innevarande budgetår fått bestridas genom överskridande av anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal.

Åberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

- a) att ur personalförteckningen för krigsmaterielverket utesluta två befattningar för kontorsbiträde i lönegrad Ca 8 och en befattning för förste byråingenjör i lönegrad Ce 30;

b) fastställa följande avlöningsstat för krigsmaterielverket, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1949/50:

Avlöningsstat.

Utgifter:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	140 700
2. Arvoden till pensionerad personal i arvodesbefattningar, <i>förslagsvis</i>	»	93 900
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	»	17 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	»	1 910 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	256 900
Summa kronor		2 418 500

Särskilda uppbördsmedel:

Pensionsmedel, <i>förslagsvis</i>	kronor	68 500
Nettoutgift kronor		2 350 000

c) till *Krigsmaterielverket*: *Avlöningar* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 2 350 000 kronor.

[9.] 7. Krigsmaterielverket: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	400 000	340 257
1948/49 (statsliggaren s. 188) ..	375 000	
1949/50 (förslag)	350 000	

Krigsmaterielverket har för nästa budgetår beräknat oförändrat anslagsbehov. I fråga om anslagsfördelningen har ämbetsverket föreslagit ökning av anslagsposten till reseersättningar med 15 000 kronor till 75 000 kronor och en motsvarande minskning av anslagsposten till publikationstryck från 45 000 kronor till 30 000 kronor.

Departementschefen. Med hänsyn till belastningen å detta anslag under budgetåret 1947/48 anser jag att anslaget bör kunna begränsas med 25 000 kronor till 350 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Krigsmaterielverket*: *Omkostnader* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 350 000 kronor.

[10.] 8. Krigsmaterielverket: Förrådsorganisationen m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1946/47	1 120 000	964 500
1947/48	1 000 000	¹ 1 035 948
1948/49 (statsliggaren s. 189) ..	1 000 000	
1949/50 (förslag)	1 075 000	

Krigsmaterielverket har för nästa budgetår äskat ett anslag av 1 194 000 kronor.

I lönekostnader vid de nu befintliga centrala ammunitionsförråden — avlöningar och därtill hörande förmåner för kollektivavtalsanställda förrådsarbetare samt arvoden för vakthållning och städning — beräknar verket en ökning med 24 000 kronor, vilken föranledes av beslut av Kungl. Maj:t den 26 juni 1948 angående resor för vissa arbetare vid förrådet i Tenhult.

Anslagsposten till driftkostnader vid de centrala ammunitionsförråden har för de befintliga förråden uppräknats med 7 000 kronor för att täcka ökade transportkostnader och utgifter för erforderlig ersättning av under beredskapen nedslitna inventarier.

För det nya centralförråd som är under utförande har verket härutöver beräknat löne- och driftkostnader om tillhoppa 126 000 kronor.

För vissa av verkets övriga förråd har verket för nästa budgetår beräknat lönekostnaderna till sammanlagt 129 000 kronor (nu 100 000 kronor) och driftkostnaderna till 75 000 kronor (nu 65 000 kronor). Kostnadsökningarna föranledas av viss ökad förrådshållning.

En post i innevarande budgetårs stat på 2 000 kronor till viss lagerhållning har icke särskilt upptagits för nästa budgetår.

Departementschefen. Såsom jag anført vid anmälan av verkets avlöningsanslag räknar man numera icke med att verksamheten vid det nya ammunitionsförrådet skall komma i gång förrän tidigast under senare delen av nästa budgetår. Verkets för helt budgetår beräknade kostnader för detta förråd kunna därför minskas med 86 000 kronor till 40 000 kronor. Mot anslagsberäkningarna i övrigt har jag ingen annan erinran än att de beräknade merkostnaderna för resor för vissa arbetare vid Tenhult kunna utgå, enär enligt vad jag inhämtat den anordning som avsågs med Kungl. Maj:ts beslut i ämnet icke kommer till användning. Anslagsbeloppet torde kunna avrundas till 1 075 000 kronor. Anslagshöjningen utgör 75 000 kronor.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Krigsmaterielverket: Förrådsorganisationen m. m.* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 1 075 000 kronor.

¹ Anslaget har belastats med 56 263 kronor i utgifter, hänförliga till föregående budgetår

[11.] 9. Krigsmaterielverket: Årskostnader för industriell krigsberedskap.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48.....	700 000	553 585
1948/49 (statsliggaren s. 189)....	500 000	
1949/50 (förslag).....	500 000	

Krigsmaterielverket har för de ändamål som för innevarande budgetår finnas upptagna i staten för anslaget, med undantag av en post till underhåll av oljeanläggning om 4 000 kronor, som förutsättes skola utgå, räknat med kostnadsökningar av sammanlagt 275 000 kronor. För normalt underhåll av byggnader (nu 62 000 kronor) beräknas härvid ökning med 8 000 kronor, vartill komma för tillfälliga kostnader såsom renskrotning av berg 15 000 kronor, eller tillsammans 23 000 kronor. Utöver de för innevarande budgetår beräknade kostnaderna, 68 000 kronor, för underhåll av maskiner och verktyg har verket äskat 132 000 kronor för första etappen i ett program för revidering och reparation under ett antal år av maskiner för krigsmaterieltillverkning. Närmare redogörelse härför har verket lämnat i en särskild skrivelse den 24 augusti 1948. Återstående kostnadsökning av 120 000 kronor hänförs sig till posten till ersättningar till försvarets fabriksfond, vilken från nuvarande 80 000 kronor föreslås uppräknad till 200 000 kronor.

I nya utgiftsändamål under anslaget föreslår krigsmaterielverket för egen del 15 000 kronor för att påbörja experiment- och försöksarbeten, syftande till material- och arbetsbesparing vid viss krigsmaterieltillverkning, samt för marinförvaltningen 90 000 kronor för forskning, planering, prov och experiment i samband med krigsindustriens organisation.

Sammanlagda medelsbehovet under anslaget har krigsmaterielverket sålunda beräknat till (500 000 — 4 000 + 23 000 + 132 000 + 120 000 + 15 000 + 90 000 =) 876 000 kronor.

Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap har förklarat sig intet ha att erinra mot ifrågavarande anslagsäskande. Nämnden har förutsatt, att samråd sker mellan krigsmaterielverket respektive marinförvaltningen och nämnden angående användningen av de medel som kunde komma att ställas till förfogande till kostnader för forskning, som syftade till att skapa underlag för inhemsk tillverkning av ersättning för krigsviktiga importvaror.

Departementschefen. I beräkningen av förevarande anslag för innevarande budgetår (1948 års statsverksproposition: Bil. 6 s. 21) upptogs av anförda skäl icke äskade medel för forskningsverksamhet m. m. för försvarsgrensförvaltningarna. Det förutsattes därvid att erforderlig verksamhet på dessa områden skulle i mån av tillgång på medel få bekostas av ordinarie anslag till förvaltningarnas förfogande. Jag anser, att försvarsgrensförvaltningarna även för nästa budgetår böra vara hänvisade till sina materielanslag för utgifter av denna art.

Jag anser mig icke kunna tillstyrka, att medel i detta sammanhang beräknas för revidering och reparation av maskiner.

Även i övrigt torde utgifterna under anslaget böra begränsas, varför jag för nästa budgetår föreslår oförändrat anslag.

Åberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Krigsmaterielverket: Årskostnader för industriell krigsberedskap* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kronor.

[12.] 10. **Krigsmaterielverket: Engångskostnader för industriell krigsberedskap.**

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	¹ 740 206	324 814
1948/49 (statsliggaren s. 190) ..	100	
1949/50 (förslag)	1 000	

Krigsmaterielverket har anmält, att inom verket påginge vissa utredningar i samråd med försvarsstaben angående åtgärder på det krigsindustriella området, vilka syntes komma att draga betydande kostnader av natur att böra bestridas genom medelsanvisningar under förevarande anslag. Utredningarna beräknades kunna föreligga färdiga under slutet av året, då verket avsåg att inkomma med framställning angående de ytterligare anslag, som därav kunde föranledas.

I detta sammanhang har verket endast upptagit äskande av marinförvaltningen om 20 000 kronor för inventering av civil industri som bedömdes lämplig för marinens reparationstjänst.

Departementschefen. Frågan om åtgärder för att säkerställa krigsmaktens försörjning i krig behandlades i propositionen 1948:206 angående vissa frågor rörande försvarets organisation (s. 498). Därvid hänvisades till, bland andra, de utredningar som krigsmaterielverket i förevarande sammanhang omnämnt. Det torde bli anledning att återkomma till frågan, när dessa utredningar slutförts, varvid även fråga uppkommer, om vissa nu spärrade medel böra tagas i anspråk för ändamålet. Jag föreslår, att förevarande anslag även för nästa budgetår upptages med allenast ett formellt belopp, vilket torde böra bestämmas till 1 000 kronor.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Krigsmaterielverket: Engångskostnader för industriell krigsberedskap* för budgetåret 1949/50 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kronor.

¹ Anslag för 1947/48 jämte reservation från föregående budgetår.

Fortifikationsförvaltningen.

[13.] 11. Fortifikationsförvaltningen: Avlöningar.

	Anslag
1947/48	¹ 650 000
1948/49 (statsliggaren s. 190)	1 434 000
1949/50 (förslag)	1 475 000

Den av 1947 års riksdag (prop. nr 142; rd. skr. nr 199) beslutade nya organisationen av den centrala fortifikations- och byggnadsförvaltningen inom försvaret har, såsom anmäldes i prop. 1948:209, genomförts från och med den 1 maj 1948.

Fortifikationsförvaltningen har anfört, att erfarenhet ännu saknades om hur verket komme att fungera med det i organisationsbeslutet förutsatta personalbeståndet. Verket har heller icke haft möjlighet att nu framlägga mera exakta beräkningar av avlöningskostnaderna för den för verket fastställda personaluppsättningen än vad som legat till grund för bedömandet av anslagsbehovet för innevarande budgetår.

Fortifikationsförvaltningen har erinrat, att i innevarande budgetårs avlöningsanslag inräknats medel, angivna till 189 000 kronor enligt nuvarande löneläge, för tillfälligt anställd personal i enlighet med vad som därutinnan förutsatts i prop. 1947:142. Ämbetsverket har ansett sig böra utgå från oförändrat medelsbehov för detta ändamål under nästa budgetår.

Fortifikationsförvaltningen har räknat med att samma möjligheter som hittills att överskrida anslagets icke-ordinariepost skulle förefinnas under nästa budgetår. Behovet därav har motiverats med, bland annat, att avvecklingen av viss personal, som i samband med omorganisationen tillfördes verket från förut befintliga byggnadsförvaltande organ, krävde avsevärd tid, att vissa av omorganisationen föranledda extraordinära arbetsuppgifter övergångsvis krävde en betydande arbetsinsats under nästa budgetår samt att bevakningsuppgifter tills vidare krävde mera personal än beräknat.

Fortifikationsförvaltningen har haft Kungl. Maj:ts uppdrag att överväga frågan om överflyttning av den för de militära förvaltningsbyggnaderna å Ladugårdsgärde avsedda maskinist- och eldarpersonalen till ämbetsverkets stat. I anledning härav har förvaltningen föreslagit, att på gällande personalförteckning för marinstaben upptagna befattningar för en maskinist i Ce 16, en maskinist av 2. klass i Ce 12, en reparatör i Ce 11 och två eldare av 2. klass i Ce 9 ävensom en med civilförvaltningens medgivande under innevarande budgetår inrättad befattning för reparatör i Cg 11 skulle överföras till ämbetsverkets stat från och med nästa budgetår, samt att jämväl avlöningskostnaderna för 4 kollektivavtalsanställda eldare, varav en helårsanställd och tre säsonganställda, skulle överföras till verkets avlöningsanslag.

I detta sammanhang har fortifikationsförvaltningen erinrat, att enligt beslut den 21 december 1928 disponerats 500 kronor till bestridande av kost-

¹ Anslaget beräknat för ett halvt budgetår.

nader för tillfällig arbetshjälp vid reparationer av hiss och dylikt inom fastigheten Jakobsgatan 30. Dessa medel hade använts bland annat för utgifter för smörjning av hissar, sotning av värmepannor och avlösning av den för skötseln av värmeanläggningen anställde maskinisten i lönegrad Ce 11, vilken numera vore upptagen å fortifikationsförvaltningens stat. Med hänsyn till höjda löner erfordrades numera 1 000 kronor per år för att få samma arbetsuppgifter utförda. Förvaltningen har ansett, att kostnaderna för denna tillfälliga arbetshjälp, vilken alltså vore oundgängligen erforderlig, borde bestridas från förvaltningens avlöningsanslag.

Fortifikationsförvaltningen har vidare föreslagit en ökning av antalet ordinarie kontorsbiträdesbefattningar vid verket utöver de nu befintliga åtta för att bereda biträdespersonal ordinarie anställning jämlikt grunderna för den reglerade beföringsgången för dylik personal. Då det vid fortifikationsförvaltningens inrättande förutsatts, att den personal, som sysselsattes med nybyggnadsuppgifter och som avlönades från anslag för sådan verksamhet, principiellt icke skulle beredas ordinarie anställning, har ämbetsverket icke räknat med ordinarie kontorsbiträdesbefattningar i större omfattning än som kunde inrymmas i avlöningsanslag. Ämbetsverket har föreslagit, att ytterligare 17 befattningar för ordinarie kontorsbiträden skola tillkomma.

I övrigt har fortifikationsförvaltningen icke ansett sig böra för nästa budgetår föreslå andra personalförändringar än att en ny högre ingenjörbefattning vid byggnadsbyråns elektrosektion inrättas. Vid denna sektion äro placerade två befattningshavare i högre lönegrad än 24, sektionschefen i Ca 31 och en byråingenjör i Ce 27.

Som skäl för förslaget har ämbetsverket anført, att omkring 4 miljoner kronor årligen komme att av förvaltningen förbrukas på elektriska arbeten under de närmaste fem åren. Innehavaren av befattningen såsom byråingenjör i Ce 27 vid sektionen handlade samtliga ärenden angående uppgörande av kraftleveranskontrakt och kunde icke disponeras för andra sektionen åvilande arbetsuppgifter. På innehavaren av den föreslagna nya befattningen avsåges skola ankomma att såsom assistent biträda sektionschefen i alla dennes arbetsuppgifter och vid sektionschefens bortovaro svara för denne. För att å befattningen kunna i konkurrens med den privata arbetsmarknaden förvärva en väl kvalificerad elektrotekniker borde befattningen hänföras till 29 lönegraden och upptagas å extra ordinarie stat. Avlöningskostnaden syntes, med hänsyn till att de två för närvarande befintliga högre befattningshavarna vid sektionen avlönades från avlöningsanslag, böra bestridas från byggnadsanslag. Behovet av personalförstärkning vid elektrosektionen hade också vitsordats av fortifikationsförvaltningens organisationsnämnd, som i annat sammanhang påpekat, att antalet högre befattningshavare å elektrosektionen syntes snävt beräknat i förhållande till sektionens arbetsuppgifter.

Departementschefen. Såsom fortifikationsförvaltningen framhållit föreligga ännu icke säkra grunder för beräkning av avlöningskostnaderna för verkets

personal enligt den av statsmakterna beslutade personalorganisationen. Jag utgår därför från ett anslag beräknat på samma sätt som för innevarande budgetår.

Jag tillstyrker, att den för de militära förvaltningsbyggnaderna på Gärdet avsedda maskinist- och eldarpersonalen överföres till fortifikationsförvaltningen i den omfattning ämbetsverket föreslagit. Merkostnaderna härför på förevarande anslag ha beräknats till 40 000 kronor. Vad beträffar det belopp om 1 000 kronor som fortifikationsförvaltningen föreslagit för tillfällig arbets-hjälp vid ämbetshuset Jakobsgatan 30 är att märka att ställning ännu icke tagits till frågan om hur denna fastighet skall disponeras, sedan försvarets civilförvaltning överflyttats till ämbetshuset på Gärdet. Jag har intet att erinra mot att utgifterna i fråga intill nämnda belopp bestridas av fortifikationförvaltningens anslag, om och i den mån fastigheten under nästa budgetår fortfarande disponeras för försvarets räkning, men förutsätter att medlen i annat fall inbesparas å anslaget.

I enlighet med fortifikationsförvaltningens förslag torde å ämbetsverkets personalförteckning böra uppföras ytterligare 17 ordinarie kontorsbiträdes-befattningar att utnyttjas för att i enlighet med gällande bestämmelser be-reda biträdespersonal ordinarie anställning såsom kontorsbiträden.

Förslaget att inrätta en ingenjörbefattning i Ce 29 med avlöning av byggnadsanslag kan jag i nuvarande läge icke biträda.

Av skäl som fortifikationsförvaltningen anfört bör även å nästa budgetårs anslag icke-ordinarieposten betecknas förslagsvis och liksom hittills maximeras av Kungl. Maj:t.

Ett bifall till vad jag sålunda föreslagit skulle föranleda ett anslagsbelopp av $(1\,434\,000 + 40\,000 + 1\,000 =) 1\,475\,000$ kronor med den fördelning som framgår av förslaget till avlöningsstat i det följande. Anslagshöjningen utgör 41 000 kronor och hänför sig till största delen till kostnader som över-flyttats från marinens allmänna avlöningsanslag och anslag till viss arbetar-personal.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) i personalförteckningen för fortifikationsförvaltningen under rubriken Tjänstemän å ordinarie stat uppföra ytterligare 17 befattningar för kontorsbiträde i lönegrad Ca 8;

b) godkänna följande avlöningsstat för fortifikationsförvaltningen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1949/50:

Avlöningsstat.

Utgifter:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, *förslags-*
vis kronor 415 000
2. Arvoden till pensionerad personal i arvodesbe-
fattningar, *förslagsvis* » 126 000

3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	kronor	2 160
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	»	853 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	167 840
Summa kronor		1 564 000

Särskilda uppbördsmedel:

Pensionsmedel, <i>förslagsvis</i>	kronor	89 000
Nettoutgift kronor		1 475 000

e) till *Fortifikationsförvaltningen*: *Avlöningar* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 1 475 000 kronor.

[14.] 12. Fortifikationsförvaltningen: Omkostnader.

	Anslag
1947/48	¹ 105 000
1948/49 (statsliggaren s. 192)	210 000
1949/50 (förslag)	210 000

I enlighet med förslag av fortifikationsförvaltningen föreslår jag i avsaknad av säkrare grund för anslagsberäkningen oförändrat anslag för nästa budgetår. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fortifikationsförvaltningen*: *Omkostnader* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 210 000 kronor.

[15.] 13. Fortifikationsförvaltningen: Byggnads- och reparationsberedskapens övningar m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	² 196 811	24 058
1948/49 (statsliggaren s. 192)	100	
1949/50 (förslag)	1 000	

I likhet med fortifikationsförvaltningen anser jag, att detta anslag med hänsyn till förefintlig behållning jämväl för nästa budgetår kan upptagas med allenast formellt belopp. Jag föreslår, att beloppet bestämmes till 1 000 kronor, och hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fortifikationsförvaltningen*: *Byggnads- och reparationsberedskapens övningar m. m.* för budgetåret 1949/50 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kronor.

¹ Anslaget beräknat för ett halvt budgetår.

² Anslag jämte reservation från föregående budgetår.

[16.] 14. **Fortifikationsförvaltningen: Forskningsverksamhet m. m.**

	Anslag
1948/49 (statsliggaren s. 192).....	500 000
1949/50 (förslag)	500 000

Från och med budgetåret 1948/49 ha till redovisning under förevarande anslag sammanförts de utgiftsändamål, avseende forsknings- och försöksverksamhet beträffande befästningar och fortifikatorisk rustningsplanläggning, som tidigare tillgodosetts av anslag för försvarsgrenarna till befästningars underhåll eller av andra anslagsmedel.

Fortifikationsförvaltningen har i sina medelsäskanden för nästa budgetår upptagit förevarande anslag med 650 000 kronor. Anslagshöjningen, 150 000 kronor, hänför sig till posten forskningsverksamhet, vilken anses böra höjas från 250 000 kronor till 400 000 kronor för att forsknings- och försöksprogrammet på detta område skall kunna fortsätta planenligt under nästa budgetår.

För egen del anser jag mig böra räkna med oförändrad anslagsanvisning för nästa budgetår. Jag hemställer därför att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fortifikationsförvaltningen: Forskningsverksamhet m. m.* för budgetåret 1949/50 anvisa ett reservationsanslag av 500 000 kronor.

Arméförvaltningen.

[17.] 15. **Arméförvaltningen: Avlöningar.**

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	1 620 000	1 551 862
1948/49 (statsliggaren s. 193) ..	1 680 000	
1949/50 (förslag)	1 430 000	

I sina medelsäskanden för innevarande budgetår föreslog arméförvaltningen ett stort antal förändringar i löneställningen för personal vid ämbetsverket. De framförda önskemålen kunde endast i begränsad omfattning tillgodoses. *Arméförvaltningen* har nu i sina medelsäskanden för budgetåret 1949/50 ånyo upptagit flertalet av här ifrågavarande personalfrågor. Som skäl härför har ämbetsverket anfört, bland annat, att de riktlinjer som angivits av försvarets tjänsteförteckningssakkunniga kunde åberopas till stöd för flertalet av önskemålen och att, sedan numera i anledning av tjänsteförteckningsrevisionen för försvaret omprövning skett av löneställning m. m. för den sakanslagsavlönade personalen vid ämbetsverket, det skulle innebära en obillighet att uppskjuta motsvarande omprövning beträffande den från avlöningsanslag avlönade personalen. Arméförvaltningen har därjämte upptagit vissa nya förslag, huvudsakligen i anslutning till yrkanden av personalorganisa-

¹ Anslaget begränsades sedermera med 30 000 kronor.

tioner. De förslag till personalförändringar som arméförvaltningen således nu framlagt framgå av följande sammanfattning, vari jämväl i korthet angivas de motiveringar som tidigare och nu anförts till stöd för förslagen.

Vid tygavdelningen föreslås, att befattningen för ingenjör i Ce 25, detaljchef, utbytes mot byråingenjörsbefattning i Ce 27, enär 25 lönegraden avses icke skola förekomma i lönegradsserien för civil ingenjörspersonal.

För föreståndaren för dispositionsbokföringen inom tygavdelningens ekonomisektion, nu tjänsteman med avlöning från sakanslag, föreslås extra ordinarie befattning i 22 lönegraden med lön från avlöningsanslaget. Behovet av befattningen anses vara av stadigvarande natur. Motsvarande befattningar inom marinförvaltningen och flygförvaltningen ha angivits placerade i lönegrad 23 respektive 22.

Vidare föreslår arméförvaltningen, att å tygavdelningen inrättas fyra extra ordinarie befattningar för kanslibiträden i Ce 11, avsedda för registrator vid chefsexpeditionens ekonomisektion, för den befattningshavare som utför maskinbokföringen vid dispositionsbokföringen och biträder vid mindre utredningar m. m. samt för föreståndarna för skrivcentralerna å vapen- och kontrollbyråerna, båda stenografer. Två ordinarie biträden i lönegrad Ca 8 å konstruktionskontoret ha ansetts på grund av sina arbetsuppgifter, kopierings- och vissa enklare ritarbeten, böra hänföras till teknisk personal och inplaceras i Ce 11.

Slutligen föreslår ämbetsverket en utökning av den för central kontroll av underhållsarbeten avsedda personalen, nu tre underofficerare, varav en på stat och de två övriga pensionerade i arvodesbefattningar, med två befattningar för pensionerade underofficerare i löneklass 1:22 vid tygavdelningens kontrollbyrå. Befattningarna erfordrades för den effektivisering av kontrollen vid tygverkstäderna som befunnits nödvändig.

Vad beträffar intendenturavdelningen föreslår arméförvaltningen ånyo, att en befattning för kontorist i Ca 13 på kasernutredningsbyrån uppflyttas till befattning för kontorsskrivare i Ca 19. På innehavaren av denna befattning ankomme vissa kamerala granskningsuppgifter och dispositionsbokföringsuppgifter beträffande omkostnadsanslaget, uppbördsmanuskriptet beträffande expensförråd och vissa inventarier m. m. Genom viss omfördelning av göromålen inom byrån hade en befattning för pensionerad underofficer i löneklass 1:20 kunnat vakantsättas, varvid de mera kvalificerade arbetsuppgifterna överförts till kontoristen. Arvodesbefattningen kunde därför indragas.

Ytterligare nio kanslibiträdesbefattningar i Ce 11 föreslås inrättade i utbyte mot befattningar för skriv- och kontorsgöromål. Av dessa avses sju för avdelningens förrådskontrollkontor — fyra föreståndare för var sin bokföringsgrupp och de övriga avsedda för befattningshavare, sysselsatta med vissa granskningsuppgifter — en för bitrådet åt föreståndaren för det centrala registraturet för intendenturavdelningen och för de gemensamma ärendena och en för befattningshavare, som biträder mobiliseringsofficeren å utrustningsbyrån med utskrift, registrering och i viss utsträckning expediering m. m. av hemliga ärenden.

För civilbyrån föreslår arméförvaltningen, att de båda förste byråsekreterarbefattningarna i Ca 29 respektive Ca 27 utbytas mot befattningar för byrådirektör i Ca 31 och förste byråsekreterare i Ca 29. Innehavarna av dessa befattningar hade från den 1 juli 1938 och intill tidpunkten för arméförvaltningens omorganisation och även under tid därefter för göromål som uppdragits åt dem att handlägga åtnjutit ersättning, motsvarande

vikariatsersättning eller vikariatslön till nuvarande lönegrad Ca 33 respektive Ca 29. Anledningen till att en dylik anordning förekommit jämväl efter ämbetsverkets omorganisation vore, att det varit nödvändigt med hänsyn till arbetsbelastningen att dela upp civilbyråns arbete så att en del under krigsrådet handlade vissa gemensamma ärenden samt intendenturärenden och den andra delen handlade ärenden för tygavdelningen. Sistnämnda ärenden ombesörjdes av ifrågavarande båda byråsekreterare. Den tillämpade uppdelningen av civilbyrån syntes vara erforderlig under nu överskådlig tid. Oavsett de undersökningar som kunde komma att ske under 1946 års förvaltningsutrednings arbete syntes det arméförvaltningen uppenbart, att de för handläggning och föredragning av tygavdelningens omfattande och kvalificerade civilbyråärenden för närvarande och ända sedan 1938 ianspråktaga befattningshavarna borde erhålla den lönegradsplacering som i enlighet med inom statsförvaltningen i övrigt allmänt tillämpade grunder och med ledning jämväl av de utav försvarets tjänsteförteckningssakkunniga angivna riktlinjer rätteligen borde tillkomma dem med hänsyn till dem åvilande krävande göromål och stora ansvar.

En befattning för förste byråsekreterare i Ce 27 föreslås ånyo uppflyttad till Ce 29. På innehavaren av befattningen ankomme att självständigt handlägga kollektivavtalsärenden och arbetarfrågor i övrigt för intendenturavdelningen och att biträda vid handläggningen av motsvarande ärenden å tygavdelningen.

Arméförvaltningen föreslår vidare, att i utbyte mot två genom befordringsgången tillkomna extra ordinarie byråsekreterartjänster vid civilbyrån inrättas två extra ordinarie förste byråsekreterartjänster dels på grund av arten av föreliggande arbetsuppgifter dels ock med hänsyn till fåtalet befordringstjänster inom ämbetsverket och därmed sammanhängande svårigheter för rekryteringen.

I ersättning för ombudsmannen å övergångsstat, som uppnår pensionsåldern i januari 1950, erfordrades en befattningshavare för handläggning av på tygavdelningen ankommande mål och ärenden om skada i följd av trafik med lantförsvarets motorfordon. Befattningshavaren vore även avsedd att biträda militärregistret i juridiska spörsmål. Hans befattning syntes icke kunna placeras i lägre lönegrad än Ce 27.

Härjämte föreslår arméförvaltningen för civilbyråns kameral- och personaldetalj följande befattningar, nämligen för

en kontorist i Ce 13 avsedd att tillsammans med ett redan anställt extra ordinarie kanslibiträde handha arbete med avlöningsuträkning beträffande all personal med avlöning från ämbetsverkets avlöningsanslag och från sakanslag under intendenturavdelningens förvaltning, vissa bokföringsuppgifter och förande av personalregister och personalliggare m. m. samt biträda med att upprätta vissa protokoll i personalärenden,

en kontorsskrivare i Ce 19 för en nu av sakanslag avlönad befattningshavare som deltar i arbetet med granskning av avlöningslistorna och räkningar å till personalen utgående ersättningar samt verkställer utredningar i kamerala ärenden av enklare natur,

en kansliskrivare i Ce 15 för en för närvarande av sakanslag avlönad extra ordinarie kontorist, som omhänderhar tygavdelningens förskottskassa,

en kontorist i Ce 13 för ett nu från sakanslag avlönat extra ordinarie kanslibiträde som handlägger ärenden rörande källskatt och införsel samt utför avlöningsuträkning,

ett kanslibiträde i Ce 11 för ett sakanslagsavlönat kontorsbiträde som bland annat utför förhandsgranskning av räkningar samt viss bokföring och kontroll över att medelsanvisningar icke överskridas samt

ett kanslibitråde i Ce 11, avsett för det biträde som för personalkort och upprättar avlöningslista för tygavdelningens sakanslagsavlönade personal.

För civilbyrån föreslås slutligen, att avlöningskostnaderna för en kontors-skrivare i Ce 17 och ett extra kontorsbiträde överföras från sakanslag till avlöningsanslaget.

En av de sex telefonisterna vid ämbetsverkets telefonväxel, vilka samtliga nu uppbära lön enligt den reglerade befordringsgången för biträdespersonal, utövar ledningen av arbetet i växeln och föreslås fördensku skola placeras i befattning i Ce 11.

Arméförvaltningen har vidare föreslagit, att de å ämbetsverkets stat uppförda 17 extra ordinarie befattningarna för verkstadschefer överföras till arméns personalförteckning och avlönas av arméns allmänna avlöningsanslag.

Arméförvaltningen har även tagit upp frågan om *ordinariesättning* av extra ordinarie personal, avlönad från ämbetsverkets avlöningsanslag, och i sådant hänseende föreslagit följande.

Av för verket beräknade nio jurister med anställning enligt den reglerade befordringsgången borde sex beredas ordinarie anställning såsom byråsekreterare i Ca 24.

Vid bifall till ämbetsverkets enligt det föregående framlagda förslag skulle antalet extra ordinarie befattningar för kanslibitråde uppgå till 39. En tredjedel av detta antal, eller 13, borde överföras till ordinarie stat i Ca 11.

Av de tio icke-ordinarie expeditionsvakterna vid ämbetsverket, som avlönades av avlöningsanslag, föresloges fem erhålla ordinarie anställning i Ca 9.

För att bereda biträden för skriv- och kontorsgöromål ordinarie befattningar i Ca 8 i förutsatt omfattning borde antalet dylika befattningar ökas från 33 till 39, varvid dock förutsattes bifall till förslaget i det föregående om *ordinariesättning* av kanslibiträdesbefattningar. Om extra ordinarie kanslibiträdesbefattningar inrättades i den omfattning arméförvaltningen föreslagit, kunde 24 av de ordinarie kontorsbiträdesbefattningarna beräknas komma att innehavas av extra ordinarie befattningshavare i högre lönegrad.

Överbefälhavaren har såsom framgår av vad som anförts i det föregående vid behandlingen av försvarets civilförvaltnings avlöningsanslag i yttrande över försvarets medelsäskanden för budgetåret 1949/50 förklarat sig icke kunna tillstyrka ökad anslagsanvisning för den centrala förvaltningen.

Försvarets civilförvaltning har ansett sig icke kunna taga ställning till förslaget om uppflyttning av en ingenjörbefattning vid tygavdelningen från Ce 25 till Ce 27, då detsamma icke lämnade någon ledning för bedömande av löneställningen. Med hänsyn till att 25 lönegraden icke avses skola förekomma i lönegradsserien för civil ingenjörpersonal har civilförvaltningen i händelse av oförändrad löneställning föreslagit att frågan om befattningens lönegradsplacering skall omprövas vid nuvarande innehavarens avgång.

För föreståndaren för dispositionsbokföringen inom tygavdelningens ekonomisektion, som enligt vad civilförvaltningen inhämtat numera inplacerats såsom extra tjänsteman i 21 lönegraden, anser sig civilförvaltningen icke nu beredd tillstyrka någon ändring med avseende på anställningsform och löneställning. Medel för vederbörandes avlöning borde enligt civilförvaltningens mening beräknas under arméförvaltningens avlöningsanslag.

Av de föreslagna fyra kanslibiträdesbefattningarna vid tygavdelningen har civilförvaltningen tillstyrkt de tre som avses för registratören vid chefsexpeditionens ekonomisektion och för föreståndarna för skrivcentralerna å vapen- och kontrollbyråerna. De två biträdena på konstruktionskontoret anser civilförvaltningen med hänsyn till dem åliggande arbetsuppgifter böra bibehållas i 8 lönegraden med tjänstebenämningen tekniskt biträde.

Behovet av ytterligare arvodesbefattningar för kontrollunderofficerare anser sig civilförvaltningen svårligen kunna bedöma. Med hänsyn till vad som anförts till stöd för förslaget har civilförvaltningen emellertid ansett sig icke böra framställa någon erinran mot detsamma.

Civilförvaltningen har erinrat, att verket i utlåtande över framställning av arméförvaltningen att inrätta en ingenjörsbefattning i Ce 27 med avlöning från sakanslag för chefen för ballistiska detaljen vid vapenbyråns ammunitionssektion framhållit, att kostnaderna för avlöning åt befattningshavaren i fråga borde utgå från avlöningsanslag. Civilförvaltningen föreslår i anslutning härtill, att på arméförvaltningens personalförteckning från och med nästa budgetår upptages en extra ordinarie befattning för förste byråingenjör i Ce 27 med föreskrift, att frågan om befattningens återbesättande vid innehavarens avgång skall underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Civilförvaltningen tillstyrker nu liksom tidigare förslagen att inrätta en kontorsskrivarbefattning och fem av de ifrågasatta kanslibiträdesbefattningarna för intendenturavdelningen i utbyte mot motsvarande antal befattningar i lägre lönegrad. Civilförvaltningen anser sig däremot icke kunna tillstyrka, att för kontorsbiträdena å det centrala registratoret och utrustningsbyrån avses kanslibiträdesbefattningar, samt ifrågasätter, om icke genom en omfördelning av arbetsuppgifterna bland det stora antal tjänstemän i högre löneställning, som finnes å förrådskontrollkontorets granskningsdetalj, behovet av de ifrågasatta kanslibiträdesbefattningarna därstädes skulle kunna bortfalla.

Civilförvaltningen har i detta sammanhang erinrat, att ämbetsverket i sitt yttrande över arméförvaltningens anslagsäskanden för innevarande budgetår föreslagit, att för intendenturavdelningen skulle inrättas en befattning för assistent i Ce 19 i utbyte mot en från sakanslag avlönad förplägnadsassistent, och vidhåller nu detta förslag.

Under hänvisning till sina tidigare avgivna yttranden i fråga om civilbyråns organisation och personaluppsättning har civilförvaltningen ansett sig icke kunna tillstyrka de föreslagna jämkningarna i löneställningarna för de huvudsakligen för administrativa göromål avsedda tjänsterna för förste byråsekreterare och byråsekreterare. Vad angår förslaget att arméförvaltningen skulle tillföras arbetskraft för handhavande vid nuvarande ombudsmannens avgång av mål och ärenden om ersättning till tredje man för skada i följd av trafik med lantförsvarets motorfordon har civilförvaltningen anført, att därest behov inom arméförvaltningen av här avsedd arbetskraft skulle visa sig oundgängligen erforderligt under senare hälften av budgetåret 1949/50,

Kungl. Maj:t syntes äga möjlighet att med anlitande av medel under arméförvaltningens avlöningsanslag medgiva att tillfällig personal anställdes för ändamålet.

Vad beträffar de föreslagna personalförändringarna på kameral- och personaldetaljen har civilförvaltningen vidhållit sin tidigare uttalade åsikt att handhavandet av de arbetsuppgifter som åvilade detaljen icke syntes giva underlag för en förstärkning av arbetskrafterna på detaljen samt att skäl saknades för att förbättrad löneställning bereddes någon av tjänstemännen på detaljen. Däremot borde medel under avlöningsanslag beräknas för från sakanslag avlönad personal därstädes.

Civilförvaltningen har avstyrkt den föreslagna uppflyttningen av föreståndaren för arméförvaltningens telefonväxel till kanslibiträde i Ce 11, under hänvisning, bland annat, till sitt i annat sammanhang framförda förslag att frågan om inrättande av högre befattningar för telefonistpersonalen vid telefonväxlarna i försvarsmyndigheternas byggnader å Ladugårdsgärde skulle upptagas till prövning i ett sammanhang.

Civilförvaltningen tillstyrker förslaget, att befattningarna för verkstadscheferna vid arméns tygverkstäder överflyttas till arméns personalförteckning.

Med hänsyn till att arméförvaltningens förslag till ordinariesättning av viss personal allenast omfattade befattningar, avsedda för administrativ personal och kontorspersonal, beträffande vilka större möjligheter föreläge att vid förefallande behov omplacera befattningshavarna till andra uppgifter inom statsförvaltningen, har civilförvaltningen ansett några betänkligheter icke böra möta mot att i viss omfattning tillmötesgå förslaget. Antalet ordinarie befattningar i 24 lönegraden syntes dock böra reduceras till förslagsvis tre.

Statens lönenämnd har ansett sig med hänsyn till den pågående förvaltningsutredningen icke för närvarande kunna förorda de föreslagna uppflyttningarna av tre förste byråsekreterare på civilbyrån till Ca 31 respektive Ca 29 och Ce 29 och ej heller tillstyrka, att två förste byråsekreterarbefattningar i Ce 27 inrättas för tjänstemän, vilka genom den reglerade befordringsgången erhållit placering som byråsekreterare i Ce 24. Av samma skäl anser lönenämnden vidare, att endast extra anställning bör komma till användning dels för den befattningshavare, som är avsedd att övertaga uppgifterna med skadeärenden i anledning av motorfordonstrafik, dels ock för föreståndaren för dispositionsbokföringen inom tygavdelningens ekonomisektion. Sistnämnda arbetsuppgifter syntes kunna förväntas bli berörda av en kommande organisatorisk förändring.

Vad beträffar de föreslagna två befattningarna som kontrollunderofficerare ifrågasätter lönenämnden, huruvida icke arvodet borde bestämmas att motsvara 20 löneklassen, d. v. s. den för pensionerade underofficerare vanligen tillämpade.

Övriga av arméförvaltningen framförda förslag har lönenämnden av angivna skäl icke ansett erforderligt att underkasta närmare prövning.

Försvarets tjänsteförteckningsutredning har hänvisat till civilförvaltningens utlåtande och förklarat sig kunna i de delar utredningen haft att uttala sig i allt väsentligt ansluta sig till detta utlåtande. Arméförvaltningens förslag om en kanslibiträdesbefattning vid civilbyråns kameral- och personaldetalj och en dylik befattning för föreståndaren för telefonväxeln har utredningen dock tillstyrkt.

Arméförvaltningen har i skrivelse den 4 november 1948 framfört vissa erinringar mot vad civilförvaltningen anfört i sitt utlåtande över arméförvaltningens medelsäskanden för nästa budgetår samt anfört ytterligare motiveringar för en del av de förslag som civilförvaltningen ansett sig icke kunna tillstyrka eller taga ställning till.

Departementschefen. Med hänsyn till de riktlinjer som meddelats för årets budgetarbete är det mig alltjämt icke möjligt att tillmötesgå de önskemål om löneförbättringar för personal vid arméförvaltningen som ämbetsverket framfört.

Arméförvaltningen har gjort gällande, att spänning uppkommit i löneställningen olika personalkategorier emellan, i det att den sakanslagsavlönade personalen till följd av tjänsteförteckningsrevisionen skulle ha fått förmånligare löneställning i extra ordinarie anställning än personal avlönad från avlöningsanslag. Om och i den mån så skulle vara fallet torde utjämning i detta hänseende kunna ske vid prövningen av förvaltningsutredningens blivande förslag, vilket torde komma att lämna underlag för en enhetligare bedömning av löneställningarna för dessa båda personalkategorier än som måhända hittills kunnat ske.

Enär förvaltningsutredningens förslag kan förväntas komma att framläggas under nästa budgetår, anser jag mig alltjämt icke kunna föreslå, att särskilda högre befattningar, ordinarie eller extra ordinarie, nu inrättas för de två förste byråsekreterare som handlägga civilbyråärenden för tygavdelningen. De särskilda lönegottgörelser som enligt Kungl. Maj:ts medgivande nu utgå till dessa befattningshavare torde få även i fortsättningen utgå tills vidare intill dess den nya organisation genomförts som kan komma att fastställas för arméförvaltningen.

De föreslagna uppflyttningarna av en befattning i Ce 27 till Ce 29 samt av en befattning i Ce 25 och två befattningshavare i Ce 24 till Ce 27 innebära löneförbättringar som jag icke nu kan förorda. Behovet av ersättare för ombudsmannen på övergångsstat torde såsom civilförvaltningen föreslagit få av Kungl. Maj:t prövas, när frågan därom blir aktuell, och tillgodoses inom ramen för anslagets icke-ordinariepost. På sätt civilförvaltningen föreslagit bör löneställningen för befattningen som ingenjör i Ce 25 omprövas vid nuvarande innehavarens avgång.

I avvaktan på resultatet av militära förvaltningsutredningens arbete vill jag icke nu föreslå att avlöningskostnader överföras från sakanslag till avlöningsanslag.

I likhet med arméförvaltningen anser jag, att de å ämbetsverkets personalförteckning redovisade befattningarna för verkstadschefer böra överföras till arméns personalförteckning. Jag räknar därför icke med medel för dessa befattningar under förevarande anslag för nästa budgetår.

Vad beträffar ordinariesättning av extra ordinarie befattningar vid arméförvaltningen anser jag mig i anledning av de framställda förslagen härom nu endast kunna förorda, att den befattning för byråsekreterare i dåvarande Eo 21, som fanns inrättad före ingången av budgetåret 1947/48, överföres till ordinarie i Ca 24 från och med nästa budgetår.

I enlighet med vad civilförvaltningen föreslagit bör tjänstebenämningen för de angivna två ordinarie kontorsbiträdesbefattningarna på konstruktionskontoret ändras till tekniskt biträde. Med hänsyn till att jag icke föreslår några ordinarie kanslibiträdesbefattningar bör antalet återstående 31 ordinarie biträdesbefattningar i 8 lönegraden för nästa budgetår ökas med 18 till 49. Av dessa kunna 22 beräknas komma att inneha högre extra ordinarie befattningar.

Förslaget att inrätta två arvodesbefattningar för pensionerade underofficerare kan jag icke biträda. Oundgängligt behov av personal för ifrågavarande kontrolluppgifter torde få tillgodoses genom kommendering. Såsom arméförvaltningen angivit kan en befattning för pensionerad underofficer i löneklass 1: 20 utgå.

Enär innehavaren av befattningen för bokhållare i Ca 24 på övergångsstat avgått med pension, kan befattningen indragas.

Genom beslut den 29 oktober 1948 har Kungl. Maj:t med bifall till den i civilförvaltningens remissvar i det föregående omförmälda framställningen av arméförvaltningen medgivit, att för chefen för en s. k. ballistisk grupp inom tygavdelningen må inrättas en befattning i Ce 27 med avlöning från sakanslag. I anledning härav erfordras icke längre ett till denne befattningshavare för närvarande utgående arvode om 720 kronor.

Medelsbehovet under arméförvaltningens avlöningsanslag för nästa budgetår beräknar jag till 1 430 000 kronor med den fördelning som framgår av förslaget till avlöningsstat i det följande. Anslagsminskningen utgör 250 000 kronor och hänför sig till största delen till överflyttade kostnader.

Åberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) å personalförteckningen för arméförvaltningen uppföra ytterligare en befattning för byråsekreterare i lönegrad Ca 24, 16 befattningar för kontorsbiträde i lönegrad Ca 8 och två befattningar för tekniskt biträde i lönegrad Ca 8, ur förteckningen utesluta befattningen för bokhållare i lönegrad Ca 24 å övergångsstat och de sammanlagt 17 befattningarna för verkstadschefer i högsta lönegraderna Ce 32, Ce 31, Ce 29 och Ce 27 samt beträffande befattningen för ingenjör i Ce 25 anmärka, att löneställningen för densamma skall omprövas av Kungl. Maj:t vid nuvarande innehavarens avgång;

b) fastställa följande avlöningsstat för arméförvaltningen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1949/50:

Avlöningsstat.

Utgifter:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	kronor	310 000
2. Arvoden till pensionerad personal i arvodesbefattningar, förslagsvis	»	365 000
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, förslagsvis	»	18 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	»	810 000
5. Rörligt tillägg, förslagsvis	»	177 000
Summa kronor		1 680 000

Särskilda uppbördsmedel:

Pensionsmedel, förslagsvis	kronor	250 000
Nettoutgift kronor		1 430 000

c) till *Arméförvaltningen*: *Avlöningar* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 1 430 000 kronor.

[18.] 16. Arméförvaltningen: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	400 000	499 935
1948/49 (statsliggaren s. 194)....	420 000	
1949/50 (förslag)	500 000	

Arméförvaltningen har beräknat anslaget för budgetåret 1949/50 till 530 000 kronor.

Anslagsposten till sjukvård m. m. har med ledning av utgifterna under de två senaste budgetåren ansetts böra upptagas med 10 000 kronor (nu 7 000 kronor).

Utgifterna för bränsle, lyse och vatten ha uppskattats till 74 000 kronor för de delar av arméförvaltningen som äro inrymda i ämbetsbyggnaden på Gärdet och till 19 000 kronor för de av ämbetsverkets tygavdelning disponerade lokalerna utanför ämbetshuset eller tillhopa 93 000 kronor (nu 71 000 kronor). Av detta belopp utgöra kostnaderna för uppvärmning av arméförvaltningens del av ämbetshuset på Gärdet 39 000 kronor.

Utgifterna under delposten övriga expenser uppgingo under budgetåret 1947/48 till i runt tal 384 000 kronor. Till det gjorda överskridandet av posten, vilken varit uppförd med 313 000 kronor, har Kungl. Maj:t lämnat medgivande.

Arméförvaltningen har i beräkningarna av delposten för budgetåret 1949/50 utgått från belastningen under budgetåret 1947/48 och med tillägg av 4 000

kronor för städning på grund av löneförhöjningar sedan januari 1948, 4 000 kronor för golvboning och fönsterputsning i större omfattning än medelstildelningen hittills medgivit och 28 500 kronor för höjda avgifter för telefonabonnemang beräknat de sammanlagda kostnaderna under delposten till i runt tal 420 000 kronor.

Beträffande övriga poster i omkostnadsstaten, uppgående till sammanlagt 9 000 kronor, har arméförvaltningen icke föreslagit några ändringar.

Departementschefen. En höjning av arméförvaltningens omkostnadsanslag synes nödvändig med hänsyn till belastningen å anslaget under tidigare budgetår och inträffade kostnadsstegringar. En större del av arméförvaltningen än vad här förutsatts torde komma att inrymmas i tillbyggnaden till ämbetshuset. Detta torde dock icke komma att nämnvärt påverka anslagsbehovet. Emellertid har, enligt vad som upplysts, i bränslekostnaderna för arméförvaltningen inräknats även kostnader för uppvärmning av vissa utrymmen i ämbetshuset, som disponeras av civilförsvarsstyrelsen och försvarsstabens fotoanstalt. Med hänsyn härtill och då jag finner det nödvändigt att något begränsa utgifterna under anslaget, föreslår jag att anslaget uppföres med 500 000 kronor. Anslagshöjningen utgör 80 000 kronor.

Samtliga bränsleutgifter för de myndigheter, som äro inrymda i ämbetsbyggnaden på Gärdet, ha hittills redovisats under marinförvaltningens omkostnadsanslag. Denna redovisning bör lämpligen överföras till arméförvaltningen, vars intendenturavdelning handhar bränslekontroll för försvaret och i viss utsträckning ombesörjer gemensamma bränsleinköp.

Åberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Arméförvaltningen*: Omkostnader för budgetåret 1949/50
anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kronor.

Marinförvaltningen.

[19.] 17. Marinförvaltningen: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	665 000	624 216
1948/49 (statsliggaren s. 194)....	685 000	
1949/50 (förslag).....	675 000	

Marinförvaltningen har räknat med oförändrat anslag för nästa budgetår. Ämbetsverket föreslår dock vissa lönegradsuppflyttningar, vilka ansetts motiverade bland annat av hänsyn till den reglering av löneställningen för inom marinförvaltningen anställd sakanslagsavlönad personal, som nyligen vidtagits.

I fråga om ordinarie personal och extra ordinarie personal i högre lönegrader föreslår marinförvaltningen de förändringar som framgår av följande sammanfattning av verkets äskanden.

Innehavaren av den å personalförteckningen för marinförvaltningen upptagne förste byråsekreteraren i Ca 27 är chef för ämbetsverkets civilbyrås

kansli och är, enligt vad marinförvaltningen anført, i denna egenskap regelbundet föredragande såväl inför chefen och souschefen för ämbetsverket som inför chefen för civilbyrån samt har egen beslutanderätt i samma utsträckning som byråchef inom marinförvaltningens olika avdelningar. Marinförvaltningen föreslår, att befattningen uppflyttas till lönegrad Ca 29.

Marinförvaltningen föreslår vidare, att den å personalförteckningen uppförda befattningen för förste byråsekreterare i Ce 27 ombildas till ordinarie. Behovet av befattningen vore till fullo styrkt och någon väsentlig omorganisation av ämbetsverkets skeppsbyggnadsavdelning, där befattningshavaren i fråga vore placerad, syntes icke komma i fråga.

Nu nämnde extra ordinarie förste byråsekreterare är innehavare av en ordinarie befattning såsom byråsekreterare i Ca 24. Denna befattning har beträffande denna befattningshavare antingen, som för närvarande, för föreståndaren för marinförvaltningens personalkontor eller för biträde åt chefen för kansliet. Vid bifall till förslag som nu framföras att för dessa tjänstemän inrätta extra ordinarie befattningar i högre lönegrader skulle befattningen såsom byråsekreterare i Ca 24 kunna utgå ur förteckningen.

Föreståndaren för marinförvaltningens personalkontor uppbär nu vikariatslön å förenämnda ordinarie befattning i Ca 24. Marinförvaltningen har beträffande denne befattningshavare anført, att han vore regelbundet föredragande i ett stort antal ärenden inför såväl souschefen för ämbetsverket som chefen för civilbyrån. Vidare hade åt honom delegerats beslutanderätt i vissa frågor såsom beviljande av semester samt tjänstledighet av vissa orsaker m. m. Hans nuvarande löneplacering måste enligt marinförvaltningens åsikt anses obillig och olämplig med hänsyn till det ansvar, som åvilade honom. Detta framstode i ännu bjärtare dager vid en jämförelse med de lönegradsplaceringar, som skett av den sakanslagsavlönade personalen. Marinförvaltningen har därför nu föreslagit en befattning för förste byråsekreterare i Ce 27 för befattningshavaren i fråga.

Såsom biträde åt chefen för kansliet tjänstgör för närvarande en befattningshavare, som genom den reglerade befordringsgången nått ställning som byråsekreterare i Ce 24. Befattningshavaren i fråga hade, anför marinförvaltningen, att självständigt bereda eller leda beredningen av ett stort antal ärenden av skiftande beskaffenhet å kansliet, samt att i särskilda fall självständigt biträda örlogsvarvet vid förhandlingar med kollektivanställd personal. Arbetsuppgifterna måste enligt marinförvaltningen anses vara av så kvalificerad och självständig natur att en placering såsom förste byråsekreterare i Ce 27 vore befogad, trots att någon egen föredragning icke ålagts vederbörande.

Marinförvaltningen har också föreslagit, att den på ämbetsverkets vapenavdelning placerade byråsekreteraren måtte uppflyttas till förste byråsekreterare i lönegrad Ce 27, och har därvid särskilt åberopat den lönegradsplacering, som skett av vapenavdelningens tekniska personal.

Vidare har marinförvaltningen föreslagit, att två ordinarie kontorsbiträden i Ca 8, biträde åt föreståndaren för dispositionsbokföringen och biträde å personalkontoret, skulle uppflyttas till kontorister i Ca 13.

I personalförteckningen för innevarande budgetår ha upptagits fjorton kontorsbiträden i lönegrad Ca 8. Detta antal kan enligt vad marinförvaltningen anför på grund av avgångar från tjänst inom marinförvaltningen och vid bifall till nyss angivna förslag om två ordinarie kontorister för nästa budgetår minskas till nio. Av dessa beräknas 4 vara förordnade i högre extra ordinarie tjänster inom ämbetsverket.

Marinförvaltningen föreslår slutligen att tjänstebenämningarna för befatt-

ningarna kemist i Ca 30 och andre kemist i Ca 25 i verkets personalförteckning ändras till respektive förste byråingenjör och byråingenjör.

I fråga om extra ordinarie personal i lägre lönegrader har marinförvaltningen föreslagit, att föreståndaren för dispositionsbokföringen, nu i Ce 23, och en kontorsskrivare på dispositionsbokföringen i Ce 19 uppflyttas till Ce 24 med tjänstebenämningen revisor respektive till bokhållare i Ce 21, att två kanslibiträden i Ce 11, vilka omhänderha expeditionerna å kansliet respektive intendenturavdelningen, skulle uppflyttas till kansliskrivare i Ce 15, att ett kanslibiträde, souschefens sekreterare, uppflyttas till Ce 13 som kontorist, att en förrådsförmannabefattning i Ce 12, uppbördsman för skrivmateriel-förrådet och maskinist för ämbetsverkets biografapparat, uppflyttas till Ce 14 samt att ett biträde i Ce 8 på kameralkontoret, vars innehavare fullgör med skatteuppbörden sammanhängande arbetsuppgifter och utför, särskilt sedan personalen på kontoret minskats med en amanuens, en väsentlig del av arbetet med avlöningsuträkningen, måtte erhålla tjänst som kanslibiträde i Ce 11.

Marinförvaltningen har räknat med att avlöningskostnaderna för en expeditionsvakt vid ämbetsverket skulle i samband med tjänsteförteckningsrevisionen för den sakanslagsavlönade personalen överföras till sakanslag.

Slutligen har marinförvaltningen under icke-ordinarieposten å ämbetsverkets avlöningsanslag beräknat medel för en extra ingenjörsbefattning i Cg 27, som enligt av Kungl. Maj:t tidigare lämnat medgivande för viss tid fått vara inrättad med lön från marinens allmänna avlöningsanslag. Befattningen avsåges för arbetsuppgifter på förrådskontrollkontoret, för vilkas fullgörande ifrågasatts att anlita en mariningenjör, och erfordrades med hänsyn till de stora vakanserna inom mariningenjörkåren.

Försvarets civilförvaltning har tillstyrkt, att befattningen för förste byråsekreterare i Ce 27 å skeppsbyggnadsavdelningen överföres till ordinarie stat.

Beträffande biträdet till föreståndaren för dispositionsbokföringen har civilförvaltningen vitsordat, att de arbetsuppgifter, som ankomme på vederbörande befattningshavare kunde anses vara mera kvalificerade än som regelmässigt plägade åläggas ett kontorsbiträde. Civilförvaltningen har dock icke kunnat tillstyrka att för denne befattningshavare inrättades en ordinarie kontoristbefattning.

Marinförvaltningens förslag om ändrad tjänstebenämning för kemistbefattningen i Ca 30 har icke givit civilförvaltningen anledning till erinran. Med hänsyn till den i samband med tjänsteförteckningsrevisionen för försvaret ifrågasatta omändringen av 30 lönegraden för ingenjörpersonal borde föreskrift meddelas, att frågan om löneställningen i befattningen borde omprövas vid nuvarande innehavarens avgång. För befattningen å övergångsstat för andre kemist i Ca 25 föreslår civilförvaltningen tjänstebenämningen ingenjör, med hänsyn till att 25 lönegraden icke avses skola ingå i lönegradsserien för civil ingenjörpersonal.

Civilförvaltningen har vidare upprepat ett av ämbetsverket i yttrande

över marinförvaltningens medelsäskanden för innevarande budgetår framlagt förslag att en befattning för assistent skulle inrättas i utbyte mot den nu från sakanslag avlönade förplägnadsassistenten i Ce 25.

Övriga av marinförvaltningen föreslagna personalförändringar med avseende å ordinarie personal och extra ordinarie personal i högre lönegrader — bortsett från förslaget om ordinariesättning av kontorsbiträdestjänster — har civilförvaltningen avstyrkt.

Civilförvaltningen har vidhållit sin tidigare uttalade uppfattning, att befattningen för förrådsförman vid skrivmaterieförrådet borde inplaceras i 14 lönegraden.

Vad beträffar förslaget att för föreståndarna för kansliets och intendenturavdelningens expeditioner inrätta kansliskrivarebefattningar i Ce 15 i utbyte mot de nu befintliga kanslibiträdesbefattningarna har civilförvaltningen anfört, att för arbetsuppgifter motsvarande dem, som enligt framställningen åvilade ifrågavarande båda befattningshavare, inom civilförvaltningen toges i anspråk kanslibiträden. Även om enligt civilförvaltningens mening skäl kunde tala för att i vissa fall förbättrad löneställning bereddes föreståndare för byråers eller motsvarande enheters expeditioner, vore civilförvaltningen icke nu beredd förorda att enbart för marinförvaltningens del dylik åtgärd vidtoges. Därmed syntes böra anstå i avvaktan på resultatet av 1947 års biträdesutrednings arbete.

Civilförvaltningen har icke haft något att invända mot att medel beräknas under marinförvaltningens avlöningsanslag för att anställa en ingenjör å förrådskontrollkontoret, intill dess en mariningenjör kan avses för ändamålet.

Vad marinförvaltningen i övrigt föreslagit i fråga om icke-ordinarie personal i lägre löneställning har civilförvaltningen avstyrkt.

Statens lönenämnd har anfört, att även för nästkommande budgetår gjorde sig gällande liknande principiella betänkligheter gentemot förändringar i marinförvaltningens personalorganisation, som medfört att med tidigare framförda förslag om nya befattningar och uppflyttning i lönegrad av redan befintliga dylika ansetts böra anstå. Utredningen rörande den centrala förvaltningsorganisationen inom försvaret kunde förväntas föranleda vissa organisatoriska förändringar även för marinförvaltningens vidkommande. På grund härav har lönenämnden ansett sig icke kunna tillstyrka, att en förste byråsekreterare i Ce 27 överföres till ordinarie stat eller att två befattningar i Ce 27 inrättas för den närmaste medhjälparen åt chefen för kansliet och för byråsekreteraren å vapenavdelningen, ej heller att förändring i löneställningen vidtages för den personal, som är sysselsatt med ämbetsverkets dispositionsbokföring. En uppflyttning av chefen för civilbyråns kansli till 29 lönegraden anser lönenämnden i och för sig motiverad med hänsyn till de göromål, som för närvarande äro förenade med befattningen. Den föreslagna uppflyttningen till Ce 27 av den byråsekreterare, som är föreståndare för marinförvaltningens personalkontor, har däremot syntes lönenämnden böra anstå.

Lönenämnden har vidare anført, att vissa av de arbetsuppgifter som skulle ankomma på innehavaren av den föreslagna befattningen som byråingenjör i Cg 27 syntas vara av så kvalificerad art, att en placering i den föreslagna lönegraden kunde anses motiverad, men ifrågasatt, huruvida dessa uppgifter lämpligen borde förläggas till förrådskontrollkontoret.

Löneställningen för förrådsförmannen i Ce 12, vilken föreslagits uppflyttad till Ce 14, borde enligt lönenämndens mening upptagas till prövning i samband med den allmänna utredning angående expeditionsvaktspersonalens löneställning, som ställts i utsikt.

Lönenämnden har av anförda skäl icke ansett erforderligt att ingå på närmare prövning av de förslag, som avse biträdespersonalen.

Departementschefen. Av skäl som jag tidigare anført vid behandlingen av avlöningsanslag för de centrala förvaltningsmyndigheterna kan jag icke heller för personal vid marinförvaltningen föreslå några förbättrade löneställningar för nästa budgetår. Ej heller kan jag förorda den föreslagna ordinariesättningen av en förste byråsekreterarbefattning i Ce 27. Däremot anser jag mig böra föreslå, att den befattning för byråsekreterare, som före ingången av budgetåret 1947/48 fanns inrättad i dåvarande Eo 21, nu överföres till ordinarie. Jag föreslår sålunda, att ytterligare en befattning för byråsekreterare i Ca 24 tillkommer, och räknar med en motsvarande minskning av avlöningsmedel under icke-ordinarieposten.

I enlighet med marinförvaltningens förslag bör tjänstebenämningen för kemist i Ca 30 ändras till förste byråingenjör. Av skäl som civilförvaltningen anført bör beträffande befattningen anmärkas, att löneställningen för densamma skall omprövas av Kungl. Maj:t vid nuvarande innehavarens avgång. För den på övergångsstat uppförda befattningen för andre kemist kan tjänstebenämningen lämpligen bibehållas.

Med hänsyn till att de arbetsuppgifter som skulle ankomma på den föreslagne extra byråingenjören egentligen skulle fullgöras av personal inom mariningenjörkåren beräknar jag icke avlöningsmedel för ändamålet under förevarande anslag.

Även marinförvaltningen har påtalat den ojämnhet som genom tjänsteförteckningsrevisionen skulle ha uppkommit mellan sakanslagsavlönad personal och personal med lön från avlöningsanslag. Beträffande detta spörsmål får jag hänvisa till vad jag därom anført i det föregående vid behandlingen av arméförvaltningens avlöningsanslag. Ej heller för marinförvaltningen vill jag nu föreslå överflyttning av avlöningskostnader från sakanslag till avlöningsanslag.

Då jag icke föreslår några ordinarie kontoristbefattningar, bör antalet kontorsbiträdesbefattningar i Ca 8 för nästa budgetår upptagas till 11, d. v. s. en minskning med tre befattningar i förhållande till innevarande budgetår. Av de 11 ordinarie kontorsbiträdena kunna fem beräknas vara förordnade i högre extra ordinarie befattningar.

Medelsbehovet under marinförvaltningens avlöningsanslag för nästa budgetår uppskattar jag till 675 000 kronor med den fördelning som framgår av förslaget till avlöningsstat i det följande. Anslagsminskningen utgör 10 000 kronor.

Åberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) i personalförteckningen för marinförvaltningen utbyta befattningen för kemist i lönegrad Ca 30 mot befattning för förste byråingenjör i samma lönegrad och beträffande sistnämnda befattning anmärka, att löneställningen för densamma skall omprövas av Kungl. Maj:t vid nuvarande innehavarens avgång, å förteckningen uppföra ytterligare en befattning för byråsekreterare i lönegrad Ca 24 samt ur förteckningen utesluta tre befattningar för kontorsbiträde i lönegrad Ca 8;

b) fastställa följande avlöningsstat för marinförvaltningen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1949/50:

Avlöningsstat.

Utgifter:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	kronor 260 000
2. Arvoden till pensionerad personal i arvodesbefattningar, förslagsvis	» 172 000
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, förslagsvis.....	» 8 640
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	» 268 000
5. Rörligt tillägg, förslagsvis.....	» 83 360
Summa kronor 792 000	

Särskilda uppbördsmedel:

Pensionsmedel, förslagsvis	kronor 117 000
Nettoutgift kronor 675 000	

c) till *Marinförvaltningen*: *Avlöningar* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 675 000 kronor.

[20.] 18. Marinförvaltningen: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48.....	415 000	363 209
1948/49 (statsliggaren s. 195)....	400 000	
1949/50 (förslag).....	400 000	

Marinförvaltningen har för nästa budgetår äskat ett anslag av 429 000 kronor. Höjningen, 29 000 kronor, motsvarar skillnaden mellan ökade ut-

gifter för telefonabonnemang, 25 000 kronor, och vakttjänst, 9 500 kronor, och en beräknad minskning av marinmyndigheternas andel i de gemensamma bränslekostnaderna för ämbetshuset på Gärdet jämte tillbyggnad med 5 500 kronor.

Departementschefen. Då erfarenhet ännu saknas av utgiftsbelastningen på detta anslag, sedan kostnaderna för den förutvarande fortifikationsavdelningen inom ämbetsverket bortfallit, räknar jag för nästa budgetår med oförändrat anslag.

Jag får hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Marinförvaltningen*: *Omkostnader* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 400 000 kronor.

Flygförvaltningen.

[21.] 19. Flygförvaltningen: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	1 850 000	725 538
1948/49 (statsliggaren s. 196) ..	896 000	
1949/50 (förslag)	896 000	

Flygförvaltningen har i sina medelsäskanden för budgetåret 1949/50 icke föreslagit andra förändringar beträffande avlöningsanslaget än att till detta anslag överföras från sakanslag hittills avförda avlöningskostnader för en amanuens för kameral förhandsgranskning berörande flygfältsbyrån och försvarets robotvapenbyrå och för en förplägnadsassistent i Ce 19 samt att för chefen för flygfältsbyråns underhållssektion, som hittills innehaft extra befattning i 28 lönegraden, avses en befattning för byrådirektör i Ce 31.

Försvarets civilförvaltning har tillstyrkt vad flygförvaltningen sålunda föreslagit.

Statens lönenämnd har förklarat sig intet ha att i och för sig erinra mot bifall till förslaget beträffande chefen för flygfältsbyråns underhållssektion. Med hänsyn till den pågående förvaltningsutredningen har nämnden emellertid velat ifrågasätta, om inte tills vidare en placering i Ce 29 kunde anses tillräcklig.

I skrivelse den 26 oktober 1948 har *flygförvaltningen* framlagt förslag till ordinariesättning av vissa tjänster och till ändrad löneställning beträffande vissa tjänster på ämbetsverkets civilbyrå.

Flygförvaltningen har sålunda föreslagit, att två ordinarie byråsekreterarbefattningar i Ca 24 inrättas i utbyte mot extra ordinarie befattningar i samma lönegrad samt att ytterligare 29 ordinarie kontorsbiträdesbefattningar inrättas för sakanslagsavlönad biträdespersonal.

Enär det synts flygförvaltningen innebära en obillighet att, sedan löneställningen för den sakanslagsavlönade personalen omprövats i anledning av tjänsteförteckningsrevisionen, uppskjuta motsvarande prövning i fråga om

¹ Anslaget begränsades sedermera med 20 000 kronor.

den från avlöningsanslag avlönade personalen, har flygförvaltningen funnit sig böra ånyo framlägga vissa av de personalförslag, som ämbetsverket framfört i medelsäskandena för innevarande budgetår. Sålunda föreslår flygförvaltningen av ordinarie och högre extra ordinarie tjänster en förrådsmästarbefattning i Ca 16 i utbyte mot en befattning i Ca 11 för förste expeditionsvakt samt två förste byråsekreterarbefattningar i Ce 29 för en tjänsteman i Ce 27 på materielavdelningen och för chefen för personalkontoret, nu i Cg 27. I fråga om lägre extra ordinarie befattningar föreslås för personalkontoret uppflyttningar av befattningar för en kontorsskrivare i Ce 19 till assistent i Ce 22 och ett kanslibitråde i Ce 11 till kansliskrivare i Ce 15 samt för ett vart av kansliet, kameralkontoret och personalkontoret ett kontorsbiträde i 8 lönegraden till kanslibitråde i Ce 11. En förrådsförmannabefattning i Ce 9 och befattning för byråssistent i Ce 24, båda avlönade av sakanslag, föreslås överförda till avlöningsanslag.

Närmare motiveringar till dessa personalförslag framlade flygförvaltningen i sina medelsäskanden för innevarande budgetår. I yttranden över dessa förslag tillstyrkte *försvarets civilförvaltning* utbyte av de två kontorsbiträdesbefattningarna på kansliet och personalkontoret mot två kanslibiträdesbefattningar och uppflyttning av förste expeditionsvakten i Ca 11, dock endast till förrådsförmannabefattning i Ca 14.

Statens lönenämnd har i utlåtande över flygförvaltningens skrivelse den 26 oktober 1948 ansett sig med hänsyn till förvaltningsutredningen icke kunna tillstyrka de föreslagna lönegradsuppflyttningarna. Lönenämnden har dock icke haft något att erinra mot att chefen för personalkontoret bereddes extra ordinarie anställning såsom förste byråsekreterare i Ce 27. Frågan om löneställningen för förste expeditionsvakten har synts lönenämnden böra prövas i samband med den allmänna utredning angående expeditionsvaktspersonalens löneställning som ställts i utsikt.

Försvarets tjänsteförteckningsutredning har tillstyrkt, att två av de föreslagna kanslibiträdesbefattningarna, vid kansliet och personalkontoret, inrättas samt att befattningen för förste expeditionsvakt uppflyttas, dock endast till förrådsförmannen i Ca 14. Övriga förslag till löneförbättringar ha icke biträtts av utredningen, som emellertid ansett sig kunna förorda, att befattningen som chef för personalkontoret uppföres på extra ordinarie stat i Ce 27.

Departementschefen. Samma skäl till återhållsamhet när det gäller löneförbättringar och förändringar i övrigt i personalorganisationerna som jag anført vid behandlingen av de övriga förvaltningsmyndigheternas avlöningsanslag göra sig gällande även beträffande flygförvaltningen. Jag anser mig icke kunna tillstyrka någon av de föreslagna lönegradsuppflyttningarna och biträder icke heller förslagen att överflytta avlöningskostnader från sakanslag till avlöningsanslag.

Jag kan icke förorda, att ordinarie befattningar inrättas för personal, avlönad av sakanslag. Med ordinarie anställningar för den biträdespersonal som omfattas av flygförvaltningens förslag bör anstå, intill dess i en ny förvaltningsorganisation personalen inordnats under avlöningsanslag i den omfattning, som då prövas erforderlig. Vad beträffar ordinarie befattningar för

byråsekreterare föreslår jag, att den extra ordinarie befattning för byråsekreterare, som fanns inrättad redan före ingången av budgetåret 1947/48 i dåvarande lönegrad Eo 21, överföres på ordinarie stat från och med nästa budgetår.

Lönenämndens och tjänsteförteckningsutredningens förslag att till extra ordinarie stat överföra den extra befattningen i 27 lönegraden för chefen för personalkontoret tillstyrker jag och föreslår därför, att i personalförteckningen för nästa budgetår tillkommer en befattning för förste byråsekreterare i Ce 27.

Medelsbehovet under flygförvaltningens avlöningsanslag beräknar jag till oförändrat belopp, 896 000 kronor, med den fördelning som framgår av förslaget till avlöningsstat i det följande.

Äberopande det anförda får jag hemställa att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) å personalförteckningen för flygförvaltningen uppföra ytterligare befattningar för en byråsekreterare i lönegrad Ca 24 och en förste byråsekreterare i lönegrad Ce 27;
- b) fastställa följande avlöningsstat för flygförvaltningen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1949/50:

Avlöningsstat.

Utgifter:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	360 000
2. Arvoden till pensionerad personal i arvodesbefattningar, <i>förslagsvis</i>	»	170 400
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	»	8 600
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	»	362 000

Anm. Därest befattningen såsom chef för materielavdelningens normaliebyrå besättes med innehavare i lönegrad Ca 31, skall av denna post innehållas ett belopp, beräknat efter 16 500 kronor för helt budgetår.

5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	105 000
Summa kronor		1 006 000

Särskilda uppbördsmedel:

Pensionsmedel, <i>förslagsvis</i>	kronor	110 000
Nettoutgift kronor		896 000

c) till *Flygförvaltningen*: *Avlöningar* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 896 000 kronor.

[22.] 20. Flygförvaltningen: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	375 000	379 049
1948/49 (statsliggaren s. 197)....	370 000	
1949/50 (förslag)	400 000	

Flygförvaltningen har för nästa budgetår äskat ett anslag av 438 000 kronor. Anslagsökningen, 68 000 kronor, hänför sig helt till anslagsposten expenser.

Delposten bränsle, lyse och vatten, nu 85 000 kronor, föreslås höjd med 4 000 kronor för utgifter för lyse vid de delar av flygförvaltningen, som äro placerade utanför ämbetsbyggnaden.

Posten till övriga expenser, nu 229 500 kronor, beräknas till avrundat 293 500 kronor. Av höjningen, 64 000 kronor, belöpa 3 000 kronor på ökade kostnader för städning på grund av höjda kollektivavtalslöner och 16 900 kronor på höjda telefonabonnemangavgifter. Återstående kostnadsökning föränledes av den ökning av flygledningens personal som tillkomsten av inspektionsmyndigheterna, flygfältsbyrån och robotvapenbyrån samt utökad verksamhet med avseende på radar och raketvapen medföra.

Departementschefen. En höjning av flygförvaltningens omkostnadsanslag torde vara nödvändig med hänsyn till den ökade verksamheten. Till en del motsvaras höjningen av överflyttade kostnader, då expenser för ämbetsverkets förutvarande byggnadsavdelning, vari flygfältsbyrån ingick, helt bekostades av byggnadsmedel.

Vid beräkningarna av de gemensamma kostnaderna för uppvärmning av ämbetsbyggnaden på Gärdet har för flygförvaltningen räknats med 9 000 kronor lägre kostnader för nästa budgetår än vad som ingår i anslagsberäkningarna för innevarande budgetår. Med hänsyn härtill och i avvaktan på närmare erfarenheter av medelsbehovet under anslaget förordar jag en något begränsad anslagshöjning. Jag föreslår därför, att anslaget uppföres med 400 000 kronor, vilket skulle innebära en höjning med 30 000 kronor.

Åberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Flygförvaltningen: Omkostnader* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 400 000 kronor.

C. Försvarskrafterna.**Försvarsstaben.****[23.] 1. Försvarsstaben: Avlöningar.**

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	5 185 000	5 577 208
1948/49 (statsliggaren s. 197)	6 400 000	
1949/50 (förslag)	6 430 000	

Chefen för försvarsstaben har i skrivelse den 15 september 1948 med medelsäskanden för budgetåret 1949/50 föreslagit, att för chefen för försvarsstabens fotoanstalt inrättas en beställning för regementsofficer i Ma 11 eller Ma 10 i utbyte mot den för befattningen i fråga nu avsedda beställningen för major eller kapten i Ma 10 eller Md 9.

Chefen för försvarsstaben har vidare föreslagit vissa förändringar beträffande anställningsförhållandena för några militärassistenter. Av försvarsstabschefens skrivelse inhämtas härutinnan följande.

Genom brev den 15 februari 1918 medgav Kungl. Maj:t att en armén tillhörig officer på aktiv stat, företrädesvis sådan, som genomgått krigshögskolan och som dessutom under sin förutvarande militära tjänstgöring satts i tillfälle att bliva förtrogen med det militära mobiliseringsväsendet, finge i kommandoväg beordras att tjänstgöra såsom militärassistent hos generalpoststyrelsen. Tillika föreskrevs bland annat att den beordrade skulle, förutom lön m. m., åtnjuta särskilt arvode från medel, som stode till generalpoststyrelsens förfogande. För närvarande bestrides emellertid militärassistentbefattningen av en pensionerad officer, som enligt medgivande av Kungl. Maj:t på grund av särskilda kvalifikationer beordrats därtill.

Chefen för försvarsstaben har nu föreslagit, att i samband med att nämnde officers kommendering å befattningen den 30 juni 1949 upphörde, å försvarsstabens stat inrättas en beställning i Ma 10 eller Md 9, avsedd för militärassistent vid generalpoststyrelsen. Till stöd för förslaget har framhållits bland annat, att nuvarande militärassistentens kommendering på grund av hans ålder icke borde förlängas, att i samtliga övriga centrala verk och inrättningar med militär representation militärassistenten vore regementsofficer samt att de arbetsuppgifter, som ankomme på ifrågavarande militärassistent, vore så ansvarsfulla och av så stor omfattning att det icke alltid vore möjligt att ur kategorien yngre kaptener erhålla lämplig kandidat till befattningen.

En av de för närvarande å försvarsstabens stat upptagna för pensionerade officerare avsedda arvodesbefattningarna i löneklass 1:29 är avsedd för militärassistent vid vattenfallsstyrelsen.

Chefen för försvarsstaben har under åberopande av de omfattande arbetsuppgifter, som ålåg militärassistenten, föreslagit att för denne måtte inrät-

tas en arvodesbefattning i löneklass 1:31 i utbyte mot befattningen i löneklass 1:29.

Vid anmälan av propositionen 1948:100 angående anslag till riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap för budgetåret 1948/49 anförde chefen för folkhushållningsdepartementet i anledning av ett av riksnämnden framställt förslag om att en regementsofficer å försvarsstabens stat skulle utses som förbindelseman för att biträda i frågor som rörde nämndens förhållanden till militära myndigheter, att denna fråga, med hänsyn till att uppdraget icke syntes få karaktär av heltidssyssla, borde kunna lösas utan att en särskild befattning inrättades för ändamålet.

Chefen för försvarsstaben har emellertid nu föreslagit, att en beställning för major i Ma 10, avsedd för militärassistent hos riksnämnden, inrättas från och med nästa budgetår. Till stöd för förslaget har anförts i huvudsak följande.

Enligt vad riksnämnden under hand framhållit hade behovet av en särskild militär förbindelseman ytterligare styrkts under nämndens hittillsvarande verksamhet. Nämnden önskade därför, att en för uppgiften väl kvalificerad officer från försvarsstaben snarast ställdes till nämndens förfogande. Önskvärt vore enligt nämnden att denne senast från ingången av nästa budgetår kunde tjänstgöra inom nämnden på heltid. Även försvarstabschefen hade av det hittillsvarande samarbetet med riksnämnden fått den bestämda uppfattningen, att arbetet krävde en heltidsanställd befattningshavare och att möjlighet icke funnes att inom önskvärd tid med ordinarie personal inom försvarsstaben handlägga de ärenden som berörde nämndens verksamhet. En särskild beställning för en militärassistent vid nämnden syntes därför ofrånkomlig.

I brev den 30 juni 1948 uppdrog Kungl. Maj:t åt chefen för försvarsstaben att i samråd med cheferna för armén, marinen och flygvapnet i samband med medelsäskandena för budgetåret 1949/50 förebringa utredning, i vad mån försvarsgrenarnas personalstater borde minskas i anledning av att antalet beställningar vid försvarsstaben från och med budgetåret 1948/49 utökats. Försvarstabschefen har i anledning av detta uppdrag anfört i huvudsak följande.

Efter förhandlingar med försvarsgrenscheferna hade försvarstabschefen kommit till den uppfattningen, att försvarsgrenarnas personalstater för närvarande icke borde minskas, emedan antalet representer i försvarsstaben från de olika försvarsgrenarna icke kunde fixeras. Antalet officerare från de olika försvarsgrenarna kunde således variera från år till år. Efter fullgjord tjänstgöring vid försvarsstaben måste det dessutom finnas möjlighet för vederbörande att återgå till sitt truppförband (personalkår och motsvarande). För egen del ansåge försvarstabschefen dock, att — enär någon utökning av försvarsgrenarnas personalstater icke borde ske — inom de olika försvarsgrenarna borde vakantsättas beställningar motsvarande det antal officerare som från respektive försvarsgrenar förordnats i de beställningar varmed försvarsstaben utökats från och med budgetåret 1948/49. Försvarsgrenschef borde med hänsyn till personalläget m. m. få bestämma var inom försvarsgrenen vakantsättning skulle ske.

Chefen för försvarsstaben har upprepat ett redan i äskandena för innevarande budgetår framställt förslag om att till intendenturkårens stat överföra den å försvarsstabens stat uppförda beställningen för förvaltare i kassatjänst.

I fråga om försvarsstabens civila personal har chefen för försvarsstaben framlagt följande förslag.

Sedan chefen för försvarsstaben i anslagsäskandena för innevarande budgetår föreslagit, att 2 befattningar för portvakter i Ce 13 och 1 befattning för vaktmästare i Ce 9 skulle utbytas mot 2 befattningar för förste portvakter i Ca 13 respektive 1 befattning för portvakt i Ce 11, anförde jag vid anmälan av propositionen 1948:209 att jag icke då ansåge mig böra föreslå någon ändring beträffande dessa befattningar. Frågan om befattningarnas lönegradsplacering borde emellertid vid inträffande ledighet underställas Kungl. Maj:ts prövning. Försvarsstabschefen har nu föreslagit, att berörda vaktmästarbefattning utbytes mot en portvaktsbefattning i Ca 11.

Vidare har försvarsstabschefen föreslagit inrättande av en befattning såsom assistent i Ce 24, vars innehavare skulle handlägga vissa personalärenden vid stabens personalvårdsavdelning samt biträda avdelningschefen vid planläggning och genomförande av kursverksamhet i avdelningens regi.

Vid försvarsstaben finnas för närvarande tre befattningar för stabsredaktörer. Två av dem äro extra ordinarie tjänstemän i Ce 26 under det att den tredje uppbär arvode med i ett för allt 11 100 kronor för år. Försvarsstabschefen har föreslagit, att de båda extra ordinarie stabsredaktörsbefattningarna utbytas mot ordinarie dylika befattningar i Ca 30 respektive Ca 27 och att arvodet till den tredje stabsredaktören höjes till 12 096 kronor.

Vid fotoanstalten finnes för närvarande följande laboratoriepersonal, nämligen en verkstadsförmän i Ca 16, en förman i Ca 14 och en fotograf i Ce 13. Försvarsstabschefen har föreslagit, att en befattning för laborant eller verkmästare i Ca 19 inrättas i utbyte mot befattningen för fotograf i Ce 13. Den föreslagna nya befattningen krävdes, förutom för arbetet vid fotogrammetrisk detaljens laboratorium, för omfattande och betydelsefulla arbetsuppgifter vid den fotografiska underrättelsetjänsten.

Vidare har försvarsstabschefen föreslagit, att i utbyte mot en kontorsbiträdesbefattning i Ca 8 vid fotoanstalten inrättas en befattning för kartbiträde i Ca 11, vars innehavare, liksom nu innehavaren av kontorsbiträdesbefattningen, skulle handha försvarets centrala flygbildsregister med tillhörande arkiv. Till stöd för förslaget har anförts bland annat, att arbetsuppgifterna för berörda kontorsbiträde vore lika ansvarsfulla som de, vilka ålåg försvarsstabens kanslibiträden, och att kontorsbiträdet i motsats till kanslibiträdena hade personal sig underställd.

Försvarsstabschefen har föreslagit, att två för fotoanstalten avsedda befattningar för kontorsbiträden i Ce 8 utbytas mot två befattningar för kopister i Ca 11 och att därutöver inrättas ytterligare en dylik befattning. Till stöd för förslaget har anförts i huvudsak följande.

Med hänsyn till arten av det arbete, som ankomme på innehavarna av de nuvarande biträdesbefattningarna och nödvändigheten av att få en tillfredsställande rekrytering av dem borde de upptagas såsom särskilda befattningar och avlönas enligt andra grunder än kontorspersonalen. Arbetet vid fotoanstaltens spaningsdetalj och försvarets centrala flygbildsregister växte år från år och krävde numera att ifrågavarande båda befattningshavare så gott som uteslutande finge ägna sig åt teknisk bearbetning av hithörande bildmateriel. De övriga mycket omfattande fotografiska arbeten, som ankomme på anstalten och som bestode i att effektuera beställningar från militära myndigheter och förband, bleve därigenom avsevärt fördröjda eller kunde icke utföras till förfång för den militära tjänstens effektivisering och rationalisering. Dessa olägenheter hade börjat framträda efter den 1 juli 1947. Dessförinnan hade nämligen fotoanstalten alltsedan beredskapens upphörande kunnat anställa tre kopister med anlitande av avvecklingsmedel. Under beredskapsåren åter hade anstalten kunnat tillgodose behovet av fotobiträden med värnpliktig personal. För att i någon mån avhjälpa de nu rådande otillfredsställande förhållandena syntes det nödvändigt att öka antalet kopister till tre. Då det här rörde sig om tjänster av mycket specialbetonad art, syntes det för att möjliggöra anställande av lämplig personal erforderligt att befattningarna i fråga uppfördes såsom kopister i 11 lönegraden.

Av anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal må under innevarande budgetår bland annat användas högst 33 200 kronor för anställande av rekryteringspersonal (aspiranter) och tillfällig kontorspersonal samt högst 10 000 kronor för tillfälligt anställande av personal för översättningsarbeten. Förstnämnda belopp har försvarsstabschefen föreslagit skola höjas till 41 200 kronor för att möjliggöra anställande av en extra amanuens i Cg 17, avsedd att under omkring tre år sysselsättas å utrikesavdelningens arkiv med att ordna den stora samling arkivalier som influtit under krigsåren. Det för anställande av personal för översättningsarbeten avsedda beloppet har föreslagits skola höjas till 15 000 kronor. Till stöd härför har framhållits bland annat, att uppgifterna för denna personal efter hand ökat dels genom att det material, som inkomme från försvarsattachéerna, blivit mera omfattande och dels genom ökat behov av att översätta skrivelser från försvarsstaben till främmande språk.

Anslagsposten till särskilda förmåner för försvarsattachéer och biträdande försvarsattachéer, nu 482 000 kronor, har föreslagits skola höjas med 10 700 kronor till 492 700 kronor, varav till ortstillägg 305 000 kronor (nu 300 000 kronor), till barnbidrag 39 500 kronor (nu 33 000 kronor), till utomeuropeiskt tillägg 40 000 kronor (nu 42 000 kronor), till bidrag till automobilresor 13 200 kronor (nu 17 000 kronor), till förflyttningstillägg 15 000 kronor (nu 30 000 kronor) och till prisutjämningsstillägg 80 000 kronor (nu 60 000 kronor).

Chefen för försvarsstaben har i anslutning till det anförda beräknat medelsbehovet för försvarsstabens avlöningar till 2 374 700 kronor (nu 2 250 000 kronor).

Försvarets civilförvaltning har tillstyrkt den av försvarsstabschefen föreslagna lönegradsuppflyttningen av den för chefen för fotoanstalten avsedda beställningen. Jämväl vad försvarsstabschefen föreslagit beträffande inrättande av beställningar för militärassistenter vid generalpoststyrelsen och riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap samt förbättrad löneställning för militärassistenten vid vattenfallsstyrelsen har civilförvaltningen funnit sig kunna biträda.

Beträffande den föreslagna åtgärden att vakantsätta de beställningar vid försvarsgrenarna, vars innehavare vore förordnade å nytillkomna beställningar vid försvarsstaben, har civilförvaltningen anfört, att det vore svårt att helt överblicka konsekvenserna i olika avseenden av en sådan anordning. Emellertid förefölle det ämbetsverket som om densamma skulle kunna komma att medföra relativt omfattande omplaceringar av personal, något som i och för sig måste ingiva betänkligheter.

Förslagen om att till intendenturkårens stat överföra beställningen för förvaltare i kassatjänst samt att höja löneställningarna för stabsredaktörerna och en vaktmästare ha avstyrkts av civilförvaltningen.

I anledning av förslaget om att inrätta en befattning i Ce 24, avsedd för en assistent vid personalvårdsavdelningen, har civilförvaltningen erinrat om att Kungl. Maj:t den 24 september 1948 medgivit att för tiden högst intill den 1 juli 1949 finge finnas inrättad en för ifrågavarande arbetsuppgifter avsedd tjänst för assistent i Cg 22. Civilförvaltningen ifrågasatte, huruvida icke i avvaktan på närmare erfarenheter erforderligt behov av arbetskraft för ifrågavarande ändamål borde tillgodoses i samma ordning även för nästa budgetår.

Civilförvaltningen har biträtt förslaget om att inrätta en befattning i 19 lönegraden, avsedd för fotoanstalten. Tjänstebenämningen syntes böra vara verkmästare. Ämbetsverket har ifrågasatt, huruvida icke i samband härmed befattningen för verkstadsförmän i Ca 16 borde indragas i stället för fotografbefattningen i Ce 13.

Försvarsstabschefens förslag om att höja löneställningen för viss biträdespersonal vid fotoanstalten har civilförvaltningen ansett böra tillmötesgå såtillvida att ämbetsverket förordnat, att två kanslibiträdesbefattningar inrättas i utbyte mot samma antal befattningar i lägre lönegrad. Beträffande det anmälda behovet av ytterligare en befattning för kopieringsarbeten har civilförvaltningen ifrågasatt, huruvida icke detta tills vidare borde tillgodoses genom anställande av extra arbetskraft.

I övrigt har civilförvaltningen icke haft något att erinra mot försvarsstabschefens förslag beträffande förevarande anslag.

Försvarets tjänsteförteckningsutredning har förklarat, att utredningen i allt väsentligt anslöte sig till vad civilförvaltningen anfört rörande lönegradsplacering m. m. av civil personal vid försvarsstaben. Utredningen ville endast ifrågasätta, huruvida icke tjänstebenämningen för de berörda biträdesbefattningarna vid fotoanstalten borde vara tekniskt biträde.

Statens lönenämnd, som haft att yttra sig beträffande lönegradsplaceringen av den för chefen för fotoanstalten avsedda beställningen, har uttalat, att lönenämnden med hänsyn till fotoanstaltens omfattning, arbetsuppgifternas natur och löneställningen för detaljcheferna inom anstalten (två i Ma 9, en Ce 29 och en i Ce 27) icke ville framställa erinran mot att den ifrågavarande beställningen i Ma 10 eller Md 9 utbyttes mot beställning i Ma 11 eller Ma 10.

Departementschefen. Förslaget om att utbyta den för chefen för fotoanstalten avsedda beställningen i Ma 10 eller Md 9 mot en beställning i Ma 11 eller Ma 10 kan jag under nuvarande förhållanden icke biträda. Av samma skäl kan jag icke heller föreslå ändrad löneställning för militärassistenten vid vattenfallsstyrelsen eller för stabsredaktörerna.

Jag anser mig för närvarande icke heller kunna tillstyrka, att särskilda beställningar inrättas på försvarsstabens stat för militärassistenter hos generalpoststyrelsen och riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap.

Vid anmälan av propositionen 1948:206 förordade jag att förvaltaren i kassatjänst åtminstone tills vidare skulle kvarstå på försvarsstabens stat. Jag har icke funnit skäl att nu intaga annan ståndpunkt i denna fråga.

I anslutning till försvarsstabschefens förslag förordar jag, att beställningar vid försvarsgrenarna i förekommande fall vakantsättas till antal motsvarande de år 1948 nytillkomna beställningarna vid försvarsstaben. Jag förutsätter härvid att omplacering av personal i möjligaste mån undvikes. Erforderliga bestämmelser i ämnet torde böra meddelas av Kungl. Maj:t.

Förslaget om att utbyta en vaktmästarbefattning i Ce 9 mot en befattning för portvakt i Ca 11 kan jag för närvarande icke biträda. Jag får härvid hänvisa till mitt i det föregående återgivna uttalande till propositionen 1948:209 i anledning av försvarsstabschefens tidigare framställda förslag om att utbyta berörda vaktmästarbefattning mot en portvaktsbefattning i Ce 11.

Jag anser mig böra förorda att en extra ordinarie befattning för assistent vid personalvårdsavdelningen inrättas från och med nästa budgetår. Befattningen bör emellertid hänföras till lönegrad Ce 22.

I nuvarande läge är jag icke beredd förorda andra förändringar beträffande laboratorie- och biträdespersonalen vid fotoanstalten än att jag räknar med att i stället för två befattningar för biträden för skriv- och kontorsgöromål inrättas två befattningar för tekniskt biträde i Ce 8 och att ytterligare en dylik befattning avses för fotoanstalten.

En av försvarsstabens ordinarie kanslibiträdesbefattningar (Ca 11) har vakantsatts i samband med att en i utbyte mot nämnda befattning från och med innevarande budgetår inrättad ordinarie kansliskrivarbefattning blivit tillsatt. Kanslibiträdesbefattningen bör alltså nu utgå ur personalförteckningen.

I övrigt har jag intet annat att erinra mot vad chefen för försvarsstaben föreslagit beträffande detta anslag än att jag anser anslagsposten till särskilda löneförmåner för försvarsattachéer och biträdande försvarsattachéer tills vidare i avvaktan på pågående utredning kunna upptagas till samma belopp som för innevarande budgetår, 482 000 kronor.

Kostnaderna för försvarsstabens avlöningar beräknar jag på sätt framgår av förslaget till avlöningsstat i det följande till 2 280 000 kronor eller 30 000 kronor mera än enligt avlöningsstaten för innevarande budgetår.

Kostnaderna för försvarsväsendets radioanstalt ha för innevarande budgetår, inberäknat medel för viss ytterligare verksamhet, beräknats till 4 150 000 kronor, såvitt avser under förevarande anslag redovisade kostnader. På sätt framgår av en inom försvarsdepartementet upprättad promemoria, som kommer att överlämnas till riksdagens vederbörande utskott, beräknar jag motsvarande kostnader för nästa budgetår till oförändrat belopp, 4 150 000 kronor.

Förevarande anslag bör alltså uppföras med ett belopp av (2 280 000 + 4 150 000 =) 6 430 000 kronor. Anslagshöjningen utgör 30 000 kronor.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) ur personalförteckningen för försvarsstaben utesluta 1 befattning för kanslibiträde i lönegrad Ca 11;
- b) godkänna följande avlöningsstat för försvarsstaben, med undantag av försvarsväsendets radioanstalt, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1949/50:

Avlöningsstat.

Utgifter:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 1 150 000	
2. Arvoden till pensionerad personal i arvodsbefattningar, <i>förslagsvis</i>	»	320 000
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	»	33 000
4. Särskilda löneförmåner för försvarsattachéer och biträdande försvarsattachéer:		
a) Ortstillägg, <i>förslagsvis</i> ..	kronor 305 000	
b) Barnbidrag, <i>förslagsvis</i> ..	»	39 000
c) Utomeuropeiskt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	40 000
d) Bidrag till automobilresor, <i>förslagsvis</i>	»	13 000
e) Förflyttningsbidrag, <i>förslagsvis</i>	»	15 000
f) Prisutjämningsstillägg	»	70 000
		» 482 000
5. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	»	330 000
6. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	190 000
Summa kronor		2 505 000

Särskilda uppbördsmedel:

Pensionsmedel, förslagsvis	kronor 225 000
	<u>Nettoutgift kronor 2 280 000</u>

c) till *Försvarsstaben*: *Avlöningar* för budgetåret 1949/50
anvisa ett förslagsanslag av 6 430 000 kronor.

[24.] 2. **Försvarsstaben: Omkostnader.**

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	970 000	1 165 010
1948/49 (statsliggaren s. 200) ..	965 000	
1949/50 (förslag)	1 340 000	

Försvarsstabens omkostnadsstat för innevarande budgetår slutar på ett belopp av 325 000 kronor.

Chefen för försvarsstaben har såvitt avser medelsbehovet för försvarsstabens omkostnader anfört, att kostnaderna för sjukvård m. m., nu beräknade till 15 000 kronor, med hänsyn till erfarenheterna från budgetåret 1947/48 borde uppräknas med 10 000 kronor. Anslagsposten till reseersättningar m. m., nu 160 000 kronor, har föreslagits skola höjas med 76 000 kronor. Av det ökade medelsbehovet under sistnämnda anslagspost hänförde sig 70 000 kronor till delposten till reseersättningar m. m. till försvarsattachéer. Utgifterna under delposten kunde nämligen förutsättas stiga främst med hänsyn till att vederbörande i flera fall beräknades erhålla bostadsbidrag i stället för ersättning för flyttning. Återstoden av den beräknade ökningen av medelsbehovet till reseersättningar m. m., 6 000 kronor, hänförde sig till höjda rese- och traktamentskostnader. Vad slutligen angår anslagsposten till övriga expenser, nu 150 000 kronor, har densamma föreslagits skola höjas med 15 000 kronor, varav 7 600 kronor angivits hänföra sig till städningskostnader. Återstoden av den föreslagna höjningen av anslagsposten vore erforderlig med hänsyn till behövlig förnyelse av det under beredskapsåren slitna kontorsmaskinbeståndet, ökade telefon- och kontorsmaterielkostnader samt ökade kostnader för underhåll av inventarier. Det sammanlagda medelsbehovet för försvarsstabens omkostnader har alltså av chefen för försvarsstaben angivits till (325 000 + 10 000 + 76 000 + 15 000 =) 426 000 kronor.

Försvarets civilförvaltning har icke haft något att erinra mot chefens för försvarsstaben anslagsberäkning.

Departementschefen. Utgifterna under den del av anslaget, som avser försvarsstabens omkostnader, uppgingo under budgetåret 1947/48 till omkring 412 000 kronor. Med hänsyn härtill föreslår jag, att motsvarande kostnader för nästa budgetår upptagas till 410 000 kronor. Såsom närmare framgår av förutnämnda promemoria i ämnet uppskattas medelsbehovet för omkostnaderna vid försvarsväsendets radioanstalt m. m. till 930 000 kronor. Motsvarande kostnader för innevarande budgetår ha beräknats till 640 000 kronor. Det sammanlagda medelsbehovet under anslaget beräknar jag således till (410 000 + 930 000 =) 1 340 000 kronor. Anslagshöjningen utgör 375 000 kronor.

Åberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Försvarsstaben: Omkostnader* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 1 340 000 kronor.

[25.] 3. *Försvarsstaben: Övningar.*

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	50 000	49 146
1948/49 (statsliggaren s. 200)....	50 000	
1949/50 (förslag)	64 000	

Från detta anslag bestridas kostnaderna för *dels* fältövningar eller (och) utbildningskurser för försvarsstabens personal samt personal, som genom stabens försorg krigsplaceras i särskilda befattningar, för vilka specialutbildning erfordras, *dels ock* vissa med försvarsväsendets radioanstalts verksamhet sammanhängande övningar. Medelsbehovet för förstnämnda ändamål torde i enlighet med förslag av chefen för försvarsstaben böra upptagas till oförändrat belopp, 7 500 kronor. På sätt framgår av förenämnda promemoria beräknar jag kostnaderna för de med radioanstaltens verksamhet sammanhängande övningarna till 56 500 kronor (nu 42 500 kronor). Det sammanlagda medelsbehovet skulle således utgöra (7 500 + 56 500 =) 64 000 kronor. Anslagshöjningen utgör 14 000 kronor.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Försvarsstaben: Övningar* för budgetåret 1949/50 anvisa ett reservationsanslag av 64 000 kronor.

[26.] 4. *Försvarsstaben: Anskaffning av krigskartor.*

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	100 000	26 267
1948/49 (statsliggaren s. 201)....	90 000	
1949/50 (förslag)	90 000	

Anslaget för innevarande budgetår disponeras med 55 000 kronor till tryckning av eldledningskartor, 22 200 kronor till förberedelser för tryckning av kartor under krigsförhållanden och för anskaffning av speciella kartor samt 12 800 kronor till täckning av kostnaderna för vissa tidigare utlagda beställningar för komplettering av krigskarteutrustningen.

Chefen för försvarsstaben har beräknat medelsbehovet under anslaget för nästa budgetår till 105 000 kronor, varav till tryckning av eldledningskartor oförändrat belopp, 55 000 kronor, till förberedelser för tryckning av kartor under krigsförhållanden och för anskaffning av speciella kartor 25 000 kronor samt till tryckning av telefonkarta m. m. likaledes 25 000 kronor.

Departementschefen. Vid utgången av budgetåret 1947/48 förelåg å detta anslag en reservation av i runt tal 73 000 kronor, vilken till en mindre del torde kunna utnyttjas för att nedbringa medelsbehovet under nästa budgetår.